

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra pedagogiky

DISERTAČNÍ PRÁCE

**Pastorace mládeže v českých a moravských diecézích.
Pastorálně teologická analýza práce diecézních center
života mládeže**

Vedoucí práce: doc. Michal Kaplánek, Th.D.

Autor práce: Mgr. Bc. Anna Dudová

Studijní obor: Teologie

2022

Prohlašuji, že jsem autorkou této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

V Českých Budějovicích dne 30. června 2022

Anna Dudová

Děkuji svému školiteli doc. Michalu Kapláňkovi, Th.D. za vedení práce, cenné rady, postřehy a připomínky, diskuze nad různými tématy, stejně jako za trpělivost, zájem, otevřený a laskavý přístup po celý čas mého studia. Děkuji také za podporu a pochopení, již se mi dostalo během studia na teologické fakultě. V neposlední řadě děkuji také svým blízkým, zejména Aničce a Jáchymovi, za pomoc a zvládnutí náročných chvil při dopisování a dokončování této práce i celého mého studia.

Obsah

Úvod.....	8
1 Pastorace mládeže a její reflexe	14
1.1 Pojem pastorace a jeho vývoj	16
1.2 Pastorace mládeže	21
1.2.1 Pojem „pastorace mládeže“	22
1.2.2 Mladý člověk – subjekt pastorace.....	24
1.2.3 Směrnice Německé biskupské konference pro pastorační mládeže	26
1.2.4 Směrnice Italské biskupské konference pro pastorační mládeže.....	29
1.2.5 Směrnice Latinskoamerické rady biskupů pro pastorační mládeže.....	30
1.3 Nejvýznamnější koncepce pastorace mládeže.....	33
1.3.1 Pastorace mládeže jako součást farní pastorace	35
1.3.2 Pastorace mládeže jako kategoriální pastorace.....	37
1.3.3 Diakonické pojetí pastorace mládeže	39
1.3.4 Pastorace mládeže jako prožívání církve blízké mládeži (pastorale giovanile)	46
2 Teologická kritéria pastorace mládeže.....	50
2.1 Pastorální teologie: vědecká báze pro výzkum pastorace mládeže	51
2.1.1 Vývoj pastorální teologie.....	51
2.1.2 Církev a mládež z pohledu pastorální teologie.....	55
2.2 Teologická východiska pastorace mládeže	56
2.2.1 Tradiční východiska pastorace mládeže ve farnostech.....	56
2.2.2 Pastorální teologie mládeže jako reflexe diakonicky zaměřené pastorace mládeže	58
2.2.3 Inkarnace jako východisko pastorace mládeže	61
2.3 Model pastorace mládeže inspirovaný exhortací <i>Christus vivit</i>	63

2.3.1	Pastorační priority exhortace <i>Christus vivit</i>	64
2.3.2	Církev na cestě s mladými jako Ježíš s učedníky na cestě do Emauz (návrh modelu pastorační mládeže pro 21. století).....	72
3	Koncepce pastorační mládeže České biskupské konference.....	83
3.1	Specifický vývoj pastorační mládeže v české katolické církvi.....	84
3.2	Koncepce pastorační mládeže ČBK	87
3.2.1	„Živé společenství“ – základ pastorační mládeže.....	90
3.2.2	Důsledek vytváření struktury diecézní pastorační mládeže („pastorační shora“)......	91
3.2.3	Koncepce pastorační mládeže v českých a moravských diecézích ve světle závazných dokumentů.....	93
3.3	Prostředky k zajištění pastorační mládeže na diecézní a národní úrovni	97
3.3.1	Sekce pro mládež ČBK.....	97
3.3.2	Diecézní centra mládeže	100
3.3.3	Světová, národní a diecézní setkání mládeže.....	101
3.3.4	Diecézní a celostátní fóra mládeže	102
3.3.5	Konference o mládeži	104
3.3.6	Studijně formační kurzy.....	106
3.4	„Česká cesta“: diecézní centra života mládeže	106
3.4.1	Fara v Příchovicích – předchůdce diecézního centra života mládeže	109
3.4.2	Rozšíření modelu DCŽM v České republice.....	110
3.4.3	Historický přehled vývoje DCŽM.....	112
3.4.3	Rozvoj DCŽM v devadesátých letech 20. století	121
3.5	Výrazné prvky spirituality DCŽM	122
3.5.1	Spiritualita inspirovaná evangeliem.....	123
3.5.2	Spiritualita společenství.....	124
3.5.3	Otevřená komunita – „dům přijetí“	126
3.5.4	Změna paradigmatu	127
4	Hodnocení reality DCŽM z hlediska pastorální teologie mládeže	131

4.1 Důvod a design výzkumu	133
4.1.1 Podněty vedoucí k výzkumu.....	134
4.1.2 Cíle výzkumu – výzkumné otázky – operacionalizace.....	135
4.1.3 Design výzkumu	136
4.2 Kvalitativní fáze výzkumu – průběh a výsledky	137
4.2.1 Výzkumný vzorek – sběr dat – vyhodnocení.....	138
4.2.2 Motivace k účasti na aktivitách DCŽM.....	139
4.2.3 Víra a její rozvoj	140
4.2.4 Hodnocení DCŽM v rozhovorech s informanty	142
4.2.5 Celkové závěry kvalitativní fáze výzkumu.....	142
4.3 Dotazníkové šetření – průběh a výsledky	144
4.3.1 Sběr dat – dotazníkové šetření	144
4.3.2 Motivace a hodnocení účasti na programech DCŽM	148
4.3.3 Typologie účastníků akcí DCŽM	152
4.4 Pastorálně teologické zhodnocení diecézní pastorace mládeže v ČR	155
4.4.1 Sekce mládeže a skutečný život mladých křesťanů.....	156
4.4.2 Principy pastorace mládeže v ČR	159
4.4.3 Pastorace farní a kategoriální.....	163
4.4.4 Nedostatek diakonické dimenze v diecézní pastoraci mládeže ČR....	165
4.4.5 Shrnutí kritické analýzy	167
5 Návrh oživení pastorace mládeže v českých diecézích.....	170
5.1 Poučení z třiceti let diecézní pastorace mládeže v ČR.....	170
5.2 Návrhy transformace projektu DCŽM	172
5.2.1 „Model Emauzy“ a jeho potenciální využití v DCŽM	173
5.2.2 Budoucnost DCŽM?	177
Závěr	179
Seznam literatury	183
Dokumenty církve	183

Literatura	185
Internetové zdroje.....	193
Seznam zkratek	197
Abstrakt	199
Abstract	200
Seznam příloh.....	201

Úvod

Mládež jako specifická sociální skupina se od šedesátých let 20. století stala předmětem diskuse nejen ve společnosti, ale i v odborných kruzích (v sociologii, psychologii, pedagogice). Došlo k rozvoji různých emancipačních hnutí mládeže a některé sociální a humanitní disciplíny se zaměřily na výzkum mládeže. Nebyl to ovšem zcela nový fenomén. Otázka podchycení mládeže – především ve smyslu prevence sociálně patologických jevů – byla aktuální už na přelomu 19. a 20. století.¹

K poslání církve patřila vždy výchova dětí a pomoc potřebným. K rozvoji sociálně pedagogické praxe (ač se sociální pedagogika etablovala až později) docházelo již od poloviny 19. století, a to díky aktuální morální, sociální a edukační nouzi městského proletariátu. Do tohoto kontextu jsou řazeny aktivity dona Boska, Adolfa Kolpinga a dalších. Pastorační péče o mladé lidi se začala – kromě vzdělávání a katecheze – rozvíjet dvěma směry: směr asociativní (vytváření spolků mládeže) a směr charitativní (zařízení pro chudou nebo jinak ohroženou mládež). Všechny tyto aktivity lze považovat za předchůdce pastorace mládeže v dnešním slova smyslu. Za pastoraci mládeže je totiž pokládána ta část realizace poslání církve, jehož jsou mladí lidé současně aktéry i adresáty.²

Sekularizační trend, který se prohloubil a zesílil po druhé světové válce, položil před církve nové otázky a výzvy. Na Druhém vatikánském koncilu se církev již neprezentuje jako protiváha „tomuto světu“, ani jako paralelní „dokonalá společnost“ (*societas perfecta*), nýbrž jako *svátost spásy* pro svět, tedy jako společenství věřících, kteří jsou „ve službě jednoty lidského pokolení“ (LG 8). Do Druhého vatikánského koncilu byla hlavním kritériem příslušnosti k církvi ortodoxie, koncilní otcové změnili toto pořadí tak, aby „zkušenost křesťanské životní pravdy měla určitou přednost před znalostí pravdy jako abstraktního

¹ Srov. FERCHHOFF, Wilfried. *Jugend und Jugendkulturen im 21. Jahrhundert: Lebensformen und Lebensstile*. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2011.

² Srov. ARNOLD, Franz Xaver. *Handbuch der Pastoraltheologie: Praktische Theologie der Kirche in ihrer Gegenwart*. Band III. Freiburg: Herder, 1968, s. 396.

a formálního vědění.“³

Úlohou církve se stalo propojit evangelium s lidskou existencí, víru s životem, církev se světem a ortodoxii s ortopraxí. Dosavadní spíše doktrinální chápání pastorační služby se podstatně doplnilo o rozměr služby – diakonie. Církev se tak ukázala v novém světle, jako „svátost neboli znamení a nástroj vnitřního spojení s Bohem a jednoty celého lidstva“ (LG 1). Změna pohledu nastala také v otázce, kdo je vlastním činitelem (subjektem) pastorační služby, a to si vyžádalo (a ještě vyžaduje) změnu smýšlení celého Božího lidu.

I po více než padesáti letech od koncilu zůstává realizace těchto změn nelehkým úkolem. Církev učící se z dějin a od společnosti je schopna vykládat znamení doby ve světle evangelia, a tím neustále aktualizuje sebe samu. Je to církev, která stojí člověku a stvoření nablízku, v radosti i smutku; církev, která pečuje o Boží stvoření. Proto se současná pastorační služba orientuje na konkrétního člověka, chce podporovat vytváření jeho identity a pomoci mu při jeho vývoji, aby byl schopen stát se autonomní osobností s vizí o svém životě.

Cíl pastorační služby lze velmi osobně formulovat jako „postupné sblížení lidského života s Boží představou o něm“. Jde o pomoc člověku, aby se v jeho životě „co nejvíce projevovaly účinky vykoupění a aby docházelo k plnější realizaci Ježíšova vykupitelského díla v životě každého člověka a společenství.“ Tato činnost má připravovat prostor pro působení Ducha svatého a přímo „s ním spolupůsobit v životě jednotlivce nebo společenství.“ To vše má vést k uskutečňování spásy v různých etapách rozvoje jedince v jeho odlišných životních okolnostech. Spása v plném slova smyslu je vzdáleným horizontem, ale „jakýmsi malým elementárním projevem spásy v životě člověka je uplatnění evangelia či uvedení na dobrou cestu.“⁴

To jsou i má východiska přemýšlení o pastorační službě mládeže. Důsledkem tohoto „nového“ sebezpětí církve by měly být i změny v přístupu k práci s mládeží.

³ Srov. LECHNER, Martin. *Pastoraltheologie der Jugend: geschichtliche, theologische und kairologische Bestimmung der Jugendpastoral einer evangelisierenden Kirche*. München: Don Bosco Verlag, 1992, s. 148.

⁴ Srov. OPATRŇÝ, Aleš. *Pastorální teologie pro laiky*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2016, s. 5 a 50.

Ukázalo se, že v současné sociokulturní situaci nestačí, aby se církev zajímala o mladé lidi jenom z pohledu katechetiky, náboženské didaktiky a farní pastorace. O mládeži nepřemýšlím jen jako o skupině, kterou je třeba připravit na její pozdější úkoly ve světě či v církvi, ani nezastávám utopickou myšlenku, že mládež „se povede sama“; spíše vycházím z primární iniciativy mládeže a nutnosti neustálého dialogu mezi mladými a dospělými.⁵

Vzhledem k tomu, že jsem nechtěla příliš překročit rozsah práce, nezabývala jsem se specifickými potřebami ani situací mládeže. Pouze jsem případně odkazovala na jiné zdroje. Je to také proto, že tomuto tématu se odborně věnuji v kontextu pedagogiky volného času a považovala bych to za zbytečnou duplicitu.⁶

Podnětem k zpracování tohoto tématu disertační práce byl určitý rozpor mezi prezentací diecézních center života mládeže (DCŽM) navenek a mezi reálnými vztahy mezi členy týmu centra, které jsem osobně poznala. V české diecézní pastoraci mládeže mají DCŽM význačnou pozici, neboť se považují za mimořádný přínos české církve světovému společenství.⁷ DCŽM byla také poměrně častým námětem závěrečných prací studentů vysokých škol. Přitom častou motivací volby tématu byla osobní pozitivní zkušenost s pobytem v některém z těchto domů. Proto mě zajímalo, co tato centra přinášejí mladým lidem a kdo jsou jeho návštěvníci. Tyto informace jsem považovala za předpoklad k hodnocení koncepce a programu DCŽM z hlediska pastorální teologie.

Cílem předložené práce je přispět k reflexi pastorace mládeže v České republice, a to pomocí hlubší sondy do koncepce i praxe DCŽM. Pastorálně teologická analýza specificky českého fenoménu DCŽM se může stát východiskem, impulsem či oporou pro další práci s mládeží v katolické církvi. Klíčovou otázkou přitom je, zda lze diecézní centra života mládeže považovat za

⁵ Srov. ARNOLD, F. X. *Handbuch der Pastoraltheologie*, s. 396.

⁶ Například spoluautorství na odborné publikaci, kde autorka práce zpracovává kapitoly věnující se situaci dětí a mládeže. Srov. KAPLÁNEK, Michal a kol. *Volný čas dětí staršího školního věku: vybrané výsledky výzkumu volného času a životního stylu dětí ve věku 11-15 let a jejich využití v pedagogice*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2022.

⁷ Srov. BALÍK, Jan. *Diecézní centra života mládeže: vznik, spiritualita, výhledy*. Praha: Paulínky, 2011. s. 19.

službu církve společnosti (v duchu pastorální konstituce *Gaudium et spes*).

Vzhledem k tomu, že v dokumentech ČBK jsem nenašla obstojná teologická východiska diecézní pastorace mládeže, musela jsem nejdříve upřesnit předmět a metodu bádání (kapitola 1). Abych získala relevantní kritéria pastorace mládeže, analyzovala jsem závazné dokumenty Německé biskupské konference (DBK), Italské biskupské konference (CEI) a Latinskoamerické biskupské konference (CELAM). V těchto dokumentech – a v díle některých teologů, o jejichž nauku se dokumenty opíraly – lze sledovat dynamickou věrnost zásadám Druhého vatikánského koncilu (kapitola 2).

V třetí kapitole popisují historii a koncepci diecézní pastorace mládeže, kterou metodicky vede Sekce pro mládež České biskupské konference. Pokud jde o literární zdroje k tomuto tématu, většina z nich – s výjimkou kvalifikačních prací – pochází od bývalého dlouholetého ředitele Sekce pro mládež Jana Balíka. Balík se v řadě svých publikací a studií dotkl dějinného vývoje těchto center, aktuálního stavu i možných výhledů. Redigoval také sborník z mezinárodní vědecké konference *Příspěvek center života mládeže k rozvoji identity mladých lidí*, která se konala v DCŽM Křižovatka v Příchovicích u příležitosti 35 let od spontánního vzniku prvního centra života mládeže.⁸ Dosud ovšem chybělo kritické zhodnocení formy a práce DCŽM z hlediska pastorální teologie.

Proto jsem se rozhodla srovnat zásady a pravidla obsažená v dokumentech Sekce pro mládež ČBK s principy, o něž se opírají dokumenty DBK, CEI a CELAM. Nechtěla jsem ale srovnávat pouze dokumenty. Chtěla jsem se opřít o empirické materiály, které alespoň zčásti popisují praxi DCŽM. Proto jsem provedla dvě výzkumná šetření, kvalitativní a kvantitativní. Kritické zhodnocení dokumentů i výsledky výzkumných šetření jsou obsahem čtvrté kapitoly.

Poslední (pátá) kapitola obsahuje návrh oživení pastorace mládeže v českých diecézích (vize a výhledy do budoucnosti DCŽM).

Pro každou vědeckou práci v humanitních oborech je klíčová

⁸ Srov. BALÍK, Jan (ed.). *Příspěvek center života mládeže k rozvoji identity mladých lidí: sborník z mezinárodní vědecké konference k 35. výročí vzniku IDCŽM Křižovatka*. Praha: Sekretariát Sekce pro mládež ČBK a AKSM, 2015.

transparentnost, tedy přiznání vlastních východisek autora. Vzhledem k tomu, že v češtině je velmi málo relevantní literatury na téma pastorační mládeže, snažila jsem se nalézt inspiraci jak v celocírkevních dokumentech (*Christus vivit*), tak v reflexích předních světových odborníků, jakož i v dokumentech partikulárních církví.

Ve zmíněných dokumentech DBK, CEI a CELAM lze najít nejen konkrétní pokyny, které jsou dobově a regionálně podmíněné, ale především teologická východiska, která navazují na učení Druhého vatikánského koncilu a předních koncilních teologů. Příkladem kontinuity s koncilním učením jsou nově přijaté směrnice pro pastorační mládeže německé biskupské konference z roku 2021, které nejen citují, ale i myšlenkově navazují na závěry Würzburgské synody (1975). Základním východiskem aktuálního dokumentu je totiž pojetí pastorační mládeže jako *služby*, které lze označit jako *diakonické pojetí pastorační mládeže*. Primárním akcentem v pastorační mládeže je celistvá výchova, zaměřená zejména na výchovu k víře. Podobným směrem se orientuje také pastoračně teologická reflexe Riccarda Tonelliho, která vyústila do pastorační „v církvi blízké mládeži“.

V českém kontextu se pastorační mládeže věnovali v některých svých dílech salesián Michael Martinek (*Ztracená generace?*, 2006) a pastorační a spirituální teolog, jezuita Pavel Ambros (*Pastorační mladých*, 2016). Systematicky a dlouhodobě publikuje na toto téma dlouholetý ředitel Sekce pro mládež ČBK Jan Balík a salesián Michal Kaplánek. Publikace Michala Kapláňka *Pastorační mládeže*, (1999) sice vznikla jako studijní text, ale přitom je – v rámci české teologické literatury – dosud základním odrazovým můstkem pro zkoumání pastorační mládeže pro 21. století. Význam Kapláňkova textu vidím v tom, že přispívá k pochopení úkolu pastorační teologie, která má pomoci „v reflexi (pastoračního jednání) za účelem prověření a zformování pastorační identity a kompetence těch, kteří pastoračně jednají“.⁹ Toto kritické vnímání (reflexe a prověřování) mohou uchránit pastorační mládeže před nebezpečím ideologizace.

Současně vycházím z díla Paula Michaela Zulehnera, Martina Lechnera

⁹ Srov. LECHNER, M. *Pastoraltheologie der Jugend*, s. 24.

a Riccarda Tonelliho, kteří se ve svých textech opírají o Rahnerovu teologii vtělení a učení o Božím záměru spasit každého člověka.¹⁰ Tento „spásný optimismus“ spočívá ve víře, že každý člověk je povolán k věčnému životu a každý člověk dostává nabídku milosti. Každý člověk žije v napětí mezi svým zatížením hříchem a obdarováním milostí Boží.¹¹ Každý člověk je místem, kde milost objevuje samu sebe a dospívá ke svému dějinnému sebeuskutečnění, k svému rozvoji ve svobodě člověka – a to je úlohou pastoračního spásonosného úkonu.¹²

¹⁰ Zejména Tonelli se opírá o Rahnerovu stat' *Sorge um die Kirche*, ovšem v italském překladu (RAHNER, Karl. *Nuovi saggi VIII*. Roma: Paoline, 1982, s. 271-283). Současné pojetí „univerzalizmu spásy“ se opírá rovněž o Rahnerovu teologickou reflexi, která byla publikována v encyklopedii *Sacramentum mundi* v roce 1968 (DARLAP, Adolf; RAHNER, Karl. *Sacramentum mundi II*. Freiburg: Herder, 1968, s. 656-664).

¹¹ Srov. ZULEHNER, Paul Michael. *Rozhovor s Karloem Rahnerom o pastorálnej teológii dnes*. Bratislava: Serafín, 2005, s. 53-55.

¹² Srov. tamtéž, s. 62.

1 Pastorace mládeže a její reflexe

Je málo českých pastorálních teologů, kteří se podrobně věnují problematice pastorace mládeže a hledají její ukotvení v pastorální teologii.¹³ Pokud mluvíme o pastorální teologii jako o jedné z historicky nejmladších teologických disciplín, je *pastorální teologie mládeže* ještě mnohem mladší disciplínou. Do padesátých let 20. století se totiž problematika práce s mládeží v církvi reflektovala buď v rámci katechetiky a náboženské didaktiky anebo jako součást farní pastorace. Teprve krize tradiční náboženské socializace na straně jedné (v Evropě) a rostoucí význam mládeže jako sociální skupiny uvnitř církve na straně druhé (v Latinské Americe, Asii a Africe) vedla jak pracovníky s mládeží v praxi, tak i pastorální (praktické) teology k tomu, že začali počítat s participací mládeže na životě katolické církve. Nezanedbatelnou roli pro rozvoj teologické reflexe pastorace mládeže hrají změny pastorálních paradigmat, k nimž došlo v souvislosti s Druhým vatikánským koncilem. Jednalo se zejména o tyto změny:

- obnovený důraz na diakonii;
- změna pohledu na subjekt pastorace (od kněze jako hlavního činitele pastorace ke společenství);
- inkarnační teologie.

Dokumenty Druhého vatikánského koncilu, zejména dogmatická konstituce *Lumen gentium* a pastorální konstituce *Gaudium et spes*, nepředstavují církev jako protiváhu „tomuto světu“, ani jako paralelní „dokonalou společnost“ (*societas perfecta*), nýbrž jako *svátost spásy* pro svět, tedy jako společenství věřících, kteří jsou „ve službě jednoty lidského pokolení“ (LG 8). Koncilní teologové velmi dobře rozpoznali, že pravým jazykem, kterému rozumí lidé všech dob, je služba vycházející z lásky.¹⁴

¹³ Pastorální teologie je jediná teologická disciplína, která má svůj historický původ na konci 18. století v zemích habsburské monarchie (Česko, Rakousko), kde byla společným komunikačním jazykem němčina. Proto je pochopitelné, že se tento obor nejvíce rozvíjel v německé jazykové oblasti, což se ovšem během 20. století změnilo.

¹⁴ Srov. AA 8, LF 35, DCE 16.

Změnu pohledu na to, kdo je vlastním činitelem (subjektem) pastorační práce, je možné – během krátké doby existence pastorační teologie – sledovat hned několikrát. Zatímco v první polovině 19. století byli subjekty pastorační práce výhradně kněží, kteří realizovali svoje pastorační úkoly ve společnosti, tehdy ještě většinově křesťanské, v druhé polovině 19. století se ukázalo, že do některých vrstev společnosti těžko proniknou kněží, aby tam hlásali evangelium. Proto byly zakládány katolické spolky a později také katolické politické strany. Díky tomu vzniklo v první polovině 20. století široké hnutí tzv. *laického apoštolátu*. Zatímco ještě na začátku koncilu se laici považovali spíše za „prodlouženou ruku kléru“, ¹⁵ během koncilu a v období bezprostředně po něm převládlo přesvědčení, že vlastním subjektem pastorační práce je farní společenství, případně (u kategoriální pastorační práce) specifická komunita lidí, které spojuje podobný osud.¹⁶

Velká část mládeže ekonomicky vyspělých zemí přestala v šedesátých letech 20. století přijímat modely chování, které jim zprostředkovávala starší generace. Mezigenerační napětí dosáhlo vrcholu na konci šedesátých let (studentské a dělnické bouře, hnutí hippies, festival Woodstock).¹⁷ Na situaci ve společnosti – a tedy i v církvi – musela reagovat také teologie. Dnes už je možné tvrdit, že právě v té době začala v katolické církvi polarizace, jejímž důsledkem bylo „nálepkování“ jednotlivých představitelů označením *konzervativní*, respektive *progresivní*. Prakticky existovaly dva přístupy: jeden byl zaměřený na zachování („konzervování“) osvědčených metod a obsahů, které však byly pro větší část katolíků z ekonomicky vyspělých zemí buď nepochopitelné anebo nepřijatelné. Na tuto skutečnost bylo možné reagovat dvěma způsoby: buď *odsoudit* postoj nechápající většiny anebo *věřit* v milost Boží, která působí v těchto lidech, i když se z nějakých důvodů distancují od církve a tradičních forem zbožnosti. Mezi teology, kteří byli přesvědčeni o působení milosti Boží v každém člověku, patřil Karl Rahner.¹⁸ Toto přesvědčení je základním východiskem jak dokumentu

¹⁵ Srov. NEUNER, Peter. *Laici a klérus: společenství Božího lidu*. Praha: Vyšehrad, 1997, s. 75-77.

¹⁶ Srov. EG 178.

¹⁷ Srov. NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník*. Praha: Kalich, 1992, s. 596.

¹⁸ Srov. ŠRAJER, Jindřich; KOLÁŘOVÁ, Lucie a kol. *Gaudium et spes: padesát let poté*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2015, s. 258.

Würzburgské synody *Ziele und Aufgaben kirchlicher Jugendarbeit*, tak i směrodatného díla italské pastorační mládeže *Pastorale giovanile* Riccarda Tonelliho.

1.1 Pojem pastorační a jeho vývoj

Pojem pastorační je odvozen z latinského termínu *pastor* (pastýř). Postava pastýře měla již v Předním Orientu archetypální význam. Pastýři totiž byli odpovědní za zdroj obživy pro celý kmen. Pastýřům byla svěřována stáda na dlouhé období sucha, aby je odvedli do míst, kde mohou zvířata najít potravu, a po mnoha týdnech se pastýři se svými stády vraceli do měst a vesnic. V starých sumerských královských spisech se právě králové označovali za „božstvem ustanovené pastýře“. V asyrštině je slovo pastýř synonymem pro vládce, ve Starém zákoně se setkáváme s označením Boha jako pastýře (Žalm 23). Úloha pastýře byla pro člověka žijícího na přelomu našeho letopočtu jasně představitelná, a proto i sám Ježíš při svých kázáních mnohdy použil při výkladu nového učení obraz pastýře. Janovo evangelium vkládá Ježíšovi do úst větu: „Já jsem dobrý pastýř. Dobrý pastýř za ovce pokládá svůj život.“ (Jan 10, 11). Proto se titul *pastýř* začíná brzy užívat pro vedoucího představitele křesťanského společenství. Tento titul vyjadřuje úkoly představeného (presbytera, episkopa) jako pečovatele, který vyhledává ty, kdo se odvrátili od víry a zbloudili; má ty, kteří se ztratili, chránit proti bludům a rozporům, být vzorem a sjednotitelem. Od těchto úkolů byl později odvozen pojem „pastorační“.¹⁹

Používání pojmu pastorační úzce souvisí se vznikem pastorační teologie na konci 18. století. V katolickém prostředí v průběhu 19. století, a ještě na počátku 20. století byl tento pojem postaven na konceptu tří *úřadů Kristových* – kněze, proroka a krále, respektive pastýře.²⁰ V tradičním katolickém duchu se termín

¹⁹ Srov. KAPLÁNEK, Michal. Mládež. In: MARTINEK, Michael (ed.). *Praktická teologie pro sociální pracovníky*. Praha: Jabok, 2008, s. 78-91.

²⁰ Vzhledem k tomu, že němčina překládá latinský výraz *munus* (povinnost, služba) jako „Amt“, dostal se do češtiny výraz „úřad“ v tomto smyslu: úřadem je zde chápán úkol, k němuž je někdo celoživotně určen a současně vybaven potřebnými kompetencemi a pravomocemi. Německý pojem

pastorace v 19. století vázal na kněze jakožto pastýře. Toto úzké pojetí pastorace se začalo postupně měnit již v první polovině 20. století, a to pod vlivem laického apoštolátu. Tímto výrazem se v té době označovala pastorační činnost, kterou realizovali laici v návaznosti na hierarchii. Druhý vatikánský koncil však obnovil význam nauky o *společném kněžství věřících*, a proto najdeme v dogmatické konstituci *Lumen gentium* tuto definici laického apoštolátu (čl. 33): „Apoštolát laiků je účast na vlastním spásném poslání církve. Křtem a biřmováním sám Pán pověřuje všechny k tomuto apoštolátu. (...) Laici jsou však povolání zvláště k tomu, aby učinili církev přítomnou a činnou na těch místech a za těch okolností, kde se může stát solí země jenom jejich prostřednictvím.“

Druhý vatikánský koncil se snažil propojit evangelium s lidskou existencí, víru s životem, církev se světem, pravověrnost (ortodoxii) s ortopraxí. Zatímco do Druhého vatikánského koncilu byla hlavním kritériem příslušnosti k církvi ortodoxie, koncilní otcové převrátili toto pořadí tak, aby „zkušenost křesťanské životní pravdy měla určitou přednost před znalostí pravdy jako abstraktního a formálního vědění.“²¹ Dosavadní spíše doktrinální chápání pastorace se podstatně doplnilo o rozměr služby (diakonia). Církev se tak ukázala v novém světle, jako „svátost neboli znamení a nástroj vnitřního spojení s Bohem a jednoty celého lidstva“ (LG 1).

Podle Druhého vatikánského koncilu (LG, GS) je subjektem činnosti církve (pastorace) celý Boží lid: to vyžaduje změnu smýšlení („nové víno do nových měchů“). Nejde pouze o „kosmetické úpravy“ anebo o výborně zpracovanou pastorační strategii, ale o změnu pohledu a smýšlení celého Božího lidu. Jak píše Reinhard Marx, úkol církve je být nástrojem proměny dynamiky mířící k novému stvoření a pomáhat jednotlivci a společnosti nacházet cesty k zodpovědné svobodě, neboť je to v souladu s biblickým obrazem člověka v kontextu dějin spásy.²² Církev není vystavená na piedestal adorování, učí se z dějin a ze společnosti, chce vykládat znamení doby ve světle evangelia. Tento proces jí umožňuje, aby brala na sebe

„Amt“ (v českém překladu) je vysvětlen v heslu *Úřad* v Teologickém slovníku. Srov. RAHNER, Karl; VORGRIMLER, Herbert. *Teologický slovník*. Praha: Vyšehrad, 2009, s. 439.

²¹ Srov. LECHNER, M. *Pastoraltheologie der Jugend*, s. 148.

²² Srov. MARX, Reinhard. *Církev přebývá*. Praha: Academia, 2020, s. 30.

aktuální podobu. Má stát za stvořením člověka, být mu nablízku v jeho radosti a naději (GS 1). K poslání církve patří podpora lidské důstojnosti, lidské společnosti, lidské činnosti, a to jak osobní, tak veřejné či politické.²³ Církev nezapomíná na slova apoštola Pavla: „To všechno je kvůli vám, aby se milost v mnoha lidech hojně rozmáhala, a tak přibývalo i díky k slávě Boží“ (2 Kor 4, 15).

Pojem pastorační má poměrně dlouhou historii a je široce užíván. Ve 20. století prošel znatelnou transformací svého obsahu. Katolická pastorální teologie už nepojednává jen o dílčích úsecích pastorační, jako je například péče o nemocné, udílení svátostí, nebo duchovní vedení, ale jedná se o pastorační v kontextu současné eklesiologie. Jde „o působení církve z inspirace evangelia jak interní – tím je rozuměna pastorační věřících v užším slova smyslu, tak externí – tím je míněná jak péče o obecné blaho, tak péče o ty, kdo stojí na okraji církve,“²⁴ anebo i za hranicemi církve. Kristova církev totiž není omezena jen na viditelnou církev, k pastorační může docházet kdekoli, kde je živý duch Ježíše Krista, který se neváže na exkluzivitu konfese či konfesi.²⁵

V němčině se často jako synonymum pastorační, zejména té farní, používá výraz *Seelsorge* (péče o duši). Tento výraz ale vyvolává dojem, jako by se jednalo o něco čistě duchovního, co je vzdálené všednímu životu. Proto mnozí navrhuji nahradit *Seelsorge* výrazem *Menschensorge* (péče o člověka) nebo *Heilsdienst* (služba vedoucí ke spáse – záchraně). V diskusi na toto téma se ukázalo, že klíčové pro současnou katolickou pastorální teologii je užívání jednoho sumarizujícího termínu, kterým bychom mohli obsáhnout veškerou činnost církve, tak jak je vyjádřená v základních funkcích křesťanské obce (martyria, leiturgia, diakonia, koinonia).

²³ Srov. OPATRŇY, Michal. *Gaudium et spes – význam dokumentu jako pastorální konstituce*, In: ŠRAJER, Jindřich; KOLÁŘOVÁ, Lucie a kol. *Gaudium et spes: padesát let poté*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2015, s. 67.

²⁴ Srov. OPATRŇY, Aleš. *Pastorační v postmoderní společnosti*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 9.

²⁵ K tomu srov. „Kristus je světlo národů. Proto tento posvátný sněm, shromáždění v Duchu svatém, má vřelou touhu hlásáním evangelia všemu stvoření (srov. Mk 16, 15) osvětit všechny lidi jasem Kristova světla, které září na tváři církve. Církev je totiž v Kristu jakoby svátostí neboli znamením a nástrojem vnitřního spojení s Bohem a jednoty celého lidstva.“ (LG 1)

Pokud se vydáme dále po stopách německého ekvivalentu *Seelsorge*, setkáváme se s pastoračním doprovázením jednotlivců či skupin nebo s *pastoraci prostředí* (*Milieu-Seelsorge*), *Gesprächssellsorge*, tedy s pastoračí formou rozhovoru, kde je důležitý moment osobního setkání. Přitom se setkáváme také s *uzdravující či terapeutickou pastoračí* (*heilende/therapeutische Seelsorge*), která pomáhá člověku využitím psychologických prostředků. V německé literatuře se rovněž rozlišuje mezi *Pfarrseelsorge* (farní pastorače) a *Kategorielseelsorge* (kategoriální pastoračí).²⁶ Uvedené pastorační koncepty (i mnohé další) sledují stejný cíl: spojit slavné Boží jednání v dějinách v moci Ducha svatého s účinným jednáním církve pro spásu člověka skrze sakramentalitu církve.²⁷ Koncilní posun od ortodoxie k ortopraxi tedy vychází z teologie vtělení. Stručně to vyjádřil emeritní erfurtský biskup Joachim Wanke, když shrnul poslání církve takto: umožnit lidem každé doby *dotknout se Boha*, [tedy umožnit jim] živý kontakt s poselstvím Ježíše Krista, „kterým je v posledku on sám ve své osobě.“²⁸ Současná pastorače je proto zaměřená na konkrétního člověka, chce podporovat vytváření jeho identity a pomoci mu při jeho vývoji, aby byl schopen stát se autonomní osobností s vizí o svém životě. V tomto postoji církev projevuje také zájem o člověka jako jednotlivce.

Nejobecnější cíl pastorače lze formulovat jako „postupné sbližování lidského života s Boží představou o něm“. Jde o pomoc člověku, aby se v jeho životě „co nejvíce projevovaly účinky vykoupění a aby docházelo k plnější realizaci Ježíšova vykupitelského díla v životě každého člověka a společenství.“ Tato činnost má připravovat prostor pro působení Ducha svatého a přímo „s ním spolupůsobí v životě jednotlivce nebo společenství.“ To vše má vést k uskutečňování spásy v různých etapách rozvoje jedince v jeho odlišných

²⁶ Srov. KASPER, Walter (Hg.). *Lexikon für Theologie und Kirche*. Band IX. Freiburg: Herder 2000, s. 383-387; BAUMGARTNER, Konrad; SCHEUCHENPFLUG, Peter (Hrsg.). *Lexikon der Pastoral*. Band II. Freiburg: Herder, 2002, s. 1537-1541.

²⁷ Srov. AMBROS, Pavel. *Fundamentální pastorační teologie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, s. 36.

²⁸ Srov. WANKE, Joachim. Zvěstování evangelia dnes. Obtíže a šance misionářské přítomnosti církve v pluralistické společnosti. In: DEMEL, Zdeněk; SCHLEMMER, Karl. *Pronikavá změna pastorače nebo sebezáchovný provoz? Být církví misionářským způsobem*. České Budějovice: Teologická fakulta Jihočeské univerzity, 2005, s. 93.

životních okolnostech. Spása v plném slova smyslu je až vzdáleným horizontem, ale „jakýmsi malým elementárním projevem spásy v životě člověka je uplatnění evangelia či uvedení na dobrou cestu.“²⁹

Aby církev naplňovala svoje pastorační poslání, potřebuje znát situaci a očekávání lidí, nacházet odpověď skrze evangelium a doprovázet lidi na zvolené cestě. To vše podle zvolené metody, která umožňuje realizovat vytčené úkoly.³⁰ Aby to bylo možné, musí církev a teologie porozumět světu a lidem, kteří v něm žijí, protože skrze jejich život a potřeby mluví Bůh. Základním a prvním znamením času je vstup Ježíše Krista, Božího syna, do času, aby mohl člověku zjevit pravdu o sobě i Bohu samotném. Předpokladem plnění poslání církve je „zkoumat znamení času, skrze něž Bůh dává znamení, čím se máme zabývat, a vykládat je ve světle evangelia v prostoru dialogu se světem. Jedná se o události, které se odehrávají v rámci prostoru a času a předběžně načrtávají vývoj spásného dění.“³¹

S ohledem na autory, z nichž vycházím (Zulehner, Hünermann, Lechner, Tonelli), držím se v této práci Rahnerovy teologie vtělení a jeho přesvědčení o Božím záměru spasit každého člověka (univerzalita spásy). Spásný optimismus spočívá ve víře, že každý člověk je povolán k věčnému životu a každý člověk dostává nabídku milosti. Každý člověk žije v napětí mezi svým zatížením hříchem a obdarováním milostí Boží.³² Každý člověk je místem, kde milost objevuje samu sebe a dospívá ke svému dějinnému sebeuskutečnění, ke svému rozvoji ve svobodě člověka – a to je úlohou pastoračního spásonosného úkonu.³³

Solidární služba podporuje růst a rozvoj plně svobodného příběhu spásy jednotlivce – mystagogie – vyvedení lidí do tajemství, kterým je jejich život již od počátku, do tajemství příběhu lásky mezi Bohem a člověkem. Církev je v tomto příběhu prostřednicí.³⁴ Při zohlednění uvedených teologických základů, lze – spolu s Ambrosem a Kaplánkem – převzít Tonelliho definici pastorače: „Pastorače je mnohotvárnou činností církevního společenství, která je oduševňována Duchem

²⁹ Srov. OPATRŇÝ, A. *Pastorální teologie pro laiky*, s. 5 a 50.

³⁰ Srov. OPATRŇÝ, A. *Pastorače v postmoderní společnosti*, s. 9.

³¹ Srov. OPATRŇÝ, M. *Gaudium et spes – význam dokumentu*, s. 56-59.

³² Srov. ZULEHNER, P. M. *Rozhovor s Karlem Rahnerem*, s. 53-55.

³³ Srov. tamtéž, s. 62.

³⁴ Srov. tamtéž, s. 78-79.

svatým a jejím cílem je uskutečňovat v čase – ve vztahu ke konkrétním životním situacím – Boží plán spásy s člověkem a dějinami.³⁵

1.2 Pastorage mládeže

V dokumentech popisujících proces reflexe teologie a církve v rámci Druhého vatikánského koncilu mládež nepředstavuje zvláštní téma. Zmínku o významu mládeže a její měnící se situaci lze najít pouze v *Dekretu o apoštolátu laiků* (AA 12), kde se zdůrazňuje nadšení a aktivita mládeže (*ardor vitae – navitas confluens*).³⁶ Zvýšenou pozornost a zájem o mladé lidi v celosvětové církvi, a to z hlediska výchovy, vzdělávání, katecheze a pastorage lze pozorovat za pontifikátu Jana Pavla II.³⁷

Andrej Darmo na základě církevních dokumentů shrnuje důvody, proč se od sedmdesátých let 20. století v církvi stále více mluví o mládeži. Nejde pouze o hlásání evangelia mladé generaci. Významný vliv mají „mladé církve“, tedy stále rostoucí církevní společenství v zemích s nízkým věkovým průměrem, jako jsou například země Afriky nebo Latinské Ameriky, kde jsou mladí lidé nejen tvůrci budoucnosti, ale už také tvůrci přítomnosti.³⁸

Vzhledem k tomu, že spektrum teologických koncepcí, které se dotýkají pastorage mládeže, je v České republice i na Slovensku velmi úzké, hledám teologická východiska a kritéria zejména v teologických koncepcích, které se staly základem oficiálních směrnic pro pastorage mládeže v Německu, Latinské Americe a Itálii.

³⁵ TONELLI, Riccardo. *Pastorale giovanile: Dire la fede in Gesù Cristo nella vita quotidiana*. Roma: LAS, 1987. Srov. KAPLÁNEK, Michal. *Pastorage mládeže: studijní text pro pracovníky s mládeží*. Praha: Salesiánská provincie Praha, 1999, s. 9; AMBROS, P. *Fundamentální pastorální teologie*, s. 22-34.

³⁶ Srov. KAPLÁNEK, M. *Pastorage mládeže*, s. 26.

³⁷ Srov. DARMO, Andrej. *Mystagógia krstu a formácia animátorov na Slovensku s prihliadnutím na krstnú mystagógiu svätého Ambróza v „De sacramentis“ a „De mysteriis“*. Olomouc, 2012 s. 100. Disertační práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Cyrilometodějská teologická fakulta. Katedra pastorální a spirituální teologie.

³⁸ Srov. tamtéž, s. 101.

V českém prostředí vytváří oficiální koncepci pastorační mládeže českých a moravských diecézí Sekce pro mládež České biskupské konference (ČBK). Tato koncepce se teologicky opírá hlavně o publikace a projevy papeže Jana Pavla II.³⁹ Pokládat tyto texty za teologický základ je ovšem diskutabilní, protože se nejedná o odborná teologická pojednání, ale spíše o texty parenetického charakteru. V českém kontextu se pastorační mládeže věnovali v některých svých dílech salesián Michael Martinek (*Ztracená generace?*, 2006) a pastorační a spirituální teolog, jezuita Pavel Ambros (*Pastorace mladých*, 2016). Systematicky a dlouhodobě publikuje na toto téma dlouholetý ředitel Sekce pro mládež ČBK Jan Balík a salesián Michal Kaplánek.

Pokud přijmeme tezi, že úkolem pastorační teologie je „pomoc v reflexi za účelem prověření a zformování pastorační identity a kompetence těch, kteří pastoračně jednájí“,⁴⁰ je pro nás snazší pochopit, proč Martin Lechner hovoří o *pastorační teologii mládeže* jako o zvláštním podoboru pastorační teologie, jejímž předmětem je pastorační činnost církve s mladými lidmi ve specifické situaci.⁴¹ Pastorační teologie mládeže pak – podle Lechnera – „reflektuje vše, co se děje, aby církev umožnila generaci ve věku 10 až 25 let setkat se s možnostmi, které nabízí evangelium.“⁴²

1.2.1 Pojem „pastorační mládeže“

Ačkoliv se pojem pastorační mládeže v odborné literatuře objevuje až v druhé polovině 20. století,⁴³ lze její kořeny hledat mnohem dříve. Metodicky

³⁹ Ve své poslední knižní publikaci o pastorační mládeže Balík zmiňuje, že se pastorační teologie mládeže objevuje až v osmdesátých letech 20. století jako „důsledek pastorační strategie svatého Jana Pavla II. a jeho osobního charizmatu“. Blíže BALÍK, Jan. *S mladými ke Kristu: o umění vést mladé lidi ke smyslu života*. Praha: Paulinky, 2019, s. 35-37.

⁴⁰ Srov. LECHNER, M. *Pastoraltheologie der Jugend*, s. 24.

⁴¹ Michael Martinek pastorační mládeže chápe jako součást takzvané kategoriální pastorační nebo pastorační sociálních skupin. Srov. MARTINEK, Michael. *Ztracená generace: o duchovním dialogu mezi českou mládeží a katolickou církví*. Svitavy: Trinitas, 2006, s. 18.

⁴² Blíže LECHNER, M. *Pastoraltheologie der Jugend*, s. 29.

⁴³ Srov. HUGENROTH, Josef. *Pfarrseelsorge und Katholische Jungmännergemeinschaft*. Düsseldorf: Verl. Haus Altenberg, 1957; HALBFAS, Hubertus. *Handbuch der Jugendseelsorge und Jugendführung*. Düsseldorf: Verlag Haus Altenberg, 1960; HALBFAS, Hubertus. *Jugend und*

ovšem odlišujeme pastorační činnost od činnosti katechetické. Zatímco katechetická činnost mezi mládeží směřuje k rozvoji křesťanského života, který je odpovědí „na Boží příslib i nárok“,⁴⁴ pojem pastorační mládeže je širší. Buď je možné jej chápat jako *službu církve mládeži* anebo jako *projev života „mladé církve“*, tedy církve, v níž jsou mladí lidé sami činiteli (subjekty) pastorační.

Nutno konstatovat, že do šedesátých let 20. století převládal v pastorační „jednosměrný provoz“ – od dospělých (vychovatelů, kněží) k dětem a mladým lidem. Jednalo se především o kerygmatickou katechezi a náboženskou výchovu v rodině a ve farnosti, která vycházela z představy o mládeži jako o nedostatečně vzdělané a nezkušené generaci. V tradičních společnostech odpovídal tento postoj historickým zkušenostem. Aby se někdo mohl v takové společnosti socializovat, musel převzít kulturní tradici jako celek. Bůh si ovšem i v tradičních společnostech vybíral právě mladé lidi k významným úkolům. Příkladem nám může být prorok Jeremiáš: „Nato jsem odpověděl: Ach, Panovníku Hospodine, nevím, jak bych mluvil. Jsem přece chlapec. Ale Hospodin mi řekl: Neříkej: Jsem chlapec. Všude, kam tě pošlu, půjdeš, a všechno, co ti přikážu, řekneš“ (Jer 1, 6-7). Podobná svědectví najdeme i v Novém zákoně, například v Prvním listě Timoteovi (1 Tim 4, 12), v němž autor listu povzbuzuje mladého představeného církevní obce. Odpovědnost totiž ovlivňuje utváření identity mladého člověka. Jeho všední život odráží jeho identitu.⁴⁵

Moderní pedagogové odmítají vnímat mladé lidi jako nezkušené, které je potřeba pouze poučovat. Brazílský pedagog Paulo Freire prosazoval dialog mezi mladými a dospělými, dialog vzájemného budování obou světů a jejich kultur.⁴⁶ Změnil se i kontext pastorační mládeže. Pod pojem mládež nezahrnujeme jen jednu

Kirche: eine Diagnose. Düsseldorf: Patmos Verlag, 1965; HASTENTEUFEL, Paul. *Jugendbewegung und Jugendseelsorge.* München: Kösel Verlag, 1963.

⁴⁴ Srov. „Nejvyšší cíl katechetického působení spočívá v pomoci lidem, aby se jim vydařil život, když přistoupí na Boží příslib i nárok.“ Blíže dokument Würzburšské synody *Katechetisches Wirken.* In: *Gemeinsame Synode der Bistümer in der Bundesrepublik Deutschland. Ergänzungsband: Arbeitspapiere der Sachkommissionen.* Freiburg: Herder, 1978, s. 41.

⁴⁵ Srov. CELAM. *Civilización del Amor: Proyecto y misión.* Bogotá: CELAM, 2013, čl. 130.

⁴⁶ Srov. tamtéž, čl. 117 a čl. 17.

věkovou skupinu; mezi mládež počítáme velmi různé mladé lidi s jejich rozdílnými potřebami, které odpovídají jejich věku a sociálnímu postavení.

Za pastorační mládeže se v běžném církevním životě obvykle považují aktivity organizované církví (farnostmi, skupinami, společenstvími), které jsou určeny pro mladé lidi (dětí a dospívající). Takto chápána pastorační práce, kde aktérem je „oficiální zástupce církve“ (farář, pastorační pracovník, pověřený laik odpovědný za mládež), který plní „prorocký, kněžský úkol“ vůči mládeži, neobstojí před eklesiologií Druhého vatikánského koncilu, na jejímž základě chápeme pastorační práci jako činnost celého církevního společenství.

Vezmeme-li v úvahu obě konstituce o církvi Druhého vatikánského koncilu (*Lumen gentium*, *Gaudium et spes*), je subjektem činnosti církve (pastorační práce) celý Boží lid. Přijetí eklesiologie Božího lidu vyžaduje změnu smýšlení („nové víno do nových měchů“). Nejde pouze o „kosmetické úpravy“ anebo o pastorační strategii, ale o změnu paradigmatu. Podstatou této změny je chápání církve jako Božího lidu a přenesení akcentu z budování instituce na budování společenství (*koinonia*). Důsledkem tohoto „nového“ sebepojetí církve by měly být i změny v přístupu k práci s mládeží. Následkem těchto myšlenkových změn dochází také ke změnám praktickým. Praktické změny souvisí především s tím, že větší část aktivity v pastorační mládeži již nevykonávají kněží, ale laičtí spolupracovníci.⁴⁷

Vzhledem k nedostatku české odborné literatury o pastorační mládeži (anebo spíše kvůli nedostatku teologické reflexe pastorační práce vůbec) vycházím ze zdrojů, které považuji za směrodatné. Jsou to dokumenty místních církví v Německu, v Itálii a v Latinské Americe, a především díla některých teologů, jejichž pohledy byly určující pro orientaci těchto místních církví v problematice pastorační mládeže.

1.2.2 Mladý člověk – subjekt pastorační práce

Pastorační práce se realizuje v konkrétní kultuře a společnosti. Pokud jsou členové

⁴⁷ Srov. DEUTSCHE BISCHOFSKONFERENZ. *Wirklichkeit wahrnehmen – Chancen finden – Berufung wählen. Leitlinien zur Jugendpastoral*. Bonn: Das Sekretariat der Deutschen Bischofskonferenz, 2021, s. 29.

společnosti emancipovaní a autonomní, rozvíjí se demokracie. Mladý člověk se stává protagonistou pouze tehdy, když je aktivní součástí obce (občanské nebo farní) nebo jiné komunity.⁴⁸ Pastore mládeže je širokým pracovním polem, do něž patří všeobecné úsilí, kterým se křesťané podílí na realizaci Božího záměru s mladými lidmi v jejich konkrétních životních podmínkách. Takto chápaná pastore mládeže v sobě odráží Tonelliho definici pastore. Od druhé poloviny padesátých let minulého století roste význam volného času pro děti a mládež, a to zejména v průmyslově vyspělých zemích. Proto můžeme místa, kde mladí lidé tráví svůj volný čas, považovat za další významné prostředí, v němž se realizuje – vedle farnosti, školy a rodiny – pastore i výchova.⁴⁹

S rozvojem uvědomění si významu mládeže ve společnosti se mladí lidé stávají stále více *subjektem pastore*. První náznaky vidíme ve spolkové činnosti již v 19. století, a to zejména v Německu a Rakousku, kde se v druhé polovině 19. století – již s pozhledáním církevních hodnostářů – rozvíjela spolková činnost. Spolky fungovaly na demokratickém základě, ovšem pod dozorem kléru.⁵⁰ Aktivní role mladých lidí v apoštolátu je naznačena v dekretu Druhého vatikánského koncilu *Apostolitus actuositatem*, v němž jsou mladí lidé vyzváni, aby se stali apoštoly svých vrstevníků (čl. 12). V závěrečném dokumentu Würzburšské synody nacházíme jasné poselství o církevní práci s mládeží, v níž mladí lidé nejsou jen adresáty služby církve, ale jsou jejími nositeli. Tato práce jim dává příležitost participovat na životě obce, a to jak v církevním, tak v občanském smyslu.⁵¹

V nedávné době se mladí lidé aktivně zúčastnili přípravy na XV. řádné generální shromáždění Biskupské synody, takzvané Synody o mládeži (2018). V rámci synodního procesu proběhl široký průzkum mezi mladými lidmi celého světa, v němž měli možnost formulovat své potřeby, problémy i očekávání, s nimiž se obracejí na společenství církve. Následně mladí byli vyzváni, aby při předsynodálním setkání vyjádřili své zkušenosti a myšlenky, a ty se staly jedním ze

⁴⁸ Srov. CELAM. *Civilización del Amor: Proyecto y misión*, čl. 114.

⁴⁹ Srov. KAPLÁNEK, M. *Pastore mládeže*, s. 10.

⁵⁰ Srov. ARNOLD, F. X. *Handbuch der Pastoraltheologie*, s. 387-398.

⁵¹ Pracovní překlad podstatné části dokumentu *Ziele und Aufgaben kirchlicher Jugendarbeit* nacházíme v knize *Pastore mládeže* od Michala Kaplánka od s. 104-125, zde zejména s. 106.

základních podkladů pro vznik *Instrumenta laboris* biskupské synody. Na tyto podněty mladých lidí navázal i papež František ve své posynodální exhortaci *Christus vivit*. Tento synodní proces, včetně „předsynodního shromáždění“, ukazuje nové pojetí synodality, které vede k naslouchání každému člověku.

Františkovým cílem není, aby věřící mládež vytvářela nějakou zvláštní „církvi opečovávanou“ skupinu; spíše chce, aby dospělí a mladí byli na jedné „společné loďce“ a se stále novými podněty Ducha svatého společně usilovali o lepší svět (ChV 201), a tak se zapojili do života církve. Papež si přeje, aby mladí vnesli do církevní praxe svůj důvtip, nápady a znalosti, kterými disponují (ChV 203). Jedná se o skutečnou participaci⁵² mladých lidí, nejen o pozvání k účasti na církevních slavnostech a aktivitách, které organizují dospělí. Mladý člověk je chápán jako protagonista rodiny, církevní a sociální transformace: je aktivním subjektem, tvůrcem své vlastní historie, svého životního projektu, subjektem práv, misionářem, učedníkem fascinovaným osobou a životem Ježíše.⁵³ Církevní společenství by se mělo stát domovem pro všechny, zvláště pro ty, kdo jakýmkoli způsobem trpí nebo hledají smysl a směr svého života (srov. LG 9-16, GS 1). Prvním krokem k tomu je jasnější poznání reality, v níž mládež žije. Je důležité si uvědomit, že pokud se budeme spoléhat na vlastní chápání reality mladých a vykládat ji podle svých představ, ztrácíme možnost jim porozumět, abychom je mohli doprovázet (ChV 206).

1.2.3 Směrnice Německé biskupské konference pro pastorační mládež

Koncilní myšlenky měly brzkou odezvu v německé církvi, kde se do diskuse o způsobu práce s mládeží zapojilo mnoho teologů. Již před padesáti lety byla církev napomínána, že jí více záleží na produkci mládeže s „aseptickým církevním

⁵² Participaci můžeme chápat jako aktivní účast či aktivní podíl člověka či skupiny na rozhodování, zejména pak na stanovování cílů a následné realizaci pozitivní změny. Touto změnou může být rozvoj společnosti (prostředí). K tomu přichází podněty zevnitř i zvenčí komunity.

⁵³ Srov. SEJ-CELAM, *Conclusiones del III Congreso Latinoamericano de Jóvenes*. Bogotá: CELAM, 2012, s. 29-32.

chováním“, než aby jim nesobecky pomáhala při hledání vlastní identity.⁵⁴ Řezenský pastorální teolog Konrad Baumgartner dokonce tvrdí, že u křesťanské výchovy jde především „o jakousi perspektivu..., motivaci, která zahrnuje všechny činnosti.“⁵⁵ Tato motivace ovšem nezůstává bez vlivu na cíle církevní práce s mládeží. Jejím posláním je „uschopnění a výchova mladých lidí ke svobodě v duchu evangelia, včetně vědomí důsledku rozhodnutí mladého člověka proti křesťanství“.⁵⁶ Jiní autoři zase varují před povrchností a před tím, aby církev předčasně nevyklízela pozice.⁵⁷

Pastorace mládeže se v Německu chápe jako jedna z pastoračních oblastí, která patří k poslání církve. Pro tuto oblast jsou směrodatné dokumenty: *Ziele und Aufgaben kirchlicher Jugendarbeit* (jeden ze závěrů Würzburšské synody z roku 1975), směrnice pro pastorační mládeže *Leitlinien zur Jugendpastoral* z roku 1991 a směrnice pro práci s mládeží schválené Německou biskupskou konferencí 2021 s názvem *Wirklichkeit wahrnehmen – Chancen finden – Berufung wählen*.

Text dokumentu *Ziele und Aufgaben kirchlicher Jugendarbeit* (Cíle a úkoly církevní práce s mládeží) je dostupný také v českém překladu jako příloha knihy M. Kaplánek *Pastorace mládeže* (Praha, 1999). Tento závěr Společné synody biskupů SRN se opírá o chvalozpěv z listu svatého Pavla Filipánům (2, 6-11), který se stal i ústředním teologickým východiskem celé Würzburšské synody. Za klíčový lze považovat výrok z třetího článku dokumentu: „Církev pomáhá mladému člověku, aby se realizoval takovým způsobem, který má svoje měřítko v Ježíši Kristu (Flp 2, 6-11). A tím se odlišuje církevní práce s mládeží od každé jiné mládežnické práce.“⁵⁸

Vzhledem k tomu, že základním východiskem dokumentu je pojetí pastorace mládeže jako *služby*, lze toto pojetí označit jako *diakonické*. Protože

⁵⁴Srov. HALBFAS, Hubertus. *Aufklärung und Widerstand: Beiträge zur Reform des Religionsunterrichts und der Kirche*. Stuttgart: 1971, s. 238.

⁵⁵ Srov. BAUMGARTNER, Konrad. Zur Freiheit befreien. Impulse zu Theorie und Praxis kirchlicher verantworteter Jugendarbeit. In: *Katechetische Blätter. Kirliche Jugendarbeit* 97, 1972, č. 8, s. 472.

⁵⁶ Srov. tamtéž, s. 472.

⁵⁷ Srov. FEIFEL, Erich. Der Jugendseelsorger in der Erwartung der Kirche und der jungen Menschen. In: *Katechetische Blätter. Kirliche Jugendarbeit* 97, 1972, č. 4, s. 204.

⁵⁸ Srov. KAPLÁNEK, M. *Pastorace mládeže*, s. 112.

dokument přímo vychází z koncilní eklesiologie, stal se dlouhodobě východiskem pro pastorační mládeže v Německu. Je možné se o tom přesvědčit při studiu dalších dokumentů Německé biskupské konference o mládeži, protože všechny na tento závěr Würzburšské synody nějak navazují. Stejnou linii lze sledovat průběžně i v německé pastorálně teologické literatuře. Příkladem může být kniha, která vyšla při příležitosti 20. výročí vydání dokumentu, editovaná pastorálními teology Hobelsbergerem, Lechnerem a Tzscheetzschem (*Ziele und Aufgaben kirchlicher Jugendarbeit*, München 1996).

Druhým základním dokumentem, z něhož vychází koncepce pastorace mládeže německé katolické církve, jsou *Směrnice pro pastorační mládeže (Leitlinien zur Jugendpastoral)* z roku 1991. Tento dokument akcentuje jako hlavní cíl pastorace mládeže pomoc mladými lidem, aby si formovali svůj život podle Božího obrazu, což znamená, aby rostli v těchto dimenzích: schopnost vztahů, nalézání vlastní identity, svoboda a odpovědnost, solidarita, vztah k Bohu, zrání v roli muže a ženy, odpovědnost za svět, pohled naděje do budoucnosti. Pastorační mládeže charakterizuje jako službu církve prostřednictvím mladých lidí, s nimi a pro ně.⁵⁹

Pastorační směrnice pro práci s mládeží schválené v září 2021 se odvolávají na dokument Würzburšské synody jako na jeden z klíčových dokumentů o pastorační mládeže. Současně je zde velmi výrazný vliv nedávno proběhlé biskupské synody o mládeži a exhortace papeže Františka *Christus vivit*. V aktuální německé směrnici pro pastorační mládeže lze najít tři teologické principy:

- pastorační mládeže je služba;
- cílem pastorační mládeže je realizace „životního štěstí mladých lidí“;⁶⁰
- cesta k tomuto cíli se orientuje na život, smrt a vzkříšení Ježíše, jak je popsáno v biblickém chvalo zpěvu o Kristu (Flp 2).

Uvedené tři principy mají společné východisko: *poslání církve je služba*, a tedy i služba mládeži. Při této službě se církev *společně* s mladými učí, jak se nám

⁵⁹ Srov. DEUTSCHE BISCHOFSKONFERENZ. *Leitlinien zur Jugendpastoral*. Bonn: Das Sekretariat der Deutschen Bischofskonferenz, 1991, s. 8.

⁶⁰ Srov. ChV 141 a 145.

Bůh dává dnes poznat.⁶¹ V závěrečném dokumentu Synody o mládeži je východisko, že tato služba církve může a má probíhat pouze společně s mládeží (der jugendpastorale Stil).⁶²

Směrnice pojednává o patnácti oblastech, v nichž se realizuje pastorace mládeže. Aktuální dokumenty Odboru pro pastorační mládeže Německé biskupské konference (Arbeitsstelle für Jugendseelsorge) se zabývají většinou jednotlivými tematickými oblastmi, jako je například situace mladých dospělých, bohoslužby pro mládež, orientační dny, politické vzdělávání, pastorace mládeže církevních hnutí atd.

1.2.4 Směrnice Italské biskupské konference pro pastorační mládeže

Italská biskupská konference (CEI) má svůj Národní odbor pro pastorační mládeže (Servizio nazionale per la pastorale giovanile). Mezi výchozí dokumenty italské pastorace mládeže patří pastorační směrnice italského episkopátu pro devadesátá léta (z roku 1990) s názvem *Evangelizace a svědectví lásky* (*Evangelizzazione e testimonianza della carità*), zvláště čl. 44-46.⁶³ V této pasáži jsou východiskem na jedné straně křehkost a labilita mládeže, na druhé straně její ideály a touha po pravdivosti. Z toho vyplývá požadavek „organické, inteligentní a odvážné pastorace mládeže“, která umí zapojit skupiny, sdružení a hnutí mládeže, a to s respektem k jejich různosti. Předpokladem k tomu je příprava křesťanských vychovatelů, kteří budou umět doprovázet mladé lidi ke zralé víře. Dynamickým a jednotícím centrem integrální výchovy ve víře má být „evangelium lásky“. Cestou k tomu má být „evangelizace celé zkušenosti mladých lidí“, a to v otevřenosti ke všem pozitivním prvkům v životě současné mládeže (bratrství, solidarita, opravdovost), prostřednictvím zkušenosti společenství a služby. Také zde se

⁶¹ Tato východiska jsou vyjádřena obratem „dienende und lernende Kirche“. Srov. DEUTSCHE BISCHOFSKONFERENZ. *Wirklichkeit wahrnehmen – Chancen finden – Berufung wählen. Leitlinien zur Jugendpastoral*, s. 3.

⁶² Srov. tamtéž, s. 4.

⁶³ Srov. NOTIZIARIO DELLA CONFERENZA EPISCOPALE ITALIANA. *Evangelizzazione e testimonianza della carità*. Roma: CEI, 1990.

zdůrazňuje, podobně jako v Německu, že sociální problémy mládeže jsou „velmi relevantním polem pro svědectví křesťanské lásky“. Italští biskupové nezapomněli ani na dimenzi povolání a společenství, protože tyto dimenze neoddělitelně patří k pastorači mládeže.

Pastorace v Itálii se odvíjí od národních sněmů katolické církve, které se v Itálii konají od roku 1976 každých 10 let (1976 – Řím, 1985 – Loretto, 1995 – Palermo, 2006 – Verona, 2015 – Florencie). Inspirativním textem pro pastorači mládeže se stala část závěrečného dokumentu sněmu v Palermu, konkrétně kapitola s názvem *Spolu s mladými svědčit o naději (Con i giovani per testimoniare la speranza)*.⁶⁴ Pastorace mládeže je v Itálii na rozdíl od Německa prioritně zaměřena na celistvou výchovu mladých křesťanů, zejména na výchovu k víře. Proto mezi akcenty dokumentu z Palerma patří vedle umožnění osobního setkání s Kristem také vytvoření atmosféry přijetí ve farnostech a společenstvích a příprava vychovatelů a metodické postupy (itineráře) křesťanské výchovy, a to s ohledem na různá prostředí, v nichž se pastorace mládeže realizuje.

1.2.5 Směrnice Latinskoamerické rady biskupů pro pastorači mládeže

V roce 1955 byla vytvořena Latinskoamerická rada biskupů (dále CELAM), která měla na starosti mimo jiné i pastorači mládeže v Latinské Americe. Významné podněty pro pochopení mladých lidí v latinskoamerické církvi přednesl už papež Pavel VI. CELAM se odkazuje na jeho poselství mládeži na závěr Druhého vatikánského koncilu, které obsahuje (pro nás dnes možná překvapující) prohlášení: *Církev je opravdu mládím světa*.⁶⁵ Tím ukázal obraz církve jako nositelky hodnot, které reprezentují mladí; tak se stává mládež synonymem pro obnovu života, což je vlastně i obsahem kerygmatu. Tato myšlenka se dále rozvíjí

⁶⁴ Srov. NOTIZIARIO DELLA CONFERENZA EPISCOPALE ITALIANA. *Con i giovani per testimoniare la speranza*. Palermo: CEI, 1996.

⁶⁵ Srov. PAVEL VI. Concilium Oecumenicum Vaticanum II. Sollemni Ritu Concluditur: Aux jeunes. In: AAS 58, 1966, s. 18.

v dokumentu všeobecného synodu biskupů Latinské Ameriky v Medelínu.⁶⁶

Pastorace mládeže se má dle CELAM realizovat na základě pastoračních kritérií odvozených z Písma, která jsou přizpůsobena různým kulturním skupinám a národům latinskoamerického subkontinentu. Poslání církve je viděno na základě těchto kritérií:

- Mládež jde vstříc Kristu (Mesiáši), který jim jde naproti; je představen jako osvoboditel a zkušený osobní přítel.
- Je důležité, aby mladí lidé cítili, že jsou církví, místem společenství a účasti; potřebují vědět, že sám Kristus chce, aby byli odpovědní za jeho stavbu (církve), a tak je posílá jako své misionáře a svědky.⁶⁷

Komise pro pastorační mládeže při Konferenci biskupů Mexika vydala v roce 1975 dokument *Si a la Civilización del Amor. Říci „ano“ k civilizaci lásky* (jak by mohl být volně přeložen název tohoto mexického dokumentu) je přímým odkazem na vánoční homilii papeže Pavla VI. v roce 1975 na konci Svatého roku, v níž vyzývá, aby „církve explodovala novou plodností“, a tak projevila svou schopnost obnovovat pouta, která spojují lidi ve společnosti.⁶⁸ Duch práce s mládeží dle tohoto dokumentu vychází z kontextu pastorační, *kteřá podporuje osobní a komunitní setkání s Kristem a zakládá životně důležitou zkušenost*. Pastorační zprostředkovává zkušenost víry prožívanou v každodenním životě, posiluje všechny dimenze života mladých lidí a těch, kdo je doprovázejí, a podporuje soudržnost a svědectví o novém životě, zejména ve službě chudým.⁶⁹

V dokumentu jasně zaznívá podnět k přechodu od pastorační prostřednictvím jednotlivých událostí (například velkých setkání) k pastoračnímu procesu, v reálném životě mládeže. Církevní společenství by mělo dávat přednost

⁶⁶ První generální setkání všech biskupů z této oblasti po Druhém vatikánském koncilu, které bylo podobně významné a zásadní pro oblast latinskoamerické církve. Konference se od počátku soustředila na témata revoluce a třídního konfliktu. Srov. CELAM. *La Iglesia en la actual transformación de América Latina a la luz del Concilio*. Medellín: CELAM, 1968.

⁶⁷ Srov. CELAM, *Civilización del Amor: Proyecto y misión*, čl. 191.

⁶⁸ Dokument byl přeložen do portugalštiny a francouzštiny a distribuován v sedmi latinskoamerických státech. Někde je dokument znám pod označením „zelená kniha“ či „oranžová kniha“ (závisí na přebalu). Jedná se o jeden z výchozích dokumentů latinskoamerické pastorační mládeže. Později na něj navázal například SEJ-CELAM. *Civilización del Amor: Tarea y Esperanza. Orientaciones para una Pastoral Juvenil Latinoamericana*. Bogotá: CELAM, 1995.

⁶⁹ Srov. CELAM, *Civilización del Amor: Proyecto y misión*, s. 4-5.

formaci (doprovázení na cestě), aby mladí lidé osobně i ve skupině budovali svůj životní projekt, v němž se budou realizovat jako osoby a členové společenství; budou žít své povolání jako Boží děti, stanou se misionáři, učedníky, jedním slovem „aktéry civilizace lásky“.⁷⁰ Služba církve spočívá v doprovázení mladých lidí v procesu jejich osobního a skupinového růstu, v objevování jejich povolání, v rozpoznávání a uskutečňování jejich životního projektu.⁷¹

V roce 2007 došlo v Latinské Americe k aktualizaci pastoračních směrnic naplňování poslání církve vůči mladým lidem. Tyto kroky vycházejí z evangelní stati o cestě učedníků do Emauz. První krok spočívá ve *fascinaci (okouzlení)* osobou mladého člověka a jeho světem, v poznávání jeho síly, možností a všeho, co nám mohou mladí o Bohu odhalit. Jde o sblížení se bez cenzury, bez předsudků a bez předem jasně stanoveného scénáře. Jde o rozhodnutí vydat se naproti mladému člověku. Jen tak mohou doprovázející přijmout cestu mladých lidí za svou vlastní.

Další krok se váže na nutnost, *být tam, kde se nachází mladý člověk*. Je tedy úkolem církve, aby znala místa, na nichž se mladí lidé pohybují. Nemyslí se tím pouze fyzická místa, ale také znalost důležitých a aktuálních témat, jimiž mládež žije. Třetím krokem je *naslouchání* mladým lidem. Lidé, kteří nesou odpovědnost, mají být přítomni na důležitých místech a v důležitých situacích života mladých lidí. Naslouchat znamená dát volný průběh tomu, o čem mladí lidé mluví, naslouchat jejich potřebám, zájmům, snům, úzkostem, obavám a ideálům – to je cesta doprovázení. Slyšet i víc, než chceme slyšet. Jedná se tedy o jakýsi empatický přístup, při němž jsme schopni reagovat na životní cesty mladých lidí.

Rozlišování je čtvrtým pohybem: jde o rozlišování situací mladých lidí, abychom byli schopni pochopit a rozpoznat ty situace, které můžou probudit jejich nitro a vést je „k životu v hojnosti“, aby mohli novými očima vidět Ježíše. *Obrácení* je posledním krokem při setkání s Kristem. Kdo se setká s Kristem,

⁷⁰ Srov. SEJ-CELAM, *III Congreso Latinoamericano de Jóvenes: Conclusiones*. Bogotá: CELAM, 2012, čl. 29-32.

⁷¹ Srov. CELAM, *Civilización del Amor: Proyecto y misión*, čl. 23.

přehodnotí situaci – jako emauzští učedníci – a vrací se ke Vzkříšenému ve společenství. A nakonec odchází naplněn vším, co On nabízí.⁷²

Pastorace mládeže je – podle těchto dokumentů – zaměřena na rozvoj celého člověka. Cíl pastorace mládeže je obdobný jako v německém pojetí (kapitola 1.2.3). Jde o to, aby mladý člověk mohl dosáhnout „života hojnosti“, aby se „jeho život vydařil“. Směrnice z roku 2013 udává nejznámější metodu pastorace *vidět – posoudit – jednat*, obohacenou o kroky hodnocení slavení⁷³, ale také o metodu *life review*⁷⁴ či metodu *zážitkového učení* (experiential training).⁷⁵ I do našich končin se dostaly výzvy dokumentu z Puebla, a to prostřednictvím knihy *Smer – člověk: kurz pre animátorov* od Javiera Prietra. Jedná se o příručku pro animátory mládeže, v níž autor navazuje na pojetí pastorace mládeže podle zmiňovaného dokumentu.⁷⁶ Toto chápání nám umožňuje, abychom měli k mladému člověku osobní přístup a reagovali na jeho konkrétní životní situace.

1.3 Nejvýznamnější koncepce pastorace mládeže

V předchozí kapitole jsem se pokusila představit vývoj pastorace mládeže, včetně vybraných dokumentů některých partikulárních církví, v nichž patří reflexe pastorace mládeže k prioritám pastorální teologie. V této kapitole budou prezentovány čtyři nejvýznamnější koncepce pastorace mládeže. Tyto koncepce mají různou šíři a různé zaměření. Z hlediska místních církví (diecézí) a jejich pastorace je možné identifikovat dva modely pastorace mládeže. Jeden model vychází z toho, že pastorace mládeže je na prvním místě *integrální součástí farní pastorace*. Každá farnost má (mít) své mladé, kteří spoluvytvářejí farní

⁷² Srov. tamtéž, čl. 191-193.

⁷³ Srov. tamtéž, čl. 655.

⁷⁴ Tato metoda byla vytvořena v šedesátých letech 20. století psychiatrem Robertem Butlerem jako nástroj pro reflexi jistého životního období. Metoda přináší pozitivní náboj pro nahlížení do období, které člověk aktuálně prožívá i do toho, které bude následovat. V pastoraci se jedná o metodu, která napomáhá k budování církevního společenství. Srov. tamtéž, čl. 674.

⁷⁵ Srov. tamtéž, čl. 684.

⁷⁶ Srov. PRIETRO, Javier. *Smer – člověk: kurz pre animátorov*. Bratislava: Don Bosco, 1996, s. 63 a s. 94.

společenství. Tento model jednoznačně převládal až do šedesátých let 20. století a částečně splýval s katechezí. V průmyslově vyspělých zemích přestával být od padesátých let funkční. Je sice nadále velmi rozšířený, ale ve skutečnosti pojme pouze určitý segment mladé generace, konkrétně ty mladé lidi, kteří jsou plně socializováni ve farnostech.

Druhý model vychází z toho, že *mládež* je specifická sociální a kulturní skupina. Mnozí pracovníci s mládeží a někteří pastoralisté pak zařazují pastorační mládeže do *kategoriální pastorace*. Abychom správně pochopili tento pojem, musíme se vrátit k jeho vzniku, tedy k M.-D. Chenu, který tohoto pojmu použil poprvé v roce 1934 pro označení pastorace, která překračuje hranice farností, protože se týká skupin lidí, kteří se běžně nezapojují do farního života. Tito lidé nemohou být osloveni příslušníky kléru, ale spíše aktivními laiky.⁷⁷ V současnosti je ovšem význam tohoto pojmu trochu jiný. Kategoriální pastorace je taková pastorace, která se věnuje specifickým skupinám, které tuto péči potřebují (vojáci, policisté, vězni a vězeňský personál, nemocní v nemocnicích, lékaři atd.). Pokud definujeme kategoriální pastorační činnost takto, může být předmětem diskuse, zda, kdy a za jakých okolností můžeme pastorační činnost s mládeží a pro mládež považovat za kategoriální pastorační.

Třetí model předpokládá, že pastorace mládeže je kategoriální pastorační, protože zcela programově překračuje hranice farností a jejich tradičního náboženského života. Jedná se o *diakonické pojetí* pastorace mládeže, jehož východiskem je součást pastorační praxe, která se v německé jazykové oblasti nazývá *kirchliche Jugendarbeit*, tedy *církevní* či *křesťansky motivovaná* výchovná a sociální práce s mládeží.

Čtvrtým modelem, který by mohl být na první pohled řazen do kategoriální pastorace, je model *církve vytvářené a ovlivněné mladými lidmi*, a to i těmi, kteří se – ať už dočasně nebo dlouhodobě – distancují od tradiční náboženské praxe. Tento model předpokládá, že veškerá činnost církve je vlastně pastorace a že právě mladí

⁷⁷ Srov. KAPLÁNEK, Michal. *Znamení naděje: česká církev ve světle závěrečného dokumentu plenárního sněmu – kritická analýza*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2016, s. 92.

lidé, takoví, jací jsou, tento život církve spoluvytvářejí anebo alespoň mohou spoluvytvářet.

1.3.1 Pastorage mládeže jako součást farní pastorage

Chápeme-li pastorage mládeže jako součást farní pastorage, je farnost základním místem, kde se pastorage realizuje. Farnost je základní pastorační buňkou, v níž místní církve svou nabídkou společenství vstupuje do života obce, případně více obcí. Společnou charakteristikou farnosti, ale i diecéze je postava *pastýře*, jehož úkolem je *shromažďovat* křesťany (v našem případě členy katolické církve) k tomu, aby v konkrétním místě realizovali poslání církve. Jedná se o lidi různého věku, pohlaví, politických názorů, vzdělání i zájmů. Farnost se tedy – v normálním případě, to je s výjimkou personálních farností – vyznačuje svou *heterogeností*.⁷⁸ Tím se může stát domovem pro velmi rozdílné typy lidí, což je znakem *univerzality*. Tuto univerzalitu by si měly farnosti uchovat.⁷⁹

Ve farnosti se má projevovat život církve v její plnosti.⁸⁰ Poslání církve totiž v sobě zahrnuje nerozdělitelnou jednotu základních funkcí církve, jako je martyria, leiturgia a diakonia. Církve kromě toho vytváří společenství (koinonia). V tomto společenství mají své místo různé skupiny, které potřebují více či méně speciální péči (děti, mládež, manželé, rodiny, nemocní, senioři).

Farnosti byly vždy místem katecheze dětí a církevní socializace dospívající mládeže. Od šedesátých let 20. století se ovšem ukazuje potřeba aktivnějšího zapojení mladých lidí ve farnosti a současně i speciální pastorační péče o tuto věkovou skupinu. Papež Jan Pavel II. svým příkladem (založením tradice světových dnů mládeže), ale i mnoha impulsy adresovanými univerzální církvi přispěl k tomu, že se pastorage mládeže stala prioritou mnoha diecézí a jejich pastýřů – biskupů.

⁷⁸ Srov. OPATRŇÝ, A. *Pastorage v postmoderní společnosti*, s. 52.

⁷⁹ Srov. OPATRŇÝ, Aleš. *Malá společenství: jak začít, jak pokračovat*. Praha: Pastorační středisko sv. Vojtěcha při Arcibiskupství pražském, 2000, s. 14-20.

⁸⁰ V souvislosti s velkým množstvím takzvaných „mrtvých farností“, zejména v českém pohraničí, je aktuální otázkou, zda před dvěma stoletími zřízená farnost má být nadále za farnost považována, i když v ní nežijí aktivní věřící, anebo spíše mají být za farnosti považovány pouze ta církevní společenství, v nichž je možné „projevovat život církve v jeho plnosti“.

Pastorace mládeže ve farnostech je ovšem spojena se specifickými problémy. Jednou z velkých výzev je skutečnost, že mládež je nejvíce fluktuující skupinou, která se jen velmi málo váže k území farnosti. To platí zejména u mladých lidí, kteří studují, cestují za prací anebo se přestěhují za svým partnerem, anebo z jiného důvodu. Německý evangelický autor W. Herbst konstatuje: „Mobilita většiny populace znamená, že nepracují tam, kde žijí, že svůj volný čas tráví jinde, že jejich zásadní kontakty už nejsou sousedské.“⁸¹

Pro dnešní život jsou spíše určující vztahy, zájmy, kulturní kapitál, životní prostředí. Také dnes potřebují lidé „někam patřit“. Ale k tomu nestačí pozvánka nebo potvrzení o příslušnosti k obci.⁸² Proto musí být teritoriální farnost doplňována o další formy společenství, i když si zřejmě i nadále zachová svůj význam. Farnost by měla umožňovat prožívání pospolitosti lidí mezi sebou, prožívání vztahu s Bohem a také vztahy společenství navenek vůči širší komunitě (obec, diecéze, stát).⁸³

V posledních čtyřiceti letech – a u nás zejména po roce 1989 – se rozvíjí vedle farní pastorace mládeže také pastorace, která přesahuje hranice farností, ať už jde o péči v rámci vikariátu (děkanátu), diecéze anebo celého státu či regionu. Diecézní pastorace mládeže závisí na diecézním biskupovi a osobách, které biskup k této službě ustanoví. Diecézní pastorace mládeže má být přizpůsobena místním kulturním a sociálním podmínkám. Pastorační činnost v diecézích je ovšem koordinována biskupskou konferencí a jejími orgány.

V České republice koordinuje pastorační mládeže na úrovni biskupské konference Sekce pro mládež České biskupské konference. V jednotlivých diecézích jsou těmito koordinačními orgány diecézní centra mládeže, která obvykle nejen koordinují činnost ve farnostech, ale také nabízí aktivity přesahující farnosti. Za tímto účelem byla ve většině diecézí ustanovena diecézní centra života mládeže.

⁸¹ Citováno podle WINTER, Anne. Die „guten Gründe“ für Jugendkirchen und Jugendgemeinden – Beobachtungen und Realitäten. In: FREITAG, Michael; SCHARNBERG, Christian (Hg.). *Innovation Jugendkirche: Konzepte und Know-how*. Hannover: Lutherisches Verlagshaus, 2006, s. 75.

⁸² Srov. tamtéž, s. 77.

⁸³ Srov. tamtéž, s. 77.

1.3.2 Pastorace mládeže jako kategoriální pastorace

Pojem kategoriální pastorace se dnes neuzívá jen v katolické církvi, ale také v jiných církvích. Většinou do této skupiny pastorační služby patří doprovázení lidí ve specifické životní etapě, která může být spojena s vykonáváním jejich profese, ale i s jinými podmínkami (nemoc, situace na vojenské misi anebo ve vězení). Jedná se tedy o pastorační pomoc lidem, kteří mají specifické potřeby vyplývající z jejich životní situace.

V České republice se pro pastoračního pracovníka, který v těchto specifických prostředích přebírá odpovědnost za duchovní a sociální péči, ustálilo univerzální označení „kaplan“.⁸⁴ Primární úlohou kaplanů není udělování svátostí či slavení liturgie, ale nabídka blízkosti Boha skrze lidskou blízkost, tedy skrze lidskou přítomnost, naslouchání atd. Jak je vidět, striktní dělení pastorace na farní a kategoriální není namístě. Michal Opatrný v této souvislosti upozorňuje na nebezpečí „přeorganizované církve“, která – rozdělena na mnoho sektorů – nebude schopna plnit své poslání.⁸⁵

V českých a moravských diecézích bývají ustanovováni *kaplani pro mládež*.⁸⁶ Jedná se o kněze, kteří by měli ve svém vikariátu/děkanátu věnovat přednostní péči mladým lidem. Bohužel tato struktura většinou nefunguje, protože kaplani pro mládež mají v praxi také jiné funkce, jimiž jsou zcela vytíženi (farář, administrátor, farní vikář, kaplan), takže na práci s mládeží už nemají čas. Lze tedy tvrdit, že se lze často setkat s tím, že funkce kaplana pro mládež je pouze formální.⁸⁷

Intenzivní rozvoj nadfarní i mimofarní pastorace mládeže – v době totality i dnes – má za následek, že se téměř samozřejmě zařadila pastorace mládeže

⁸⁴Funkce kaplana v nemocnicích nebo ve věznicích není totožná s funkcí kaplana dle kanonického práva.

⁸⁵Srov. OPATRŇY, Michal. Změny v pastoračních strukturách plzeňské diecéze. K zápasu církve v západních Čechách o (nový) život. In: *Studia theologica* 7, 2005, č. 1, s. 61.

⁸⁶Například plzeňský biskup Radkovský při přípravě restrukturalizace farností v plzeňské diecézi předpokládal, že pokud se sníží počet farností, bude více kněží, kteří budou uvolněni pro práci v rámci kategoriální pastorace: „Protože bude méně farností než kněží, budou moci kněží jednak bydlet společně, jednak diecéze získá kněze pro kategoriální pastorační.“ Blíže tamtéž, s. 61.

⁸⁷Srov. MARTANOVÁ, Lucie. *Služba kaplanů pro mládež*. České Budějovice, 2016. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky.

v závěrečném dokumentu Plenárního sněmu katolické církve (2007) do oblasti kategoriální pastorace.

Pastoraci mládeže lze zařadit do kategoriální pastorace, pokud je *mládež* (anebo určitá část mladé populace) považována buď za *specifickou skupinu samu o sobě* anebo za *skupinu žijící ve specifickém prostředí*. Tím se opět vracíme zpět k původnímu chápání kategoriální pastorace podle M.-D. Chenu. V tomto pojetí by kategoriální pastorace měla zasahovat právě do těch míst, kam nedosáhne farní či diecézní pastorace. Tak můžeme najít třeba ve Francii *církevní práci s mládeží* jako součást kategoriální pastorace (Aumônerie des jeunes, Aumônerie des Collégiens, Les Aumôneries de l'Enseignement Public, Jeunes professionnels). Samozřejmě má tato práce s mládeží často diakonické zaměření. Je tedy otevřena všem lidem, nejen křesťanům.

Na příkladu francouzské církve se ukazuje, že i diecézní pastorační struktury nemusí být otevřené jen pro „věřící“, ale mohou přijímat všechny zájemce. Přitom zůstává hlavním cílem doprovázení mladých lidí na jejich cestě života a víry. Především jde o to, být jim nablízku, sdílet s nimi zkušenost víry a snažit se jim pomáhat, aby nacházeli odpovědi na své životní otázky a mohli objevit přítomnost Ježíše Krista ve svém životě.

Pavel Ambros sice považuje kategoriální pastoraci, která se realizuje v církevní práci s mládeží, za součást pastorace, ale spíše „periferní“, zatímco ohniskem pastorace je „nový život ve společenství věřících v místě, v diecézi a univerzální církvi“.⁸⁸ Kategoriální pastorace nemusí být vždy vázána na práci se skupinou. Často je totiž pastorační činnost ve specifických podmínkách chápána spíše jako *křesťansky motivovaná pomoc bližnímu*. Toto chápání někteří označují pojmem *pastorační péče*.⁸⁹ Pastorační péče je totiž zaměřena na osobu, člověka,

⁸⁸ Srov. AMBROS, Pavel. *Pastorace mladých. Inicie k životu nového člověka a utváření jeho životního stylu*. Olomouc: Refugium, 2016, s. 58.

⁸⁹ Srov. „Pastorační péčí v širším slova smyslu rozumíme takové jednání s člověkem, ve kterém ho respektujeme v jeho jedinečnosti, přistupujeme k němu z pozice věřících křesťanů, doprovázíme ho v jeho obtížích, nemoci, utrpení či umírání a pomáháme mu k lidsky důstojnému zvládnutí jeho životní situace včetně smrti, a to na jemu dostupné úrovni víry s perspektivou jejího možného rozvoje.“ Blíže OPATRŇÝ, Aleš. *Pastorační péče v méně obvyklých situacích*. Praha: Pastorační středisko sv. Vojtěcha, 2005, s. 9.

který se ocitá ve zvláštní životní situaci. Pastorační nabídka nepropaguje církev, ale chce podat ruku, pomoci, být nablízku – a motivem k tomu je křesťanská láska pastorujícího. Setkání s Kristem totiž vzniká skrze setkání s člověkem. Papež František zdůrazňuje, že pouze osobní, neanonymní setkání s Kristem mění život. Vztah mezi Pavlem a Ježíšem začal tím, že Ježíš Šavla oslovuje jménem, a tento hlas slyší pouze on: Ježíš „zná jeho nitro“.⁹⁰ Jde o výpověď životního příběhu člověka v jeho radosti a smutku (GS 1), nikoliv o vytváření ideální představy institucionalizovaného katolíka. Proto lze od Pavla Ambrose převzít zásady posunu v cílech pastorační práce:

- od pastorece soustředěné na programy k pastorači zaměřené k osobě;
- od pastorece propagující křesťanství k pastorači blízkosti a doprovázení;
- od pastorece idejí k pastorači, která vypráví (od ideje k příběhu);
- k pastorači pozorné vůči osobní niternosti, intimitě a interaktivitě (stálému dialogu mezi příjemcem a poselstvím).⁹¹

1.3.3 Diakonické pojetí pastorece mládeže

Druhý vatikánský koncil vedl ke změně paradigmatu: od ortodoxie k ortopraxi. Proto se i v pastorači mládeže dostává do popředí aspekt „nesobecké“ služby. Pokud jsou různá církevní společenství (farnosti, řády, hnutí) v kontaktu s mládeží, není jejich primárním záměrem získávat nové věřící, ale následovat Krista v jeho službě těm nejpotřebnějším, tedy těm, kdo se z jakéhokoli důvodu ocitli na okraji společnosti. Tento aspekt nelze naplnit, pokud pastorece mládeže zůstane pouze v hranicích tradičních farností. Proto již v době koncilu uvažovali teologové o tom, jak překročit místní hranice a zaměřit se na životní prostředí

⁹⁰ Srov. FRANTIŠEK, *Poselství Svatého otce Františka k 36. světovému dni mládeže (Slavnost Krista Krále, 21. listopad 2021)*. [cit. 24. 6. 2022] Dostupné online: https://cbk.blob.core.windows.net/cms/ContentItems/30400_30400/2021-poselstvi-papeze-k-xxxvi-sdm_2.pdf.

⁹¹ Srov. AMBROS, P. *Pastorece mladých*, s. 85-94.

a životní styl mladých lidí, aby církev nebyla pouze statickým místem, ale stala se centrem událostí a setkávání.⁹²

Mezitím se stala „práce s mládeží“⁹³ realizovaná církevními subjekty (dle německých autorů pedagogická a sociální pomoc mladým lidem mimo školu a rodinu)⁹⁴ integrální součástí pastorační práce s mládeží patří dobrovolná účast, pružnost v konkrétním jednání, maximální omezení ovládnutí dospělými z titulu moci, odstup od institucionálně očekávaných výsledků a orientace na zájmy a potřeby mladých.⁹⁵

Církevní práce s mládeží má bezesporu diakonický charakter. Proto se někdy používá pojem *diakonická práce s mládeží*. Její charakteristické rysy se dají shrnout do několika bodů:

- orientuje se na nejvíce znevýhodněné, přednostně na chudší mládež;
- v centru jejího zájmu jsou mladí lidé, kteří potřebují pomoc, nikoliv církev jako instituce;
- usiluje o aktivizaci mládeže jako subjektu pastorační práce;
- otvírá církevní práci s mládeží také účastníkům, kteří jsou mimo církev;
- snaží se utvářet a přetvářet společnost (politická diakonie).⁹⁶

Diakonické pojetí pastorační práce se stalo základním východiskem pro pastorační koncepci katolické církve v Německu. Proto se dokument Würzburšské synody *Ziele und Aufgaben kirchlicher Jugendarbeit*, ačkoliv se původně vztahoval „jenom na práci s mládeží“,⁹⁷ stal ideovým východiskem také pro pozdější dokumenty

⁹² Srov. ARNOLD, F. X. *Handbuch der Pastoraltheologie*, s. 385n.

⁹³ Pojem „práce s mládeží“ (youth work) v sobě zahrnuje široké spektrum pedagogické a sociální pomoci mladým lidem. S tímto pojmem pracuje a definuje ho také Rada Evropy. K tomu srov. COUNCIL OF EUROPE. *Youth work*. [cit. 24. 6. 2022] Dostupné online: <https://www.coe.int/en/web/youth/youth-work>.

⁹⁴ Srov. KREFT, Dieter. Jugendarbeit. In: *Fachlexikon der sozialen Arbeit*. Stuttgart: Kohlhammer, 1997, s. 510.

⁹⁵ Srov. tamtéž.

⁹⁶ Takto byla diakonická práce s mládeží popsána na kongresu německé Charity, Federace německé katolické mládeže, Úřadu pro pastorační práci s mládeží Německé biskupské konference a Katolické akademie v roce 1998. Srov. KRUIP, Gerhard; HOBELSBERGER, Hans; GRALLA, Anneliese (Hrsg.). *Diakonische Jugendarbeit: Option für die Jugend und Option von Jugendlichen*. München: Don Bosco Verlag, 1999, s. 11-25.

⁹⁷ V rámci diskusí Würzburšské synody bylo téma „církevní práce s mládeží“ přiděleno Komisi III – Diakonia. Ačkoliv mnozí od této komise čekali celkový dokument o pastorační práci s mládeží, subkomise, která dokument připravovala, se omezila pouze na „práci s mládeží“, poněvadž její členové

Německé biskupské konference týkající se pastorační práce mládeže obecně. To platí zejména pro aktuálně platný dokument *Leitlinien zur Jugendpastoral „Wirklichkeit wahrnehmen – Chancen finden – Berufung wählen“* z října 2021. Titul směrnice „*Vnímat skutečnost – nalézat příležitost – volit povolání*“ odkazuje na jedné straně na zmíněnou Cardijnovu trojici „vidět – posoudit – jednat“, a na druhé straně na témata Synody o mládeži (víra, rozlišování, povolání). Vedle toho lze ovšem v dokumentu najít jasný odkaz na dokument Würzburšské synody o práci s mládeží.

V letech 2000-2013 existovala na *Philosophisch-theologische Hochschule* v Benediktbeuernu (SRN) jediná katedra pastorační práce mládeže v německé jazykové oblasti. Po celou dobu její existence byl profesorem této katedry Martin Lechner,⁹⁸ který svou prací silně ovlivnil směřování pastorační práce mládeže německé katolické církve. Martin Lechner vycházel nejen z teorie charitativní práce, ale také z výchovně pastorační tradice kongregace Salesiánů dona Boska, která je stručně vyjádřena italským obratem: *evangelizzare educando – educare evangelizzando*,⁹⁹ což lze volně přeložit: „když vychováváme, tak tím i evangelizujeme a když evangelizujeme, tak tím i vychováváme.“ Tím lze vysvětlit také propojení mezi evangelizací, výchovou a sociální prací v pojetí Martina Lechnera (v jeho disertaci *Pastoraltheologie der Jugend*): „Pastorační práce mládeže je evangelizační jednání církve s mladými, pro mladé a skrze mladé lidi. Jejím cílem je, aby mladí lidé objevili životní možnosti, které nabízí evangelium a přivlastnili si je, a tak našli svou osobní identitu, poznali povolání stát se novým lidem Božím a svým dílem přispěli k tomu, aby se současná církev stala znamením a nástrojem kultury života.“¹⁰⁰

nepovažovali za vhodné, aby celkovou problematiku pastorační práce mládeže zpracovávala jenom jedna komise. Srov. RICKAL, Elisabeth. Ziele und Aufgaben kirchlicher Jugendarbeit. Einleitung. In: *Gemeinsame Synode der Bistümer in der Bundesrepublik Deutschland: Beschlüsse der Vollversammlung*. Freiburg: Herder, 1976, s. 277.

⁹⁸ Martin Lechner, narozen 1951, je německý pastorační teolog. Vystudoval sociální práci v bavorském Benediktbeuernu, poté teologii v Bonnu a Benediktbeuernu. Jeho nejvýznamnějším dílem je jeho disertace *Pastoraltheologie der Jugend*, kterou obhájil na trevírské univerzitě v roce 1989. Od roku 2000 do roku 2013 byl vedoucím Katedry pastorační práce mládeže na Philosophisch-theologische Hochschule der Salesianer Don Boscos v Benediktbeuernu.

⁹⁹ Toto spojení se jako heslo prosadilo za hlavního představeného Juana Edmunda Vecchiho (1996-2002), který byl dlouhá léta hlavním rádce pro pastorační práci mládeže salesiánské kongregace. V nové rozšířené a zcela změněné edici pastoračního manuálu „*La pastorale giovanile salesiana*“ (2014) se toto spojení doslova neobjevuje; asi proto, že autoři měli potřebu vztah mezi pedagogikou a pastorační prací blíže osvětlit, aby se nezůstalo u zjednodušující zkratky.

¹⁰⁰ LECHNER, M. *Pastoraltheologie der Jugend*, s. 313.

Pro Lechnera má diakonicky chápaná pastorační činnost šest charakteristických znaků:

- široce stanovené cíle;
- složitý a dynamický proces, v němž se prolíná diakonia, martyria a leiturgia;
- na pastorační mládeži se podílí celý Boží lid;
- komunikativní jednání;
- některé skupiny (chudí) mají přednost, a to je nevyhnutelné;
- do pastorační činnosti vchází Bůh a dokonává ji.¹⁰¹

Široce stanovené cíle znamenají, že se diakonická pastorační činnost neomezuje pouze na náboženskou oblast, ale orientuje se na celého člověka, ve všech dimenzích lidské existence. Apriorním cílem je nesobecká služba mladým lidem při jejich lidské existenci. Dalším je vytvoření kultury založené na sdílení a spoluvytváření společnosti. Třetím cílem je podpora postoje míru, spravedlnosti a zachování stvoření (ekologie). Všechny tyto cíle jsou v souladu jak se základními touhami člověka, tak i s třemi základními formulacemi křesťanské tradice: vzkříšení těla, Boží království, nová země a nové nebe.

Pro pochopení složitého a dynamického procesu, v němž se prolíná diakonia, martyria a leiturgia si lze pomoci výroky jezuita Pedra Aruppeho: „Tiché svědectví služby (diakonia) má právo mít svoje výsadní místo, protože se jedná o přednostní moment životní praxe samotného Ježíše, a tak může sloužit také jako kritérium křesťanského života. Evangelizační pastorační činnost ukazuje tedy svůj profil nikoliv především a jenom v náboženských, to je liturgických a katechetických činnostech, ale v uskutečňování touhy mladých lidí po autentickém životě, po solidaritě s utlačovanými, po obětavém nasazení života a po angažovanosti v celosvětovém měřítku.“¹⁰²

Některé skupiny mají přednost, a to je nevyhnutelné – tento bod se týká především oprávněnosti zvolit si adresáty, a to jsou ti, kteří toho nejvíce potřebují. Lechner klade na diakonickou pastorační mládež vysoké požadavky, které

¹⁰¹ Srov. tamtéž, s. 314.

¹⁰² Srov. ARUPPE, Pedro. Jugend und Evangelisation. In: *Ordenskorrespondenz* 20, 1979, s. 398n.

formuluje pomocí pěti tezí. Vzhledem k jejich významu každou tezí krátce vysvětlíme:

- 1, *Poslání církve má spočívat především v nesobecké podpoře osobnostního růstu mladého člověka.*

Úkol církve působit jako průvodkyně mladého člověka při jeho procesu dospívání je v dnešní době zvlášť výrazný, protože se zvýšila nestabilita sociálních i společenských podmínek, v nichž mladí lidé žijí. Dopady krize jsou patrné v mnohých oblastech života, a to jak po emocionální stránce (strach o pozitivní budoucnost), tak po stránce vztahové (hledání náhrady za rodinné vazby a její funkce, závislost na médiích), ekonomické (přirozená potřeba zapadnout a vyrovnat se svým vrstevníkům). Církev má mladé podpořit, aby se „*mohli stát subjektem*“. Církev má být mladým lidem v této situaci nablízku, a to jak prostřednictvím individuálního doprovázení, tak i nabídkou vztahů ve skupinách (peer groups), v nichž si mladí lidé sami pomáhají prožívat, chápat a přijímat chod života.¹⁰³

- 2, *Církev musí být schopna odpovídat na proces individualizace, poskytnout či vytvořit pro mladé lidi životní prostor bohatý na vztahy.*

Obrovskou výzvou pro církev je vytvářet určitou rovnováhu: člověk by se měl rozvíjet především jako „vztahová bytost“, která myslí nejen na své štěstí, ale spoluodpovídá za skutečný stav světa. Pastorační činnost církve by měla především podporovat navazování sociálních vztahů – jak mezi mladými navzájem, tak i mezi generacemi – a tak poskytnout prostor pro komunikaci, v níž se tyto vztahy trvale rozvíjejí. Je to prostor k učení a začlenění se do sociálních vztahů. Je to určitá prevence před jednostranným vlivem trhu, médií a konzumu.¹⁰⁴

- 3, *Životní styl současné společnosti vede církev k tomu, aby si uvědomovala svoje prorocké poslání.*

Proces individualizace na jedné straně osvobozuje lidi od tradičních vazeb, ale současně je vystavuje vnější kontrole, standardizaci a konformitě. Vnímání dosud tradičních vazeb k náboženství a přírodní krajině je nahrazováno masovou spotřebou, která člověku dovoluje užívat si života bez ohledu na sociální,

¹⁰³ Srov. LECHNER, M. *Pastoraltheologie der Jugend*, s. 305.

¹⁰⁴ Srov. tamtéž, s. 306.

ekonomické a ekologické důsledky, jak to kdysi formuloval Erich Fromm: „Jsem, co mám a co konzumuji.“¹⁰⁵ Pastorační činnost církve by tedy měla mladým lidem zprostředkovat pohled evangelia, který jim umožní vidět, že bohatství a úspěch nemusí člověku přinést opravdovou radost a naplnění.

- 4, *Pastorační péče církve by měla hlavně směřovat k těm lidem, kteří jsou ve společnosti znevýhodnění.*

Stále se bude zvyšovat počet lidí, kteří bez pomoci druhého nedokážou sami ovlivnit svou budoucnost a žít lidsky důstojně v každodenní realitě. Jedná se o pestrou škálu lidí: od nemocných (jak duševně, tak fyzicky), přes samoživitele, osamělé staré lidi, mladé lidi bez podpory rodiny a vzdělání, až po rodiny v exekucích, ve vyčleněných lokalitách nebo v hmotné nouzi. Církev má být obhájcem lidí, a to zejména těch, kteří nejsou dostatečně výkonní, prospěšní a potřební (z pohledu světa).¹⁰⁶

- 5, *Církevní pastorec musí v pluralitní společnosti vytvořit nové formy náboženské socializace a vsadit na osobní osvojení si víry.*

Hledání nových cest pro zakoušení víry a vytváření nových forem náboženské socializace je nutností z důvodu zhroucení dosavadních sociálně kulturních pilířů náboženské životní praxe. Mladí lidé v době individualizace a společenské plurality potřebují jako jedni z prvních jednání, které umožní pochopit pojetí a kritéria orientace k sociálnímu, případně náboženskému učení.¹⁰⁷ Církev nesmí zapomínat, že jejím cílem není integrovat sociální systémy společnosti do „svého systému“, ale spíše se zavázala *žít se světem*. Církev není a nebude *societas perfecta*, ale může se postupně stávat *společenstvím*.

Trvalým tématem církve jsou otázky smyslu, utrpení, života člověka; solidarity, spravedlnosti a spirituality. Prvním krokem k evangelizaci je sebeevangelizace církve.¹⁰⁸ Lechnerovo pojetí, které chápe *práci s mládeží* jako integrální a integrující součást pastorec mládeže a diakonii jako její východisko,

¹⁰⁵ FROMM, Erich. *Haben oder Sein: Die seelischen Grundlagen einer neuen Gesellschaft*. Stuttgart: Deutsche Verlags-Anstalt, 1976, s. 36.

¹⁰⁶ Srov. LECHNER, M. *Pastoraltheologie der Jugend*, s. 307-308.

¹⁰⁷ Srov. tamtéž, s. 308-309.

¹⁰⁸ Srov. EG 101.

není obecně přijímané. V českém prostředí je zastoupeno především M. Kaplánkem, který vidí priority církevní práce s mládeží v poskytnutí pomoci, aby se mohli mladí realizovat ve smyslu nalézání sebe samých a v naplnění svých životních poslání. Služba církve mládeži znamená vytvářet prostor pro mladé, aby se mohli učit žít, žít ve společenství, prožívat spoluzodpovědnost (i v širším kontextu společnosti), být schopni budovat osobní vztahy, prohlubovat schopnost resilience¹⁰⁹ a participace. Cílem práce s mládeží nemá být nábor, ale oživení a „uschopení k orientaci na cestě, kterou šel Ježíš.“¹¹⁰

Pavel Ambros diferencuje mezi prací s mládeží (Jugendarbeit) a pastoračí (Seelsorge). Dle Ambrose *nelze vše, co církev nabízí mládeži, označit jako pastorači*. Pokud je cílem těchto nabídek získat vliv na mládež, vyplnit její čas smysluplnými aktivitami (zaměřenými třeba na výchovu a prevenci), je to jistě prostor pro sociální angažovanost, ale ne (automaticky) pastorače. O pastorači lze dle Ambrose mluvit tehdy, když dochází k *dotekům s životem, který svou vlastní povahou směřuje k novému životu Ježíšovým způsobem*. Pastorače ale není ani pouhé *uplatňování pravd víry*. Pastorače je vždy poznamenána omezeností ze strany člověka.¹¹¹ Ambros nepovažuje za úspěch ani prezentaci předem připravených „svědectví o životě s Kristem“. Takové prezentace vyvolávají dojem, že je „naše mládež“ duchovně stabilní a zakořeněná ve svátostném životě.¹¹² Dnešní pastorači je nutné přetvořit ze soteriologického hlediska, jak je formuloval Řehoř Naziánský: „Co není přijato, není spaseno.“ Jde tedy o přijetí a spásu reálného (stvořeného) světa. V tom spočívá inkulturace nového života, který vstupuje do života starého.

Co se týče pastoračního pracovníka s mládeží, počítá Ambros s tím, že se nejedná pouze o zaměstnání, nýbrž o povolání vycházející ze křtu. Ani pro Boha nejsme „objektem“, ale subjektem – tvoří nás jako osoby, podle svého obrazu. Církevní práce s mládeží se stává pastoračí (Ambros používá „pastorační péči“),

¹⁰⁹ Resilience (odolnost) je jak procesem, tak i výsledkem úspěšného přizpůsobení se obtížným nebo náročným životním zkušenostem a požadavkům.

¹¹⁰ Srov. KAPLÁNEK, M. *Pastorače mládeže*, s. 39-40.

¹¹¹ Srov. AMBROS, P. *Pastorače mladých*, s. 47.

¹¹² Srov. BALÍK, Jan. *Výzkum mezi mladými účastníky CSM Olomouc*. Praha: Sekce pro mládež ČBK a AKSM, 2018, s. 50. Dále jako *Výzkum Olomouc 2017*, nebo *Výzkum 2017*.

pokud je zaměřena na rozvoj plnosti jejich existence a nalezení pravého smyslu v osobním přilnutí k Otci. Přilnutí k Otci je chápáno jako růst ke svobodě, tedy jako soulad božského a lidského.¹¹³ Není možné mít představu o dokonale se projevujícím křesťanském mládí a o pastoračních receptech vedoucích k dosažení cíle „vyzrálé katolické osobnosti“.¹¹⁴ Společenství církve má přijímat každé specifické životní období člověka a skrze rozlišování pomoci člověku k takovému způsobu prožívání daného období, v kterém bude nacházet sílu osobního přilnutí k Bohu.¹¹⁵

1.3.4 Pastore mládeže jako prožívání církve blízké mládeži (pastorale giovanile)

V průmyslově rozvinutých zemích Západu se v šedesátých letech začal rozvíjet zábavní průmysl a konzumní způsob života. Tyto sociokulturní změny se projevily také silnou krizí tradičních výchovných a vzdělávacích institucí, zejména školy.¹¹⁶ Tato krize mimo jiné ukázala, že dosavadní formy náboženské výchovy (výuka náboženství, katecheze) rychle ztrácí u dospívající mládeže svou účinnost. V Itálii reagovali na tuto situaci především salesiáni. Rozhodli se vytvořit skupinu několika nadšených a vzdělaných lidí, kteří se budou věnovat reflexi situace a pastoračním projektům. Založení odborného časopisu bylo osvědčenou formou výměny názorů a zkušeností v rámci širší zainteresované skupiny. Proto byl mladý salesián Riccardo Tonelli¹¹⁷ v roce 1969 pověřen vedením skupiny, která začala vydávat časopis *Note di pastorale giovanile*.¹¹⁸

¹¹³ Srov. AMBROS, P. *Pastore mladých*, s. 52.

¹¹⁴ Srov. BALÍK, Jan (ed.). *Pastorační plán Sekce pro mládež ČBK*. Praha: Sekretariát České biskupské konference, 2002, s. 19.

¹¹⁵ Srov. AMBROS, P. *Pastore mladých*, s. 57.

¹¹⁶ Srov. POLLO, Mario. *La storia dell'animazione. Verso un documento base dell'animazione*. In: *Animazione sociale*, 1998, č. 5, s. 29-69.

¹¹⁷ Don Riccardo Tonelli SDB (1936-2013) profesor pastorální teologie na Salesiánské papežské univerzitě v Římě (UPS) se zaměřením na pastore mládeže, zakladatel a dlouholetý šéfredaktor časopisu *Note di pastorale giovanile*, V Itálii se považuje za průkopníka pastore mládeže v pokoncilní době.

¹¹⁸ Časopis *Note di pastorale giovanile* je měsíčníkem věnujícím se pastore mládeže a její reflexi. Obsah je inspirován charismatem dona Boska.

Tonelli a jeho přátelé v redakci časopisu kriticky vnímali aktuální nabídku církve mládeži. Práce s mládeží v církvi se do té doby odehrávala většinou ve farnostech a ve spolcích, které sdružovala Katolická akce. Jenže mladí lidé, kteří se těchto aktivit neúčastnili – a těch bylo čím dál více – se octli zcela na okraji církve. Církevní společenství o ně nejevilo zájem. Ani církevní instituce, spolky a hnutí, které se snažily něco mladým lidem nabízet, neprokázaly dostatečnou citlivost vůči skutečným potřebám mladých lidí. Tonelli přímo říká: „Byl nedostatek láskyplné přítomnosti církevní služby, která by refleктоvala, co je blízké světu mladých“.¹¹⁹ Na jedné straně bylo mnoho církevních institucí (kongregací), které se zabývaly mládeží, ale přitom neexistovala žádná *pastorale giovanile*, tedy žádný církevní život, který by byl blízký mladým lidem.¹²⁰

V době po koncilu se objevovala řada pokusů o změnu k lepšímu, a to především v řeholních řádech. Neexistovala ovšem ještě systematická práce dle pastoračního projektu, která by se pravidelně ověřovala. V sedmdesátých letech 20. století sice v rámci italské církve vznikaly spontánní skupiny, mimo oficiální struktury,¹²¹ ale dle Tonelliho „chyběli církevní vychovatelé“.¹²²

Tonelli vnímal, že je nutné začít pracovat s mladými a pro mladé. V polovině sedmdesátých let, když v rámci své disertační práce vytvářel koncepci *pastorale giovanile*, byl silně ovlivněn dokumentem Würzburšské synody *Ziele und Aufgaben kirchlicher Jugendarbeit*, který okamžitě nechal přeložit a publikovat v *Note di pastorale giovanile*.

Tonelli si přál, aby model *pastorale giovanile* byl jiný než dosavadní praxe církve, která spočívala zejména v zachování určitého chování a zvyků. Také morální postoje byly založené na neustálém duchovním boji se zlem. Příkladem vítězného života byli světcí. Celá tato koncepce byla postavena na útěku před zlem. Tonelli vnímal, že tato cesta je nejen nepřijatelná, ale také nevhodná pro mladé lidi, kteří se radují ze života: „Boží přítomnost byla v naší historii reprezentovaná vizí

¹¹⁹ Srov. TONELLI, Riccardo. Ripensando quarant'anni di servizio alla pastorale giovanile: intervista a cura di Giancarlo De Nicolò. In: *Note di Pastorale Giovanile* 43, 2009, 43, č. 5, s. 15.

¹²⁰ Srov. tamtéž, s. 14.

¹²¹ Srov. MILANESI, Giancarlo (ed.). *Oggi credono così*. Torino: LDC, 1981.

¹²² Srov. TONELLI, R. *Ripensando*, s. 15.

hodně pesimistickou a byrokratickou, takže charakteristickým výrokem pro tuto zbožnost bylo vyjádření: to, co nepatří k věčnosti, neznamená vlastně nic.“¹²³

Podstatným teologickým východiskem pro tento směr pastorační mládeže je *teologie vtělení*.¹²⁴ Pro Tonelliho ovšem tato teologie má svůj praktický význam: „V Ježíši Nazaretském se tajemná tvář Boha stala blízkou, je možné se s ním setkat a zažít jej. V Ježíši bylo možné objevit Boha v jeho pravosti, setkat se s ním jako s úplným důvodem našeho života, v slabosti a milosti jeho lidství. V něm (...) jsme našli své lidství..., svůj život, v nepředstavitelné a nezištné solidaritě s Ježíšovým lidstvím.“¹²⁵

Na těchto znovuobjevených skutečnostech, prožívaných s velkým nadšením, dozrála, jak konstatuje Tonelli, kritéria pro obnovení pastorační mládeže.¹²⁶ V tomto zjevení zasahují do naší existence dva dary: „poznání, že pouze v Bohu můžeme mít plnost života, a uvědomění si, že tuto plnost nám již nabízí, alespoň zárodečným způsobem, Duch Ježíšův, který obnovuje celé naše bytí.“¹²⁷

Uvedené teologické podněty vedly Tonelliho k posunům pastoračního paradigmatu v těchto směrech:

- od jednostranného zaměření na katechezi k důrazu na *pastoraci jako službu*;
- od instrumentalizace svátostí k novému objevení dimenze *radostného slavení*;
- od formálního přijímání svátostí k *radostné zkušenosti setkání učedníků s Kristem*;
- od individuální zbožnosti k *sociálnímu a politickému rozměru křesťanského života*.¹²⁸

Tonelliho přístup k člověku odráží chápání spirituality jako každodenního života, kdy ve středu zájmu je *lidský život*, v němž se odráží Boží duch. Proto je pro

¹²³ Tamtéž, s. 16.

¹²⁴ Teologii vtělení a jejím odrazem v Tonelliho pastorační teologii se budu zabývat v kapitole 2.2.3 *Inkarnace jako východisko pastorační mládeže*.

¹²⁵ Srov. TONELLI, R. *Ripensando*, s. 18.

¹²⁶ Srov. tamtéž, s. 18.

¹²⁷ Srov. tamtéž, s. 20.

¹²⁸ Srov. tamtéž, s. 17.

něj důležité, aby si každý mladý člověk vytvořil v duchu evangelia vlastní životní vizi (*progetto di vita*), a tak se dokázal vyrovnávat s různými výzvami naší každodenní existence.¹²⁹ Vztah mezi *pastoraci* a pastorálně teologickou reflexí chápe Tonelli – samozřejmě ve smyslu italského vyjadřování – následovně: „Předmětem mého zkoumání je *pastorale giovanile*. V tomto případě je pro mě objektem mojí reflexe substantivum *pastorale* (*pastorace*). Pokud mluvím o *teologia pastorale* (*pastorální teologie*), pak je *pastorale* adjektivum.“¹³⁰

Jako *pastorační jednání* chápe Tonelli každou církevní činnost, která se orientuje na uskutečňování spásy v Ježíši Kristu. Jedinečným záměrem, který prostupuje (oživuje, animuje) veškerou *pastorační činnost*, je budování Božího království a naplňování daru spásy, kterou Bůh lidem nabídl v Ježíši Kristu.¹³¹

¹²⁹ Srov. *tamtéž*, s. 25.

¹³⁰ *Tamtéž*, s. 37.

¹³¹ Srov. *tamtéž*, s. 37.

2 Teologická kritéria pastorační mládeže

Teologická reflexe diecézní pastorační mládeže v České republice podle modelu „vidět – posoudit – jednat“ vyžaduje ujasnit si vztah mezi teologií, respektive pastorační teologií a pastorační mládeží. V předchozí kapitole byly představeny různé modely pastorační mládeže; v této kapitole se budu zabývat jejich teologickými východisky a metodikou, která je charakteristická pro jednotlivé přístupy.

Pojem „pastorační teologie mládeže“ (Pastoraltheologie der Jugend) používá pouze Martin Lechner, zatímco ostatní autoři, přistupující k tématům, které se týkají mládeže, buď svoji teologickou reflexi nepovažují za subdisciplínu pastorační teologie anebo své teologické úvahy o těchto tématech „skryjí“ pod název „pastorační mládeže.“¹³²

Jestliže ovšem hodlám spolu s Martinem Lechnerem chápat teologickou reflexi pastorační mládeže jako teologickou subdisciplínu, musím nejdříve deklarovat, jak chápu pastorační teologii jako celek, a jaké místo v něm má reflexe pastorační mládeže.

Lze očekávat, že analýzy předložené v této disertační práci narazí na nepochopení nebo dokonce odpor. Jedním z argumentů, které mohou být vzneseny proti legitimitě této reflexe, je skutečnost, že při vytváření kritérií pro pastorační mládeže využívám velmi málo domácích (českých) zdrojů. Důvodem je skromný rozsah odborných teologických prací, které se u nás zabývají pastorační mládeží. V posledních třiceti letech vydali monografie na toto téma pouze čtyři čeští autoři: Michal Kaplánek (*Pastorační mládeže*, 1999), Michael Martinek (*Ztracená generace?*, 2006), Jan Balík (*Na cestě s mladými*, 2004, *Diecézní centra života mládeže*, 2011, *S mladými ke Kristu*, 2019) a Pavel Ambros (*Pastorační mladých*, 2016). Navíc se i tito autoři většinou opírají o některé v této práci citované zahraniční autory. Ostatní čeští pastoralisté (Aleš Opatrný, Michal Opatrný, Alois

¹³² Srov. ARNOLD, F. X. *Handbuch der Pastoraltheologie*, s. 393 a 399.

Křišťan ad.) se tématu dotýkají pouze příležitostně, a to buď v rámci zpracovávání širšího tématu anebo v jednotlivých odborných člancích či diskusích.

2.1 Pastorální teologie: vědecká báze pro výzkum pastorační mládeže

Pastorální teologie je označována za jednu z nejmladších teologických disciplín, u níž lze dokonce přesně udat datum jejího vzniku jako univerzitní disciplíny. Za kolébku katolické pastorální teologie je možno považovat střední Evropu.¹³³ Ve stejné době, ovšem z trochu jiných důvodů, se formovala protestantská praktická teologie.¹³⁴ Od sedmdesátých let 20. století se pojem *praktická teologie* prosazuje i v katolickém prostředí. Důvodem je snaha vyjádřit, že se spíše jedná o *teologii církevní praxe* než pouze o teologii pastýřské služby či hodegetiku. Ovšem ani pastorální ani praktická teologie nemůže být vnímána jenom jako nějaká praktická aplikační věda. Většina autorů, k nimž je zde odkazováno, používá výraz „pastorální teologie“, případně „pastorace“. Pokud používají pojem „praktická teologie“, používají ho téměř jako synonymum pro pastorální teologii.

2.1.1 Vývoj pastorální teologie

Původní pastorální teologie (v 19. a v první polovině 20. století) vycházela z učení o třech Kristových „úřadech“.¹³⁵ Nositelem pastýřského úřadu (pověření, služby) je sám Kristus. On je také vzorem pro všechny další pastýře: svůj ovčinec

¹³³ Pastorální teologie jako univerzitní disciplína se tradičně spojuje s břevnovským opatem Franzem Stephanem Rautenstrauchem, který se podílel na reformách teologických studií pro kandidáty kněžství, k nimž došlo na pokyn Marie Terezie. Rautenstrauch navrhl, aby se do posledního studijního ročníku přidal nový předmět s názvem „pastorální teologie“. K tomu srov. KŘIŠŤAN, Alois. *Počátky pastorální teologie v českých zemích*. Praha: Triton, 2004.

¹³⁴ Srov. GRÄB, Wilhelm. *Praktische Theologie als Theorie der Kirchenleitung*: Friedrich Schleiermacher. In: GRETHLEIN, Christian; MEYER-BLANCK, Michael (Hrsg.). *Geschichte der Praktischen Theologie: dargestellt anhand ihrer Klassiker*. Leipzig: Evangelische Verlagsanstalt, 1999, s. 67-100.

¹³⁵ Český výraz „úřad“ je doslovným překladem německého „Amt“, přičemž „Amt“ je německým výrazem pro latinské „officium“. Výraz „officium“ má ovšem velmi široké spektrum významů: povinnost, služba, úřad, práce, úkon. Jeví se tedy vhodnější mluvit spíše o Kristově kněžské, pastýřské a prorocké službě, případně o úkolu, než o „úřadu“.

svěřil Petrovi a „na této skále“ založil církev. V době formování pastorální teologie se pojmem „pastýřský úřad“ v katolické církvi označoval úkol papeže, biskupů a kněží, kteří jsou obdařeni mocí (pravomocí) k výkonu této služby.¹³⁶

K pastýřskému úkolu ovšem vedle samotného vedení patřila též povinnost hlásat (kázání, katecheze) a správně postupovat při povzbuzování, trestání i utěšování. S tím byla nerozlučně spojena povinnost spravovat a rozdílet svátosti a vzdělávat věřící ve víře, což ale v kontextu osvícenství směřovalo stále víc směrem k „výchově k dobrým mravům“, což byla součást „péče o duše“, tedy *Seelsorge*.¹³⁷ Pavel Ambros přitom upozorňuje na kolísání mezi významy pojmů *Katechese*, *Pastoral* a *Seelsorge*. Pastorální teologie se tedy zabývala všemi uvedenými oblastmi: katechezí a kázáním (z toho vznikly subdisciplíny *katechetika* a *homiletika*), liturgií (*liturgika*) a péčí o duši (*pastorálka*).¹³⁸

Až do poloviny 20. století se za teologický základ pastorace považovaly uvedené tři Kristovy služby (prorocká, kněžská a královská). Takto chápaná pastorální teologie byla spíše aplikačním oborem. Teprve změna sebepojetí církve, která vyvrcholila na Druhém vatikánském koncilu, přivedla také pastorální teologii k posunu – od tří Kristových úřadů¹³⁹ ke třem základním funkcím církve (*drei Grundvollzüge der Kirche*).¹⁴⁰

Dnes je pastorální teologie považována za jednu z věd o člověku a jeho jednání (*Handlungswissenschaft*).¹⁴¹ Proto se antropologie stává jedním z východisek pastorální teologie: člověk i s celým stvořením je objektem Božího zájmu a Boží péče. Bůh stvořil člověka k svému obrazu (Gn 1, 27). Díky Kristu je člověk přijat Bohem za vlastního (Ef 2, 19), a proto se má ujímat i druhých (Řím

¹³⁶ Srov. LG 21, 22, 27 a 28.

¹³⁷ Srov. AMBROS, P. *Fundamentální pastorální teologie*, s. 14.

¹³⁸ Srov. tamtéž, s. 14.

¹³⁹ Srov. AG 15. Dále srov. RAHNER, K.; VORGRIMLER, H. *Teologický slovník*, s. 439.

¹⁴⁰ Výrazem *Grundvollzüge* se v současné teologii označují tradiční hlavní úkoly církve. Tyto úkoly zdůvodňují a legitimizují existenci církve jako instituce. Srov. PRÜLLER-JAGENTEUFEL, Veronika. *Grundvollzüge der Kirche*. In: AIGNER, Maria Elisabeth; FINDEL-LUDESCHER, Anna; PRÜLLER-JAGENTEUFEL, Veronika. *Grundbegriffe der Pastoraltheologie*. München: Don Bosco Verlag, 2005, s. 99-100. Zatím se neustálil jednotný překlad tohoto pojmu do češtiny.

¹⁴¹ Srov. KLEIN, Stephanie. *Erkenntnis und Methode in der Praktischen Theologie*. Stuttgart: Kolhammer, 2005, s. 43-48.

15, 7).¹⁴² Každý člověk je jedinečnou bytostí, ale současně i neodmyslitelnou součástí lidstva, tedy všech lidí Bohem stvořených, proto nelze zapomínat na eschatologickou budoucnost lidstva.¹⁴³ Tato eschatologická cesta je pro církve výzvou k formování společenství, nikoliv k organizování společnosti.

Primárním předmětem pastorální teologie je život církve. Proto lze mluvit o dvou východiscích pastorálně-teologické reflexe. Prvním východiskem je co nejlepší znalost zkoumané reality, druhým je kritériologie založená na teologické formulaci poslání církve jako celku, jednotlivých církevních společenství i křesťansky motivovaných jednotlivců.

Dle Paula M. Zulehnera je hlavním úkolem současné pastorální teologie zabývat se inkarnací a inkulturací církve do současné historické situace. Konkrétní formulace a realizace tohoto úkolu je v různých kulturních a konfesních prostředích rozdílná.¹⁴⁴ Stephanie Klein shrnuje koncilní závěry pro dnešní pastoraci, a tedy i praktickou teologii¹⁴⁵ jako *příklon ke konkrétním živým a jedinečným lidem*, zejména k chudým a jakkoliv trpícím, k jejich radostem a bolestem. Z toho vyplývá postoj bezpodmínečné úcty ke konkrétním lidem v jejich životních situacích, na jejichž životě má církev účast. Pravým kvasem je pak následování Krista v životě jednotlivých věřících, rodin nebo místních společenství. Přitom se mnohotvaré formy praxe víry objevují i mimo institucionalizované církve.¹⁴⁶

Uvedené přístupy jsou již výsledkem změny paradigmatu chápání pastorální teologie v posledních desetiletích. Obsah této teologické disciplíny se rozvíjel na základě společenských změn a projevil se ve změně jejího sebepojetí. Pastorální teologie se tedy mezi všemi teologickými disciplínami vyznačuje zvláštním vztahem k *historicko-sociální realitě* a vědecko-teoretickým a metodologickým přístupem k praxi, jakož i svou teologickou reflexí v kontextu lidského jednání.¹⁴⁷ Pastorální (praktická) teologie ovšem nemá pouze přejímat výsledky jiných

¹⁴² Srov. OPATRŇY, A. *Pastorální teologie pro laiky*, s. 53.

¹⁴³ Srov. tamtéž, s. 55.

¹⁴⁴ Srov. KAPLÁNEK, M. *Znamení naděje*, s. 11.

¹⁴⁵ Klein používá pojem „Praktische Theologie“. Srov. KLEIN, S. *Erkenntnis*, s. 43-50.

¹⁴⁶ Srov. tamtéž, s. 36-38.

¹⁴⁷ Srov. BLASBERG-KUHNKE, Martina; KÖNEMANN, Judith. *Praktische Theologie als Handlungswissenschaft*. In: *Pastoraltheologische Informationen* 35, 2015, č. 2, s. 27-33.

praktických věd. Měla by spíše upozorňovat obecnou teorii jednání „na teologicky hraniční problémy, které se opomíjejí“.¹⁴⁸

Ačkoliv je řeč o změně paradigmatu, nelze si představovat současnou pastorální teologii jako nějaký monolit. Naopak, současná pastorální teologie má různá východiska. Tato různost východisek se pak zcela samozřejmě odráží v diferencovaném přístupu k problematice pastorační mládeže. Rozdíly spočívají v tom, na který aspekt pastorální teologie se klade důraz. Od doby Josefa Cardijna má teologická reflexe pastorační teologie trojí dimenzi: empirickou („vidět“), normativní („posoudit“) a praktickou („jednat“). Jednotlivé pastorálně teologické školy se liší právě tím, která z těchto dimenzí je pro ně určující.

Pokud je eklesiologie normativním základem pro pastorační kritériologii, jak je tomu u Rahnera i Zulehnera,¹⁴⁹ zůstává pastorálka pevně na půdě teologie. Německý jezuita Karl Rahner totiž konstituoval pastorální teologii jako „vědu o sebeuskutečňování církve“. Tento směr rozvinul rakouský teolog Ferdinand Klostermann, který se rozhodl *vědu o seberealizaci církve* postavit spíše na pneumatologickém než christologickém základě. Nositelem služby není jen jedinec – pastýř, jehož vzorem je Kristus, nýbrž celé společenství církve.

Empirickou dimenzi pastorální teologie zdůrazňují ti, kdo označují pastorální teologii jako „vědu o lidském jednání“ (Handlungswissenschaft).¹⁵⁰ Pokud je pastorálka považována za Handlungswissenschaft, je řazena vlastně mezi sociální vědy, anebo alespoň je předpokládána její úzká spolupráce s psychologií, sociologií a dalšími vědeckými disciplínami. Praktická teologie má tedy analyzovat jednání člověka v kontextu jeho života a víry a v příslušné historické a sociální souvislosti analyzovat procesy kulturní transformace a její důsledky.¹⁵¹

¹⁴⁸ Srov. METTE, Norbert. Praktische Theologie als Handlungswissenschaft. In: *Diakonia* 10, 1979, s. 190-203.

¹⁴⁹ Srov. ZULEHNER, Paul Michael. *Pastoraltheologie: Kirche zwischen Auftrag und Erwartung*. Düsseldorf: Patmos, 1989.

¹⁵⁰ Pojem Handlungswissenschaft zavedl německý sociolog Helmut Schelsky (1963); myslí tím ty humanitní vědy, které se výslovně zabývají lidským jednáním, to je sociologie, psychologie, vzdělávání, politologie, ekonomie a komunikační vědy.

¹⁵¹ Srov. BLASBERG-KUHNKE, M.; KÖNEMANN, J. *Praktische Theologie*, s. 27-33.

Podle Haslingera pastorální teologie zkoumá a reflektuje život věřících a jejich činy, které nějakým způsobem souvisí s vírou, věřícím postojem nebo s náboženskou praxí.¹⁵² Životní procesy věřících ovšem neexistují osamoceně, ale jsou zasazeny do reálného kontextu.

2.1.2 Církev a mládež z pohledu pastorální teologie

Život církve, který se aktivně dotýká příslušníků mladé generace (pastorační činnost s mládeží, mezi mládeží a pro mládež) byl do Druhého vatikánského koncilu spíše předmětem úvah pedagogických a katechetických. Teprve postupně se z něj stává *téma teologické*, což znamená, že se (pastorální) teologie stává klíčem, který otvírá různé úhly pohledu na výše popsany fenomén „pastorace mládeže“.

První úhel pohledu je *závazek dospělých vůči dětem a mladým členům církve*. Tento závazek lze vnímat s různými akcenty v oblasti výchovné, sociální i evangelizační. Pokud ovšem převládne motiv závazku (commitment), vnímáme nutně – aspoň zpočátku – děti a mladé lidi jako *objekt* naší pomoci, péče, výchovy. Tímto vnímáním péče jako povinnosti je ovlivněna „pastorační starostlivost“ (Seelsorge) o mladé, jak ji prožíváme v tradičních společenstvích, farnostech a diecézích.

Druhý úhel pohledu předpokládá, že *mladí lidé jsou aktivními tvůrci společenství* – subjekty pastorace. Teologicky tento pohled vychází z výše zmíněných pokoncilních pastorálních konceptů. Pokud jde o „mladé církve“¹⁵³, může být tento model nosný. Zůstává otázkou, do jaké míry je přenositelný do zestárlé a sekularizované Evropy. Tuto otázku lze klást i při vědomí, že tento model vznikl na evropské půdě (jenže v odlišné sociokulturní situaci).

¹⁵² Srov. HASLINGER, Herbert. *Handbuch Praktische Theologie*. Mainz: Matthias Grünewald, 1999, s. 15-17.

¹⁵³ Tímto obratem jsou myšleny církve v zemích, kde ve společnosti i v církvi převažují mladí lidé (Afrika, Latinská Amerika).

Třetí úhel pohledu je pohled na *teologii očima mladých* lidí. Takzvaná teologie mládeže je pokus založit pastorační mládeže na samotném *náboženském hledání* mladých lidí. Roebben si přeje, aby mladí lidé vytvářeli „hřiště transcendence“, tedy aby přemýšleli teologicky („teologizovali“), a tak projektovali a realizovali taková „hřiště“. ¹⁵⁴ Tento pohled předpokládá, že mladí lidé svým vlastním pohledem *jsou přínosem pro teologii*, a to nejen praktickou (!). ¹⁵⁵

Přestože by bylo možné pojednat jednotlivé přístupy k tématu pastorační mládeže z právě uvedených tří úhlů pohledu, věnuji se v následující podkapitole *teologickým východiskům* koncepcí pastorační mládeže, uvedených v první kapitole této práce.

2.2 Teologická východiska pastorační mládeže

Dopracovat se k teologickým kritériím pro pastorační mládeže předpokládá zabývat se teologickými principy, jimiž se pastorační mládeže v praxi řídí. Každá z uvedených čtyř koncepcí pastorační mládeže (součást farní pastorační, kategoriální pastorační, diakonická pastorační, pastorační blízká mládeži) vychází z různých teologických paradigmat, která však nejsou protichůdná, spíše se prolínají.

2.2.1 Tradiční východiska pastorační mládeže ve farnostech

Tradiční teologické východisko pastorační mládeže a katecheze ve farnostech nese znaky *eklesiocentrického modelu*, jak jej vymezil Kaplánek. ¹⁵⁶ Jedná se o *Jugendseelsorge*, tedy o péči o mladé křesťany, která se často omezuje na „duchovní dimenzi“ a jejím cílem je *začlenění do církevního společenství*, jakož

¹⁵⁴ Srov. ROEBBEN, Bert. *Seeking Sense in the City: European Perspectives on Religious Education*. Berlin: LIT-Verlag, 2013, s. 214.

¹⁵⁵ Tento pohled je zpracovaný například v knize ROOT, Andrew; DEAN, Kenda Creasy. *The Theological Turn in Youth Ministry*. Downers Grove, Illinois: IVP Books, 2011.

¹⁵⁶ Srov. KAPLÁNEK, Michal. Pastorační mládeže v České republice. In: WIDL, Maria; KAPLÁNEK, Michal (edd.) *Mládež – Církev – Ateismus: Východní Německo a Česko. Mosty mezi lidmi – mosty mezi církvemi*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2006, s. 145-148.

i *aktivizace* v něm. Obyčejně se přitom vychází z modelu *Gemeindepastoral*, který byl formativní také pro starší generaci českých pastorálních teologů. Na jedné straně mají mladí lidé omezené možnosti aktivně vstoupit do vývoje farnosti – mohou se zapojit pouze tam, kde jim to duchovní správce dovolí anebo dokonce určí. Na druhé straně pro mnohé z nich není aktivita v rámci farního společenství jejich prioritou. Pokud „aktivní část“ farnosti (zejména tvořená seniory) tyto mladé sestry a bratry (třeba jen implicitně) hodnotí, a to z hlediska jejich zapojení do života farnosti, může se stát, že se tito mladí lidé od života farnosti raději zcela vzdálí.¹⁵⁷

Dosud velmi rozšířeným, ne-li převládajícím modelem pastorační mládeže ve farnostech je model *katecheticko-kérygmatický*, který se opírá o tradiční přesvědčení, že základem pastorační mládeže je *formace* na základě katechetických metod, mnohdy již zastaralých. Příkladem tohoto modelu je aktuální *Dokument o směřování katecheze a náboženského vzdělávání v České republice*.¹⁵⁸ V tomto čtyřicetistránkovém dokumentu jsou teologickým východiskům věnovány pouze tři strany, které obsahují katechismově vyjádřené „pravdy víry“ o Bohu, člověku, církvi, evangelizaci, katechezi a náboženském vzdělávání. Ačkoliv se tento dokument opírá o relevantní dokumenty světové církve, vyznívá zcela „jednosměrně“: povinností církevního společenství je hlásat oficiální učení církve. Je-li evangelizace chápána tímto způsobem, těžko budeme naslouchat tomu, jak k nám Bůh promlouvá skrze mladé lidi.

¹⁵⁷ Na toto nebezpečí – a to nejen vzhledem k mladým lidem – upozorňuje německý pastoralista Rainer Bucher. Srov. BUCHER, Rainer. Die Gemeinde nach dem Scheitern der Gemeindeftheologie. Perspektiven einer zentralen Sozialform der Kirche. In: RITZER, Georg (Hg.). *Mit euch bin ich Mensch ...: Festschrift anlässlich des 60. Geburtstages von Friedrich Schleiermacher O.Cist.* Innsbruck: Tyrolia, 2008, s. 19-46.

¹⁵⁸ Srov. ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE, *Dokument o směřování katecheze a náboženského vzdělávání v České republice*, PRAHA: ČBK, 2015.

2.2.2 Pastorální teologie mládeže jako reflexe diakonicky zaměřené pastorace mládeže

Podle emeritního profesora pastorace mládeže v německém Benediktbeuernu Martina Lechnera patří mezi úkoly pastorální teologie „pomoc v reflexi za účelem prověření a zformování pastorální identity a kompetence těch, kteří pastorálně jednají.¹⁵⁹ Martin Lechner zavedl pojem *Pastoraltheologie der Jugend* (pastorální teologie mládeže), kterou považuje za speciální subdisciplínu pastorální teologie, jejímž předmětem je *pastorační činnost církve s mladými lidmi ve specifické situaci*.¹⁶⁰

Pokud se stane pastorace mládeže objektem zkoumání pastorální teologie, pak můžeme – podle Lechnera – hovořit o *pastorální teologii mládeže* jako o teologické disciplíně. Její úlohou by bylo nejen pozorovat a popisovat (zkoumat) pastorační praxi s mládeží, ale také ji hodnotit, a to na základě teologických kritérií, s ohledem na humanitní a sociální vědy, především pedagogiku a psychologii. Pastorace mládeže by měla být usměrňována na základě stálé analýzy. Přitom jde o to, aby pastorace přispívala k osobnostnímu rozvoji mladých lidí, anebo – teologicky řečeno – k nalézání opravdové svobody, pro kterou jsme byli stvořeni. Teologickou podstatou Rahnerova *spásného optimismu* je povolání všech lidí k věčnému životu.¹⁶¹

Rozvoj pastorální teologie mládeže předpokládá znalost společenských podmínek (vidět), které pastorální teologové mají teologicky interpretovat a současně vnímat eklesiologické nároky, které se vztahují na veškerou pastoraci, a tedy i na pastoraci mládeže.¹⁶²

Analýzu, návrhy změn a orientaci stávající pastorace mládeže je třeba opřít o znalost rámcových sociálních podmínek a jejich interpretaci (kairologie pastorace mládeže). Na druhé straně ovšem stojí také teologické a eklesiologické požadavky

¹⁵⁹ Srov. LECHNER, M. *Pastoraltheologie der Jugend*, s. 24.

¹⁶⁰ Michael Martínek pastoraci mládeže chápe jako součást takzvané kategoriální pastorace nebo pastorace sociálních skupin. Srov. MARTINEK, M. *Ztracená generace*, s. 18.

¹⁶¹ Srov. ZULEHNER, P. M. *Rozhovor s Karlem Rahnerem*, s. 53.

¹⁶² Srov. LECHNER, M. *Pastoraltheologie der Jugend*, s. 27n.

vycházející z evangelia a tradice církve (kritériologie). Klíčem pro pochopení a následné změny jsou pro Lechnera především historické souvislosti, které představují vnitřní moment aktuálních praktických problémů, a tak pomáhají překonat *úzké pojetí pastorační práce*, v němž jde hlavně o náboženské úkony (katecheze, liturgie, duchovní obnovy atp.).

Pokud se překoná uvedené úzké pojetí pastorační práce, rozšíří se také spektrum církevní péče o prostor, v němž se mladí lidé pohybují. To s sebou přinese (a již přineslo)¹⁶³ potřebu širokého zapojení odborníků – profesionálů, a to zejména v oblasti sociální pedagogiky. Z hlediska církevního šlo (a stále ještě jde) o uznání významu sociální práce s mládeží v rámci pastorační práce. Pokud totiž chápeme pastorační práci v *širším slova smyslu*, zahrnujeme do pastorační práce veškerou práci s mládeží.¹⁶⁴ Cílem pastorační teologické reflexe je vytvořit takovou službu pro mladé, která bere vážně jejich naléhavé každodenní individuální a sociální problémy. Tato reflexe situace mládeže má být dle Lechnera východiskem takové pastorační činnosti, která dokáže prosadit změnu podmínek, které poškozují životy těchto mladých lidí. Pastorační teologie mládeže má přinášet teologická kritéria pro plánování, hodnocení a rozvoj pastoračních aktivit.

Vhled do pastoračních metod je důležitý pro všechny aktéry péče o mladé lidi. Pro správnou odpověď na konkrétní situaci mládeže je důležitý výběr metod. Právě modely pastoračního jednání umožní aktérům pastorační práce pochopit a teologicky, případně pedagogicky zhodnotit pozorovanou praxi, a na základě zhodnocení navrhnout nové pastorační postupy, které umožní přeměnu či obnovu dosavadní praxe.¹⁶⁵

Diakonická práce s mládeží a její teologická reflexe začíná *aggiornamentem* jako jedním z klíčových pojmů Druhého vatikánského koncilu, a současně několika konkrétními otázkami, které směřovaly k dlouhodobým strukturálním změnám v pastorační práci s mládeží. Lechner považuje nutné neustále obnovovat (inovovat) pastorační práci, a to vzhledem k sociokulturním proměnám. Evangelium je stále

¹⁶³ Lechnerova *Pastoraltheologie der Jugend* byla tištěna již v devadesátých letech minulého století.

¹⁶⁴ Srov. LECHNER, M. *Pastoraltheologie der Jugend*, s. 28.

¹⁶⁵ Srov. KAPLÁNEK, M. *Pastorační práce s mládeží*, s. 12.

přítomné, bez ohledu na kulturu a čas. Protože hlásání evangelia podléhá kulturním změnám, je důležité zvěstovat evangelium způsobem, který je srozumitelný a „hmatatelný“ pro každou kulturu. Přitom „kulturu“ lze chápat jak horizontálně (různé kultury jedné generace), tak vertikálně (jednotlivé kultury, které prošly ve svém současném stavu historickými změnami). Druhý vatikánský koncil vyjádřil nutnost církve obnovovat a adaptovat se na současné podmínky, a to nikoli v roli milosrdně povýšené instituce, nýbrž s teologickou nutností odpovídat na úlohu budovat Boží království hlásáním, službou, slavením a společenstvím.

Hlásat evangelium nesrozumitelným jazykem by znamenalo uvěznění; nabízet nepotřebné služby by znamenalo pohřbívat talenty církve; chtít slavit podle našich ustálených forem a trvat na nutnosti společenství s lidmi, kteří spolu nemají nic společného, znamená prohlubování rozporů.¹⁶⁶ Proto je nezbytná *inovativní inkulturace evangelia* do života mladých.¹⁶⁷ Diakonie je nesobecká, pokorná obětavá služba bližním v nemoci či v jiné nouzi; je to služba jednoznačně motivovaná křesťanským ethosem a chápaná jako osobní, konkrétní, a především duchovní odezva na Boží povolání.

Evangelický teolog Pavel Filipi¹⁶⁸ uvádí, že diakonie v představě o Ježíšově činnosti vedla mnoho lidí k tomu, že vnímali diakonii jako něco „nižšího“, co se hodilo svěřit ženám, které byly postaveny do role pokorné a obětavé služby. Na druhé straně se diakonická práce po druhé světové válce stává veřejnou službou; stává se stále více zaměstnáním s neustále rostoucí profesionalitou.¹⁶⁹ Diakonie jako služba člověku v těžkosti a slabosti je cestou (jako se Bůh sklání k člověku) a nesmazatelným znamením každého pokřtěného, který slyší své povolání k službě bližnímu. Diakonie není určitá oblast církevních aktivit zaměřená na konkrétní

¹⁶⁶ Srov. SCHARNBERG, Christian. Warum sind Jugendkirchen derzeit relevant? In: FREITAG, Michael; SCHARNBERG, Christian (Hg.). *Innovation Jugendkirche: Konzepte und Know-how*. Hannover: Lutherisches Verlagshaus, 2006, s. 18-22.

¹⁶⁷ Srov. WINTER, A. *Die „guten Gründe“*, s. 71.

¹⁶⁸ Pavel Filipi (1936-2015) byl kazatelem Českobratrské církve evangelické, v letech 1999-2005 zastával funkci děkana Evangelické teologické fakulty, odborně se věnoval praktické teologii.

¹⁶⁹ Srov. KAPLÁNEK, Michal. *Teologie a sociální práce: dvacet let dialogu*. Praha: Jabok – Vyšší odborná škola sociálně pedagogická a teologická, 2013, s. 17.

cílové skupiny či organizace, ale základní postoj všech pastoračních aktivit. Diakonický přístup spočívá v integrální službě člověku.

2.2.3 Inkarnace jako východisko pastorace mládeže

Jako teologicky nejzajímavější a nejvíce propracované pojetí „pastorální teologie mládeže“ se nám jeví pojetí Riccarda Tonelliho, který se nechal již v sedmdesátých letech inspirovat dokumentem Würzburšské synody *Ziele und Aufgaben kirchlicher Jugendarbeit*. Pro Tonelliho uvažování byla klíčová věta z třetí kapitoly německého synodního dokumentu: „V Ježíši Bůh řekl člověku své ANO“. Boží rozhodnutí o sebezjevení v lidských hranicích umožnilo člověku přímé setkání s Ježíšem Kristem (srov. Žid 1, 1). Tím, že se nám Bůh zjevil (a v Kristu daroval), nastalo propojení lidského a božského života, který přináší štěstí a plnost. Bůh dává své ano člověku skrze Ježíše, Ježíš přijímá lidství takové, jaké je, neboť je Boží syn (logos). Ježíš ovšem přijímá lidství „se vším všudy“, a tak posvěcuje všechno lidské. Ač sám bez hříchu, přijal na sebe náš hřích, ba dokonce, jak píše apoštol Pavel, sám se „stal hříchem“ (2 Kor 5, 21). Tím, že Ježíš na sebe vzal lidské viny, umožnil nám osvobození od hříchu, který porušil původní nádheru člověka. Tak Bůh člověka vychovává a vrací každému důstojnost a autenticitu. Překvapivá novinka (dosvědčuje Flp 2, 6-8) spočívá právě v tom: Bůh neopustil „Boží podobu“ a přijal podobu „služebníka“, ale stal se plně člověkem a zcela přebýval jako Bůh. Z tohoto důvodu je Vtělení také nejplnějším zjevením člověka: odhaluje, v čem spočívá jeho bezmezná velikost.

Tato teologie je pro Tonelliho základním kritériem pastorace mládeže. Stručně je to vyjádřeno v následujících bodech: Život a štěstí člověka je velkým vyznáním slávy Boží. To je Ježíšova teologie! I sobota je funkcí života. Ježíš nežádá, aby si člověk vybíral mezi Bohem a lidským štěstím, ale potvrzuje, že Boží sláva spočívá v štěstí člověka. Sobota je pro Boha (Lk 13, 10-17), pokud slouží životu člověka. Bůh svou slávu ukazuje v našich životech tím, že nám daruje štěstí a příslibenou spásu. Náš život je Boží volbou: vybírá si náš život, a ne svou slávu bez nás. Bůh nevládne sám, ale spolu s člověkem. Chce nás uzdravovat i v čase

svého odpočinku. Jsme pro něj důležití. Událost Vtělení se tak stává normativním „kritériem“ obnovené pastorační praxe:

- 1, *Člověk je člověkem celistvým, jak ho Bůh stvořil a přijal jeho lidskou podobu.*

Bůh přijal podobu člověka takového, jaký je, nevybral jen jednu složku, o kterou se má pečovat. Proto v pastorační mládeži máme usilovat o integrální přístup k člověku, musí se rozvíjet a dozrávat v celistvosti, aby měl život v hojnosti. Jde o doprovázení mladých lidí v jejich procesu hledání jejich identit a podporu jejich seberealizace skrze to, co jim nabízí víra.¹⁷⁰ Dalším nárokem vyplývajícím z daného kritéria je, aby církevní společenství a instituce nalézaly v sobě místo pro mladé, kteří v nich mohou spatřit přívětivou tvář Krista. Církev by měla v jednoduchosti a bez triumfalismu mluvit o Bohu, aby mladí mohli přijmout evangelium jako osvobození. Měla by vytvářet prostor, v němž se dá zakoušet život v souladu s Božím královstvím.

- 2, *Sláva Boha se ukazuje v šťastném lidství.*

Boží sláva se ukazuje tím, že člověk směřuje ke štěstí, žije ve štěstí. A to je to největší, co Bůh chce; vyjadřuje to tím, že se stal člověkem. Ježíšovo prohlášení (Jan 10, 10) nám udává směr: začít od *posledního* – aby se došlo ke všem. Proto je důležité odhalovat sociální dimenzi pastorační mládeže, kde i mladý člověk má své poslání skrze své mládí; má se učit závazku následovat diakonickou praxi Kristova království.

- 3, *Štěstí v obraze Ježíše v evangeliu.*

Lidství se naplňuje seberealizací – to je štěstí, které ovšem nelze chápat konzumně. Člověk se realizuje jako Ježíš tím způsobem, že koná to, co konal Ježíš, že činí to, co činil Ježíš v lidském životě až do krajnosti. Nabízet evangelium mladým lidem tak, aby je všichni mladí mohli vnímat jako dobrou zprávu v rámci svého každodenního čekání na spásu, zprostředkovat jeho porozumění, aby se církev skrze ně a jejich život stala nástrojem změny kultury života ve společnosti.

¹⁷⁰ Srov. HASLINGER, Herbert. *Sich selbst entdecken – Gott erfahren: für eine mystagogische Praxis kirchlicher Jugendarbeit*. Mainz: Matthias Grünewald, 1991.

- 4, *V mladém člověku přetrvává obraz Ježíše.*

Pastorace mládeže jako služba pro všechny mladé lidi (neznamená výběr jedné kategorie před ostatními, ale spíše stále začínat znovu a znovu od posledního).¹⁷¹ Cílem je učinit člověka šťastným, vrátit mu radost ze života. Tato radost se ukrývá v evangeliu, v Ježíšově osobním zanícení (vášni) pro život. Hledat v mladém člověku naději na lepší život a uvědomovat si, že se v něm nachází Bůh a skrze něho nám ukazuje svůj obraz, že se i ve svém jednání a myšlení může stát prorokem, skrze něhož se nám zjevuje Bůh a že nám přináší i tu perspektivu, že se mladí lidé sami „stávají církví“, nikoli dle příkladu a tradic dospělých, ale v jejich vlastním vidění a osvojení si evangelia. Není cílem vést mládež, aby se přizpůsobila církvi, ale aby ji proměňovala.¹⁷²

2.3 Model pastorace mládeže inspirovaný exhortací *Christus vivit*

Původním záměrem autorky této disertační práce byla identifikace kritérií pastorace mládeže, které vycházejí z učení Druhého vatikánského koncilu a opírají se o současné dokumenty magisteria. Ukázalo se však, že by tímto způsobem mohl vzniknout neživotný utopický konstrukt. Pastorální teologie není totiž ani empirickou vědou, ani aplikací systematické teologie. Vzhledem k tomu, že se stále ještě lze setkat s pokusy považovat historické formulace církevní nauky, vzniklé v jiném dějinném kontextu, za kritéria pro církevní praxi dnes, zdá se tu příhodnější vycházet – po vzoru papeže Františka – z biblického narativu, který tím, že nemůže zastřít svou dobovou a kulturní podmíněnost, zůstává stále inspirativní a – alespoň v současném katolickém chápání – se nemůže stát strnulým kritériem, které by omezovalo a umrtvovalo život.

Studium dokumentů přiblížených v prvních oddílech této kapitoly (2.1 a 2.2) přivedlo autorku této práce k poznání společných východisek a konvergencí

¹⁷¹ Srov. TONELLI, Ricardo. Vent'anni di pastorale giovanile: una proposta che continua. In: *Note di Pastorale Giovanile* 20, 1986, č. 1, s. 4.

¹⁷² Srov. TONELLI, Ricardo. Incarnazione. In: MIDALI, Mario; TONELLI, Riccardo (edd.). *Dizionario di pastorale giovanile*. Torino: Editrice Elle Di Ci, 1992, s. 450-460.

jak mezi dokumenty vybraných biskupských konferencí, tak i mezi teologickými reflexemi vybraných autorů. Z důvodů výše naznačených autorka usoudila, že lepším řešením, než vytvoření teoretických kritérií bude vytvoření *modelu, který vychází z biblického příběhu*, jak to odpovídá teologické tradici již od dob apoštolských otců.

Při hledání vhodného narativního modelu autorka narazila na skutečnost, že se v mnoha dokumentech, které prostudovala, opakovaly motivy příběhu o setkání vzkříšeného Krista s dvěma učedníky na cestě do Emauz. Povzbuzena skutečností, že Synoda o mládeži, jakož i exhortace *Christus vivit* vychází z tohoto příběhu, rozhodla se svůj návrh modelu pastorační mládeže pro 21. století postavit právě na tomto příběhu.

Protože bezprostřední inspirací pro tuto volbu je apoštolská exhortace *Christus vivit*, začíná tato kapitola pokusem o shrnutí hlavních praktických podnětů této exhortace, tak jak je vyjádřil salesián Rossano Sala. Další oddíl už přibližuje samotný návrh autorky, který obsahuje některé principy, které lze najít už v známém evangelním vyprávění.

2.3.1 Pastorační priority exhortace *Christus vivit*

Mezi dokumenty univerzální církve není mnoho závazných textů přímo o mládeži. Různá poselství Svatého otce mládeži na světových setkáních mládeže či při jiných příležitostech mají sice značný motivační a formační význam, ale jedná se spíše o výzvy, povzbuzení nebo reakce na aktuální situaci či konkrétní problémy mládeže v dané době. Před vydáním *Christus vivit* vycházela pastorační mládeže (na celosvětové úrovni) z myšlenkové linie Druhého vatikánského koncilu, na nějž navazovala apoštolská exhortace Pavla VI. *Evangelii nuntiandi*. V této linii pokračoval také Jan Pavel II. v mnoha svých projevech a prohlášeních.¹⁷³

¹⁷³ Srov. JAN PAVEL II. *Kristus vás miluje: Jan Pavel II. mládeži*. Praha: Paulínky, 2005.

Apoštolská exhortace *Evangelii gaudium*, kterou papež František napsal po návratu ze světových dnů mládeže pořádaných v Riu de Janeiru, obsahuje konstatování, že pastore mládeže prochází pod vlivem sociálních změn nutnou a razantní proměnou.¹⁷⁴ Papež zmiňuje, že mládež v církevních strukturách nenachází odpovědi na svůj neklid a na otázky vyplývající z každodenního života; upozorňuje na to, že dospělí neumí mladým lidem naslouchat a nedokáží je zcela pochopit, protože nerozumí jazyku, kterým se mladí vyjadřují. Pak je přirozené, že „očekávané ovoce nedozrává“.¹⁷⁵

Papež probouzí naději, že právě mladí lidé v sobě nosí novou orientaci lidstva, a tak nás otevírají budoucnosti, abychom nezůstali připoutáni k nostalgii po strukturách a zvyklostech, které v nynějším světě už nepřináší život.¹⁷⁶ František nenabízí v *Evangelii gaudium* analýzu pastore mládeže, ale vybízí církev, aby se více věnovala různým perspektivám mladých lidí a výzvám (problémům), které se jich dotýkají.¹⁷⁷ František si v této exhortaci jako by připravoval půdu pro další nasměrování pastore mládeže na globální úrovni. Konkrétní teologické podněty k pastorační mládeže obsažené v exhortaci *Christus vivit* totiž nelze pochopit bez zasazení do kontextu pokoncilního vývoje, a především Františkova pontifikátu.

Exhortace *Christus vivit*,¹⁷⁸ tedy „Kristus žije“, je posynodální apoštolská exhortace. Její název připomíná skutečnost víry, že Kristus je živý a přináší naději mladým lidem celého světa. Jestliže František už v exhortaci *Evangelii gaudium* vyzýval společenství církve k analýze situace a k pastoračním projektům, tak v *Christus vivit* tuto výzvu připomíná a povzbuzuje partikulární církve, aby tuto exhortaci přijaly jako podnět k obnově pastore mládeže a spolu s mladými lidmi formulovaly vlastní dokumenty¹⁷⁹ přizpůsobené jejich prostředí a potřebám.

¹⁷⁴ Srov. EG 105.

¹⁷⁵ Srov. tamtéž.

¹⁷⁶ Srov. EG 108.

¹⁷⁷ Srov. tamtéž.

¹⁷⁸ Je datována k 25. březnu 2019, rukopis textu je napsán španělsky. Text byl zveřejněn 2. dubna, v den výročí úmrtí papeže Jana Pavla II., který jako první papež adresoval dopis mladým lidem, a to v roce 1985, při příležitosti zahájení světových dnů mládeže.

¹⁷⁹ Některé biskupské konference na tuto výzvu již reagovaly. Příkladem tu může být již zmíněný dokument Německé biskupské konference *Wirklichkeit wahrnehmen – Chancen finden – Beruf wählen*.

Exhortace *Christus vivit* byla napsána po ukončení XV. řádného generálního shromáždění biskupské synody¹⁸⁰ na téma *Mladí lidé, víra a rozlišování povolání*, které bylo svoláno papežem Františkem 13. ledna 2017, konalo se od 3. do 28. října 2018 a bylo završeno odhlasováním závěrečného dokumentu. Závěrečný dokument je rozdělen do devíti kapitol, které jsou tematicky rozděleny na tři okruhy podle evangelia o učednících na cestě do Emauz (šel s nimi, otevřely se jim oči, ještě tu hodinu se vydali na cestu).

Synodní proces byl metodicky nastaven jako společná cesta, při níž si vzájemně nasloucháme a klademe si otázky bez předem definovaných odpovědí, bez odpovědí jednou provždy platných. Při synodním procesu jde spíše o identifikaci reálných kroků vedoucích k zvýšení schopnosti zapojit se do procesů rozlišování poslání církve.¹⁸¹

Součástí synodního procesu bylo takzvané předsynodní shromáždění, které se konalo v březnu 2018. Účastníky byli zástupci mládeže vyslaní biskupskými konferencemi. V rámci tohoto předsynodního shromáždění, které bylo neseno tématem z Janova evangelia (6, 8-27: „mladík přinesl, co měl“), zazněla řada kritických hlasů mladých lidí z celého světa, kteří se vyjádřili k některým negativním prvkům v životní praxi církve, a zejména v jednání jejích představitelů. Jedná se především o mnoho forem zneužití autority: od arogance a nevšimavosti vůči zájmům mladých, přes přílišnou loajalitu k zájmům mocných, až po případy sexuálního zneužívání nebo jiného nátlaku.

Odpověď synody na tyto problémy lze shrnout do tří výzev:

- Nemlčme k strukturálnímu zlu, s nímž se setkáváme ve společnosti a někdy i v církvi (srov. čl. 72-77);

¹⁸⁰ Dne 17. září 1965 ustanovil papež Pavel VI. prostřednictvím *Motu proprio Apostolica Sollicitudo* v katolické církvi Synodu biskupů, aby doprovázela proces přijetí Druhého vatikánského koncilu (1962-1965). Doposud se konalo patnáct řádných valných shromáždění, tři mimořádná valná shromáždění a jedenáct mimořádných shromáždění jednotlivých kontinentů či regionů. Z normativního hlediska závisí organizace a průběh synody na apoštolské konstituci *Episcopalis Communio*, vyhlášené papežem Františkem dne 15. září 2018.

¹⁸¹ Srov. SALA, Rossano. Youth Ministry after the Synod on Young People – Ten Points of No Return. In: *Religions* 11, 2020, č. 6, s. 313, 4. [cit. 24. 6. 2022] Dostupné online: <https://doi.org/10.3390/rel11060313>.

- Mladí lidé mají právo na to, abychom se postavili proti zneužívání moci (čl. 98);
- Požadavkem doby je odpovědět na volání po větší spravedlnosti a rovnoprávnosti, a tedy i po větším právu žen na spolurozhodování v církvi (čl. 206, 245).¹⁸²

Výzva některých mladých, aby je církev „nechala na pokoji, protože její přítomnost vnímají jako otravnou a dokonce iritující“¹⁸³, nenechala na pokoji papeže Františka, který tuto výzvu nevnímá jako falešnou, impulzivní nebo pohrdavou, ale jako *znamení času*, na které je třeba aktivně reagovat, nikoliv obranným postojem, ale nasloucháním a zapojením se do diskuzí. Smyslem je, aby církev „neztratila svou mladost“.¹⁸⁴ Církev je totiž „mládím světa“, jak to vyjádřil už Pavel VI. v poselství mládeži na závěr Druhého vatikánského koncilu. Proto není nutné vytvářet novou církev pro mladé, spíše se musíme snažit spolu s nimi objevovat mladost církve tím, že se otevřeme milosti Letnic.¹⁸⁵

Jedná se o „exhortaci“, která má za úkol povzbudit i napomenout. V *Christus vivit* lze rozlišit tři „literární druhy“:

- spirituální základ pro pastorační mládeže (kapitoly 1-3);
- popis situace a výzvy, které zazněly na presynodálním shromáždění (kapitoly 4-6);
- podněty ke změně církevní praxe (kapitoly 7-9: „směrnice“ pro pastorační mládeže).

¹⁸² Shrnutí do těchto bodů provedl M. Kaplánek na konferenci k posynodní apoštolské exhortaci *Christus vivit*, která se konala 3. října 2019 na KTF UK. Stručný výtah z textu konference vyšel v *Salesiánském magazínu*. Srov. KAPLÁNEK, Michal. Dopis papeže Františka mladým. In: *Salesiánský magazín*, 2019, č. 4, s. 12.

¹⁸³ Srov. SINODO DEI VESCOVI. *Documento finale del Sinodo dei Vescovi sui Giovani, la Fede ed il Discernimento Vocazionale (27 ottobre 2018)*, čl. 53. [cit. 24. 6. 2022] Český překlad dostupný online: https://cbk.blob.core.windows.net/cms/ContentItems/28563_28563/zaverecny-dokument-synody-final.pdf.

¹⁸⁴ Srov. ChV 40.

¹⁸⁵ Srov. SINODO DEI VESCOVI. *Documento finale*, čl. 60.

V prvních třech kapitolách spatřuje Kanu¹⁸⁶ teologické východisko pro pastorační mládeže. V těchto kapitolách František formuluje *christologický model mládí*.¹⁸⁷ Na mladých postavách ze Starého i Nového zákona ukazuje, jak se idea mládí vztahuje k osobě, povaze a roli Krista, který byl v době svého působení – z dnešního hlediska – opravdu mladý (srov. Lk 3, 32).

Dále je možné v této úvodní části vnímat *ekleziologický model mládeže*,¹⁸⁸ vztahující pojem mládeže k církvi. Mládež tak není mladá pouze věkem; mládí je stav mysli. Stav mysli, který by měl stále zažívat obnovu. A tak lze mluvit o *neustálém návratu k mladosti*. Papež připomíná myšlenku *mladosti církve*, která zazněla už na Druhém vatikánském koncilu: církev je mladá, když je sama sebou, když přijímá stále znovu sílu zrozenou z Božího slova, eucharistie a každodenní přítomnosti Krista, a to silou Ducha svatého v lidských životech.

Významným vzorem pro papeže Františka je Marie, matka Ježíšova, která, ač ještě velmi mladá, přijímá s poslušností poslání matky a s nadšením se snaží následovat Krista. Ani ona se nebála klást Bohu otázky (srov. Lk 1, 34), ale svým otevřeným srdcem a duší přijímá radikální rozhodnutí: „Hle, jsem služebnice Páně“ (Lk 1, 38). Papež podrobněji rozebírá rozhovor Marie s andělem a na jeho příkladu klade mladým otázku: Jsi připraven vsadit všechno, jsi schopen být nositelem slibu a je tento slib přítomen ve tvém srdci?¹⁸⁹

Církev by měla mladým lidem pomáhat stále znovu objevovat mládí jako prostor změny, nadšení a odvahy a přijmout odpovědnost za svůj život. Způsob pomoci papež vidí v doprovázení – v životních situacích, ve víře a v rozlišování povolání. Také proces synodality může napomáhat k tomu, aby církev v plnění svého poslání naplňovala očekávání a potřeby mladých lidí a umožnila jim zapojit se v církvi i ve společnosti.¹⁹⁰

¹⁸⁶ Srov. KANU, Ikechukwu Anthony. Theological models of youth in Christus vivit. In: *Nnadiébube. Journal of Religion, Culture and Society* 1, 2018, č. 1, s. 1-11. [cit. 24. 6. 2022] Dostupné online: <https://www.acjoi.org/index.php/njrcs/issue/view/11/9>.

¹⁸⁷ Srov. ChV 22-63.

¹⁸⁸ Srov. KANU, I. A. *Theological models*, s. 1-11.

¹⁸⁹ Srov. ChV 44.

¹⁹⁰ Srov. EG 106.

V pastoraci mládeže je pro papeže Františka klíčovým úkolem, aby se církev co nejvíce přiblížila tomu, co mladé lidi v jejich každodenním životě zneklidňuje. Z toho vyplývá několik Františkových výzev:

- „osvobodit se od plánů, které již nejsou účinné, protože nevstupují do dialogu se současnou kulturou mládeže“;¹⁹¹
- „přeložit obsah víry do jazyka, kterým mluví dnešní mladí lidé“;¹⁹²
- „evokovat a upevňovat velké zkušenosti, které udržují křesťanský život“;¹⁹³
- „vytvářet inkluzivní prostory, kde je místo pro každý druh mladého člověka a kde je skutečně zřejmé, že jsme církví s otevřenými dveřmi“;¹⁹⁴

Rossano Sala, zvláštní sekretář Synody o mládeži, shrnul na základě *Instrumenta laboris*, *Závěrečného dokumentu Synody* a exhortace *Christus vivit* následujících 10 bodů jako podněty k reflexi a k obnovení pastorace mládeže a mladých dospělých:

- 1, PŘÍTOMNOST – I dnes Bůh promlouvá k církvi a ke světu prostřednictvím mladých, jejich kreativity, nesnází i utrpení a volání o pomoc. Spolu s nimi můžeme číst naši dobu více prorocky a rozpoznávat znamení času. Proto jsou mladí lidé *locus theologicus* (jedno z „teologických míst“), kde Pán ukazuje některá svá očekávání a výzvy pro další dny. Neexistuje mládež, existují pouze mladí lidé s jejich konkrétním životem.
- 2, KŘEHKOST – Mladí lidé jako *zranitelná skupina*: „s jistým vědomím, že omyl, selhání a krize jsou zkušenost, které mohou posílit jejich lidství.“ Svoboda má svá rizika, ale právě její vlastní poznání a výchova jsou základem pro odvahu a moudrost. Cestou není moralizování, ale naslouchání, odpuštění a dialog.

¹⁹¹ Srov. ChV 208.

¹⁹² Srov. ChV 211.

¹⁹³ Srov. ChV 212.

¹⁹⁴ Srov. ChV 234.

- 3, HLEDÁNÍ – Zdravý neklid mladých lidí je znakem jejich otevřenosti vůči Bohu. V něm můžeme nacházet pastorační příležitost. Cestou je otevřenost. Mladí lidé jsou při svém hledání schopni synodální cesty; autorita znamená schopnost dávat růst (Ježiš chce, aby člověk vstal a rostl – Mk 5, 41), nejde tu o manipulaci anebo vlastnění. Křesťanské skupiny mládeže nesmí být uzavřené a elitářské (i Ježíšovi učedníci bojovali s tímto pokušením).
- 4, ROZLIŠOVÁNÍ – Rozlišovat znamená nemít okamžité řešení, ale hledat to, čím nás Bůh vybízí, abychom byli takovými, jakými nás Bůh zamýšlel. Rozlišování je poznání – vyladění působení Ducha právě v duchovní poslušnosti: být otevření novým věcem, mít odvahu vyjít ven – to je duchovní postoj člověka i církve, která může v něm nalézat své poslání. Tak se rozlišování stává i pastoračním nástrojem.
- 5, HLÁSÁNÍ – Papež František ponechává všechno stranou a chce zvěstovat to, o čem se nesmí mlčet, a co potřebujeme slyšet znovu a znovu – pravdu o tom, že Bůh miluje, Kristus se z lásky zcela obětoval, aby nás zachránil; to, že je naživu, je důkazem, že rozlišování musí přijít do kontaktu s pravdou, nespokojí se s náhražkami pravdy. Můžeme v tom vidět také charakteristiku papeže Františka, který vtiskává katolické církvi kerygmatický a misijní ráz.
- 6, SPIRITUALITA – Papež František se na začátku páté kapitoly ptá: Jak prožijeme mládí, když se necháme osvěcovat a proměňovat velikou zvěstí evangelia? Mladí se zase na presynodním setkání ptají: „Jak můžete přinášet radost z evangelia, když utrpení je každodenní záležitostí?“ (*Instrumentum laboris*, čl. 166). Pastore mládeže nemůže být chápána jako nutnost realizovaná skrze velké jednorázové aktivity. Spíše se realizuje skrze ticho, modlitbu a rozjímání, které spojíme s kvalitními duchovními zážitky, abychom mladým lidem pomohli těšit se z osobního přátelství s Ježíšem v každodenním životě. Vypravit se na cestu spirituality znamená znovu objevit „cestu radosti“ v službě mládeži.

- 7, RODINA – Výzva pro církvev, stát se rodinou (srov. Ef 3, 14-15, Jan 1, 12), protože se mladí často ocitají v situacích nejistoty. Je to výzva pro církvev opustit individualistický styl pastorace mládeže, a místo toho přijmout komunitní styl; je to výzva stát se rodinou, která nikoho nevyklučuje, protože miluje a je schopna flexibilně reagovat na potřeby, je postavena na vztahu, ne na byrokracii. Jde o to, hledat tvář *inkluzivní církvev*, která bude respektovat tempo zrání svobody mladých a umožní a doprovodí toto zrání.
- 8, DOBROVOLNICTVÍ – Duchovní růst je možný jen v bratrské, velkodušné a milosrdné lásce (srov. 1 Sol 3, 12); tato bratrská láska se neuzavírá, je pružná k pomoci druhému. Mladým lidem je blízké dobrovolnické a charitativní nasazení v službě utlačovaným a chudým.
- 9, POVOLÁNÍ – Tím, že nás Bůh miluje, jsme povoláni: to je základem lidské a křesťanské identity; z ní se rodí existence smyslu a cíle člověka. Objevit a přijmout osobní povolání, to by mělo rezonovat v pastoraci mládeže, v jejím středu: *Pro koho jsem? – Jsem poslán na tuto zemi, proč jsem zde?*
- 10, SYNODALITA – Nepřetržitě si klást otázku: *Jaká forma církvev by byla vhodná pro dnešní mládež?* Mládež dotazovaná v předpolí synody překvapila synodní otce, když neřadala, aby udělali něco pro mladé. Mladí lidé je požádali, aby raději „vyšli s nimi“. Toto poznání vede ke konverzi: nejde o to, dělat něco pro ně, jde o to, *být s nimi*. Cesta synody umožňuje, aby se potkala dvě zaměření: velkorysá služba a rozlišování povolání; pak může docházet k vzájemnému začlenění do prostředí (duchovní) rodiny, kde škola služby je vhodná pro rozlišování povolání, neboť promlouvá hlasem a tváří malých a chudých (Mt 25, 40).¹⁹⁵

Tyto body nejsou ničím novým. Rezonují v nich závěry Druhého vatikánského koncilu. Současně se zde projevuje prorocké poslání mladých, kteří touží po tom, aby církvev byla stále více synodální. Rossano Sala říká, že jen čas ukáže, zda

¹⁹⁵ Srov. SALA, R. *Youth Ministry*, s. 313n.

se výzvy a vize papeže Františka pro pastorační mládeže naplní v praxi, anebo se *Christus vivit* stane jen zásobárnou slov k vyplnění dokumentů o mládeži. Nadějí je, že právě na XV. řádném generálním shromáždění biskupské synody dozrála myšlenka dále rozvíjet synodální cestu. Proto není náhoda, že papež František – naslouchaje inspiracím Božím a mladých lidí – zvolil za téma příštího řádného generálního shromáždění biskupské synody právě *synodalitu*.

2.3.2 Církev na cestě s mladými jako Ježíš s učedníky na cestě do Emauz (návrh modelu pastorační mládeže pro 21. století)

Jedním ze základních inspiračních bodů Synody o mládeži byl příběh o dvou učednících, kteří se na cestě do vesnice Emauz setkali s Ježíšem (Lk 24, 13-35). *Instrumentum laboris* této synody začínalo výzvou: „Jako putoval Ježíš s učedníky do Emauz, tak je i církev povolána k tomu, aby doprovázela k radosti lásky všechny mladé lidi bez výjimky.“¹⁹⁶ Závěrečný dokument synody dokonce tuto událost nazývá „paradigmatickým textem“¹⁹⁷ pro pochopení úlohy církve ve vztahu k mladým lidem. Neboť každá místní církev má jít bok po boku s mladými, tak jako šel Ježíš s oněmi dvěma učedníky na cestě do Emauz. Byl s nimi na této cestě, na které se vlastně vzdalovali od společenství ostatních učedníků, a trpělivě naslouchal líčení událostí, tak jak je oni vnímali a chápali.

Tento Ježíšův postoj je vzorem také pro pastorační mládeže dnes. Církev¹⁹⁸ má pomáhat mladým, aby si uvědomovali, co prožívají, a pak jim citlivě a rozhodně zvěstovat Boží slovo; má jim pomoci, aby chápali události, jež prožili, ve světle Písma. Přitom má ukázat ochotu přijmout jejich pozvání: „Zůstaň s námi, vždyť už je k večeru a den se schyluje“. (Lk 24, 26)

¹⁹⁶ Srov. SINODO DEI VESCOVI. *I giovani, la fede e il discernimento vocazionale. Instrumentum laboris*. Città del Vaticano: Segretariato generale del Sinodo dei vescovi, 2018.

¹⁹⁷ Srov. SINODO DEI VESCOVI. *Documento finale*, čl. 4.

¹⁹⁸ Výrazem „církev“ je zde označováno „společenství církve“, které je samo subjektem pastorační. Lze si pod tím tedy představit konkrétně i všechny aktéry pastorační (kněze, pastorační pracovníky, katechety, ale i samotné mladé lidi).

Zásadním obratem příběhu byl „okamžik procitnutí“, kdy se oči učedníků otevřely, srdce rozhořela a mysl rozzářila při lámání chleba. To byl okamžik, kdy se rozhodli vydat se nazpět a vrátit se do svého společenství a sdělit ostatním učedníkům zkušenost setkání se zmrtvýchvstalým Kristem.¹⁹⁹

Na tento evangelní příběh se odkazuje papež František v exhortaci *Christus vivit* (explicitně v čl. 156, 236, 292 a 296). Proto se domnívám, že je možné obraz emauzských učedníků převzít od papeže Františka jako vhodné východisko modelu pastorační mládeže pro 21. století. Tento model je zde také rozvíjen na základě zmíněných dokumentů biskupských konferencí, takže vznikne určitá linie, kterou by měla pastorační mládeže sledovat, pokud chce vycházet ze stejných teologických základů, z nichž vycházejí jak citované dokumenty, tak učení papeže Františka. Jaké jsou prvky tohoto modelu?

- 1, REFLEKTUJÍCÍ SPOLEČENSTVÍ (Lk 24, 13-14: „dva z nich se ubírali do vsi jménem Emmauz a rozmlouvali spolu“);
- 2, AKTIVNÍ NASLOUCHÁNÍ (Lk 24, 15-24: „Ježíš se k nim připojil a šel s nimi. ... Řekl jim: O čem to spolu rozmlouváte“ – a oni vypravovali, co se v Jeruzalémě přihodilo);
- 3, DIALOG (Lk 24, 25-26: „A on jim řekl: Jak jste nechápaví ... což neměl Mesiáš to všechno vytrpět, a tak vejít do své slávy?“);
- 4, POHLED VÍRY (Lk 24, 28: „Potom začal od Mojžíše a všech proroků a vykládal jim, co se na něho vztahovalo ve všech částech Písma.“);
- 5, ZKUŠENOST SETKÁNÍ S JEŽÍŠEM (Lk 24, 29-32: „... tu se jim otevřely oči a poznali ho...“);
- 6, POVOLÁNÍ A POSLÁNÍ (Lk 24, 33-35: „A v tu hodinu vstali a vrátili se do Jeruzaléma...“).

Pozornost nyní zaměřím na jednotlivé prvky tohoto modelu, které v sobě zahrnují *prostředky* vedoucí k hlubšímu pochopení života mladých lidí a současně k jejich setkání s Kristem.

¹⁹⁹ Srov. SINODO DEI VESCOVI. *Documento finale*, čl. 4.

Reflektující společenství

Ani v šoku z tragického konce svých nadějí nechtěli učedníci zůstat sami a trápit se.²⁰⁰ „Dva z nich“ se vydali na cestu. Uvádí se „dva učedníci“ možná i proto, že právě dva lidé mohli podat právoplatné svědectví (srov. Dt 17, 6), ale také proto, že spolu mohli vést hluboký rozhovor, „na kterém vše záleží.“²⁰¹ Přesto nezůstali ve svém smutku sami a „rozmlouvali spolu“ – snažili se pochopit situaci. Společně mluvili o tom, co jim vyprávěly ženy a chtěli se „dopátrat“ smyslu událostí, které se odehrály v Jeruzalémě.²⁰² Ačkoliv v tuto chvíli – dle exegetů – odcházeli ze společenství učedníků,²⁰³ nezůstali sami.

Papež František v souvislosti se situací smutku a osamění cituje list švýcarských biskupů: „On je tam, kde jsme si mysleli, že nás opustil a kde už není žádná možnost záchrany. Je to paradoxní, ale utrpení, temnoty, se pro mnohé křesťany staly [...] místem setkání s Bohem.“ (ChV 149). I učedníci byli v pochmurné náladě, hovořili a uvažovali nad reálně se odehrávajícím dějem a nerozuměli mu.

Úkolem církve je vytvářet – i v kritických situacích – **prostor pro setkávání** mladých lidí, pro jejich sdílení; podle Františka to má být prostor, v němž *nepozorují život zpovzdálí* (ChV 134). Jestliže se mladí lidé setkávají, vytvářejí skupinu, která by měla být reflektující skupinou, kde mají možnost si vypovědět „vše, co se událo.“²⁰⁴ Tento cíl lze najít již v německém dokumentu *Cíle a úkoly církevní práce s mládeží* (1975). V tomto dokumentu se „reflektující skupina“ definuje jako *skupina, která mezilidské vztahy a jimi vyvolané skupinové procesy využívá jako nástroj při procesu dospívání, tedy na cestě ke zralosti.*²⁰⁵

²⁰⁰ Srov. MAREČEK, Petr. *Evangelium podle Lukáše*. Praha: Centrum biblických studií AVČR a UK v Praze ve spolupráci s Českou biblickou společností, 2018, s. 644.

²⁰¹ Srov. tamtéž, 642.

²⁰² Lk 24,15: Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὄμιλῳ αὐτοῦς καὶ συζητεῖν, καὶ αὐτὸς Ἰησοῦς ἐγγίσας συνεπορεύετο αὐτοῖς. Slovní spojení ὄμιλῳ καὶ συζητεῖν znamená „společně zkoumat a diskutovat“. Srov. RIENECKER, Fritz. *Sprachlicher Schlüssel zum Griechischen Neuen Testament*. Giessen; Basel: Brunnen Verlag, 1987, s. 192.

²⁰³ Srov. MAREČEK, P. *Evangelium podle Lukáše*, s. 642.

²⁰⁴ Srov. tamtéž, s. 643.

²⁰⁵ Srov. Ziele und Aufgaben kirchlicher Jugendarbeit. In: *Gemeinsame Synode der Bistümer in der Bundesrepublik Deutschland: Beschlüsse der Vollversammlung*. Freiburg: Herder, 1976, s. 288-311.

Pokud je středem takové skupiny Kristus, vytváří se *koinonia* (společenství).²⁰⁶ Dimenze společenství se zdůrazňuje po Druhém vatikánském koncilu jako určitá reakce na příliš individuální zbožnost konce 19. a začátku 20. století. Práce s jednotlivci i se skupinami mládeže tedy směřuje k vytváření *křesťanských společenství*. To ovšem neznamená, že každá skupina věřících se stává automaticky „společenstvím“. Jak upozorňuje M. Kaplánek, touha mladých po intenzivních mezilidských vztazích je pro období mládí charakteristická, proto vyhledávají mladí lidé skupinu (partu, peer group), v níž by mohli najít zážitek, pocit domova a z něj vyplývající pocit sounáležitosti.²⁰⁷ To nás může vést k některým otázkám, jako třeba: Kde mladí lidé v naší době hledají společenství a pocit sounáležitosti? Nabízejí skupiny věřící mládeže svým členům podporu a pocit sounáležitosti?²⁰⁸ Tyto otázky je třeba si s každou novou generací klást stále znovu.

Ježíšovo jednání na cestě do Emauz se vůbec neliší od jeho jednání za pozemského působení (srov. Lk 7, 11; 14, 25). Projevuje zájem a starost o své učedníky.²⁰⁹ Prvek osobního zájmu a přijetí je důležitý i pro současného mladého člověka. Kdo necítí přijetí ve skupině, odchází. Proto se mladí lidé obvykle před nějakým setkáním více zajímají o osoby, s nimiž se setkají, než o samotné téma, o němž se bude jednat. Mladí lidé se ptají: *Kdo tam ještě bude? S kým budu moci sdílet své zážitky a příběhy?* Proto je nutnou součástí pastorační práce vytváření prostoru k vzniku a rozvoji vztahů ve skupině.

Ježíš přistupuje k učedníkům; chce, aby pochopili a poznali smysl událostí, které zažili, aby došlo k racionální reflexi prožitého (Ž 90, 12; Job 8, 10; Sir 6, 32; 7, 3; Sdc 16, 5). Ježíš v roli cizince zvládá údiv Kleofáše, že je snad jediný, kdo, neví, co se děje. Ježíše jeho ironie nezaskočí, neboť i jako cizinec mezi lidmi, *neznalý jejich znalostí, je jediným, kdo má pravou znalost*.²¹⁰ Jeho reakce je trpělivá,

²⁰⁶ Idea „společenství svatých“ přísluší do kréda západní církve až od pátého století, nicméně církev od počátku byla „společenstvím“ věřících mezi sebou a s Kristem, jak čteme například ve Sk 2, 42-44, v 1 Kor 1, 9 anebo 1 Jan 1, 3,6-7. Srov. BREUNING, Wilhelm. *Gemeinschaft der Heiligen*. In: *Sacramentum mundi*. Band 2. Freiburg: Herder, 1968, s. 227-232.

²⁰⁷ Srov. KAPLÁNEK, M. *Pastorační práce mládeže*, s. 71-73.

²⁰⁸ Srov. BURNS, Jim. *Nebojte se věnovat mladým*. Brno: Nová naděje, 1994, s. 99.

²⁰⁹ Srov. MAREČEK, P. *Evangelium podle Lukáše*, s. 643.

²¹⁰ Srov. tamtéž, s. 645.

vysvětlující, není autoritářská. Ježíši přitom nešlo o výsledek, ani o počet obrátců. Služba církve má svůj vzor v osobě Ježíše: tržní model myšlení, založený na nabídce a poptávce, by měl být v práci s mládeží překonán.²¹¹

Aktivní naslouchání

Ježíš přistoupil k učedníkům jako reálný člověk, byl to „sám Ježíš“ (αὐτὸς Ἰησοῦς), který vidí bídu a slyší nárek druhého člověka (srov. Ex 3, 7-8). Jeho naslouchání je důsledkem jeho svobodného rozhodnutí. Naslouchá s pokorou, trpělivostí, s ochotou chápat a snahou probouzet v druhých život (animovat).

Dospívání je obdobím neustálého rozhodování, které udává člověku jeho směr do budoucnosti. Není to jen budoucnost mladého člověka, ale i všeho, co jej obklopuje, tedy i společenského a církevního prostředí. Naslouchat (mladému) člověku znamená mít otevřenou mysl a srdce bez předsudků: povzbudit k odvaze mluvit a k právu být slyšen. Z pohledu církve by to mělo být vnímáno jako způsob, jak promlouvá Duch svatý „ke společnému prospěchu“ (1 Kor 12, 7). Zajímat se o svět mladých znamená, ptát se jako Ježíš: „O čem to to spolu rozmlouváte?“ (Lk 24, 17). Centrem zájmu je mladý člověk a jeho příběh, není někým podřadným. Svět mladých má různé podoby dle prostředí, kultury, a to i v rámci jedné země. Nejedná se o jednu homogenní skupinu, nýbrž o různé skupiny, které prožívají specifické situace.

Ježíš se k emauzským učedníkům přiblížil, připojil se k nim a **aktivně jim naslouchal**, aby mohl poznat jejich situaci. Vyslechl si jejich nářky a pochybnosti a nabídl jim své přátelství, aby mohli objevit „cestu radosti“. Ježíš se dal plně k dispozici; tím se stává vzorem průvodce (doprovázejícího), který dává své kvality a schopnosti k dispozici těm, které doprovází, a současně jim nechává plnou svobodu (Lk 24, 31).²¹² Nehledá okamžité řešení, neukazuje se jako „majitel pravdy“, ale jde s nimi dál, nechá je mluvit z jejich vlastní perspektivy,²¹³ probírá s nimi

²¹¹ Srov. *Ziele und Aufgaben kirchlicher Jugendarbeit*, s. 288-311.

²¹² Srov. SINODO DEI VESCOVI. *Documento finale*, čl. 27.

²¹³ Srov. MAREČEK, P. *Evangelium podle Lukáše*, s. 646.

Písma, a tak je učí *rozlišování* lidských motivů od motivů Božích.²¹⁴ Předpokladem aktivního naslouchání je vnímat mládí člověka jako vzácné životní období, v němž člověk nalézá svou vlastní spiritualitu.

Dialog

V pastorální konstituci *Gaudium et spes* je formulovaná povinnost církve „zkoumat znamení doby a vykládat je ve světle evangelia“ (GS 4). V tomto požadavku lze vidět proces neustálého dialogu církve se světem. Dialog je cesta hledání a otevřenosti, je to synodální cesta.²¹⁵ Rozmlouvání Ježíše s učedníky nebylo výjimečnou situací a netýkalo se jen těchto dvou lidí, kteří odcházeli z Jeruzaléma do Emauz. Ježíš přijímá pozvání učedníků, aby se zastavil, a vstupuje do „jejich noci“ (Lk 24, 29); přitom se zastavují i oni a vzniká příležitost k reflexi a dialogu.

Otevřenost není možná bez svobody. Autorita je nástrojem, který umožňuje růst, neboť Ježíš chce, aby člověk „vstal a vykročil“ (srov. Mt 9, 6). Autorita proto nemůže nést prvky manipulace nebo touhy po vlastnění. Svoboda mladého člověka nemá být pro pastorační pracovníky a pedagogy strašákem. „Věřím v Ježíše Krista“ nemá být větou proklamační, nemá být vírou, která, když nebaví, vytratí se.²¹⁶ Dialog může být prostředkem k hledání a nalézání mladých lidí; je to způsob oslovení v svobodě a otevřenosti. Synodní otcové poukazují na to, že mládí očekávají od církve spíše upřímný dialog než paternalistický postoj.²¹⁷ Být s mladými v dialogu znamená, že nejsou osamoceni a mohou nalézat odvahu, aby se stali protagonisty vlastního života a zprostředkovateli evangelia. Vydat se na cestu dialogu znamená být s nimi tam, kde jsou oni, zůstat s nimi jako Ježíš, když učedníkům kladl otázky a trpělivě jim naslouchal, aby poznal, co prožívají a jak to vnímají.²¹⁸

²¹⁴ V závěrečném dokumentu synody se termín „rozlišování“ používá v různých významech, které jsou navzájem propojeny. V obecné rovině je *rozlišování* procesem (čl. 104), ve kterém dochází k důležitým rozhodnutím. Pro křesťanskou tradici je charakteristickým rysem hledání a poznávání Boží vůle v konkrétní situaci (1 Sol 5, 21). Papež František chápe rozlišování jako „*niterný postoj, který se ukotvuje úkonem víry*“ a ze své podstaty má umožňovat člověku setkat se s Pánem působícím v jeho životě (čl. 105).

²¹⁵ Srov. ChV 206.

²¹⁶ Srov. ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE. *Odpovědi ohledně synody o mladých lidech za Českou biskupskou konferenci*. Praha: ČBK, 2017, s. 4 [neveřejný dokument].

²¹⁷ Srov. SINODO DEI VESCOVI: *Documento finale*, čl. 57.

²¹⁸ Srov. ChV 237.

Pokud budou mladí lidé vychováni prostřednictvím dialogu, budou i sami jednat tímto způsobem. Podle papeže Františka by dnešní církev měla být *inkluzivní církví*, tedy společenstvím, které *nikoho nevyklučuje*. Etablování křesťané nemají vytvářet uzavřené elitářské skupiny.

Pohled víry

Ježíš učedníkům vykládá, „co se týká jeho samotného“, jak se skrze něho naplnil smysl Písma. Lukáš zobrazuje Ježíše, který rozhovorem s emauzskými učedníky učí církev, jak vykládat Písmo.²¹⁹ Nejedná se o nějaké moralizování anebo poučování o autoritativně nastavených pravidlech jednání.²²⁰

Mladí lidé prožívají velmi rozdílné situace, v kterých cítí svou křehkost, a neví, jak „rozklíčovat“ to, co vidí, slyší a cítí. V emauzském příběhu Ježíš podává svým souputníkům klíč k velikonočnímu tajemství. Synodní otcové přicházejí s vírou, že skrze mladé lidi, jejich tvořivost a úsilí, ale i skrze jejich utrpení a volání o pomoc promlouvá Bůh k církvi a ke světu.²²¹ Křehkost člověka je podle Františkova učení *locus theologicus*, tedy prostor pro setkání s Ježíšem.²²² Pochybení, selhání, nezdary a krize jsou zkušenosti, které mohou posílit naše lidství.²²³ Ústřední Ježíšovou větou v rozhovoru na cestě je prohlášení, že utrpení Mesiáše se nestalo náhodou a je Božím plánem spásy (Lk 24, 26). Otevírá se tím nový rozměr víry: *vstát z mrtvých* znamená vstoupit do bezprostřední přítomnosti Boží.²²⁴ Synodní otcové pokládají tento moment za jedno z teologických míst (*loci theologici*), kde Pán představuje *svá očekávání a výzvy pro budování zítřka*.²²⁵ Právě interpretace zkušenosti z pohledu víry, při níž může člověk zažít Boha, je originálním a nezastupitelným úkolem církve. Svoje podstatné místo v tomto úkolu má „domácí církev“ – rodina. Proto pastorační práce mládeže znamená současně i pastorační rodiny.

²¹⁹ Srov. JOHNSON, Luke Timothy; HARRINGTON, Daniel J. *Evangelium podle Lukáše*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005, s. 408.

²²⁰ Srov. SINODO DEI VESCOVI. *Documento finale*, čl. 72.

²²¹ Srov. tamtéž, čl. 60.

²²² V *Evangelii gaudium* (čl. 126) papež František označil chudé a zranitelné jako „*locus theologicus*“.

²²³ Srov. ChV 233.

²²⁴ Srov. MAREČEK, P. *Evangelium podle Lukáše*, s. 648

²²⁵ Srov. SINODO DEI VESCOVI. *Documento finale*, čl. 64.

Zkušenost setkání s Ježíšem

Učedníci Ježíše nepoznali, *jako by jim cosi zadržovalo oči*. I přesto mu („cizinci“) vyprávěli svůj smutný příběh a zažili společné stolování s ním.²²⁶ Skrze společné putování se z Ježíše – cizince stává host. Ačkoliv je Ježíš hostem, ujímá se v hostinci role hostitele, láme chléb a rozdává ho. Toto „obyčejné stolování“ je předobrazem slavení eucharistie, ale v rovině vyprávěné události o emauzských učednících není přítomen explicitní odkaz na eucharistii.²²⁷ Ježíšovo chování má na učedníky výrazný dopad: otevřou se jim oči. Je to bezprostředně poté, co Ježíš rozdával chléb. Tím skončil jeho úkol – a on jim „zmizel z očí“.

Základním posláním církve je vytvářet prostor pro setkání s Ježíšem, a to i mladým lidem. Učedníci na ještě nepoznaného Ježíše naléhali, aby zůstal s nimi. Byl jim blízký jako člověk; chtěli *být s ním*. Jako odpověď na tuto jejich touhu (po jeho blízkosti) se jim pak dal poznat při lámání chleba. Učedníci, podobně jako Eva a Adam, otevřeli oči a zpozorovali, že jsou nazí.²²⁸ V okamžiku lámání chleba jim hořelo srdce: pocítili lásku – přítomnost Hospodinovu.²²⁹

Při setkání s Kristem mohou mladí lidé zažít Boží lásku a cítit záchranu (spásu), kterou jim Ježíš přináší (ChV 111 a 118). Podstatou jejich života se pak může stát živý Kristus (ChV 124). Z toho vychází evangelizace, která se opírá o základní kerygma. Mluvit o *setkání s Kristem* znamená odkazovat k svědectví i k explicitnímu *hlásání*. Obsahem této zvěsti je naděje: žádná osoba není osamocena a Bohem opuštěna (Mt 28, 20). Italské slovo „*accompagnare*“ – doprovázet – odkazuje na lámání a sdílení chleba (*cum pane*); v tom lze najít lidskou i svátostnou symboliku tohoto obrazu. Jedná se o doprovázení na společné cestě, o navázání vztahu v procesu lidského a křesťanského dozrávání. Jedná se o společnou cestu na Golgotu a k setkání s tajemstvím velikonočních událostí. Jde o dynamický oboustranný proces, sdílený v každodenním životě.²³⁰

²²⁶ Srov. JOHNSON, L. T.; HARRINGTON, D. J. *Evangelium podle Lukáše*, s. 406.

²²⁷ Srov. MAREČEK, P. *Evangelium podle Lukáše*, s. 650.

²²⁸ Srov. JOHNSON, L. T.; HARRINGTON, D. J. *Evangelium podle Lukáše*, s. 409.

²²⁹ Srov. *tamtéž*, s. 409.

²³⁰ Srov. SINODO DEI VESCOVI. *Documento finale*, čl. 91.

Setkání s Kristem přináší štěstí – jistotu domova. Ježíš i na kříži nabízí domov (nebeské království), věří v člověka a v jeho svobodné rozhodnutí. Evangelium nám popisuje mnoho setkání Ježíše s muži i ženami, a to jak s těmi, kdo v jeho skutcích a v jeho slovech našli cestu k Bohu, tak i s těmi, které Ježíšovo slovo zarmoutilo. Církev přijímá svobodu člověka, jeho rozhodnutí odpovědět na volání Ježíše nebo ho odmítnout. I když mladému člověku něco „*zadržuje oči*“, není to důvodem pro to, aby byl opuštěný a osamocенý. Příběh ukazuje proces, který se neustále opakuje: z lidí, kteří se neznají, se skrze společné stolování vytváří domov.

Vytvářet domov znamená vytvářet rodinu, v níž je potřebná spolupráce všech (ChV 217). Na tomto místě lze klást otázku, jak se může stát církev *domovem* (bezpečným prostředím) *pro mladé*. Odpověď dávají sami mladí lidé, a to *skrze synodální proces*. Synodalita totiž umožňuje, aby se významná historická instituce (církev) setkala s mládím, které vše proměňuje. Jenže jsou to představitelé církve, kteří nesou odpovědnost za to, aby k tomuto setkání skutečně došlo.

„Spiritualita rodiny“ anebo jinak *rodinné klima*, umožňuje flexibilně reagovat na každodenní situace, a tedy i na vývoj mladých lidí. Fungující rodina respektuje tempo růstu mladého člověka a doprovází ho na cestě k „jeho štěstí“.

Přijmout komunitní (rodinný) styl pastorače znamená pečovat nejen o sebe a své nejbližší, nýbrž i o život na celé planetě.²³¹ Ochrana našeho společného domova je výzvou papeže Františka v *Laudato si'*, kde jsou právě mladí nositeli požadavku, abychom budovali lepší budoucnost a mysleli přitom jak na životní prostředí, tak na utrpení vyloučených.²³² Papež František péči o náš domov vnímá jako pedagogickou výzvu, *neboť mladí mají novou ekologickou citlivost a velkorysého ducha a bojují za ochranu životního prostředí, avšak vyrůstají v prostředí nadměrné spotřeby*. Výchovná výzva spočívá ve vedení k růstu solidarity, k odpovědnosti a k péči založené na soucitu. V tom lze vidět i misijní ráz církve, k jejímuž poslání patří péče o všechno, co Bůh stvořil. Přitom jde o *integrální formaci*, která začíná již v rodině.²³³

²³¹ Srov. CELAM. *Civilización del Amor: Proyecto y misión*, čl. 479.

²³² Srov. LS 13.

²³³ Srov. *tamtéž*, s. 210-213.

Povolání a poslání

Tito učedníci, kteří nepatřili k explicitně vyvoleným apoštolům, se vracejí. Lukáš připomíná, že se vracejí k Jedenácti a že mesiášskou obec tvoří jiní. Ale nakonec jsou to právě oni, kteří přesvědčí obec, že Ježíš byl vzkříšen a *shromáždění se stává obcí (církví), která sdílí tuto víru.*²³⁴

Učedníci odešli z Jeruzaléma, ale po setkání s Kristem našli novou naději, a tím i své poslání. Vrátili se do Jeruzaléma, a tak nezůstali sami (ChV 137). Opět našli svého Boha a jeho lásku. Pochopili, že je miluje. Pastorační mládež by neměla smysl, pokud by nepomáhala mladému člověku, který se potýká s otázkou: *Pro koho žiji? Pro koho tady jsem?*²³⁵

Nejde o předem napsaný scénář, kdy člověk přehrává či se vcítuje do role, která mu byla vybrána. Emauzští učedníci po zvláštní večeři společně reflektují podivuhodnou příhodu s neznámým společníkem. Rozlišují, co zakusili, přemýšlejí nad tím, co prožili. Jejich „těžkopádná srdce“ (Lk 24, 25) byla během cesty zasažena (v. 32). Jejich vnitřní pohnutí skrze slova Vzkříšeného je nenechává v klidu. Jejich okamžitou reakcí je odchod „ještě v tu hodinu“. Na to poukazují také synodní otcové, že jejich neklid je důležité přijmout, vsadit na jejich svobodu a odpovědnost; přitom počítat s tím, že odpověď mladých Vzkříšenému může být rychlejší než odpověď jejich pastýřů.²³⁶

Tento bod nám připomíná, že mladí v církvi nejsou jen adresáty pastorační péče. Křtem se stali živými údy jediného těla církve. Každý úd je nezbytný, a to ve vztahu k celku, neboť celistvost všech *umožňuje tělu harmonicky žít.*²³⁷ Původ tohoto společenství apoštolů Pavel nachází v samotném tajemství Nejsvětější Trojice: „Jsou tedy dary rozmanité, ale všechny pochází od jednoho a téhož Ducha. A je rozdíl ve službách, ale všechny závisí na stejném Pánu“ (1 Kor 12, 4-6).

²³⁴ Srov. JOHNSON, L. T.; HARRINGTON, D. J. *Evangelium podle Lukáše*, s. 409.

²³⁵ Srov. ChV 286.

²³⁶ Srov. SINODO DEI VESCOVI. *Documento finale*, čl. 66.

²³⁷ Srov. tamtéž, čl. 85.

Mládež není jen budoucností církve, ale také její přítomností. Svěřit odpovědnost neznamena předat opratě a nechat další generaci bez pomoci.²³⁸ Ve skutečnosti ani není možné, aby mladý člověk přijal spoluodpovědnost, pokud nežije v „reflektujícím společenství“, kde je mu nasloucháno a kde je prostředkem evangelizace dialog, který vychází ze zkušenosti setkání s Kristem.

V evangelní stati o emauzských učednících lze vidět také předobraz nabídky papeže Františka k uskutečňování „synodální církve“. Ježíš jde za učedníky, přidává se k nim, nabízí jim společnost, vytváří s nimi reflektující společenství, aktivně jim naslouchá, vede s nimi dialog, předkládá jim pohled víry, a tak setkání s ním vede k jejich obnově, změně a rozhodnutí. Podobně má být církev na cestě s mladými a pro mladé. Prvky synodální církve jako naslouchání, přijetí, dialog, rozlišování a proměna, jsou součástí modelu pastorační mládeže, který vychází ze setkání učedníků s Ježíšem.

Pastorační mládeže může vycházet z předpokladu, že mladí již vyšli z pomyslného Jeruzaléma a církev přichází do situací jejich všedního života. Církev je v naší společnosti „v roli cizince“, ale pokud bude vystupovat synodálně, může dostat pozvání k „lámání chleba“. Není to jen cesta sklíčených emauzských učedníků, je to i cesta ustrašené Marie Magdaleny a nechápajícího Petra a „Jana“. Kdyby se k nim Ježíš nepřiblížil, sotva by našli sebe, své povolání a poslání.

²³⁸ Srov. tamtéž, čl. 54.

3 Koncepce pastorační mládeže České biskupské konference

Česká biskupská konference (ČBK) věnuje značnou péči pastorační mládeže. Aspoň tak lze usuzovat z poměrně silného personálního obsazení Sekce pro mládež, dále pak ze skutečnosti, že v každé diecézi bylo zřízeno diecézní centrum mládeže (DCM) a ve většině diecézí fungují také diecézní centra života mládeže (DCŽM). Tato péče se týká především teenagerů, kteří se aktivně účastní církevního života. Oblast pastorační mládeže koordinuje od 1993 Sekce pro mládež České biskupské konference (dále jen Sekce nebo Sekce pro mládež).

Pastorační a spirituální impulzy vycházely v minulosti především z exhortací a projevů papeže Jana Pavla II., které vznikaly obvykle příležitostně, a to většinou v návaznosti na světové dny mládeže. Většinou se tedy nejedná o teologická pojednání, ale spíše o texty parenetického charakteru. Jan Balík²³⁹ prezentuje tyto impulzy jako teologické východisko pastorační mládeže. Jak lze vyčíst z dokumentů ČBK,²⁴⁰ jsou za adresáty pastorační mládeže považováni pouze aktivně věřící nebo explicitně hledající, což lze považovat za zúžené pojetí pastorační.²⁴¹

Předpokládá se, že v diecézních strukturách určených pro pastorační mládeže (DCM, DCŽM, farní společenství) praktikující mladí lidé vytvářejí „se svým pastýřem“ (tím je myšlen kněz pověřený pastorační mládeže) uzavřené společenství. Pro některé mladé lidi je takové společenství přitažlivé, pro jiné ne. Přitažlivost

²³⁹ Mons. ThDr. Jan Balík, PhD. (*1965) v letech 1992-2005 vedl Arcidiecézní centrum mládeže Nazaret, v období 2001-2005 a 2011-2017 byl ředitelem Sekce pro mládež ČBK, 2005-2011 působil v duchovní správě ve farnosti Praha-Strašnice. V současnosti je generálním vikářem Arcidiecéze pražské, farářem Římskokatolické farnosti u katedrály sv. Víta, Václava a Vojtěcha Praha – Hradčany, sídelním kanovníkem Metropolitní kapituly u sv. Víta v Praze a ředitelem Arcidiecézní charity Praha.

²⁴⁰ Nejdůležitějším takovým dokumentem je *Pastorační plán Sekce pro mládež ČBK*, jehož obsah je analyzován v rámci dalších částí této kapitoly.

²⁴¹ Z projevu olomouckého arcibiskupa Mons. Jana Graubnera na celostátním fóru mládeže v roce 2017 lze usuzovat, že se obrací výlučně na mladé aktivní věřící, konkrétně na zvolené delegáty českých diecézí nebo hnutí. Srov. GRAUBNER, Jan. Co očekávám od mládeže? Promluva otce arcibiskupa Jana Graubnera během Celostátního fóra mládeže v Olomouci. In: *Budoucnost církve* 24, 2017, č. 1-2, s. 3-5. Toto téměř výlučné zaměření pastorační na aktivní věřící nebo explicitně hledající považuje Kaplánek za „zúžené chápání pastorační“. Srov. KAPLÁNEK, M. *Pastorační mládeže v České republice*, s. 146.

společenství může spočívat v tom, že poskytuje pocit ochrany „před zlým světem“, že je bezpečným ostrovem uprostřed nevěřící společnosti; umožňuje uniknout do „chráněné katolické bubliny, kde je jim dobře“²⁴². Dalším z možných důvodů uzavírání se do společenství je neschopnost pohybovat se – s přiměřeným sebevědomím – v „nevěřící společnosti“. Je zarážející, že i někteří církevní představení, kteří chtějí mladé lidi povzbudit ve víře, ve skutečnosti v mladých křesťanech vyvolávají dojem „nepochopené menšiny“, jak o tom svědčí slova arcibiskupa Graubnera z roku 2017: „Očekávám snahu žít z víry i před druhými a nezaletnout se kritiky či posměchu nebo nějaké oběti, výhod a zisku, na které někdo doplácí ... Jestli se přizpůsobíme duchu doby a necháme se jím ovládnout, my sami přispějeme k zániku současné společnosti.“²⁴³

Pod vlivem takového povzbuzení se potom samotní mladí lidé považují za neoblíbenou či „podivnou“ menšinu. Budování katolického ghetta snižuje citlivost k věcem obecného zájmu. Z toho pak vyplývá malá vnímavost vůči okolí a neschopnost dešifrovat znamení času.²⁴⁴ Tento motiv věřících jako nepochopené menšiny se stále opakuje, ačkoliv se spíše jedná o dojem než o doložený fakt.²⁴⁵

3.1 Specifický vývoj pastorační mládeže v české katolické církvi

Důvody specifického vývoje pastorační mládeže v české katolické církvi lze sledovat už od padesátých let minulého století, kdy se situace mladých lidí důsledkem „diktatury proletariátu“ vyvíjela zcela jinak, než na Západě (Německo, Itálie), kde participace občanů na společenském a politickém životě přispěla také ke změně paradigmatu uvnitř církve, a tedy i v pastorální teologii. Výzva a úsilí

²⁴² O „sociálních bublinách společenství, hnutí a farností“ se zmínili na Celostátním fóru mládeže Olomouc 2017 zástupci Akademické farnosti Praha. Srov. Závěry z diecézních fór mládeže. In: *Budoucnost církve* 24, 2017, č. 1-2, s. 17.

²⁴³ GRAUBNER, J. *Co očekávám od mládeže*, s. 3.

²⁴⁴ Srov. OPATRŇÝ, Aleš. *Pastorační situace u nás: analýzy a výhledy*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996, s. 87.

²⁴⁵ Dívčí katolický časopis *In* ve své prezentaci pro celostátní fórum mládeže pořádané v roce 2017 vnímá mladé věřící ve společnosti jako menšinu, která se denně setkává s mnohdy velmi negativními postoji vůči církvi, které mohou přejít až do útoku na víru věřících. Srov. *Závěry z diecézních fór mládeže*, s. 24.

o tvorbu „církve zdola“²⁴⁶ se odrazila také na jednání a výsledcích Druhého vatikánského koncilu.

Uvedené změny pastoračního paradigmatu ovšem nemohly být reflektovány v bývalém Československu. Proto se ani v té době, kdy se v Rakousku a v Německu rozvíjela takzvaná Gemeindeftheologie,²⁴⁷ naše farnosti nestaly subjektem pastore, takže základním pastoračním činitelem v oficiální pastoraci zůstal kněz.²⁴⁸ Odrazem této skutečnosti i po více než třech desítkách let je skutečnost, že v mnoha církevních institucích aktivita laiků v pastoraci silně závisí na schopnosti vedoucího pracovníka, kterým je často kněz. Pokud navíc je pro některého biskupa nebo kněze obtížné spolupracovat s druhými (nejen zadávat práci, ale také delegovat pravomoci), nebo nevidí důležitost nějaké služby (aktivity, výzvy), podepisuje se to na celé úrovni pastore, včetně pastore mládeže. Toho si všimli i samotní mladí lidé na celostátním fóru mládeže v roce 2017: „Občas nemáme žádné zázemí (v některých farnostech chybí vůle duchovního správce a/nebo prostory pro scházení se ve společenství).“²⁴⁹

V české katolické církvi jsme zvyklí zajišťovat ve farní pastoraci především ty činnosti, které byly umožněné už i „reálným socialismem“, jako je slavení bohoslužeb, svátostná služba a katecheze. Tyto pastorační činnosti byly před rokem 1990 dovoleny pouze s takzvaným „státním souhlasem“. Duchovní mohli veřejně uskutečňovat pouze tyto úkony, a tak se jejich pastore uzavřela do prostoru kostela a fary. Kdo chtěl a měl zájem komunikovat s církví, mohl tak pouze na těchto místech. Dialog mezi okruhem praktikujících věřících a dalšími skupinami společnosti nebyl možný. Církev plnila svou liturgickou úlohu (leiturgia) a funkce svědectví byla zaměřena pouze ad intra. Diakonický rozměr poslání církve se

²⁴⁶ Srov. METTE, Norbert. Gemeindefkirche – passé? In: *Diakonia* 32, 2001, č. 2, s. 126.

²⁴⁷ Také česká pokoncilní pastorální teologie je z velké části inspirována německou „teologií farnosti“ (Gemeindeftheologie), jak o tom svědčí pohled na farnost prezentovaný například Alešem Opatrným (*Pastore v postmoderní společnosti*, 2001). V současné pastorálně teologické literatuře se ovšem lze setkat také s kritickými výhradami některých pastoračních přístupů, které vycházejí z „teologie farnosti“. K tomu např. BUCHER, Rainer. Jenseits der Idylle? Wie weiter mit den Gemeinden? In: BUCHER, Rainer (Hg.). *Die Provokation der Krise. Zwölf Fragen und Antworten zur Lage der Kirche*. Würzburg: Echter Verlag, 2004, s. 106-130.

²⁴⁸ Jiná situace byla před rokem 1990 v neoficiálních církevních aktivitách, které probíhaly mimo dohled církevních tajemníků. Zde byla aktivita laiků široce rozvinutá.

²⁴⁹ Srov. *Závěry z diecézních fór mládeže*, s. 24.

uskutečňoval vzájemnou pomocí aktivních věřících. Rozměr společenství (koinonia) se realizoval především pomocí malých skupin, které se scházely po bytech (nazývaly se „společenství“ či „spolča“) a byly uzavřené, a to z mnoha praktických důvodů.²⁵⁰

Je pochopitelné, že přerod do jiného pastoračního paradigmatu je těžký a bolestný, ale zůstává otevřenou otázkou, proč tento přerod trvá tak dlouho a proč věřící od svých kněží vyžadují především liturgické úkony,²⁵¹ které se stále (více méně monotónně) opakují, bez toho, aby se nějak odrážely v reálném životě lidí. K obtížnosti situace přispívá také rostoucí nedostatek počtu kněží, takže biskupové řeší jako „největší problém“, jak zajistit svátostnou službu a administraci farností. Konverze církevního jednání není možná bez aktivní účasti všech složek Božího lidu.²⁵²

Pastorace mládeže je vedena v duchu tradice minulých desetiletí, kdy skupinu, o kterou se pečuje, tvořili mladí věřící z tradičně katolických rodin a explicitně hledající mladí lidé. Tito lidé také dnes sami přicházejí na místa, kde se jim této péče dostává (farnost, kostel). Tam jsou následně informováni o dalších možnostech zapojení se v „katolicky orientovaném“ prostoru, jako například v DCM anebo DCŽM; dozvídají se také o různých setkáních mládeže na diecézní, celostátní a mezinárodní úrovni. Těmito mladými lidmi jsou především děti z věřících rodin, v menším procentu konvertité.²⁵³

V *Závěrečném dokumentu Plenárního sněmu katolické církve v ČR*,²⁵⁴ v oddílu věnovaném pastoraci mládeže (čl. 185-193), lze najít jasnou diferenciaci cílové skupiny pastorace mládeže v ČR: jedná se o mladé lidi v církvi plně socializované a k ní loajální a o ty, kdo své místo v církvi teprve začínají nacházet,

²⁵⁰ Srov. KAPLÁNEK, M. *Znamení naděje*, s. 151.

²⁵¹ Srov. OPATRŇÝ, A. *Pastorace v postmoderní společnosti*, s. 53.

²⁵² Srov. FRANTIŠEK. *List papeže Františka Božimu lidu (Vatikán, 20. srpna 2018)*. [cit. 24. 6. 2022] Dostupné online: <https://www.vaticannews.va/cs/papez/news/2018-08/list-papeze-frantiska-bozimu-lidu0/>.

²⁵³ Není těžké zjistit počet mladých lidí, kteří se účastní těchto aktivit, a sledovat linii růstu, stagnace či úbytku skrze počty přihlášených na akcích organizovaných katolickou církví. Lze je pak porovnávat s dalšími dostupnými výzkumy mládeže.

²⁵⁴ Srov. KAŠNÝ, Jiří (ed.). *Život a poslání křesťanů v církvi a ve světě: závěrečný dokument Plenárního sněmu katolické církve v ČR*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007.

ale také o ty, *kdo využívají služeb církve bez ohledu na vlastní náboženské přesvědčení*. V dalších článcích se ale toto rozlišování ztrácí a píše se o věřící mládeži, jako by tvořila homogenní skupinu.²⁵⁵

Církevní subjekty věnující se mládeži v školských zařízeních anebo v sociálních službách jsou ze strany biskupů podporovány málo. Kaplánek to vysvětluje tím, že u části kléru převládá dojem, že se v těchto oblastech nejedná o pastorační ani o evangelizační, ale „jen“ o sociální či pedagogickou práci. Tato pastorační činnost začíná církevní představitelé „zajímat až v případě, že přináší ovoce v podobě nových členů nebo uznání ve společnosti. Jinak se diakonická práce s mládeží na diecézní úrovni nerozvíjí“.²⁵⁶

3.2 Koncepce pastorace mládeže ČBK

Koncepce pastorace mládeže byla na začátku devadesátých let ovlivněna zkušenostmi konkrétních lidí z jejich dosavadní činnosti. Pak se tento model – i bez explicitního vyjádření – šířil v praxi do všech diecézí jako něco, co funguje, a proto je to dobré.²⁵⁷ Pastorace mládeže byla tak postavena na předpokladu, že mladý člověk přijde sám do prostoru, kde je mu poskytnuta pastorační péče, spíše ve smyslu koinonickém a kerygmatickém, nikoliv diakonickém.

V *Pastoračním plánu Sekce pro mládež ČBK*²⁵⁸ se definuje, že pastorace mládeže by měla být prioritou místních společenství. Sekce pro mládež se má zaměřit na tyto úkoly:

- podpora formace a vyhledávání animátorů;
- podpora společenství;

²⁵⁵ Ze zápisu z jednání tematické skupiny k tématu pastorace mládeže v rámci prvního zasedání plenárního sněmu katolické církve je zřejmé, že mezi diskutujícími nebyl Balík, ačkoliv v té době byl již ředitelem Sekce pro mládež. Členem skupiny byl první ředitel Sekce Šimáček, biskup Paďour, odpovědný biskup za pastorační mládež, dvě ženy z DCM, prof. Smékal, a ještě jeden další expert. Srov. KAPLÁNEK, M. *Znamení naděje*, s. 181-189.

²⁵⁶ Tamtéž, s. 152.

²⁵⁷ Srov. BALÍK, Jan. *Na cestě s mladými: o službě církve mladým lidem*. Praha: Paulínky, 2004, s. 166.

²⁵⁸ Za redakci *Pastoračního plánu Sekce pro mládež ČBK* byl zodpovědný Jan Balík.

- příprava formačních a jiných materiálů;
- rozvoj studijně formačního kurzu;
- přednášková a publikační činnost;
- zlepšování komunikace, jak uvnitř Sekce, tak i v rámci církve;
- vytváření „nové kultury“ spolupráce s mladými umělci a s teologickými fakultami;
- úsilí o zařazení pastorační mládeže do vzdělávání na teologických fakultách;
- pomoc při výchově bohoslovců v duchu „spirituality společenství“;
- personální posílení jednotlivých DCM;
- zkvalitnění katecheze mládeže;
- využití velkých setkání mládeže;
- rozvoj voluntariátu mládeže;
- snaha o přeskupení finančních prostředků ve prospěch mládeže;
- prohloubení odvahy k hlásání evangelia.²⁵⁹

Již letný pohled na tento výčet odkazuje k maximalistickému pojetí. Zdá se, že se odpovědní činitelé za pastorační mládež v době vzniku tohoto dokumentu pohybovali spíše v oblasti ideálů a „zbožných přání“ než v oblasti projektů. Mezi úkoly se sice vyskytuje „rozvoj studijně formačního kurzu“ a „spolupráce s teologickými fakultami“, ale celek vyvolává dojem, že tvůrcům programu nejde ani tak o budování kritického pohledu a uschopnění k osobnímu rozhodnutí pro Krista, ale spíše o vytváření a rozvoj *společenství*. Jako „společenství“ se zde chápe *skupina vrstevníků s blízkými vzájemnými vztahy a se sdílenými rituály*.²⁶⁰ Při takovém pojetí se obsah víry může stávat formalismem, podávaným jako „hotový produkt“. Sociolog Hlaváček takto pojatou pastorační mládež nazývá „pastorační mimochodem“.²⁶¹ Toto pojetí, pak nemá šanci oslovit někoho jiného než jen

²⁵⁹ Srov. BALÍK, Jan (ed.). *Pastorační plán*, s. 25.

²⁶⁰ Srov. BALÍK, Jan. *Monitoring mínění mladých lidí v církvi: naslouchat mladým lidem, kteří jsou bohatstvím církve*. Praha: Sekretariát Sekce pro mládež ČBK, 2013, s. 176.

²⁶¹ Srov. HLAVÁČEK, Karel. Problém výchovy katolické mládeže: „pastorační mimochodem“. In: *Budoucnost církve* 27, 2020, č. 2, s. 11-14.

katolicky vychovávaného člověka, protože ten, kdo touto výchovou neprošel, nedokáže přijmout samozřejmost předávaných pravd. Dalším zajímavým podnětem k charakteristice katolické pastorační mládeže je připodobnění ke střídavé péči. Jako by mladý katolík žil určitou vyměřenou dobu v katolické rodině s jejími pravidly a normami, a pak zase stejně dlouho v rodině bez víry s jejími projevy a chováním.²⁶² Mladí to přirovnávají k „schizofrenním stavům“, kdy se identita člověka mění podle aktuálního prostředí.

Je přirozené, že mladí lidé tíhnou tam, kde nacházejí společenství kamarádů, pospolitost, možnost seznámení s druhým pohlavím. Pokud pocházejí z „pocitivých“ katolických rodin, mají i doporučení účastnit se těchto akcí. Rodiče totiž mají jistotu, že na jejich děti bude dohlédnuto „v rámci hranic katolické morálky“²⁶³. Je otázkou, zda by mladí navštěvovali tato centra i bez uvedeného „katolického servisu“.

Cílem pastorační mládeže by nemělo být pouze předávání argumentační výbavy a správných odpovědí, aby mladí uměli „správně“ apologeticky odpovídat na nepříjemné otázky sekularizovaného světa.²⁶⁴ Teologicky vzdělaní křesťané se nemají stát elitní záležitostí, je důležité, aby byl v církvi prostor pro všechny.²⁶⁵ Spíše je třeba je učit vést opravdový dialog, se vším, co k němu patří.²⁶⁶ Nedostatek tohoto dialogu pocítovali také mladí katolíci, kteří se zúčastnili diecézních fór mládeže v roce 2017. Lapidárně to vyjádřili zástupci Křesťanského akademického klubu Hradec Králové: „Klademe si otázky a nechceme na ně přijímat hotové odpovědi. Potřebujeme si je najít sami.“²⁶⁷

²⁶² Srov. *Závěry z diecézních fór mládeže*, s. 51.

²⁶³ Jedná se o určitou formu pravidel a kontroly, které se chápou jako prevence před překročením pomyslných hranic „slušného chování“, a to zejména v oblasti milostných vztahů, užívání alkoholu atp.

²⁶⁴ Srov. Podněty Celostátního fóra mládeže 2017. In: *Budoucnost církve* 24, 2017, č. 1-2, s. 6-7: „Chybí nám argumentační výbava a potřebujeme prostor, kde se mladí mohou obeznámit s tématy, o kterých se v církvi běžně nemluví (např. ženatí kněží, homosexualita, anulace manželství, pedofilie).“

²⁶⁵ Srov. ChV 235.

²⁶⁶ Srov. *Závěry z diecézních fór mládeže*, s. 10.

²⁶⁷ Srov. tamtéž, s. 23. Podobně se vyjadřovali i zástupci jiných skupin, jako například litoměřické diecéze: „Nestačí nám literatura a dobré zpracování nějakého tématu, které je sice velmi přínosné a podstatné, ale poskytuje nám jen pasivní roli příjemce. Mnozí z nás se diskuzi bojí jak v církvi, tak v kontaktu s „nevěřícími“, protože na ni nejsme zvyklí. Velmi potřebujeme a oceňujeme možnosti diskutovat s erudovanými nad tématy, která jsou pro nás aktuální. Potřebujeme takto tříbit

Existují ovšem i skupiny, které hotové odpovědi naopak vyžadují, jako například skupina Opus Dei: „Potřebujeme shrnuté argumenty na jednom místě. Hodí se mít municí pro dialog s nevěřícími, kteří mají snadno vyvratitelné předsudky o církvi. Na kánon nejčastějších otázek se hodí kánon nejefektivnějších odpovědí. Třeba tři racionální důvody, proč spolu před svatbou nespát...“²⁶⁸

Pokud mladý člověk v rozhovoru neumí reagovat na život, anebo se bojí mluvit o své víře, raději svůj svět nikomu neukazuje. V bezpečném prostředí (DCŽM) pak přímo vybuchuje plný emocí nadšením, protože se tam nemusí bát, že by byl nepochopen. Žít v takové dichotomii je pro mladého člověka velmi těžké. Pokud člověk žije ve světě ve spojení s Kristem, nemá být v obranném postoji, neboť v této pozici nemůže ukázat svou autenticitu, životnost, svoje vnitřní zakotvení (v Kristu). Jen na základě tohoto zakotvení je schopen být svědkem evangelia. Církev není instituce, která se má bát, že přijde o autoritu a o svou jedinou pravdu; církev je společníci člověka na jeho cestě. Přemýšlení neznamena nevěření, nevěrnost, ale cestu k prohlubování duchovního života.²⁶⁹

V *Pastoračním plánu Sekce pro mládež ČBK* se deklaruje základní poslání církve, a to „dovést mladého člověka k setkání s živým Kristem, který je přítomný v církvi“. Vychází z učení Jana Pavla II. o evangelní zvěsti, která má jít vstříc potřebám všech se zřetelem na citlivost, jazyk.²⁷⁰

3.2.1 „Živé společenství“ – základ pastorační mládeže

Za koncepci diecézní pastorační mládeže jsou prakticky odpovědní ředitelé Sekce, kteří koncepci – na základě konzultace s členy Sekce – vytváří a aktualizují. Biskupové, kteří byli dosud odpovědní za pastorační mládeže, spíše předkládali plénu ČBK témata připravovaná Sekcí, snažili se být Sekci oporou a při různých setkáních povzbuzovali účastníky (zejména v rámci bohoslužeb a katechezí).

svoje názory, aby byly pevnější a jasnější. Potřebujeme odpovědi na duchovní otázky nacházet v odpovědném dialogu.“

²⁶⁸ Srov. tamtéž, s. 43.

²⁶⁹ Srov. ChV 237.

²⁷⁰ Srov. BALÍK, J. (ed.). *Pastorační plán*, s. 24.

V dokumentech Sekce se za základ fungující pastorace mládeže považuje „živé místní (farní, vikariátní, děkanátní) společenství mladých lidí“. Vedením společenství je pověřen mladý člověk po příslušné formaci a oporou (mentorem) je mu pověřený pracovník (kněz). Takto fungující společenství se setkává v pravidelných intervalech v prostorách fary, společně se modlí, sdílí zážitky, pěstuje vztahy a zve další mladé lidi, aby se do společenství zapojili. Společně se účastní pravidelných organizovaných setkání na různých úrovních (vikariátní, diecézní, celostátní). Zástupci společenství pak mají možnost účastnit se fór mládeže organizovaných Sekcí. O diecézních akcích má místní společenství informovat DCM, které má zajišťovat podporu: organizovat animátorské kurzy, duchovní obnovy či rekolekce, ale i jiné akce na diecézní úrovni, podle priorit jednotlivých DCM. Svoje specifické místo v pastoraci mládeže zaujímají DCŽM, kam mladý člověk přichází a setkává se se společenstvím věřících lidí. Tato místní společenství potřebují mít své vedoucí. Jejich formaci slouží animátorské kurzy. Jejich organizací jsou pověřena DCM. Po obsahové stránce se DCM řídí *Směrnici pro animátorské kurzy*, kterou vydala Sekce.²⁷¹

Studijně formační kurzy jsou pak pro odpovědné pracovníky, kteří jsou vybráni ředitelem DCM a zpravidla jmenováni biskupem. Organizaci těchto kurzů zajišťuje Sekce. Pro pověřené pracovníky jsou organizované také pravidelné konference o mládeži, na něž jsou ovšem zváni také experti a zástupci odborné veřejnosti. Konference o mládeži mají sloužit nejen k výměně zkušeností a postřehů, ale také k reflexi potřeb mladých a k lepšímu pochopení prostředí, v němž žijí mladí lidé.

3.2.2 Důsledek vytváření struktury diecézní pastorace mládeže („pastorace shora“)

Ačkoliv se v dokumentech Sekce považuje za základ pastorace mládeže „živé společenství“, z formulace cílů a úkolů diecézních struktur pastorace mládeže

²⁷¹ Srov. ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE. *Směrnice ČBK o animátorských kurzech mládeže*. Praha: Česká biskupská konference, 2017.

vyplývá, že hlavními subjekty pastorační práce jsou osoby pověřené biskupem (kněz, pastorační pracovníci). Tito „profesionálové“ hledají dobrovolníky z řad mladých lidí, vzdělávají je a koordinují jejich práci. Dobrovolníci, kteří vedou anebo se podílí na organizaci činnosti jednotlivých skupin, se nazývají „animátoři“. Tito animátoři pak mají být prostředníky při zvěstování evangelia dalším mladým lidem.²⁷²

Zdá se, že i arcibiskup Graubner si byl vědom limitů těchto formulací, když ve svém projevu k Sekci pro mládež zdůraznil, že kněží a pastorační pracovníci mají mládež povzbuzovat a formovat pro život, že mají brát zřetel na potřeby a problémy mladých, že k nim mají přistupovat citlivě a individuálně a hledat nové cesty a metody, aby z mladých lidí vyrostly zralé křesťanské osobnosti. Takto vychovávaná mládež pak bude schopna – dle Graubnera – vnášet Krista a jeho ducha do společnosti.²⁷³

Přes všechny upřímně míněné výzvy (biskupů, vedoucích Sekce a jednotlivých DCM) se stále jedná o práci řízenou více či méně direktivně „shora“. Jak na to upozornil kdysi Kaplánek, chybí zde možnost participace mladých lidí na směřování pastorační práce mládeže.²⁷⁴ Sekce pro mládež a diecézní centra mládeže by mohla fungovat podobně, jako v jiných zemích fungují „oddělení pro mládež“ při biskupstvích anebo biskupských konferencích, tedy jako určitý „úřední“ servis a dohled, který jen koordinuje a doplňuje činnost farností, hnutí, řádů nebo spolků.²⁷⁵ Takové orgány sice mohou stanovit závazné směrnice pro pastorační práci mládeže v rámci diecézí, nemohou však mluvit za všechnu katolickou mládež. Vedle nich totiž existují nezávislé struktury, jako jsou spolky nebo jiné organizace

²⁷² K tomu srov. DUDOVÁ, Anna. Pojem animace v pastorační práci mládeže v českém katolickém prostředí. In: ŘÍHOVÁ, Ladislava (ed.). *Jednota v mnohosti: sborník konferenčních příspěvků*. Chomutov: Luboš Marek, 2018, s. 249-256.

²⁷³ Srov. GRAUBNER, Jan. Stojí to za to... In: *Budoucnost církve* 7, 2000, č. 3, s. 2-3.

²⁷⁴ Srov. KAPLÁNEK, M. *Pastorační práce mládeže*, s. 96-97.

²⁷⁵ Takto strukturovanou „diecézní pastorační práci mládeže“ lze najít v německých diecézích. Srov. *Strukturen der Kinder- und Jugendarbeit in der Diözese Rottenburg-Stuttgart*. Wernau: Diözese Rottenburg-Stuttgart. Bishöfliches Jugendamt, 2011. [cit. 24. 6. 2022] Dostupné online: https://www.bdkj.info/fileadmin/BDKJ/Download-Dateien_Text/Strukturen_1011_Druckversion_211.pdf.

řídící se demokratickými pravidly.²⁷⁶

Už v devadesátých letech se Sekce pro mládež rozhodla vytvořit platformu k vyjadřování názorů mladých lidí (fóra mládeže). Zdá se, že si odpovědní činitelé už tehdy byli vědomi toho, že nelze pastorační mládeže zkrátka jen „řídít“ (shora).

3.2.3 Koncepty pastorační mládeže v českých a moravských diecézích ve světle závazných dokumentů

Koncepty pastorační mládeže v českých a moravských diecézích je formulována ve dvou dosud platných dokumentech – pastoračních plánech Sekce pro mládež.²⁷⁷ První pastorační plán nese název *Pastorační plán Sekce pro mládež ČBK* (2002, dále jako *Pastorační plán*) a je třeba jej chápat jako směrnici pro pastorační mládeže v rámci ČBK. Druhým dokumentem je *Pastorační program Sekce pro mládež ČBK na podporu společenství mládeže pro období 2014-2018* (2014, dále jako *Program*).

Pastorační plán z roku 2002 nemá charakter projektu; jsou v něm vymezeny úkoly jednotlivých institucí a lidí, kteří se zabývají pastorační mládeží. Předpokládá se práce s věřící mládeží, s upřímně hledající mládeží a konvertity. Setkáváme se jen s výčtem toho, co lze těmto mladým lidem nabídnout, jako třeba *katechezi, formaci, život v kvalitním společenství a dostatek lidí, kteří je budou provázet*. *Program* obsahuje něco jako „ideální kurikulum“ nábožensky edukačního programu, které je představeno jako nejučinnější způsob, jak přinášet evangelium co nejširšímu počtu mladých lidí. Klade se důraz na *formaci a duchovní doprovázení v živém křesťanském společenství*. Formace, duchovní doprovázení a živé společenství jsou překládány jako potřeby, které vyslovují mladí lidé.

V kapitole 5.4 *Pastoračního plánu* lze najít základní linie pastorační služby Sekce. Pastorační mládeže je zde chápána jako *duchovní působení na mladé*

²⁷⁶ V České republice po roce 1989 vzniklo – nebo bylo obnoveno – množství spolků (do platnosti nového občanského zákoníku „občanských sdružení“), která mají demokratickou strukturu. Velmi často se ovšem jednalo pouze o organizace formálně zřízené za účelem čerpání dotací od státní správy a samosprávy, potažmo z Evropských sociálních fondů a z jiných podpůrných zdrojů EU.

²⁷⁷ Není přitom počítána „Koncept“ z roku 1991, která byla prozatímním dokumentem.

(formace Božím slovem, modlitbou, svátostným životem, živým společenstvím církve, prožíváním vlastního křtu a velikonočního tajemství).²⁷⁸ Tuto orientaci lze považovat za jednostrannou, protože je zaměřena pouze na duchovní stránku člověka, bez ohledu na sociální, kulturní, psychologické a politické okolnosti.

Pastorační strategie je rozdělena do tří fází:

- 1, Zaměření na podporu věřící mládeže skrze uvedené prostředky. Tyto „služby“ se poskytují také upřímně hledajícím.
- 2, Ve druhé fázi se počítá již s konvertity ve společenstvích, v nichž je prostor „dotknout se“ Krista.
- 3, Z křesťanských společenství vycházejí mladí lidé schopní přinášet evangelium svým vrstevníkům, neboť právě oni jsou nejlepšími evangelizátory mládeže.

V šesté kapitole (*Krátkodobý pastorační plán Sekce*) je stanoveno, že konkrétní cíle si stanovuje Sekce sama; má je také neustále vyhodnocovat a zdokonalovat. Aktivitu, které jsou následně vyjmenovány, nemají rovnocenný význam. Diecéze si samostatně určují prioritní iniciativy a z ostatních aktivit si vybírají dle svých potřeb. Jedná se o tyto činnosti:

- podpora místních společenství;
- navazování kontaktu skrze společenství;
- návštěvy kněží v místních společenstvích;
- poskytování formačních materiálů pro společenství;
- vyhledávání „zástupců ve farnosti“.

Předpokladem takto plánované strategie je, že mladí si budou sami vyhledávat prostředí, v němž naváží kontakt se společenstvím (ve farnosti, v místě, kde působí hnutí, komunity, asociace, řehole, kde probíhá pastorace vysokoškoláků, v katolických školách). Hlavním a „jediným“ prostorem pastorace je společenství v rámci těchto subjektů.

Prioritou na všech úrovních je formace formátorů a animátorů mládeže

²⁷⁸ Srov. BALÍK, J. (ed.). *Pastorační plán*, s. 31-32.

(laici, kaplani v děkanátu/vikariátu). DCŽM připravují také jiné než zmiňované aktivity, ale to již nepatří k jejich základním povinnostem. K tomuto výčtu aktivit jsou přiřazeni ti, kdo odpovídají za funkčnost a realizaci na různých úrovních (diecéze, Sekce pro mládež, kaplani pro mládež atd.) Za formaci animátorů zodpovídají DCM spolu s DCŽM a kaplany pro mládež. K tomu patří pravidelná diecézní setkání a celostátní setkání animátorů. Následně i formace a vzdělávání pracovníků s mládeží. Tím se myslí například vyhledávání a dlouhodobá formace kněží a laiků pro vedení DCM a DCŽM, anebo Studijně-formační kurz Sekce.

Pastorační plán obsahuje jako jeden z cílů *informační a formační servis pro mládež skrze diecézní časopisy pro mladé a další média*. DCM mají zajišťovat *formační materiály pro společenství*, rozvíjet a podporovat webové stránky prezentující a informující o diecézní pastorační mládeže. Mezi úkoly jsou rovněž zařazeny akce na diecézní a národní úrovni, zajišťování mezinárodních kontaktů a spolupráce mezi všemi složkami v oblasti práce s mládeží v církvi.

Druhý programový dokument Sekce *Pastorační program Sekce pro mládež ČBK na podporu společenství mládeže pro období 2014-2018* byl schválen na 97. plenárním zasedání ČBK.²⁷⁹ V tomto dokumentu se konkretizuje bod 5.4 *Pastoračního plánu* z roku 2002 (*Základní linie pastorační služby Sekce*). Vydání *Programu* mělo za cíl podpořit mladé lidi v jejich společenstvích, neboť v nich se mohou setkat s Kristem; pak se tyto mladí lidé stávají evangelizátory svých vrstevníků. K tomu byla zaměřena podpora kvality „nejrůznějších společenství“. Měly vzniknout nové formační materiály pro společenství. Větší část těchto materiálů byla pak i skutečně vydána (Člověk – antropologie: 2014,²⁸⁰ Církev a společenství: 2015,²⁸¹ Svět – sociální nauka církve: 2016,²⁸² Víra, ctnosti,

²⁷⁹ Srov. Pastorační program Sekce pro mládež ČBK na podporu společenství mládeže pro období 2014-2018. In: *Budoucnost církve* 21, 2014, č. 4, s. 18-23.

²⁸⁰ Srov. BALÍK, Jan (ed.). *Na cestě k člověku: témata pro společenství mladých lidí*. [Praha]: Sekretariát Sekce pro mládež ČBK a AKSM, 2014.

²⁸¹ Srov. BALÍK, Jan (ed.). *Dar společenství církve: témata pro společenství mladých lidí*. [Praha]: Sekretariát Sekce pro mládež ČBK a AKSM, 2015.

²⁸² Srov. BALÍK, Jan (ed.). *Křesťan ve víru světa: témata pro společenství mladých lidí*. [Praha]: Sekretariát Sekce pro mládež ČBK a AKSM, 2016.

svátosti: 2017²⁸³ a plánované materiály bez bližšího tematického určení: 2018).

Pastorační plán vyzýval k zhodnocení diecézního kurzu animátorů a následně k vzniku standardů pro diecézní kurzy pro animátory a k jejich aktualizaci. K tomuto tématu se měla prodiskutovat také problematika „předanimátorských kurzů“, jakož i otázka toho, co nabízet těm, kdo už kurzy prošli. V pozadí byla otázka, jak podnítit zájem mladších náctiletých o víru a společenství, jaké metody práce používat o víkendových akcích s náctiletými, jak zapojit animátory do práce s náctiletými atd.

Pastorační plán pojednával také o DCM a DCŽM. Řešena zde byla i otázka udržitelnosti těchto institucí (v stávající podobě), a to jak po personální, tak po finanční stránce. Dokument se také vyjadřoval k vhodnosti kněží k službě vedení týmu a také k způsobu výběru a formace budoucích členů týmu. Ve spolupráci Sekce a Radia Proglas bylo v plánu připravit vzdělávací projekt o společenství mládeže,²⁸⁴ a publikovat jej v periodiku *Budoucnost církve*.²⁸⁵ Také se zde jednalo o spolupráci s TV Noe a *Katolickým týdeníkem*. Dále zde byla zmíněna podpora kněží v jejich službě mladým skrze nabídku relevantních témat na setkání kněží na vikariátní a diecézní úrovni, a také skrze nabídku účasti na Studijně-formačním kurzu. Také zde padl návrh, aby biskupové vydali list na podporu společenství a jako pozvánku na světové dny mládeže a celostátní setkání mládeže.

Dlouhodobé cíle a plány české partikulární církve v oblasti pastorace mládeže směřují k stálému oslovování mladých lidí prostřednictvím společenství církve, jež jim má být *referenční skupinou* a napomáhat jim stávat se „vzrálými katolickými osobnostmi“.²⁸⁶ Dalším nedostatkem je skutečnost, že *Pastorační plán* je již dvacet let starý. Změny, které probíhají v posledních desetiletích ve společnosti, jsou výzvou k vytvoření nové obecné směrnice pro pastorační mládeže, s důrazem na integrálnost mladého člověka, na niž upozorňuje papež František

²⁸³ Srov. BALÍK, Jan (ed.). *Žít z Boží síly – svátosti: témata pro společenství mladých lidí*. [Praha]: Sekretariát Sekce pro mládež ČBK a AKSM, 2017.

²⁸⁴ Na Radiu Proglas byl v roce 2015 odvysílán desetidílný vzdělávací cyklus s názvem *Společenství mládeže jako obraz života Boží Trojice*.

²⁸⁵ Časopis vydávaný Sekcí pro mládež ČBK, určený pro pracovníky s mládeží – biskupy, kněze, řeholní hnutí, komunity a laiky.

²⁸⁶ Srov. BALÍK, J. (ed.). *Pastorační plán*, s. 25.

v apoštolské exhortaci *Christus vivit*.

3.3 Prostředky k zajištění pastorace mládeže na diecézní a národní úrovni

Jak už vyplývá z výše analyzovaných dokumentů, ČBK považuje za hlavní prostředky pastorace mládeže právě jí založené nebo podporované struktury (Sekce, DCM, DCŽM) a programy, které tyto struktury nabízí. Smyslem a náplní činnosti DCŽM (diecézních center života mládeže) se bude zabývat zvláštní kapitola. Zde se bude nejdříve podrobněji jednat o institucích pro diecézní pastorační mládeže (Sekce pro mládež, DCM) a dále o vybraných aktivitách nabízených těmito institucemi (Animátorský kurz, Studijně formační kurz, Konference o mládeži, Fórum mládeže a další setkání, včetně možnosti komunikace ve virtuálním prostoru).

3.3.1 Sekce pro mládež ČBK

Prvním krokem ke konzistentní legální pastorační mládeže České biskupské konference bylo přijetí první směrnice na diecézní úrovni s názvem *Koncepce práce s mládeží*.²⁸⁷ Na pátém zasedání ČBK 24. listopadu 1993 byl pak schválen *Statut Sekce pro mládež ČBK*. Ve *Statutu Sekce pro mládež ČBK* je Sekce charakterizována jako výkonný orgán ČBK, pod vedením biskupa zodpovědného za pastorační mládeže.

Sekce byla zařazena pod pastorační komisi, kterou tehdy vedl olomoucký arcibiskup Jan Graubner. Sekretářem Sekce pro mládež byl jmenován Miroslav Šimáček.²⁸⁸ Pod jeho vedením vznikla i uvedená *Koncepce práce s mládeží*, jejímž

²⁸⁷ Celé znění Šimáčkovy koncepce práce s mládeží v rámci diecéze nalezneme jako Přílohu č. 2 v knize Jana Balíka *Diecézní centra života mládeže* (Praha, Paulínky, 2011, s. 351-362). Tento dokument lze považovat za prvotní nástin práce budoucí Sekce pro mládež ČBK.

²⁸⁸ Miroslav Šimáček (1951 v Ústí nad Orlicí) se od roku 1969 připravoval na kněžství v kněžském semináři a na Cyrilometodějské bohoslovecké fakultě v Litoměřicích. Na kněze byl vysvěcen roku 1976. Již v roce 1973 se stal členem Díla Mariina (Hnutí Fokoláre), což ovlivnilo způsob jeho

východiskem byla Šimáčková osobní zkušenost s pastorační prací na faře v Příchovicích.

Úlohou Sekce pro mládež v první polovině devadesátých let bylo podpořit a vytvořit funkční síť DCM, v druhé polovině se Sekce soustřeďovala na prohloubení kvality svých služeb. Příkladem je vytvoření Studijně-formačního kurzu. Důvodem vzniku Sekce byla potřeba funkčnosti systému pastorece na diecézní úrovni.²⁸⁹ Statut Sekce z roku 1993 vymezil její funkce následujícím způsobem:

- navázat na tradici křesťanského života a dále ji rozvíjet;
- prohlubovat mezinárodní kontakty (při organizaci celosvětových aktivit, ale i v rovině jednoty celé církve);
- pečovat jak o věřící, tak i o nevěřící mládež.²⁹⁰

Po vydání nového Statutu Sekce pro mládež ČBK v roce 2020 jsem se zajímala o to, zda došlo k nějakému posunu ve formulaci poslání Sekce. Jedinou změnou, kterou jsem zaregistrovala, byla náhrada výrazu „péče“ za výraz „doprovázení“: posláním Sekce pro mládež ČBK je tedy doprovázení mladých lidí žijících uvnitř i vně církevního společenství.²⁹¹ Jenže ani výraz „péče“, ani výraz „doprovázení“ není dostatečně vysvětlen.

Další záležitosti, které řeší nový statut, jsou organizačního charakteru. Statut vymezuje, kdo je členem Sekce: Sekci tvoří pracovníci Sekretariátu Sekce, dalšími řádnými členy Sekce jsou členové jmenovaní diecézními biskupy (dva zástupci za diecézi); jsou to pracovníci odpovědní za pastoreci mládeže v diecézi v rámci

pastorační práce. Do roku 1979 působil jako farní vikář v Chomutově, odkud byl přeložen (na pokyn státních orgánů „za přílišnou aktivitu“) do Příchovic v Jizerských horách. V Příchovicích působil až do roku 1990 jako administrátor farnosti. Stál u vzniku prvního centra, které vedl 21 let. Poté přijal zodpovědnost za pastoreci mládeže v rámci ČBK (až do roku 2002). Od té doby je arciděkanem farnosti v Ústí nad Labem.

²⁸⁹ Srov. Úvodník ...deset let Sekce pro mládež, In: *Budoucnost církve* 7, 2000, č. 1, s. 1.

²⁹⁰ Srov. Statut Sekce pro mládež České biskupské konference. In: BALÍK, Jan (ed.). *První dokumenty o Sekci pro mládež ČBK*. Praha: Česká biskupská konference, 2005, s. 14-19.

²⁹¹ Sekce je definována jako „pastoračně-koordináční nástroj ČBK, jmenovaného biskupa, zodpovědného za pastoreci mládeže“. Jejím cílem má být doprovázení mladých lidí, „a to nejen těch, kteří žijí v církevním společenství, ale i těch, kteří žijí mimo něj“. Srov. tamtéž.

DCM.²⁹² Dále jsou zde vymezeny úkoly členů Sekce a DCM. Jsou to funkce koordinační, evangelizační a informační. Sekce i DCM se společně podílejí na pastoračních projektech schválených ČBK.²⁹³ Oproti Statutu Sekce z přelomu tisíciletí není v novém textu obsažena podřízenost DCM a DCŽM Sekci. Ve Statutu Sekce z roku 2002 lze například najít formulaci: DCM a DCŽM jsou „základní výkonné orgány Sekce pro mládež ČBK“.²⁹⁴

Směrování Sekce pro mládež silně ovlivnili její ředitelé. Za více než dvacet let se ve funkci ředitele vystřídali pouze čtyři diecézní kněží. Do roku 2001 vedl sekci Miroslav Šimáček, od roku 2001 do roku 2005 byl ředitelem Sekce Jan Balík, v těchto letech byl schválen *Pastorační plán Sekce pro mládež ČBK*, v letech 2005-2011 byl ředitelem Sekce Vít Zatloukal²⁹⁵ a od roku 2011 do roku 2017 opět Jan Balík. Toho 1. října 2017 vystřídal Kamil Strak.²⁹⁶

Současný ředitel Sekce Kamil Strak vidí funkci Sekce v koordinaci služby pro mladé napříč diecézemi a dalšími katolicky orientovanými organizacemi. Mezi její úkoly podle něj patří zejména informovanost o aktivitách, které jsou organizovány pro mládež.²⁹⁷

Přestože Sekce vydala za dobu své existence úctyhodné množství publikací, dokumentace jednání Sekce není veřejně dostupná. Proto by bylo velmi obtížné kriticky hodnotit její vnitřní vývoj.²⁹⁸ Lze tedy hodnotit pouze vývoj klíčových aktivit, které Sekce zastřešuje. Většina z nich je ovšem realizována na diecézní

²⁹² „Členy Sekce jsou všechny osoby, které byly oficiálně pověřeny biskupem či představeným k pastorační mládeži.“ Srov. Statuta Sekce pro mládež České biskupské konference. In: *Acta České biskupské konference* 15, 2020, s. 261-269.

²⁹³ Srov. tamtéž.

²⁹⁴ Srov. *Statut Sekce pro mládež České biskupské konference*, s. 14-19.

²⁹⁵ Vít Zatloukal (1969) je knězem Ostravsko-opavské diecéze. V letech 1998-2005 působil ve Staré Vsi nad Ondřejnicí, kde vedl Středisko pro mládež při Biskupství ostravsko-opavském. V období 2005-2011 byl ředitelem Sekce pro mládež ČBK. V nynější době je biskupským vikářem pro pastorační, zodpovídá za centra pro pastorační mládeže, rodin, katechetické centrum.

²⁹⁶ Kamil Strak (1976) je knězem Ostravsko-opavské diecéze, vysvěcen v roce 2004. Od roku 2005 do roku 2016 byl ředitelem Diecézního střediska pro mládež ve Staré Vsi nad Ondřejnicí a farářem tamní farnosti. Od roku 2017 vede Sekci pro mládež ČBK.

²⁹⁷ Srov. Ředitel Sekce pro mládež ČBK odpovídá na otázku, In: *Budoucnost církve* 27, 2020, č. 1, s. 33.

²⁹⁸ Z oficiálních stránek Sekce (<https://www.cirkev.cz/cs/sekretariat-sekce>) a dle Statutu Sekce pro mládež lze aktuálně dohledat osoby, které jsou členy vedení a sekretariátu Sekce, ale nedostaneme se k informacím o zástupcích diecézí a řeholních společnostech. Také nejsou pravidelně zveřejňované zápisy ze zasedání sekce.

úrovni jednotlivými DCM ve spolupráci s dalšími institucemi (DCŽM, školy, instituce založené řády a hnutími, neziskové organizace).

Na základě studia výše uvedených základních dokumentů Sekce lze formulovat určitý názor na zaměření činnosti Sekce a její vztahy k ostatním subjektům. Pokud bychom chtěli posuzovat vztah ČBK a Sekce, ČBK vystupuje jednoznačně jako „zadavatel projektu“ pastorační mládeže, přičemž Sekce je jeho „řešitelem“: vytyčuje strategii a určuje i taktiku pastorační činnosti pro mládež a s mládeží. Strategie a taktika je ovšem – z hlediska teologie – velmi málo. Nejde přece pouze o to, jak „účinněji“ hlásat evangelium, ale možná spíše o prověření smyslu činnosti, zda je v souladu s posláním, které máme jako církve od Krista. Nejnovější statut nemůže být chápán jako směrnice či cesta pastorační mládeže. Je to popis úloh a funkcí v oficiální pastorační mládeže spadající pod ČBK. Posledním dokumentem, který se věnuje směřování pastorační mládeže je *Pastorační plán Sekce pro mládež ČBK z roku 2002*.

3.3.2 Diecézní centra mládeže

Orgány biskupství, které mají na starosti pastorační mládeže, existují v mnoha zemích světa. V České republice se pro ně ustálilo označení *diecézní centrum mládeže*. Orgány tohoto typu mají ve světě především funkci koordinační, informační a formační. V České republice centra navíc sama organizují větší množství aktivit, které jsou určeny pro mládež celé diecéze. V českých diecézích to vyplynulo z nutnosti: mnohé farnosti mají tak malý počet mladých lidí, že nemohou samy pro mládež připravit žádný relevantní program.

Bývalý ředitel Sekce Jan Balík zdůrazňuje podřízenost DCM diecéznímu biskupovi: DCM není – podle slov biskupa Paďoura – „nějakou další mládežnickou aktivitou, ale je v diecézi prodlouženou rukou biskupa pro pastorační mládež“.²⁹⁹

²⁹⁹ Srov. „Mons. Jiří Paďour píše: „Diecézní centrum pro mládež není nějakou další mládežnickou aktivitou, ale je v diecézi konkrétní rukou biskupa pro pastorační mládež. Toto centrum tedy jedná jménem diecézního biskupa a mezi jeho úkoly patří např. přispívat k diecézní spolupráci všech, kdo s mládeží pracují na území diecéze. Z této spolupráce, která vždy bude respektovat osobitost

Mezi základní a nejdůležitější úkoly DCM patří podpora základních společenství mládeže, formace animátorů, vytváření možnosti spolupráce všech subjektů zapojujících se do pastorační mládeže v diecézi a zajištění informačního servisu. Statuta Sekce 2020 popisují také DCM jako nástroj pro podporu spolupráce, koordinace, komunikace a formace v rámci diecéze.³⁰⁰

Je ovšem otázkou, kdo určuje strategii a obsah činnosti DCM. V praxi je to sice zpravidla ředitel DCM, který je ale podřízený diecéznímu biskupovi, protože je to právě diecézní biskup, který zodpovídá za pastorační činnost v diecézi. DCM přímo organizuje některé akce, jako jsou například diecézní setkání mládeže; dále má figurovat jako správce webu a tvůrce aplikací či jiných online aktivit pro celou diecézi.

Další úlohou je podpora místních společenství, které v diecézi existují. DCM by mělo vyvíjet iniciativu na podporu stávajících společenství a při vzniku nových skupin.³⁰¹ DCM by mělo být orgánem, který iniciuje spolupráci různých subjektů v pastorační mládeži v rámci diecéze, včetně spolupráce s řeholními komunitami a hnutími. Nedostatkem dokumentů pojednávajících o DCM je nejasnost v tom, kdo se podílí na činnosti DCM. Zatímco je vymezena role biskupa i role ředitele, případně jeho zástupce či koordinátora projektů, není nikde stanoveno, kdo patří do týmu spolupracovníků DCM. Jakou skutečnou roli v konkrétní diecézi hraje DCM jako instituce, lze usuzovat z webových stránek DCM.

3.3.3 Světová, národní a diecézní setkání mládeže

Tradice světových dnů mládeže³⁰² byla založena papežem Janem Pavlem II.

každého, má vyrůst slavnost mládeže v diecézi: diecézní setkání mládeže.“ Blíže DCM BRNO. *O nás*. [cit. 24. 6. 2022]. Dostupné online:

<http://mladez.biskupstvi.cz/dcm/o-nas/>.

³⁰⁰ Srov. *Statuta Sekce pro mládež České biskupské konference*, čl. 226.

³⁰¹ Srov. *tamtéž*, čl. 266-267.

³⁰² Název této akce je překladem italského „Giornata mondiale della gioventù“ do národních jazyků, tedy i do češtiny. Lze argumentovat, že výraz „světový den mládeže“ je pro sekularizovanou společnost zavádějící. Nejde přece o svátek, který by slavila veškerá mládež. Jde především o setkání katolické mládeže. Podobně zavádějící je také termín „celostátní setkání mládeže“.

Přesto to nebylo první pravidelné setkávání papeže s mládeží. Od doby Pavla VI. totiž probíhala setkání papeže s mladými na Květnou neděli. Na první veřejné pozvání papeže Pavla VI. v roce 1984 reagovalo velké množství mladých lidí, účastníků z celého světa. Tak vznikla myšlenka, aby se takové setkání pravidelně opakovalo. Papežovým cílem bylo zdůraznit nezastupitelné místo mládeže v církvi.

V rámci Papežské rady pro laiky vzniká v roce 1986 sekce pro mládež, které pak přísluší i odpovědnost za přípravu světových dnů mládeže (SDM).³⁰³ Emeritní papež Benedikt XVI. nepovažoval SDM za pouhou akci, ale za prostor pro hlubokou duchovní obnovu, z které má užitek celá společnost.³⁰⁴ Na SDM mají navazovat setkání mládeže na národní a diecézní úrovni. Diecézní setkání mládeže se u nás odehrávaly pravidelně na Květnou neděli. Jedná se o setkání mládeže diecéze s diecézním biskupem i mezi sebou. Papež František upravil termín setkání na Slavnost Ježíše Krista Krále. Pokud se SDM koná na evropském kontinentě, předpokládá se početná skupina mladých katolíků z ČR (kolem 5 000), pokud se ovšem koná jinde, zúčastní se ho jenom poměrně malá skupina zástupců. Proto se vedle SDM pořádají také národní setkání mládeže.³⁰⁵ Jan Balík oceňuje na SDM, ale i na diecézních setkáních mládeže, především zkušenost společenství a povzbuzení. Ve skutečnosti není nijak prokázáno, nakolik se účast na SDM odrazila v aktivitě mládeže v rámci malých společenství.

3.3.4 Diecézní a celostátní fóra mládeže

Cílem diecézních a celostátních fór mládeže je poskytnout mladým lidem z farností, hnutí i řeholních komunit možnost, aby vyjádřili svoje potřeby, problémy, radosti i těžkosti, a aby je mohli předložit – skrze své zástupce – přímo odpovědným činitelům církve, to je biskupům a jejich spolupracovníkům. První

³⁰³ Problematice SDM se obsírně věnuje Jan Balík nejnověji v publikaci *S mladými ke Kristu*. Byl i velkým zastáncem myšlenky, aby se SDM 2022 uskutečnily v České republice. Srov. BALÍK, J. *S mladými ke Kristu*, s. 173-194.

³⁰⁴ Srov. tamtéž, s. 223-224.

³⁰⁵ Srov. Světový den mládeže Krakov. In: *Katolický týdeník* 27. Příloha Katolického týdeníku, 2016, č. 16, s. 9.

celostátní fórum mládeže se uskutečnilo v roce 1999 na Svaté Hoře, další 2002 ve Žďáru nad Sázavou, v roce 2007 v Táboře, poté opět ve Žďáru nad Sázavou (2012); poslední celostátní fórum se konalo v Olomouci v roce 2017. Za dobu konání těchto fór lze vyjmenovat několik významných počinů české katolické církve, které byly – alespoň dle J. Balíka – inspirovány podněty z fóra (vznik časopisu IN!, proměna webu signály.cz, rozšíření nabídky kurzů partnerství).³⁰⁶

Na posledním celostátním fóru mládeže v roce 2017 vystoupili se svými příspěvky nejen zástupci diecézí, ale i zástupci různých křesťanských hnutí či reholních společenství, které se věnují pastorační mládeži. Účastníci fóra se vyjadřovali především ke způsobu práce s mládeží v církvi.

Pro ilustraci lze uvést několik podnětů z tohoto fóra:

- *bližší je nepřímá evangelizace skutky, životním postojem a dobrým chováním v každodenních situacích než přímá evangelizace v ulicích;*
- *nebát se, být otevření druhým lidem a nemít předsudky;*
- *zapojit děti ve věku 10-13 let do společenství a do farnosti;*
- *při výuce náboženství zapojit diskuse, hravé a zážitkové prvky, stejně tak i ve společenství mládeže;*
- *křesťanské akce chceme dělat kvalitněji a v novém duchu, s ohledem na rozmanitost prožívání víry;*
- *rádi bychom akce zpřístupnili nevěřícím a hledajícím tak, aby pro ně byly srozumitelné;*
- *evangelium potřebujeme vnášet nejen do nevěřícího prostředí, ale hlavně mezi naše usychající katolické vrstevníky;*
- *v nevěřícím prostředí je naše role ztížená tím, že čelíme nepochopení;*
- *dávat mladým více odpovědnosti a důvěřovat jim, aby úcta ke knězi nebudovala stěnu mezi kněžími a věřícími.*³⁰⁷

³⁰⁶ Jedná se o program, který je dle *Směrnice ČBK pro přípravu na svátost manželství* (2017) rozšířen o následující témata: Psychologie partnerského vztahu, rozdíly v mužském a ženském přístupu, místo dětí v manželství, vztah k rodičům, sourozencům a přátelům v manželství, řešení konfliktů, řešení krizí vztahu i jiných krizí způsobených změnami životními okolnostmi, ekonomické minimum pro život manželství a rodiny, manželství a sexualita, odpovědné rodičovství.

³⁰⁷ Srov. *Podněty Celostátního fóra mládeže 2017*, s. 6-7.

3.3.5 Konference o mládeži

Z popudu arcibiskupa Jana Graubnera, který byl v devadesátých letech v České biskupské konferenci odpovědný za oblast pastorace, a tedy i pastoraci mládeže, se konala v roce 1995 první Konference o mládeži (KOM). Smyslem svolání konference bylo, aby ti, kdo s mladými pracovali, měli možnost a prostor pro vzájemné poznání, sdílení a spolupráci. Svolání této konference bylo přijato velmi pozitivně. Od té doby se konference o mládeži pořádala každoročně. Svolává ji biskup, který je delegátem ČBK pro mládež. Organizační stránku zajišťuje Sekretariát Sekce pro mládež ČBK; Sekce je odpovědná i za obsah a podobu konference. Účastnit se může každý, kdo pracuje s mladými lidmi v církvi a způsoby jeho práce jsou inspirované křesťanskou vírou. Pravidelnými účastníky jsou kněží, zejména kaplani pro mládež, a laici zodpovědní za pastoraci mládeže v DCM nebo DCŽM; častými účastníky jsou také řeholníci či řeholnice pracující s mládeží, občasnými účastníky jsou zástupci různých církevních hnutí či občanských sdružení. Zástupci Vysokoškolského katolického hnutí (VKH) se zúčastnili jenom některých konferencí, protože se postupem času vysokoškolská pastorace v ČR chápe jako zvláštní sektor, odlišný od pastorace mládeže.³⁰⁸

Původním cílem pořádání konferencí bylo navazování spolupráce a sdílení zkušeností. Postupem času přibyly další cíle, jako je poznání a pochopení světa a reality mladých lidí, jejich potřeb a tužeb. Závěry z konferencí tvoří shrnutí hodnocení, reflexí a dialogu účastníků. Závěry se zasílají pravidelně všem biskupům a těm, kdo odpovídají za pastoraci mládeže. Schází však evaluace implementace závěrů konferencí do praktického života jednotlivých diecézí.

Některé závěry z KOM se podařilo realizovat, jiné nikoliv. Například *pravidelné pořádání KOM*, které bylo ustanoveno už na první KOM, se realizuje až do současnosti. Podobně se pravidelně uskutečňují koordinační setkání zástupců pracovníků v oblasti pastorace mládeže na úrovni ČBK. Na druhou stranu se nepodařilo, aby se v každé diecézi scházely koordinační rady pro mládež, ač se

³⁰⁸ Srov. KAPLÁNEK, M. *Znamení naděje*, s. 104-105.

o tom opakovaně jednalo, například na KOM v roce 1999.³⁰⁹

Ze závěrů první KOM vyplývá, že Sekce pro mládež ČBK má v oblasti pastorační mládeže na celostátní úrovni funkci zejména koordinační a informační, a tak zabezpečuje spolupráci různých subjektů činných v pastorační mládeži. Závěry první KOM obsahují rovněž představy účastníků o úloze Sekce pro mládež. Mezi požadavky patří, aby Sekce pro mládež „byla schopna“:

- vidět realitu mladých, i těch nevěřících;
- objektivně a pravidelně informovat biskupy a kněze o situaci mládeže;
- zajistit katalogizaci akcí pro mládež;
- být institucí, která koordinuje, propojuje a informuje všechny zúčastněné strany v pastorační mládeži, zajišťuje formační materiály pro vychovatele a uskutečňuje formaci pro vychovatele, včetně kněží.³¹⁰

První Konference o mládeži se uskutečnila v roce 1995 v Praze, druhá v Želivě (1996), třetí a čtvrtá na Svatém Hostýně (1997, 1998), pátá v Jaroměřicích (1999), šestá na Velehradě (2000), sedmá v Hejnicích (2001), osmá v Praze (2002), devátá ve Vranově u Brna (2003), desátá a jedenáctá v Praze – Vinoři (Centrum Mariapoli, 2004, 2005), další čtyři KOM, v pořadí 12.-15. v Praze – Dejvicích (2006-2009), 16. KOM se konala v Olomouci (2010). Od roku 2011 do roku 2016 se konala KOM každoročně v Centru Mariapoli v Praze – Vinoři (jednalo se o konference 17.-22.).³¹¹ Poslední konference pořádaná v jednoletém intervalu byla 23. Konference o mládeži v roce 2017 v Blansku – Češkovících. Od té doby se změnil interval konferencí na dva roky. Další KOM se opět konala v Blansku – Češkovících v roce 2019. Poslední KOM se v roce 2021 z důvodu pandemie nemoci COVID-19 uskutečnila online.

³⁰⁹ Srov. BALÍK, J. *Monitoring*, s. 16.

³¹⁰ Srov. Závěry konference. In: *Budoucnost církve 2*, 1995, č. 8, s. 10-11.

³¹¹ Srov. BALÍK, J. *Monitoring*, s. 36.

3.3.6 Studijně formační kurzy

Součástí oficiální pastorace mládeže ČBK jsou takzvané Studijně-formační kurzy Sekce pro mládež. Tyto kurzy začaly být organizovány od druhé poloviny devadesátých let. Byly určeny pro členy Sekce. V roce 2002 byl oficiálně schválen Studijně-formační kurz ČBK jako dvouletý vzdělávací kurz pro pověřené pracovníky pro diecézní pastorační mládeže. Absolventi kurzu jsou především kněží a laici z DCM a DCŽM, kaplani zodpovědní za mládež v děkanátu či vikariátu a animátoři.³¹² Mohou se ovšem zúčastnit také katecheté a zástupci řeholí či hnutí.³¹³

3.4 „Česká cesta“: diecézní centra života mládeže

Při pohledu za hranice České republiky se lze setkat s celou řadou forem církevních institucí (středisek, center, domů atd.), které nabízejí konkrétní programy pro mládež. Jedná se buď o pravidelné nabídky řeholních společenství, církevních hnutí a spolků anebo o aktivity diecézí, které jsou obvykle spojeny s některými tradičními prvky církevního života, jako je třeba setkání biřmovanců anebo farní tábor pro děti apod.

Specifikem české pastorace mládeže jsou diecézní centra života mládeže (DCŽM).³¹⁴ Podle Statutu 2020 by služba DCM a DCŽM neměla být totožná a neměly by tvořit jeden organizační celek. Ve skutečnosti v několika diecézích jsou i v současnosti ředitelé DCŽM současně řediteli DCM. Jedná se o Diecézi královéhradeckou, litoměřickou, ostravsko-opavskou i o Arcidiecézi pražskou.

³¹² Jako „animátor“ se nazývá každý absolvent animátorského kurzu. Kromě toho existuje role „animátora děkanátu/vikariátu.“ Není to animátor jednoho společenství, ale koordinuje vícero společenství mladých.

³¹³ Pro více informací o Studijně-formačním kurzu Sekce pro mládež ČBK srov. BALÍK, J. *S mladými ke Kristu*, s. 339.

³¹⁴ Diecézní centrum života mládeže lze považovat za etablované označení určitého druhu instituce, proto zkratka DCŽM v tomto textu zahrnuje také Arcidiecézní centra mládeže (ADCM) a Interdiecézní centrum života mládeže Křižovatka Příchovice (IDCŽM).

Českobudějovická diecéze v současnosti nemá jmenovaného ředitele DCŽM.³¹⁵ V Diecézi plzeňské nebylo DCŽM vůbec založeno.

Diecézní centrum života mládeže vytváří komunita mladých dobrovolníků, v jejímž čele je kněz (obyčejně také farář místní farnosti). Tato komunita žije na vybrané faře, kam zve mladé lidi. V některých DCŽM převládají vlastní aktivity; v jiných se tyto aktivity postupem času omezily, takže se objekty DCŽM stále více pronajímají pro vlastní akce různých skupin.

Pro pochopení koncepce DCŽM je třeba nejprve popsat jejich vznik a vývoj. Koncept DCŽM je celkem ojedinělý, a to zejména v těchto bodech:

- předpokládá se, že v čele DCŽM stojí vždy kněz, který ale současně má zpravidla ještě jiné úkoly;
- předpokládá se, že kněz, dobrovolníci a případní zaměstnanci DCŽM (týmáci) bydlí společně v budově, kde se realizuje činnost, společně se modlí a pracují – vytváří komunitu s vlastními pravidly;
- za hlavní pastorační prostředek se považuje svědectví křesťanského života této komunity;
- jak pastorační činnost, tak i provoz zařízení (budova, vybavení, zajištění ubytování a stravování) zajišťují z větší části dobrovolníci pod vedením kněze, z menší části zaměstnanci.

V dostupných publikacích lze najít mnoho informací o vzniku, spiritualitě a podmínkách rozvoje DCŽM; většinou však nejsou přesněji určeni adresáti aktivit těchto center. Z kontextu lze usuzovat, že autoři svázaní s prostředím DCŽM (například Jan Balík) předpokládají, že účastníky aktivit těchto center jsou děti a mládež z praktikujících, kvalitních, stabilních, nerozvedených rodin s více dětmi.

Záměrem DCŽM je také oslovení mladých lidí z nefunkčních rodin, kteří nemají saturovanu některou ze svých základních potřeb. Pokud by takový mladý člověk byl v situaci, kdy se má rozhodnout („na křižovatce“), mohlo by centrum plnit funkci průvodce pro toto specifické vývojové období a nabídnout korektivní

³¹⁵ Data převzata z webových stránek cirkev.cz: ČBK. Sekce mládež. [cit. 16. 1. 2022]. Dostupné online: Diecézní centra života mládeže: <https://www.cirkev.cz/cs/dczm>; Diecézní centrum pro mládež: <https://www.cirkev.cz/cs/dcm>.

zkušenost a otevřít účastníkům další dimenzi života.

DCŽM jsou mladým lidem představována jako místa, kde je očekává komunita (společenství), v jejímž čele stojí kněz, a také zpravidla skupina stejně smýšlejících vrstevníků. To ovšem v současnosti neplatí o všech DCŽM.³¹⁶ Do centra (teoreticky) může přijít a strávit tam čas každý mladý člověk, který o to má zájem. Proto se DCŽM někdy považují za místa, kde se realizuje „otevřená práce s mládeží.“³¹⁷ Balík definuje podstatu DCŽM v malém žitém společenství tvořeném knězem a týmem mladých lidí, které je otevřené „zejména“ mladým přichozím, žijícím na základě snahy o žité evangelium. Díky takovému společenství je možné usilovat o hluboké, přátelské vztahy, které jsou pak základem pro vytvoření atmosféry domova. Dle Balíka je DCŽM projektem, který nestojí na aktivitě, ale na specificky prožívané spiritualitě společenství.³¹⁸

V literatuře jsou často citována slova kardinála Vlka o DCŽM jako o „laboratoři církve budoucnosti.“³¹⁹ Obraz laboratoře má svá úskalí, laboratoř jako prostor musí splňovat přísná bezpečnostní pravidla, a hlavně má jít o sterilní prostředí, kde člověk vstupuje a musí se zbavit všeho, co by mohlo znemožňovat validitu experimentu či pokusu. Pak je otázkou, zda to, co funguje uvnitř, funguje i ve vnějším prostředí. Biskup Posád DCŽM přirovnává k oáze uprostřed pouště současného světa, kde mají mladí lidé možnost okusit hluboký zážitek společenství církve.³²⁰

³¹⁶ V současnosti ani v pražském DCŽM (Praha – Kunratice), ani v českobudějovickém (Ktiš) nežije v sídle DCŽM žádná komunita nebo společenství lidí s knězem.

³¹⁷ Srov. BALÍK, J. *Diecézní centra života mládeže: vznik, spiritualita, výhledy*, s. 159.

³¹⁸ Srov. tamtéž. s. 162.

³¹⁹ Srov. např. BALÍK, Jan (ed.). *Diecézní centra života mládeže 1: sborník o podstatě těchto center a jejich každodenním životě*. Praha: Sekce pro mládež ČBK, 2008, s. 21.

³²⁰ Srov. POSÁD, Pavel. Předmluva. *Centra pro mládež jsou oázami uprostřed pouště*. In: BALÍK, Jan (ed.). *Příspěvek center života mládeže k rozvoji identity mladých lidí: sborník z mezinárodní vědecké konference k 35. výročí vzniku IDCŽM Křižovatka*. [Praha]: Sekretariát Sekce pro mládež ČBK a AKSM, 2015, s. 6-7.

3.4.1 Fara v Příchovicích – předchůdce diecézního centra života mládeže

Model DCŽM má svoje kořeny v působení kněze Miroslava Šimáčka ve farnosti Příchovice v Litoměřické diecézi, kam byl poslán za trest v roce 1979 za své aktivní působení ve farnosti v Chomutově. Balík konstatuje, že dobrou průpravou pro rozvoj tohoto díla byla Šimáčkovi zkušenost choceňského společenství a života v Díle Mariině, do něhož se plně zapojil už před svým kněžským svěcením v roce 1976.³²¹ Jedním s prvních impulzů pro příchod mladých lidí do Příchovic, byla svatba jeho bratra, která se tam konala. Na tuto svatbu přišlo celé choceňské společenství a řada dalších lidí, a tím to začalo.

Asi po dvou letech, když mladí začali na faru v Příchovicích pravidelně přicházet, takže tam byl provoz prakticky pořád, začal Šimáček vytvářet řád (pravidla) pro život na faře. Vytvořil program dne, který dle jeho názoru a zkušeností umožňoval společný život. Program dne se měnil podle počtu návštěvníků fary, jejich věku i osobních zkušeností, s tím, že do pevného programu dne patřilo „slovo na den“,³²² výlety, sport, zájmová činnost, formační téma (takzvané tématko), manuální práce na faře, setkávání ve skupinách, mše svatá, stálá možnost během dne přijít za knězem ke zpovědi anebo k osobnímu rozhovoru.

Večere se prožívaly společně, kladl se důraz, aby se účastníci zapojili co nejvíce do organizace společného večerního programu. Obsahem první části večera byly většinou scénky, písně a představení nově příchozích. V druhé části se snažili – dle svědectví M. Šimáčka – „zajet na hlubinu“, což znamenalo vzájemně sdílet zkušenosti ze života s Bohem a vydávat o tom svědectví.³²³ Závěr večera tvořila společná modlitba při rozsvícené svíci. Po modlitbě se setkával tým k zhodnocení

³²¹ Srov. BALÍK, J. *Diecézní centra života mládeže: vznik, spiritualita, výhledy*, s. 144.

³²² Zde se jedná o aplikaci fokolarínského „slova života“. Jde o jednu větu z Písma s kratším komentářem přízpůsobeným situaci. Srov. ŠIMÁČEK, Miroslav. *Přednáška o DCŽM na Evropském kongresu o pastoraci mládeže (Papežská rada pro laiky, Paderborn, září 1998)*. In: BALÍK, Jan (ed.). *Diecézní centra života mládeže I: sborník o podstatě těchto center a jejich každodenním životě*. Praha: Sekce pro mládež ČBK, 2008, s. 5-8.

³²³ K tomu srov. MUCHA, Petr. *Fenomén nových církevních hnutí a jejich postoj v otázce mezináboženských vztahů*. České Budějovice, 2020. Disertační práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra teologických věd.

a poradě o programu na další den.³²⁴ Účastníci se zapojovali do práce potřebné pro chod domu (vaření, úklid, štípaní dřeva). Počet mladých účastníků i bez propagace se zvyšoval, mladí přicházeli z celé tehdejší republiky.³²⁵

Na začátku devadesátých let byla zahájena přístavba fary a byl vytvořen první stálý tým.³²⁶ K rozšíření a převzetí tohoto typu zařízení (centra) přispěla v devadesátých letech velká podpora kardinála Vlka, který navštěvoval faru v Příchovicích ještě v době, kdy nesměl veřejně působit. Vlk byl již tehdy členem společenství kněží z Díla Mariina. Při posvěcení centra Vlk ve své promluvě v roce 1993 ukázal, že cesta příchovické fary se má rozvíjet dál jako styl života, jako „laboratoř církve budoucnosti“. Tento záměr k rozšíření tohoto stylu do jiných diecézí začal (s požehnáním arcibiskupa Vlka) právě Jan Balík. Balík byl nejprve u Šimáčka v Příchovicích na jáhenské praxi (léto 1991). Brzy po svém kněžském svěcení se začal věnovat pastorační mládeži a založil DCŽM v pražské arcidiecézi. V dalších letech se podařilo (díky kontaktům kněží z Díla Mariina) zabezpečit personální posilu a kontinuitu ve stylu vedení příchovického DCŽM Křižovatka. Šimáček na začátku nového milénia odchází z Příchovic. Od té doby přešla odpovědnost za DCŽM Křižovatka na Šimáčkovy nástupce. Prvním byl Vladimír Novák.

3.4.2 Rozšíření modelu DCŽM v České republice

Již od začátku fungování DCŽM na faře Příchovicích je vidět v práci s mládeží u Miroslava Šimáčka fokolarínskou inspiraci. Prvky fokolarínské spirituality lze zaznamenat i v textech věnovaných popisu a charakteristikám fenoménu těchto center u nás. Tyto prvky byly během doby integrovány do osobitého pastoračního stylu těchto center. Nejedná se o to, že by fokolarínské hnutí

³²⁴ Srov. ŠIMÁČEK, M. *Přednáška*, s. 6.

³²⁵ Srov. ŠIMÁČEK, Miroslav. Nezbytné prvky spirituality a pastorační činnosti DCŽM. In: BALÍK, Jan (ed.). *Příspěvek center života mládeže k rozvoji identity mladých lidí: sborník z mezinárodní vědecké konference k 35. výročí vzniku IDCŽM Křižovatka*. [Praha]: Sekretariát Sekce pro mládež ČBK a AKSM, 2015, s. 107.

³²⁶ Tzv. „týmáci“ jsou mladí lidé, kteří žijí v DCŽM jeden či dva roky za minimální odměnu, nezavazují se sliby, ale mají žít intenzivně společenství a procházejí systematickou formací.

mělo dosah či praktický vliv na chod center. Spíše jde o to, že centra – po vzoru svých ředitelů – přijala některé prvky fokolarínské spirituality anebo se jimi nechala inspirovat.³²⁷

V prvním plánu pastorační mládeže na podzim 1991 byla DCM charakterizována jako místa koordinace a animace pastorační mládeže v diecézích; dosud zde ale není zmínka o DCŽM. Ve Statutu Sekce pro mládež v roce 1993 je už DCŽM věnována celá kapitola. Prvním z oficiálních schválených DCŽM byla příchovicí *Křížovatka*, poté bylo nalezeno místo pro DCŽM pražské arcidiecéze (Arcidiecézní centrum života mládeže) na faře v Praze – Kunraticích. Královéhradecká diecéze získala bývalý rekreační objekt v Deštném v Orlických horách, který dostal název *Vesmír*. V brněnské diecézi se začaly v roce 1993 realizovat víkendové pobyty na faře v Osově Bítýšce, kde bylo později založeno DCŽM s názvem *Mamre*. Další DCŽM vzniklo v Arcidiecézi olomoucké, a to v Rajnochovicích, s názvem *Přístav*. K němu patří rovněž táborové středisko *Archa*, které je umístěno asi 5 km od Rajnochovic. Po různých pokusech a diskusích vzniklo v českobudějovické diecézi DCŽM v obci Ktiš. Tato obec byla do roku 1945 obydlena převážně německým obyvatelstvem a nesla název *Tisch*. Úsilí o smíření českého národa a německy hovořících sousedů vedla k tomu, že se na stavebních úpravách fary ve Ktiši výrazně podílely církevní spolky z pasovské a linecké diecéze. Naposledy vzniklo DCŽM v nově zřízené Ostravsko-opavské diecézi, a to ve Staré Vsi nad Ondřejnicí. Plzeňská diecéze je jediná z českých římskokatolických diecézí, kde DCŽM nevzniklo a ani není plánováno.

Přehled DCŽM v ČR:

Litoměřická diecéze – Interdiecézní centrum života mládeže Příchovice – IDCŽM Křížovatka;

Pražská arcidiecéze – Arcidiecézní centrum života mládeže Kunratice – ADCŽM Nazaret;

Královéhradecká diecéze – Diecézní centrum života mládeže Deštné – DCŽM Vesmír;

³²⁷ Jako například fokolarínský rys: pohostinnost, vzájemná láska, spolupráce, ale také slovo na den.

Brněnská diecéze – Diecézní centrum života mládeže Osová Bítýška – DCŽM Mamre;

Olomoucká arcidiecéze – Arcidiecézní centrum života mládeže Rajnochovice – ADCŽM Přístav a táborové středisko Archa;

Českobudějovická diecéze – Diecézní centrum života mládeže Ktiš – DCŽM Ktiš;

Ostravsko-opavská diecéze – Diecézní středisko mládeže – Stará Ves nad Ondřejnicí – DSM Stará Ves nad Ondřejnicí.

3.4.3 Historický přehled vývoje DCŽM

Ačkoliv se na první pohled zdá, že všechna DCŽM mají stejné principy a podobný program, zpětný pohled na téměř tři desetiletí existence těchto zařízení ukazuje nejen shodné rysy, ale i různá specifika. Zatímco DCŽM královéhradecké i pražské diecéze se vyvíjelo po větší čas své existence v určité ideové závislosti na Příchovicích, nelze to tvrdit o DCŽM brněnské, českobudějovické a ostravské diecéze. Arcidiecézní centrum života mládeže Arcidiecéze olomoucké bylo sice založeno také po vzoru Příchovic, přesto rozdíly mezi českým pohraničím a Moravou jsou tak velké, že se to odráží i v práci DCŽM.

Diecéze litoměřická – centrum Křižovatka

Počátky i další rozvoj Interdiecézního centra života mládeže v Příchovicích byly přiblíženy v předchozí kapitole 3.4.1. IDCŽM usiluje i dnes v duchu zakladatele M. Šimáčka o to, aby bylo otevřeným prostorem pro mladé lidi. V programu je také nyní myšlenka z Bible jako *slovo na den*, ale i společná práce, katecheze, stolování, odpočinek, rekreace a hudební i liturgická příprava na mši svatou. Večeře a společný večerní program je spojen se slovem na den a večerní modlitbou.³²⁸

³²⁸ Srov. Být tu pro druhé. Rozhovor s Jozefem Kadlicem pro ministrantský časopis *Tarsicius* (1/2017). [cit. 24. 6. 2022] Dostupné online: <https://www.tarsicius.cz/clanky/clanek.php?id=376&cislo=1&rok=15>.

Pastoračními aktivitami jsou jak formační kurzy animátorů, tak i přípravy na biřmování. Patří k nim rovněž akce konané na podporu rozvoje vztahů mezi účastníky, jako je Silvestr nebo diecézní ples, ale také možnosti liturgického slavení (Velikonoce), duchovní obnovy, křížové cesty atd. Samozřejmostí jsou letní pobytové akce a různé tematické víkendovky. A spolupráce s DCM při organizování diecézních a národních setkání mládeže.

Pro větší možnosti financování centra i jiných pastoračních aktivit litoměřické diecéze je založen zapsaný spolek Křížovatka. Předsedou spolku i vedoucím DCM a ředitelem DCŽM je jedna a tatáž osoba. Dosud se vystřídaly čtyři odpovědné osoby: Mirek Šimáček (1993-2000), Vláďa Novák (2000-2012), Jozef Kadlic (2012-2020), Jiří Smolek (2020-dosud).

Arcidiecéze pražská – Nazaret

Druhým DCŽM, které vzniklo, bylo Arcidiecézní centrum života mládeže *Nazaret*. Ještě před svým kněžským svěcením (1991) byl nalezením vhodného místa pro budoucí DCŽM pověřen Jan Balík. Na doporučení kněze Karla Pilíka³²⁹ byla vybrána fara v Kunraticích. V roce 1992 se stává Jan Balík duchovním správcem farnosti a ředitelem vznikajícího DCM i DCŽM. Centrum zahájilo v roce 1993 oficiálně svoji činnost a dostalo jméno *Nazaret*. Od září 1993 byl v tomto centru ustanoven první tým, což Jan Balík zpětně považuje za zásadní přelom, neboť na základě tohoto společenství „se mohly otevřít brány a centrum mohlo nabídnout to, proč vzniklo“.³³⁰ Balík vystřídal v roce 2001 fokolarín Jaroslav Krajl.³³¹ K zásadní změně došlo roku 2012, kdy se stal ředitelem centra kněz Arcidiecéze pražské Benedikt Hudema, který měl zcela jiné duchovní zázemí než jeho předchůdci. Krajl i Hudema byli současně řediteli ADCM a ADCŽM. Od roku 2015 působí jako farář, a i jako ředitel ADCŽM Vojtěch Smolka.

V roce 2016 byl rozpuštěn stálý tým. Došlo tedy k jakémusi sloučení DCM a DCŽM. Fara v Praze – Kunraticích již nevystupuje pod názvem ADCŽM Nazaret,

³²⁹ Přítele Mirka Šimáčka. K tomu srov. BALÍK, Jan. *Cesta k domovu: svědectví o diecézních centrech života mládeže*. Praha: Paulinky, 2002, s. 22.

³³⁰ Srov. tamtéž, s. 74-81.

³³¹ Srov. Rozhovor s ředitelem – P. Jaroslav Krajl. In: *Budoucnost církve* 17, 2010, č. 3, s. 20.

ale pod názvem Arcidiecézní centrum mládeže Praha. Na webových stránkách centra se dozvídáme, že cílem není pouze udržení tradice, ale také rozvíjení projektů na podporu místních společenství.³³² Nabídku rozšiřují i projekty zaměřené na vzdělávací nabídky pro školy – základní, střední i gymnázia. Jde o projekty na rozvoj osobnostně-sociální výchovy, hlavně skrze pedagogiku zážitku. Inspirací tu jsou Orientační dny realizované ve Fryštáku.

Ředitelé Arcidiecézního centra mládeže Nazaret: Jan Balík (1992-2002), Jaroslav Krajl (2001-2012), Benedikt Hudema (2012-2015), Vojtěch Smolka (2015-dosud).

Diecéze královéhradecká – Vesmír

Téměř současně s ADCŽM Nazaret v pražských Kunraticích začalo vznikat DCŽM královéhradecké diecéze v Deštném v Orlických horách. Diecéze královéhradecká tam totiž zakoupila v roce 1992 rekreační objekt s úmyslem využít jej k pastoračním aktivitám. Vznik DCŽM Vesmír přímo navazuje na příchovickou Křížovatku. Jeho zakladatelem byl kněz Pavel Rousek,³³³ který tento úkol převzal od biskupa Otčenáška. Sám vzpomíná na způsob, jak mu biskup tuto úlohu svěřil: „*Pavle, sežeň si lidi a běž tam.*“³³⁴ Na podzim v roce 1992 se P. Rousek do objektu nastěhoval a začalo období budování. První velkou (250 účastníků) pastorační akcí byl Silvestr 1992. Záměrem bylo soustředit se na mládež, ale areál a kapacity ubytování umožňovaly, aby přicházely i rodiny. Proto vznikla myšlenka vytvořit rodinné prostředí pro přijetí a zapojení kohokoliv. Na počátku patřila do týmu také rodina, která tam bydlela. Manželé byli zaměstnání jako správci objektu. Když bylo možné odkoupit dům bývalého správce, tato rodina se tam přestěhovala. Také

³³² Srov. ADCM PRAHA. *Poslání*. [cit. 24. 6. 2022] Dostupné online: <https://adcm.cz/poslani/>.

³³³ Mons. Mgr. Pavel Rousek (1953) je knězem královéhradecké diecéze. Na kněze byl vysvěcen v roce 1982. Člen Díla Mariina (Hnutí Fokoláre). Byl pověřen na počátku devadesátých let jak založením DCŽM, tak i vedením DCM královéhradecké diecéze. Pastorační mládeže měl v této diecézi na starosti do roku 2006, poté absolvoval roční stáž v kněžské škole Hnutí Fokoláre. Pak se vrátil do své diecéze; v současnosti je biskupským vikářem pro diakonii a pastorační ředitel Diecézní katolické charity Hradec Králové.

³³⁴ Srov. Rozhovor s Pavlem Rouskem. In: ŠIMONOVÁ, Silvie. *Člověk a komunita: případová studie Diecézního centra života mládeže Vesmír*. Brno, 2019. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Pedagogická fakulta. Katedra sociální pedagogiky.

P. Rousek, stejně jako M. Šimáček patřil do společenství Díla Mariina – fokolarínů. Oba tedy vycházeli – podobně jako Jan Balík – z toho, co sami prožili. A tak i v DCŽM Vesmír patřilo a patří mezi základní prvky spirituality domu „žité slovo“, to je každodenní úryvek z Písma, který má být uváděn do všedního života, a tak pomáhat vytvářet společenství.³³⁵

V letech 2005-2006 prošel objekt generální rekonstrukcí. Pavel Rousek byl ředitelem DCŽM Vesmír 14 let, byl současně odpovědný i za pastorační mládež v diecézi. Jeho dalším inspiračním zdrojem byla zkušenost života v komunitě Archa.³³⁶ Dle vzpomínek bývalých týmáků bylo pro něj důležité, aby se mladí lidé cítili přijatí. Těžko nesl myšlenku, aby si centrum samo na sebe vydělávalo. Činnost centra vnímal jako službu církve lidem. Bylo pro něj důležité, aby se aktivit mohli zúčastnit také mladí lidé z finančně slabších rodin. P. Rouska následně (2006) nahradil Tomáš Hofman, který dobře poznal způsob života tohoto díla. Současně se stal i duchovním správcem místní farnosti a vedoucím DCM Královéhradecké diecéze.

Mezi nabídky DCŽM Vesmír patří jak takzvané formační pobyty pro animátory, tak i podzimní, pololetní, jarní a letní prázdninové akce, slavení Velikonoc či Silvestra, anebo tematické pobyty jako tradiční taneční a sportovní týden. Mohou přijet také celé farnosti anebo mladí lidé individuálně, třeba učit se na maturitu. Zachovala se i tradice ubytování rodin. Pozvání přijet trvá nepřetržitě, i když se zrovna nekoná žádná ohlášená akce.³³⁷

DCŽM Vesmír je provozováno zapsaným spolkem Jedlová. Členy spolku jsou členové týmu, kteří žijí v objektu DCŽM a realizují program pro hosty centra. Ve všech třech diecézích moravské církevní provincie fungují DCŽM. V roce 1993 se rozběhly činnosti pro mládež jak na faře v Osové Bítýšce v brněnské diecézi, tak i na faře v Rajnochovicích v Arcidiecézi olomoucké.

³³⁵ Srov. tamtéž, s. 98.

³³⁶ Křesťanská komunita založená (1964) Jeanem Vanierem nedaleko Paříže; života komunity se účastní především lidé s postižením.

³³⁷ Srov. BISKUPSTVÍ KRÁLOVÉHRADECKÉ. *Diecézní centrum pro mládež. DCŽM Vesmír.* [cit. 24. 6. 2022] Dostupné online: <https://www.bihk.cz/biskupstvi/diecezni-centrum-pro-mladez/dczm-vesmir>.

Diecéze brněnská – Mamre

Vývoj DCŽM Mamre v Osové Bítýšce silně ovlivnil Josef Havelka, který byl duchovním správcem této farnosti až do roku 2000. Již v roce 1993 začaly na této faře první víkendové pobyty pro mládež. V druhé polovině devadesátých let byl objekt fary renovován. Za účelem zvýšení ubytovací kapacity byly na farské zahradě postaveny dřevěné chatky. Do roku 2000 se se na faru do Osové Bítýšky pouze dojíždělo na víkendy. Název Mamre vzniká v roce 2000 a je odvozen od místa starozákonného příběhu, v němž se Abrahám setkává s Bohem (Gn 18, 1-16).

Během let se vystřídali v pozici ředitele Mamre Vladimír Záleský (2000-2002), Václav Knotek (2002-2004), Roman Kubín (2004-2011), Pavel Klouček (2011-2015) a Jiří Jeniš (od 2015). Od roku 2011 se v brněnské diecézi nekumuluje funkce ředitele DCM a DCŽM.³³⁸ Pro podporu tohoto díla bývá biskupem od roku 2012 do této farnosti jmenován ještě kaplan. V současnosti probíhá opětovná rekonstrukce fary a inovace mobiliáře. DCŽM Mamre ročně navštíví okolo 6 000 mladých lidí.³³⁹ Chod centra zajišťují dva kněží a tým, který tvoří dvě mladé ženy a dva mladí muži.

Mamre se prezentuje jako *vzdělávací a formační středisko pro děti a mládež z Kraje Vysočina a Jihomoravského kraje*.³⁴⁰ Cílem nabízených aktivit je podpora osobnostně-sociálního rozvoje dětí a mládeže s důrazem na participaci v jejich vlastním prostředí. Prostředkem k tomu je otevřenost domu a účast mládeže na plánování programu. Mezi programové nabídky patří víkendové akce (Kreativní víkend, Outdoor víkend, FlákDance víkend, FlákFilm víkend) i tradiční akce DCŽM (Silvestr, Velikonoce, adventní či postní duchovní obnovy, podzimní prázdniny)³⁴¹ a i prázdninové pobyty (Mamre týden či Letní diecézní setkání

³³⁸ Tato informace pochází z rozhovoru Nikol Davidové s Pavlem Kloučkem. Srov. DAVIDOVÁ, Nikol. *Diecézní centrum života mládeže v Osové Bítýšce jako příležitost pro duchovní růst*. Brno, 2018, s. 45. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Pedagogická fakulta. Katedra dějepisu.

³³⁹ Srov. DONÁTOR.CZ. *Popis projektu Společně tvoříme Mamre*. [cit. 24. 6. 2022] Dostupné online: <https://donator.cz/donator/dczm>.

³⁴⁰ Srov. SDRUŽENÍ PETROV. *Rekonstrukce centra mládeže MAMRE aneb i malý dar pomůže veliké věci*. [cit. 24. 6. 2022] Dostupné online: <http://www.sdruzeni-petrov.cz/2020/12/17/rekonstrukce-centra-mladeze-mamre-aneb-i-maly-dar-pomuze-velike-veci/>.

³⁴¹ Srov. DCŽM MAMRE. *O Mamre*. [cit. 24. 6. 2022] Dostupné online: <http://mladez.biskupstvi.cz/mamre/o-mamre/>.

mládeže). Do programové nabídky patří rovněž formační kurzy jako víkendový kurz Partnerství, Animátorský kurz, víkendové programy pro biřmovance, školení hlavních táborových vedoucích atd.³⁴²

Arcidiecéze olomoucká – Přístav

Téměř souběžně s DCŽM brněnské diecéze začalo vznikat také Arcidiecézní centrum života mládeže Přístav v Rajnochovicích v okrese Kroměříž. Je to krásné místo uprostřed hostýnských vrchů a současně uprostřed tehdy velmi rozsáhlé Arcidiecéze olomoucké.³⁴³ DCŽM začal budovat tehdy mladý kněz Jiří Orság, ustanovený jako administrátor farnosti v Rajnochovicích (1993). Začalo se rekonstrukcí budovy fary, od roku 1995 se rozvíjela práce s animátory a počítalo se vznikem formačního centra. Následně se rozšířila nabídka přípravy biřmovanců.³⁴⁴ Současně se stavěla nová budova DCŽM, která byla propojena s původní farou. Stavba byla dokončena v roce 1997. Už na podzim roku 1996 vystřídal Jiřího Orsága Ivan Fišar. Všichni, kdo se v devadesátých letech podíleli na programu centra Přístav, prošli kurzy zážitkové pedagogiky Lipnické školy. Ve formaci animátorů spolupracovali se salesiány.³⁴⁵ Za Ivana Fišara se nabídka rozšířila na programy pro rozvíjení vztahů v rodinách (syn-otec, dcera-matka). Po Ivanu Fišarovi převzal vedení Přístavu kněz Arcidiecéze olomoucké Kamil Obr (2005). Kamil Obr řadil mezi cíle centra také celistvý rozvoj mladého člověka. Po Kamilu Obrovi řídil centrum Přístav více než deset let (2011-2021) Jiří Pospíšil. Současným ředitelem je Jiří Šustek.

³⁴² Srov. *Prezentace akcí Diecézního centra mládeže v Brně a Diecézního centra života mládeže Mamre v Osové Bítýšce 2019-2020*. [cit. 24. 6. 2022] Dostupné online: <https://docplayer.cz/148800296-Prezentace-akci.html>.

³⁴³ Z Arcidiecéze olomoucké byla v roce 1996 vyjmuta její severní moravskoslezská část a byla založena nová Diecéze ostravsko-opavská.

³⁴⁴ Srov. BALÍK, J. *Cesta k domovu*, s. 97-102.

³⁴⁵ Rozhovor s Mgr. Jiřím Koprivou. Srov. ŠUBA, Pavel. *Analýza programu Animátor v rámci činnosti ADCŽM Přístav v Olomouci*. Olomouc, 2011, s. 68. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Fakulta tělesné výchovy. Katedra rekreologie.

Diecéze ostravsko-opavská – Diecézní středisko mládeže Stará Ves nad Ondřejnicí

Vzhledem k tomu, že ostravsko-opavská diecéze byla zřízena až v roce 1996, má třetí DCŽM moravské církevní provincie o několik let kratší historii než dvě předešlá. DCŽM této nejmladší moravské diecéze je označováno jako *diecézní středisko mládeže*³⁴⁶ a je umístěno v budově fary ve Staré Vsi nad Ondřejnicí. Tato fara byla v roce 1998, kdy se začalo středisko budovat, již rekonstruovaná. Leží v turisticky atraktivní oblasti (Chráněné krajinné oblasti Poodří). Budovatelem tohoto DCŽM byl kněz ostravsko-opavské diecéze Vít Zatloukal, který se stal později ředitelem Sekce pro mládež ČBK. Od ledna 1997 byl pověřen biskupem pastorační mládeže v nově založené diecézi, stal se tedy i ředitelem DCM a o rok později také ředitelem DCŽM.³⁴⁷

DCŽM (v tomto případě diecézní středisko mládeže) je organizačně přímo napojeno na DCM ostravsko-opavské diecéze. Ředitel DCM je současně i ředitelem DCŽM. Diecézní středisko mládeže ve Staré Vsi nad Ondřejnicí realizuje podobné aktivity jako ostatní DCŽM (akce pro ministranty, pro animátory, prázdninové pobyty), ale také tematicky zaměřené víkendy (taneční, tvořivý, hudební), ples, Silvestr, diecézní setkání mládeže, kurzy partnerství atd.³⁴⁸

Na pozici ředitele Diecézního střediska mládeže Stará Ves nad Ondřejnicí se dosud vystřídali tři kněží: Vít Zatloukal (1998-2005), Kamil Strak (2005-2016), Jan Slavík (od 2016).

Diecéze českobudějovická – Ktiš

Zatímco ve většině českých a moravských diecézích vznikala DCŽM na začátku devadesátých let a byla více či méně inspirována aktivitami M. Šimáčka v Píchnovicích v době totality, dvě diecéze se z tohoto modelu zcela vymykají: je

³⁴⁶ V plánech aktivit pro mládež se počítalo ještě s dalším prostorem, v němž by se realizovala myšlenka DCŽM, proto byl pro faru ve Staré Vsi zvolen název diecézní středisko mládeže.

³⁴⁷ Více informací o procesu rozdělení pastoračních aktivit na území Arcidiecéze olomoucké (před a bezprostředně po vzniku Diecéze ostravsko-opavské) lze najít v diplomové práci L. Vjačlovské (*Pastorace mládeže skrze DCM v ostravsko-opavské diecézi*, 2003).

³⁴⁸ Srov. ANIMA IUVENTUTIS. *O nás*. [cit. 24. 6. 2022] Dostupné online: <http://animaiuventutis.cz/pages/default/2>.

to Diecéze plzeňská (vznikla v roce 1993) a Diecéze českobudějovická. V Plzni bylo po založení diecéze záhy založeno DCM, ale k založení DCŽM nedošlo.³⁴⁹

V Diecézi českobudějovické bylo od začátku v zájmu biskupa a horlivých mladých kněží vybudování domu, kam by mohli mladí lidé jezdit na víkendové a prázdninové akce. Prvním z nich byl Jan Virt, který k tomuto účelu vyhlédl faru na okraji Českých Budějovic, na Hosíně. Fara sice byla částečně upravena, ale z různých důvodů nebyl tento projekt dotažený do konce.

Po Janu Virtovi byl pastorační mládeže pověřen Bohuslav Švehla, který na podnět Markuse Spiekera z pasovské diecéze zaměřil svou pozornost na faru v obci Ktiš, která ležela na okraji vojenského prostoru Boletice a patřila mezi obce, z nichž bylo po skončení druhé světové války vysídleno německojazyčné³⁵⁰ obyvatelstvo.³⁵¹ Záměrem spolků katolické mládeže z pasovské a linecké diecéze,³⁵² které se podílely jak ideově, tak i finančně a prakticky na renovaci fary v Ktiši, bylo nabídnout společné programy české, německé a rakouské mládeži, a tak přispět k odbourání národnostních předsudků.

DCŽM Ktiš bylo oficiálně založeno v roce 1995. Jeho ředitelem se stal zmíněný Bohuslav Švehla, který však byl ředitelem pouze jeden rok, potom odešel – s povolením biskupa – do Mnichova, kde až dosud působí jako duchovní pro české krajany v Bavorsku. Za jeho působení vznikl na Ktiši první stálý tým.³⁵³

³⁴⁹ Dle tvrzení pamětníka (Michal Kaplánek) bylo i založení DCM sporné; v diecézi totiž pracovalo s mládeží především několik řeholních společenství (salesiáni, františkáni, dominikáni, premonstráti); biskup Radkovský však vnímal jako svou povinnost založit DCM. Vyčlenit kněze a získat tým mladých lidí pro DCŽM přesahovalo možnosti nové „pohraniční“ diecéze.

³⁵⁰ Pro přesnost je zde použitý tento trochu neobvyklý výraz. Většina obyvatel takzvaných Sudet sice mluvila německy, ale považovala za svou vlast Čechy, případně Moravu nebo Slezsko. V některých oblastech (Vitorazsko) se považovali za Rakušany. Ve vyhrocených chvílích se jiné oblasti považovaly za německé (Liberec ve třicátých letech), ale většina německy mluvících obyvatel českého pohraničí se identifikovala s českou zemí, a to i v případě, že měla problémy s československým státem. Po odsunu pak byli tyto lidé v Německu často označováni „Böhmer“ (Češi).

³⁵¹ Informace k vzniku, vývoji i realitě DCŽM Ktiš byly čerpané z dostupných publikací Jana Balíka (2002, 2008, 2019), z vydaného bulletinu k dvacátému výročí vzniku centra (2015), z časopisu Setkání (7-8/2015) a z diplomových, bakalářských a absolventských prací na témata související s činností DCŽM Ktiš (Tereza Špetová, 2012; Lucie Martanová, 2019).

³⁵² Jednalo se zejména o KJÖ (Rakouská katolická mládež) Freistadt a BDKJ (Svaz německé katolické mládeže) pasovské diecéze. Mladí lidé z těchto spolků byly hybnou silou tohoto projektu, samozřejmě za značné podpory obou diecézí a nadací na podporu obnovy církve ve Východní Evropě (Kirche in Not, Renovabis).

³⁵³ Srov. BALÍK, J. *Cesta k domovu*, s. 103.

V jeho činnosti pokračoval (opět velmi krátce) Milan Habrda, který ukončil svou činnost v roce 1997. Od té doby až do roku 2005 nebyl pro DCŽM vyčleněn žádný kněz a provoz domu byl zajištěn pastoračními asistenty.

V roce 2005 byl jmenován ředitelem budějovického DCM i DCŽM Jaroslav Karas (2005-2009), který měl kolem sebe stálý tým. Biskup Paďour roku 2009 svěřil odpovědnost za pastorační mládež, tedy za DCM i DCŽM, Romanu Dvořákovi. Po dobu jeho působení lze pozorovat rozkvět centra. Dvořák založil tradici ENTERcampu³⁵⁴, která je dosud živá. Po odchodu Romana Dvořáka do Strakonice, kde se stal farářem (2015), se už nepodařilo získat pro Ktiš mladé lidi, kteří by byli ochotni pracovat jako členové týmu. Poslední členové týmu odchází z Ktiše v srpnu 2017. Pověření kněží měli kromě Ktiše na starosti také DCM a pastorační ve farnosti.³⁵⁵ V současné době DCŽM Ktiš pouze poskytuje prostor pro pořádání různých duchovních akcí (ENTERcamp, ENTERjunior), duchovní obnovy atd. Dále nabízí ubytování a možnost pořádání dalších aktivit. Pokud se na Ktiši realizuje nějaký program pořádaný diecézí, je jeho organizátorem DCM, takže DCŽM je vlastně jako instituce mrtvé či spící. Počet mladých lidí z českobudějovické diecéze, kteří se účastní celostátních nebo jiných velkých setkání katolické mládeže, odpovídá zhruba počtu účastníků ENTERcampu, případně akce ENTERjunior.³⁵⁶

Příčinu nezdaru „projektu Ktiš“ lze vidět zejména ve dvou okolnostech:

- 1, Volba místa byla silně ovlivněna zájmem německých a rakouských donátorů, kterým šlo o to, aby vzniklo mezinárodní centrum. Dnes lze s odstupem času konstatovat, že podcenili (a to nejen oni, ale také odpovědné osoby z české strany) dvě okolnosti: špatné spojení veřejnou dopravou a malý zájem o česko-německé, případně česko-rakouské kontakty na obou stranách.

- 2, Biskupové Liška a Kročil neviděli smysl v tom, aby uvolnili kněze pro

³⁵⁴ Jedná se o tábor pro katolickou mládež, především českobudějovické diecéze, věk 13-23 let; hlavním vedoucím obou kempů je Roman Dvořák. ENTERcamp je inspirovaný aktivitou JUMP, kterou od devadesátých let pořádá Hnutí charismatické obnovy. Na ENTERcamp navazuje ENTERjunior.

³⁵⁵ Byli to Jozef Gumenický (2015-2016) a Vojtěch Vágai (2016-2019).

³⁵⁶ Například celostátního setkání mládeže v Olomouci v roce 2017 se zúčastnilo 300 mladých lidí z českobudějovické diecéze.

vedení DCŽM. Biskup Paďour byl výjimkou, zřejmě proto, že byl dlouhou dobu v ČBK odpovědný za pastorační mládež, tudíž byl v trvalém kontaktu se Sekcí a přijal její vizi.

3.4.3 Rozvoj DCŽM v devadesátých letech 20. století

Rychlý rozvoj DCŽM v téměř všech diecézích Čech a Moravy lze považovat za výsledek úsilí prvních ředitelů Sekce pro mládež ČBK Miroslava Šimáčka a Jana Balíka. Balík ve svém hodnocení – po prvních deseti letech – vyzdvihuje význam podpory ze strany italského monsignora Boccarda.

Šimáček i Balík hovoří o „spiritualitě společenství“. Ačkoliv zde nezmiňují Dílo Mariino (Hnutí Fokoláre), je nasnadě, že význam společenství jako zdroje nadšení – ohniště (it. focolare) vychází ze spirituality Díla Mariina, k němuž patří oba jmenovaní zakladatelé. Balík se nadto ještě odvolává na „styl evangelizace a pastorační Jana Pavla II.“.

Podle Balíka to byli biskupové, kteří „odhalili znamení doby“ a „reagovali na potřeby mladých se setkávat“ ve společenství a spolu s knězem. Domnívám se, že kdyby byly dostupné zápisy plenárních zasedání ČBK, ukázalo by se, že toto pochopení měli jenom někteří biskupové, zejména ti, kteří „slyšeli“ na argumenty Šimáčka a Balíka. Ovšem i Balík přiznává vliv Hnutí Fokoláre.³⁵⁷

Balík je přesvědčen, že budování DCŽM byla správná cesta. Jako plody činnosti DCŽM předkládá obrácení mnoha mladých lidí, rozhodnutí některých jít cestou zasvěceného života, porozumění svátostem, pochopení zdravé mariánské úcty a vznik vztahů, které vyústily do uzavření svátostného manželství.³⁵⁸

Jasně ukotvení zakladatelů v Hnutí Fokoláre napomáhalo k formulaci základní vize i k vytvoření specifického prostředí, které motivovalo a formovalo. Ideovým východiskem bylo nadšení a poznání významu práce s mládeží. To vše bylo podporováno také impulzy papeže Jana Pavla II.

³⁵⁷ Srov. BALÍK, J. *Diecézní centra života mládeže*, s. 172.

³⁵⁸ Srov. tamtéž, s. 175.

Zdá se, že rozhodující vliv na kvalitu DCŽM má role kněze. Pokud kněz pověřený vedením DCŽM přijal za svůj život v komunitě, společně se členy týmu, v duchu služby přichozím mladým lidem, podařilo se vytvořit zmíněné „specifické prostředí“. Nutno ovšem připomenout, že ne každý kněz má k takové službě předpoklady (charisma). Pokud si ovšem ani biskup, ani pověřený kněz nepostavil službu mladým v tomto stylu jako svou prioritu, nelze se divit, že takové DCŽM buď zaniklo anebo změnilo svou funkci, jako se to stalo u českobudějovické *Ktiše* nebo u pražského *Nazaretu*.

3.5 Výrazné prvky spirituality DCŽM

Již od začátku fungování neoficiálního DCŽM na faře v Příchovicích bylo vidět v práci M. Šimáčka s mládeží fokolarínskou inspiraci. Prvky fokolarínské spirituality lze identifikovat v textech věnujících se popisu a charakteristikám těchto DCŽM. Tyto prvky se během desetiletí staly integrální součástí osobitého pastoračního stylu těchto center. Žádné z těchto center není oficiálně navázané na Dílo Mariino (fokolaríny). Přesto je trvalý vliv fokolarínské spirituality patrný alespoň tam, kde vedoucí centra patřili k tomuto hnutí.

Už zdůraznění společenství s odkazem na Mt 18, 20 je odrazem myšlenek Chiary Lubichové: „Kde jsou dva nebo tři shromáždění v jeho jménu, je tam Zmrtvýchvstalý Ježíš. Má to být místo, kde se utváří Ježíšova církev, ne dům, organizace, projekt, kde se setkává dobrá parta, sehraný tým.“³⁵⁹

Z knih a materiálů publikovaných na toto téma J. Balíkem lze vyčíst několik prvků, které měly být charakteristické pro „spiritualitu DCŽM“. Souhrnně lze mluvit zejména o těchto prvcích:

- DCŽM má být místem intenzivního života podle evangelia, kde panuje atmosféra přijetí a lásky;

³⁵⁹ Srov. BALÍK, Jan. Charakteristika DCŽM, spiritualita, univerzalita. In: BALÍK, Jan (ed.). *Diecézní centra života mládeže 1: sborník o podstatě těchto center a jejich každodenním životě*. Praha: Sekce pro mládež ČBK, 2008, s. 13-20, zvláště s. 14.

- Členové týmu (a účastníci akcí) jsou lidé, kteří žijí „zcela normální křesťanský život mladých lidí“ se svými otázkami, s duchovním bojem, s klady a zápory; také kněz žije tímto „normálním křesťanským životem“;
- Členové týmu nejsou vázáni žádnými sliby, členové týmu ani účastníci nejsou nuceni k náboženským úkonům.

J. Balík charakterizuje atmosféru DCŽM těmito slovy: „Prostě se zde žije naprosto běžný křesťanský život: společně se modlí, pracuje, prožívá zábava, odpočívá a je také velký prostor pro chvíle ztišení v samotě, tak jak to mladý člověk potřebuje.“³⁶⁰ Balík si klade za cíl dosáhnout toho, aby mladí lidé měli odvahu žít křesťansky v současném světě. Mají být provokací existence pravdy života prožívaného podle nároků kladených evangeliem, tedy měli by dokázat být křesťanem ve všech svých rozhodnutích a jednáních, ve svých vztazích, ve svých rodinách, zkrátka nepodléhat trendům.³⁶¹ Asi takto si můžeme představit „vyzrálou katolickou osobnost“, která je definována jako cíl pastorační mládeže v *Pastoračním plánu* 2002.³⁶²

3.5.1 Spiritualita inspirovaná evangeliem

Inspirace Písmem se má dle J. Balíka projevovat v následujících směrech:

- 1, *Nazaretský život*: Každodenní život v hluboké modlitbě, konání povinností ve všech oblastech života; inspirovaný formulací papeže Pavla VI. (*Promluva v basilice Zvěstování v Nazaretě 5. ledna 1964*) – Nazaretský dům jako škola, kde se učíme dívat, poslouchat, rozjímat a do hloubky pronikat do evangelia; v něm máme rozpoznávat Kristův život.
- 2, *Výchova apoštolů*: Dle Ježíšova příkladu nejen mluvit k masám, ale okolo sebe shromáždit skupinu lidí.

³⁶⁰ Tamtéž, s. 14.

³⁶¹ Srov. tamtéž, s. 17.

³⁶² Srov. BALÍK, J. (ed.). *Pastorační plán*, s. 25.

- 3, *Základní Ježíšovo přikázání*: Dávám vám nové přikázání, abyste se navzájem milovali, jako jsem já miloval vás (Jan 13, 34).
- 4, *Církev vedená Duchem svatým* (církev: božsko-lidská aktivita).
- 5, *Plody Ježíšova stylu*: Balík hovoří o takzvaném „Ježíšově stylu života“, který přináší Boží milosti. DCŽM chápe jako místo účinného evangelizačního prostředí, nejen k obrácení ale také k rozpoznání povolání mladého člověka. Prostředkem je tým, kteří usilují žít tímto Ježíšovým stylem. Odkazuje se na slova proroka Zachariáše: „V těch dnech deset lidí ze všech pohanských jazyků uchopí lem šatu jednoho Judovce a řeknou: Chceme jít s vámi, neboť jsme slyšeli, že s vámi je Bůh“ (Zah 8. 23).

Celkově klade Balík hlavní důraz na život podle vzoru Ježíše Krista. V tomto smyslu formuluje také požadavky na členy týmu. Je přesvědčen, že pokud bude fungovat tým, fungovat bude i celé DCŽM: fungování nespočívá v dobré partě či v sehranosti týmu odborníků (třeba v oboru psychologie, ekonomie a managementu), ale v pochopení principu života otevřeného evangelium.³⁶³ Členové týmu mají svůj život inspirovat Božím slovem, shromažďovat se okolo Krista v eucharistii, činit tajemství lásky. Vše Balík shrnuje pod formulaci, že stálý tým se má snažit o křesťanskou radikalitu. Spiritualita stálého týmu má být zakořeněna v křesťanském společenství, které je chápáno jako povolání. Odkazuje se zde obecně na Druhý vatikánský koncil, který připomněl povolání k životu společenství. V tomto kontextu Balík cituje také promluvu papeže Jana Pavla II. k biskupům.³⁶⁴

3.5.2 Spiritualita společenství

Balík používá pojem spiritualita společenství, který převzal od Jana Pavla II. Vymezuje ho jako nový model života, který nacházíme v prvotních mnišských

³⁶³ Srov. BALÍK, J. *Charakteristika DCŽM*, s. 14.

³⁶⁴ Srov. tamtéž.

a řeholních komunitách a který je dnes výzvou pro věřící v církvi.³⁶⁵ Doprovázení mladých lidí v DCŽM je dle Balíka jedním z prostředků pro vznik křesťanského společenství. Křesťanské společenství je formou obecné spirituality církve, které je zdůrazněné Druhým vatikánským koncilem, učením Jana Pavla II. Křesťanské společenství se tedy v DCŽM považuje za metodu, kterou je nutné rozvíjet pro další působení v diecézích. Když jde o diecézní pastoraci, musí dle Balíka být otevřena pro všechny mladé lidi, pro všechna hnutí a spirituality. Úkolem DCŽM je umožňovat mladým lidem zkušenosti s autentickou církví a její universální spiritualitou.³⁶⁶

Dle Balíka by DCŽM mělo být místem takzvané synodální církve. Tento pojem vysvětluje jako určité místo v určitém prostředí, kde se uskutečňuje život církve dle zásad Ježíše („Jediný je váš učitel, vy všichni jste bratři“ (Mt 28, 3)).³⁶⁷ Balík věnuje velkou pozornost textům Jana Pavla II, které směřují k mladým a k práci s nimi. Je to jeho základní kámen pro formulaci principů pastorace mládeže v ČR.³⁶⁸ Přínos DCŽM vidí Balík ve způsobu žití týmu, který vnímá jako společenství církve. Mladí lidé mají v tomto společenství možnost sloužit v církvi, zažívat volnost i řád, svobodu, učit se zodpovědnosti, úctě k druhému, otevřenosti ve vyjadřování, umění naslouchat. Kněz je zodpovědný za tým, který pracuje pod jeho vedením, ale přitom by měl být vnímán jako součást týmu.³⁶⁹

Ideálem tohoto malého společenství je, aby byl každodenní život inspirován a provázen Božím slovem, posilován společnou i osobní modlitbou a mší svatou. Základem života v centru by měla být láska, která vytváří prostředí, kde mladí cítí Boží blízkost. Za doklad toho, že DCŽM jsou takovými místy, považuje Balík mnohé konverze, obnovení víry, nová rozhodnutí pro Boha i nalézání vlastního povolání. Načerpání síly, zkušenosti a odvahy žít s Kristem se následně projevuje ve farnostech, do nichž se tito mladí lidé vrací.³⁷⁰

Jan Balík se ve svých dílech často odkazuje na dokumenty Druhého

³⁶⁵ Srov. tamtéž, s. 17.

³⁶⁶ Srov. tamtéž, s. 19.

³⁶⁷ Srov. tamtéž, s. 19.

³⁶⁸ Srov. tamtéž.

³⁶⁹ Srov. tamtéž, s. 21.

³⁷⁰ Srov. tamtéž.

vatikánského koncilu a je přesvědčen, že DCŽM patří mezi díla, která uvádějí mladé lidi do praxe ducha Druhého vatikánského koncilu. Odkazuje například na známý desátý článek dekretu *O apoštolátu laiků* (AA). Cituje jeho začátek: „Mladí lidé se musí stát prvními a bezprostředními apoštolý mladých.“ Je ovšem zarážející, že nepoužívá další větu textu tohoto dokumentu: „(Mladí lidé) budou apoštolsky působit sami mezi sebou, ovšem s ohledem na sociální prostředí, ve kterém žijí.“ DCŽM je jistě osobité prostředí. Zůstává ovšem otázkou, zda se jedná o autentické prostředí, v němž žije současný mladý člověk.

3.5.3 Otevřená komunita – „dům přijetí“

Specifickou vlastností DCŽM je neustálá možnost přijetí mladého člověka do komunity, kterou tvoří tým, jehož vedoucím je kněz.³⁷¹ Skrze tento prožitek je možné iniciovat procesy pozitivní změny, a to v různých dimenzích lidského jednání. Ideálem je, aby komunita „týmáků“ žila realitu, která je co nejbližší tomu, co vytváří všední život běžných lidí. To je dle Balíka „společenství univerzální církve“. Při těchto slovech si lze klást otázku, zda je vůbec možné, aby poměrně uzavřená komunita lidí, kteří žijí prakticky stále spolu a stále něco připravují pro druhé, mohla žít podobně jako běžní lidé v našem okolí.

V *Pastoračním plánu Sekce pro mládež ČBK* je jeden z úkolů DCŽM formulován slovy: „ukazovat krásu opravdového života s Bohem, být skutečným domovem“. I k těmto slovům je třeba připsat velký otazník. Dobré společenství sice může vytvořit (za určitých okolností a v příznivých chvílích) harmonickou atmosféru domova (pocit bezpečí). Ovšem požadavek „ukazovat krásu opravdového života s Bohem“ je trochu přehnaný. Jistě je za tím krásný ideál, ale nereálný předpoklad: autor totiž tímto výrazem sugeruje čtenáři, že život týmu je

³⁷¹ Balík sice nepoužívá výraz „komunita“, nám se ale zdá přiléhavější, vzhledem k tomu, že slovo „společenství“ se v české katolické církvi používá ve více významech (od úzkého společenství přes skupinu, která se občas schází, až po společenství farností). Zde se jedná o skupinu lidí, kteří spolu sdílí velkou část času, prostoru i práce; pro takovou skupinu lidí se obvykle používá pojem „komunita“. Stejně tak by se možná Balík ohradil vůči vedoucí roli kněze. Fakticky je ale role kněze silně akcentována.

„opravdovým životem s Bohem“.

Balík dále prezentuje komunitu centra – zcela podle fokolarínského modelu – jako „společenství, v jehož středu je Ježíš Kristus“. Není cílem popírat ontologickou přítomnost Krista ve společenství věřících („Kde jsou dva nebo tři ve jménu mém...“), nicméně je třeba poukázat na to, že tato přítomnost neproměňuje lidi jako kouzelným proutkem a že společenství samo o sobě není všelék. Návštěvník centra (účastník akce) je spoluvůrcem tohoto společenství, což přináší účastníkům radost a pokoj. Plodem jsou dle Balíka „konverze, posílení v duchovním životě jednotlivce, objevení povolání“.³⁷²

Pokud bude naplňována Šimáčková vize DCŽM jako prostředí, kde se mohou mladí lidé skutečně rozvíjet, spolupracovat, rozhodovat se, rozlišovat, potkávat se s věřícími nebo jen s (hledajícími) vrstevníky, kde DCŽM bude místem duchovní inspirace, přizpůsobeným potřebám mladých, místem, kde budou mladí lidé doprovázeni v situaci jejich aktuální životní etapy, v kultuře přijetí a nadějí, bude mít i nadále DCŽM své specifické místo v pastorační mládeži.³⁷³

Pavel Rousek stále vidí potenciál DCŽM ve službě mladým lidem. Mladí stále touží patřit do skupiny, mít v ní své místo, cítit se přijatí. Je ale nutné hledat nové způsoby, možná některé přežilé formy práce opustit a dělat to jinak. Ale základ, tedy přijetí, vytváření rodinného prostředí, v němž se může zakusit Boží přítomnost, to je specifickým rysem DCŽM, a toho je potřeba se držet i v budoucnosti.³⁷⁴

3.5.4 Změna paradigmatu

V nově schváleném Statutu Sekce 2020 se DCŽM charakterizuje jako místo, kde mladí lidé prožívají otevřené společenství mezi mladými a s knězem. Pracovníci center mají možnost účastnit se formačních kurzů. Jenže v tomto novém statutu se už nemluví explicitně o týmu, který žije na DCŽM, tedy o společenství,

³⁷² Srov. BALÍK, J. (ed.). *Pastorační plán*, s. 29.

³⁷³ Srov. ŠIMÁČEK, M. *Nezbytné prvky*, s. 102-113.

³⁷⁴ Srov. Rozhovor s Pavlem Rouskem. Blíže ŠIMONOVÁ, S. *Člověk a komunita*, s. 97.

respektive „komunitě“.

Při srovnání nového statutu s dokumentem *Identita Sekce pro mládež ČBK, DCM a DCŽM* z roku 2000 a *Pastoračním plánem* Sekce z roku 2002, lze odhalit několik odlišností. Zatímco v dokumentech ze začátku milénia se jednalo skutečně o výše zmíněnou „komunitu“ (společenství žijící v domě, tedy kněz spolu s týmem,³⁷⁵ nový statut mluví o tom, že „zpravidla“ žijí v tomto domě.

DCŽM je prezentováno jako místo, kde se navazují nová přátelství, kde se lidé cítí přijatí, kde se mohou vzdělávat v obsahu víry, kde jsou uváděni do modlitby a zapojují se aktivně do programu, a tak rostou k službě. DCŽM má být východiskem k osobnostnímu růstu člověka, k růstu jeho odpovědnosti, k objevení a rozvinutí darů Ducha svatého (charismat). Kromě toho dává DCŽM prostor k regeneraci fyzických i duševních sil. V novém statutu se také mezi cíli zmiňuje celistvý růst mladého člověka.

Jaké místo v pastoraci mládeže mají DCŽM? Balík význam těchto center viděl v jejich „plodech“. Takovým plodem má být „vzrálá katolická osobnost“³⁷⁶, formovaná specificky prožívanou *spiritualitou společenství*³⁷⁷. Teprve v aktuální monografii Balík diferencuje mezi mladými lidmi, kteří žili v komunitě centra (členy týmu) a příchozími (účastníky).³⁷⁸ Přitom konstatuje silný formační vliv na členy týmu, kteří si odnášejí do života povzbuzení pro osobní život s Bohem, objevení nutnosti pravidelné modlitby a slavení svátostí, vztah s Pannou Marií, přesvědčení o nezbytnosti malého společenství a objevení církve, lepší poznání sebe sama, zlepšení komunikace, objevení daru služby, přijetí odpovědnosti, nalezení životního povolání, pevné přátelství a možnost nalezení životního partnera pro trvalé manželství.

Zatímco vliv na „týmáky“ je velmi hluboký, vliv na účastníky akcí je o poznání povrchnější. Účastníci v DCŽM nalézají především síť vztahů, která se

³⁷⁵ Srov. BALÍK, J. (ed.). *Pastorační plán*, s. 29; ŠIMÁČEK, Miroslav; BALÍK, Jan. *Identita Sekce pro mládež ČBK, Diecézního centra pro mládež (DCM) a Diecézního centra života mládeže (DCŽM): výklad inspirovaný desetiletým vývojem Sekce pro mládež*. Praha: Sekce pro mládež ČBK, 2000, s. 7.

³⁷⁶ Srov. BALÍK, J. (ed.). *Pastorační plán*, s. 25.

³⁷⁷ Srov. BALÍK, J. *Diecézní centra života mládeže*, 162.

³⁷⁸ Srov. BALÍK, J. *S mladými ke Kristu*, s. 326.

může dále rozvíjet, a to mnoha způsoby. Cílem je tedy vytváření potenciálně kvalitního neformálního prostředí, což je pro současnou mládež velmi důležité. Takto vzniklé vztahy by měly pomoci ve složitých situacích a stát se prevencí osamělosti, která blokuje proces dospívání, a to i v oblasti víry. Balík tedy dnes tvrdí, že program center je *preventivní*, protože v něm účastníci nalézají pozitivní prosociální skupinu vrstevníků s náboženským přesvědčením. Přisuzuje centrum také terapeutickou funkci, neboť právě kvalitní vztahy, které tam zažívají, mohou pomoci zpracovat negativní zážitky a vyrovnat se s nimi. Pobyt v centru má upevňovat návštěvníky v odvaze žít svůj život na základě opravdových lidských hodnot a podporuje je v životě z víry. V centru má mladý člověk možnost doplnit své fyzické, psychické i duchovní síly.

Při srovnání Balíkových textů ze začátku milénia se současnými dokumenty (Statut Sekce, poslední Balíkova kniha), lze mezi nimi objevit značné rozdíly. Tyto rozdíly lze interpretovat dvěma způsoby: buď Balík změnil zcela cílové zaměření DCŽM – od katecheze a formace věřící mládeže k diakonické pastorači mládeže, o které před více než dvaceti lety psal Kaplánek, anebo pouze změnil rétoriku vzhledem k nutnosti hledání nových finančních zdrojů z veřejných prostředků.

Pokud by Balík skutečně změnil svůj pohled na smysl DCŽM a chápal by je jako zařízení diakonické pastorače mládeže, jednalo by se o něco zcela jiného než o to, co před třiceti lety zakládal. Diecézní centra mládeže byla přece zakládána jako otevřené domy (*casà d'accoglienza*), v nichž se realizuje křesťanský život, a návštěvník má šanci stát se spoluvůrcem tohoto života.³⁷⁹ Z toho důvodu lze spíše usuzovat na to, že současné formulace Statutu jsou odpovědí na úspornou strategii ČBK, a tedy pokusem alespoň trochu pozměnit image DCŽM, aby dosáhla na veřejné finance. Nakonec účelovost ve vývoji DCŽM není nic nového: ačkoliv DCŽM fakticky podléhají vedení diecéze (biskupovi a konkrétně pověřenému knězi, který je obvykle i ředitelem DCM), byla ve všech diecézích už v devadesátých letech založena občanská sdružení, dnes zapsané spolky, a to za účelem snadnějšího přístupu k podpoře ze strany státní správy a samosprávy.

³⁷⁹ Srov. BALÍK, J. (ed.). *Pastorační plán*.

Ačkoliv je tento postup běžný a vynucený poměry, skrývá v sobě nebezpečí nepravdivosti. Církev a velké množství jejích institucí, včetně Sekce pro mládež a DCM, mají hierarchickou strukturu. Spolky naproti tomu mají strukturu demokratickou. Pokud by se dal prostor demokracii, tedy rozhodování „zdola“, mohlo by se stát, že se některé církevní instituce budou vyvíjet jiným směrem, než bylo záměrem představených (biskupů).³⁸⁰ Pokud existuje mezi biskupy a dalšími církevními představenými strach z takového vývoje, vytváří se pouze zdánlivé struktury – do výborů a správních rad jsou voleni zaměstnanci biskupství nebo jiných církevních struktur; tomuto vývoji napomáhá nechuť většiny lidí dobrovolně se angažovat. Tak se tyto spolky stávají pouze prodlouženou rukou hierarchie, což je v přímém rozporu se smyslem nestátních neziskových organizací, za které jsou spolky považovány.

³⁸⁰ Příkladem mohou být spolky v Německu, které jsou dnes sdruženy pod Zentralkomitee der deutschen Katholiken (ZKdK). K tomuto tématu srov. NEUNER, P. *Laici a klérus*.

4 Hodnocení reality DCŽM z hlediska pastorální teologie mládeže

Apriorní charakteristikou DCŽM je otevřenost, která má navodit atmosféru domova pro každého, kdo navštíví centrum. Přijetí do „intenzivního společenství“³⁸¹, které vytváří kněz spolu s členy týmu, je kritériem pro fungování DCŽM. Tyto prvky jsou deklarovány jak v *Pastoračním plánu* a ve statutech Sekce, tak i v publikacích mons. Jana Balíka, dlouholetého předsedy Sekce pro mládež ČBK. Z oficiálního, byť nezveřejněného dokumentu ČBK *Odpovědi ohledně synody o mladých lidech za Českou biskupskou konferenci*,³⁸² který byl přeložen do italštiny a poslán za ČBK jako podklad k Synodě o mládeži, vyplývá spokojenost českých biskupů (nebo alespoň autora dokumentu) s fungováním DCŽM. Autor dokumentu³⁸³ poukazuje na plody práce DCŽM.

Jako první výsledek práce DCŽM se zmiňuje *vděčnost mnoha kněží, zasvěcených osob či manželů za povolání*; jsou to osoby, které našly své povolání díky pobytu v DCŽM a toto povolání naplňují *příkladným způsobem*. Jako další pozitivum je prezentována *schopnost center zprostředkovat intenzivní společenství*, což se považuje za významný *formační prvek*. DCŽM dle této zprávy naplňují cíle zakotvené v *Pastoračním plánu 2002*, neboť v rámci pobytu se mladí učí přebírat *odpovědnost za vlastní život, za církev a za svět*. DCŽM je ve zprávě líčeno jako *místo k obrácení mladého člověka a objevení Boha jako lásky, k rozhodnutí se pro aktivní život ze svátostí a nalezení životního povolání*. Dále DCŽM dodává sílu do rozhodnutí mladých lidí *žít předmanželskou čistotu*.

DCŽM tedy dle této zprávy plní sociální potřeby mladých lidí, neboť

³⁸¹ Srov. BALÍK, J. *S mladými ke Kristu*, s. 323.

³⁸² Srov. ČBK. *Odpovědi*.

³⁸³ Autorem „Odpovědi“ je s největší pravděpodobností Jan Balík, což lze odvodit také z toho, že elektronický soubor obsahující tento dokument pochází jednoznačně z PC Jana Balíka (poslední úprava dokumentu 3. 8. 2017). Nepřímým dokladem autorství Jana Balíka je také skutečnost, že oddíl zprávy věnovaný členům týmů DCŽM je téměř doslovně obsažen v Balíkově nejnovější souhrnné publikaci *S mladými ke Kristu* (2019). Jedná se o pasáž na s. 14 v *Odpovědích*, která je totožná s odstavcem z knihy *S mladými ke Kristu*, s. 326. K doplnění kontextu je vhodné připomenout, že dva měsíce po zaslání *Odpovědi* byl Jan Balík jmenován konzultantem vatikánského Dikasteria (úřadu) pro laiky, rodinu a život, a to jako „zakladatel služby pastorační mládeže v České republice“. Blíže DICASTERO PER I LAICI, LA FAMIGLIA E LA VITA. *Membri e Consultori*. [cit. 24. 6. 2022] Dostupné online: <http://www.laityfamilylife.va/content/laityfamilylife/it/il-dicastero/membri-e-consultori.html>.

podporuje navazování vztahů v neformálním prostředí. Centřům je přisuzována preventivní i terapeutická funkce, neboť nabízejí *pozitivní skupinu vrstevníků* (pod pozitivní skupinou se v tomto kontextu chápe mládež s náboženským přesvědčením). Schopnost center působit i terapeuticky je dle autora zprávy doložena tím, že mladý člověk nachází v centru *kvalitní vztahy*, a ty mu pomáhají zpracovat negativní zážitky. Negativní zážitky jsou přisuzované autorem *především časté nedostatečné péči v rodině*. Na závěr výčtu plodů DCŽM autor zprávy tvrdí: „Pobyt v centrech tohoto typu upevňuje návštěvníky v odvaze žít svůj život na základě skutečně lidských hodnot, podporuje je v životě z víry a rozvíjí jejich aktivitu v místech, kde žijí.“³⁸⁴ Pokud by platila tato charakteristika, byla by DCŽM místy *inkulturace*, v nichž se podporuje a rozvíjí *participace*.

Vzhledem k tomu, že autor *Odpovědi* nedokládá svoje tvrzení žádnými empirickými daty anebo svědectvím nezaujatých osob, nelze se vyhnout některým pochybnostem, které jsou formulovány v následujících otázkách:

- Oč opírá autor tvrzení, že pobyt na DCŽM přináší mladým katolíkům sílu k rozhodnutí „žít předmanželskou čistotu“?
- Pomáhá pobyt v centru (prokazatelně) mladým lidem zpracovávat negativní zážitky?
- Jak lze spojit dvě na první pohled protikladná tvrzení: mladí lidé vytvářejí v DCŽM „pozitivní skupinu s náboženským přesvědčením“ a současně se v centru setkáváme s účastníky, kteří zažívají „nedostatečnou péči v rodině“? Jsou mezi účastníky skutečně lidé s rodinnými problémy, kteří navíc mají odvahu o těchto problémech mluvit s ostatními? Pokud ano, jak je zajištěna psychologická péče?
- Jak je to s aktivním zapojením návštěvníků DCŽM v jejich vlastních (domovských) farnostech?

Očividně si je sám Balík vědom potřeby své tvrzení empiricky doložit. Tím

³⁸⁴ Tato tvrzení lze najít také v publikaci Jana Balíka, kde se autor odkazuje na dílo Eriky Vaculíkové s názvem *Církevní centra života dětí a mládeže vzniklé po roce 1989*, které vzniklo zřejmě jako závěrečná práce na Ostravské univerzitě v roce 2000. Text ovšem není dohledatelný ani ve veřejných zdrojích, ani v knihovnách.

se dá vysvětlit také série výzkumů, které inicioval. Jeden z prvních s názvem *Diecézní centra života mládeže II. Výzkum života týmáků v Diecézních centrech života mládeže* (2001) a pak *Diecézní centra života mládeže III. Výzkum života týmáků v Diecézních centrech života mládeže 30 let po jejich vzniku* (2010) je zaměřen na dobrovolníky (takzvané „týmáky“) DCŽM.³⁸⁵ Ale ani tento výzkum jednoznačně nepotvrdil, že by dlouhodobý pobyt v DCŽM (v tomto případě v týmu) přinesl člověku hlubokou lidskou a duchovní formaci.³⁸⁶ Další výzkumy se už na toto téma neorientovaly.

Výše uvedené otázky, spolu s dalšími pochybnostmi o tom, zda se v DCŽM naplňují vznešené ideály obsažené v dokumentech, vedly autorku této disertační práce k realizaci vlastního empirického výzkumu.

4.1 Důvod a design výzkumu

Dostupné dokumenty pojednávající o DCŽM obsahují zpravidla pouze principy a pravidla života v DCŽM, případně vybrané zkušenosti některých aktivních účastníků. Jedním z pokusů o empirický výzkum bylo dotazníkové šetření realizované Janem Balíkem na celostátním setkání mládeže v Olomouci v roce 2017. Tento výzkum byl zaměřen především na názory účastníků. Jan Balík na základě výsledků tohoto šetření formuloval výše zmíněnou zprávu o stavu mládeže v ČR, kterou ČBK poslala na Sekretariát biskupské synody jako podklad pro XV. řádné zasedání biskupské synody na téma „Mladí, víra a rozlišování povolání“, zkráceně nazývané také „Synoda o mládeži“.

Po odeslání této zprávy začalo – s dost velkým zpožděním – dotazování mladých lidí (aspoň těch věřících) na základní otázky synody, a to prostřednictvím sociální sítě Twitter a také prostřednictvím osobních rozhovorů, a to z iniciativy

³⁸⁵ Srov. ČAPEK, Jan; BALÍK, Jan. *Diecézní centra života mládeže III: výzkum života týmáků v Diecézních centrech života mládeže 30 let po jejich vzniku*. Praha: Asociace křesťanských sdružení mládeže; Sekce pro mládež ČBK, 2010.

³⁸⁶ Srov. ČAPEK, Jan; BALÍK, Jan. *Diecézní centra života mládeže II: výzkum života týmáků v Diecézních centrech života mládeže*. Praha: Asociace křesťanských sdružení mládeže; Sekce pro mládež ČBK, 2001, s. 72.

plzeňského biskupa Tomáše Holuba, který byl ČBK zvolen delegátem zasedání biskupské synody v roce 2018. Biskup Holub ovšem neměl možnost v krátkém čase (od března do září 2018) systematicky vyhodnotit výsledky dotazování na sociálních sítích i vlastních konzultací. Přesto se lze domnívat, že významný projev, který biskup Holub přednesl v rámci biskupské synody,³⁸⁷ vychází právě z jeho bezprostřední komunikace s mladými lidmi v ČR.

Skutečnost, že obsah tohoto projevu je v příkrém rozporu s výsledky šetření Jana Balíka, vede k zamyšlení a k otázce: *Lze považovat účastníky velkých setkání (celostátní setkání mládeže, světové dny mládeže) za reprezentativní vzorek mladých praktikujících katolíků v ČR?* V této kapitole bude hledána odpověď na tuto otázku, a to nejprve statistickým srovnáním počtů účastníků jmenovaných akcí a celkového počtu praktikujících katolíků. Potom pomocí provedeného výzkumu bude podán přesnější obrázek o skupině mladých lidí, kteří se účastní SDM, CSM a dalších akcí pořádaných Sekcí, DCM anebo DCŽM. Přitom lze předpokládat, že účastníci velkých setkání jsou z velké části stejnou skupinou jako účastníci akcí DCŽM. Aktivnější z nich se také účastní setkání animátorů.

4.1.1 Podněty vedoucí k výzkumu

Diecézní centra života mládeže jsou představována, jako „místa evangelního života a neustálého přijímání mladých lidí, místa otevřeného, intenzivního života ve společenství kněze a týmu mladých lidí.“³⁸⁸ Tyto domy mají nabízet mladým lidem domov a společenství, podobně jako to nabízel Miroslav Šimáček na sklonku totality na faře v Příchovicích. Příchovická fara nabízela společenství věřících mladých lidí a příjemnou rodinnou atmosféru. Tento model měla převzít i centra pro mládež, zřizovaná v jednotlivých diecézích ČR.

O DCŽM se mluví jako o nabídce, která „přinesla církvi mnoho plodů“ a stala inspirací pro vznik podobných míst na Slovensku. Iničiátoři a propagátoři

³⁸⁷ Srov. JEMELKA, František. *Biskup Tomáš Holub na Synodě o mladých lidech* (5. 10. 2018). [cit. 24. 6. 2022] Dostupné online: <https://www.cirkev.cz/cs/aktuality/181005biskup-tomas-holub-na-synode-o-mladych-lidech>.

³⁸⁸ Srov. BALÍK, J. *S mladými ke Kristu*, s. 320.

DCŽM považují tato centra za *originální příspěvek české církve církvi univerzální*.³⁸⁹ V poslední dekádě ovšem dochází ke změnám v postavení jednotlivých DCŽM. Na jedné straně se „rozvírají nůžky“ mezi DCŽM v diecézích, v nichž přežívá ještě určitá katolická tradice, a v diecézích silně sekularizovaných. Na druhé straně některá centra změnila zcela svůj profil, jako například Nazaret v Praze – Kunraticích nebo Ktiš v českobudějovické diecézi. Důvody jsou především personální a finanční. Výsledek je ovšem takový, že v těchto dvou DCŽM už neexistuje komunita „týmáků“, která by spolu s knězem zajišťovala stálý provoz centra.

Proto je namístě se ptát, co mladým lidem přinášejí DCŽM i po třiceti letech od jejich založení. Tato základní otázka se může rozložit na několik otázek dílčích:

- Hledají i dnes mladí věřící v církevní instituci pocit přijetí, společenství a atmosféru domova?
- Co přináší návštěvníkům DCŽM?
- Kdo jsou mladí lidé, kteří zde opakovaně tráví volné dny?
- Proč mladí lidé navštěvují DCŽM?
- Kdo vlastně navštěvuje tato centra? Jaká má kritéria pro rozhodnutí, že dorazí?

Tyto otázky se staly námětem pro autorčino výzkumné šetření. Z odpovědí na tyto otázky chce autorka vyvodit, *jaké místo má DCŽM v pastoraci mládeže v dnešní době*.

4.1.2 Cíle výzkumu – výzkumné otázky – operacionalizace

Dlouhodobé zkušenosti s komunikací uvnitř církve přivedly autorku k potřebě přesvědčit se o tom, zda informace předkládané v oficiálních dokumentech odpovídají realitě. V třetí kapitole bylo podrobně pojednáno o ideálech a historii diecézních center života mládeže. V této kapitole je záměrem přiblížit a popsat výzkumné šetření, které mělo dva hlavní cíle:

³⁸⁹ Srov. tamtéž, s. 323.

- 1, zjistit, kdo navštěvuje DCŽM (jací jsou to lidé, jaké mají vlastnosti, postoje a názory);
- 2, zjistit, zda DCŽM realizuje ideály, které deklaruje (soulad dokumentů s realitou).

K dosažení těchto cílů bylo nutné určit, které informace jsou relevantní, a jak je získat. K naplnění prvního cíle posloužil dvoufázový výzkum: nejdříve byl v kvalitativních rozhovorech získán přehled o názorech a osobních postojích a prioritách aktivních účastníků akcí DCŽM; poté byl mladým lidem – účastníkům CSM – dán poměrně podrobný dotazník (viz příloha 2), podle něhož bylo možné identifikovat mezi pravidelnými návštěvníky DCŽM různé typy osobností. K dosažení druhého cíle v podstatě stačilo pouze srovnat deklarované ideály s běžnými problémy v DCŽM, a tím doložit nepravdivost některých údajů, které jsou obsaženy v oficiálních dokumentech.

4.1.3 Design výzkumu

Soubor respondentů tvořili dospívající ve věku 14 až 29 let z celé České republiky, kteří aspoň jednou navštívili diecézní centrum života mládeže. Výzkum proběhl ve dvou fázích – kvalitativní a kvantitativní.

Kvalitativní výzkum byl vyhodnocen zjednodušenou formou: hledány byly pouze kategorie (kódy), které se týkaly následujících prvků, které jsou zdůrazněny v normativních dokumentech Sekce pro mládež, respektive DCŽM:

- otevřenost pro mladé;
- prostředí formované evangeliem;
- prostředí domova;
- zapojení mladých lidí do chodu života centra;
- dobrovolné sdílení duchovních, osobních i materiálních dober;
- vnímání DCŽM jako rodinného a otevřeného prostředí;
- zažívání zkušenosti s Kristem.

Pozornost mohla být věnována i jiným kategoriím, nicméně vybrány byly

jen tyto, protože odpovídají také výzvám papeže Františka obsaženým v apoštolské exhortaci *Christus vivit* (čl. 216-222).

Smyslem hlavní části výzkumu – dotazníkového šetření – bylo získat data pro vytvoření typologie účastníků akcí DCŽM. Protože bylo již z kvalitativní části výzkumu zřejmé, že účastníci celostátního setkání animátorů (léto 2019) jsou současně i účastníky aktivit DCŽM, ukázalo se jako vhodné využít ke sběru dat právě toto setkání. Vyhodnocení dotazníkového šetření proběhlo pomocí programu Microsoft Excel, přičemž hlavní metodou bylo hledání korelací mezi jednotlivými položkami a proměnnými, což autorce práce posléze umožnilo odpovědět na čtyři výzkumné otázky:

- Co přivádí mladé lidi k účasti na akcích DCŽM / k pobytu v DCŽM? (kapitola 4.3.1)
- Jaký význam má pobyt v DCŽM pro víru účastníků? (kapitola 4.3.2)
- Jak hodnotí účastníci DCŽM? (kapitola 4.3.3)
- Jak se odráží pobyt v DCŽM v každodenním křesťanském životě ve farnosti? (kapitola 4.3.4)

Typologie účastníků akcí DCŽM je poté shrnuta v kapitole 4.3.5.

4.2 Kvalitativní fáze výzkumu – průběh a výsledky

Kvalitativní fáze výzkumu byla realizována na přelomu let 2018 a 2019. Záměrem bylo získat určité spektrum informací o účastnících aktivit DCŽM a o jejich názorech a prioritách. Výsledky sloužily především k tomu, aby bylo možné vytvořit v další fázi výzkumu takovou baterii dotazů, která autorce umožní stanovit typologii účastníků, určit jejich motivaci k účasti na akcích DCŽM a jejich postoje a názory. Proto lze považovat kvalitativní část výzkumu za předvýzkum.

4.2.1 Výzkumný vzorek – sběr dat – vyhodnocení

V kvalitativní části výzkumu byl sběr dat proveden metodou polostrukturovaných rozhovorů s účastníky akcí DCŽM. Za účastníka akcí se počítal mladý člověk ve věku 13 a více let, který se zúčastnil alespoň jednou za poslední dva roky nějaké akce pořádané DCŽM. Pomocí techniky „sněhové koule“ se autorce výzkumu podařilo vyhledat 18 vhodných informantů, kteří dostatečně zastupovali různost krajů ČR.³⁹⁰ Každému respondentovi bylo pro označení přiděleno velké písmeno a číslo, které, vyjadřuje věk respondenta například F15 či D14.

Tabulka 1: Struktura výzkumného vzorku kvalitativního šetření

Věk \ Pohlaví	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	29	Σ
Ženy	1	2	4	0	1	0	3	1	0	1	0	1	0	14
Muži	0	0	0	0	2	0	0	0	0	1	0	0	1	4
Celkem	1	2	4	0	3	0	3	1	0	2	0	1	1	18

Rozhovory probíhaly individuálně formou face to face v časové dotaci 20-30 minut. Rozhovory byly zaměřeny na tato témata (více viz příloha 1):

- 1, Motivace k účasti na aktivitách DCŽM. Od původní (první) motivace, až po tu současnou.
- 2, Osoba informanta, jeho víra; prožívání víry v rodině.
- 3, Aktivity, kterých se účastní v DCŽM – výčet aktivit a subjektivní hodnocení (co mu to přináší).
- 4, Hodnocení DCŽM (pozitivní prvky – co by se mělo zachovat, negativní – co změnit).

³⁹⁰ Autorka oslovila tři osoby – jednu z Královéhradeckého kraje, druhou ze Zlínského kraje a třetí z Jihočeského kraje. Tyto tři osoby oslovily další, takže nakonec bylo osloveno 18 mladých lidí, s nimiž byly provedeny rozhovory. Ve výzkumném vzorku byli čtyři muži (věk 17, 17, 22, 29) a 14 žen ve věku 13, 2 x 14, 4 x 15-17, 3 x 19-20, 22, 24. Rozhovory se uskutečňovaly individuálně, jen s jednou výjimkou třináctiletého děvčete (rozhovor s ní označen jako LN15), kde byla přítomná i starší setra, s níž byl následně také udělán rozhovor.

Rozhovory byly zaznamenány na diktafon a poté doslovně přepsány. Informanti s nahráváním předem souhlasili. Vzhledem k tomu, že informanti nesouhlasili se zveřejněním plného textu svých výpovědí, nejsou tyto obsahem přílohy práce, ale jsou uloženy v archivu autorky této disertační práce.

Nahrané rozhovory byly doslovně přepsány do elektronické formy. Pro kódování byl použit původně německý program MAXQDA 7. Autorka v tomto programu vytvořila hlavní kategorie, kódy a subkódy. Kódování dat, systém kódů, jejich zakotvení a analýza byly provedeny podle kvalitativní zakotvené teorie v podání rakouského sociologa Philippa Mayringa.³⁹¹

4.2.2 Motivace k účasti na aktivitách DCŽM

Z rozhovorů s informanty vyplynulo, že hodnota, která je v DCŽM přitahuje, je *neformální prostředí*, tedy prostředí, v němž mohou snadno navazovat vztahy bez sociálních bariér. Skutečnost, že se v rámci DCŽM vytváří určitá velká uzavřená skupina anebo spíše *komplex menších uzavřených skupin*, je rovněž něco, co účastníky přitahuje. Dává jim to totiž jistotu, že při příští návštěvě (zejména na stejném typu akce) znovu potkají lidi, s nimiž se už seznámili, takže budou moci pokračovat v komunikaci („opět potkám tyhle své nové přátele“³⁹²). Proto mnozí zdůrazňují, že se „těší na společenství, které tam zažívají“³⁹³. Navíc se v tomto společenství „cítí blíž Bohu“³⁹⁴. Dokonce lze mluvit i o tom, že zde „čerpají sílu pro uvěření“³⁹⁵. Skutečnost, že všichni účastníci jsou praktikující věřící, vzbuzuje u všech *pocity jistoty*.³⁹⁶

Významným prvkem je rovněž okolnost, že pro mnohé je pobyt na DCŽM první možností *setkat se s jiným katolickým prostředím, než na které jsou zvyklí ve svých farnostech*.

³⁹¹ Srov. MAYRING, Philipp. *Qualitative Inhaltsanalyse: Grundlagen und Techniken*. Weinheim: Beltz, 2015.

³⁹² Rozhovor B24, N19, K9, F15, E14.

³⁹³ Rozhovor B24, K19.

³⁹⁴ Rozhovor D14, B24, K19, E14.

³⁹⁵ Rozhovor D14.

³⁹⁶ Rozhovor N19, E14, V22, B24, A20, T19, M19.

Pokud jde o prvotní motivaci, která vedla účastníky k tomu, že se rozhodli jet do DCŽM, je to často podpora ze strany rodičů.³⁹⁷ Jindy je to prostá zvědavost – slyšeli o centru od svých sourozenců anebo kamarádů z kostela.³⁹⁸ A když už se jednou účastnili a líbilo se jim, těší se na poznání nových lidí, setkání s dosavadními kamarády, s věřícími lidmi „na stejné vlně“; těší se na přátelskou atmosféru, chtějí zažít něco nového, načerpat víru.³⁹⁹ Pravidelní účastníci už mají vnitřní motivaci k účasti. Přijíždí s vizí – chtějí si pobyt užít.⁴⁰⁰ Očekávají dobře připravený program a jistou péči,⁴⁰¹ dalo by se možná říci „duchovní a hmotný servis“. Přitom je účastník rád i za to, že se může podílet na chodu domu nějakou praktickou činností či přípravou liturgie, protože mu to dává možnost při práci poznat nové lidi.⁴⁰² V rozhovorech nezazněl důraz na odpočinek nebo krásnou přírodu.⁴⁰³

4.2.3 Víra a její rozvoj

Z rozhovorů vyplývá, že diecézní centra života mládeže hrají významnou roli v životě určitého segmentu mladých katolíků, protože jim mohou představit jinou tvář křesťanství, než je ta, kterou zažívají ve svých domovských farnostech.⁴⁰⁴ Také zapojení účastníků do chodu domu a do přípravy programu má formační charakter – učí odpovědnosti. Trochu obtížnější je zapojení při velkých akcích, protože tam někteří mladí lidé, kteří by se mohli zapojit, spíše čekají, že se zapojí jiní.⁴⁰⁵ DCŽM je bezpečné prostředí, v němž je možné chybovat a učit se z chyb. Výzvou může být třeba i vedení modlitby v malé skupince, která může povzbudit ve víře toho, kdo na sebe tento úkol – i když jen v jednom okamžiku – vezme. Nakonec je třeba poznamenat, že účast na všech bodech programu je dobrovolná.⁴⁰⁶

³⁹⁷ Rozhovor D14, M19.

³⁹⁸ Rozhovor S26, K19.

³⁹⁹ Rozhovor T19, LN15, T17.

⁴⁰⁰ Rozhovor D14, M17.

⁴⁰¹ Rozhovor F15, D14.

⁴⁰² Rozhovor S26.

⁴⁰³ Rozhovor V22, N19.

⁴⁰⁴ Rozhovor S22, A19.

⁴⁰⁵ Rozhovor R17.

⁴⁰⁶ Rozhovor N17, P22.

DCŽM je místem, kde mají mladí věřící možnost vzájemně se seznámit a mluvit spolu o Bohu. Může se stát místem, které mladým věřícím – skrze společenství – pomůže překlenout kritické období rezervovanosti vůči autoritám, ať už jde o učitele, kněze, rodiče, ale i samotného Boha.⁴⁰⁷ Pozitivně je hodnocena už sama skutečnost, že je zde možné mluvit o Bohu.⁴⁰⁸

Program je deklarován jako prostředek k naplnění duchovních potřeb. Mladí navštěvují celé spektrum akcí pořádaných DCŽM, od přípravy na svátosti až k prázdninovým akcím různého zaměření (ministrantský, taneční tábor atp.). Pro starší účastníky jsou přitažlivější příležitostné akce, hlavně Silvestr. Raději stráví Silvestr na DCŽM než doma. Nejenže potkají známé lidi, ale jsou vděční za nabídku ticha a zamyšlení.

Z rozhovorů se dá rovněž usuzovat, že prohloubení náboženského života se v centrech děje spíše na rovině emoční: informanti pozitivně hodnotí jiný způsob prožívání liturgie a modlitby, a to *díky vytvoření jiné atmosféry*, než je ta, kterou znají z domova (ze své domovské farnosti). Zpěv, tma a svíčky jsou pro ně momenty, které jim zprostředkují prožitek Boží blízkosti, více než formální projevy kněze.⁴⁰⁹ Atmosféra v DCŽM je pro ně přitažlivější než atmosféra velkých setkání, protože na velkých setkáních neprožívají tolik individuální zájem ze strany kněží. Proto informanti pozitivně hodnotili akce s počtem účastníků do třiceti lidí.⁴¹⁰ U velkých akcí je možnost seznámení s více účastníky paradoxně omezená. Pokud je tedy jejich motivem k účasti na takové akci seznámení s novými lidmi, odcházejí z dané akce mírně zklamáni.⁴¹¹ Zazněl názor, že program větších akcí se hodí spíše pro extroverty.⁴¹² Hlavní očekávání na akcích pořádaných DCŽM je tedy zřejmě komunikace s mladými věřícími. Nejde tedy o to, že by se chtěli jen „nechat bavit“.

⁴⁰⁷ Rozhovor A20.

⁴⁰⁸ Rozhovor A20.

⁴⁰⁹ Rozhovor R17, D15, M17, A20, T19, B24, T17.

⁴¹⁰ Rozhovor D15, F17 LN15.

⁴¹¹ Rozhovor K19, D15.

⁴¹² Rozhovor B24.

4.2.4 Hodnocení DCŽM v rozhovorech s informanty

Hodnocení DCŽM ze strany informantů bylo vesměs pozitivní, protože základním typem účastníka akcí DCŽM je zřejmě *mladý člověk, který má pozitivní zkušenost s DCŽM, a proto se pravidelně účastní programů centra*.

Pokud jde o hodnocení práce týmů DCŽM, z rozhovorů vyplynulo, že „týmáci“ mají autoritu, účastníci se nechají jimi v rámci pobytu organizačně vést (rozhodování o programu, rozdělení pracovních úkolů).⁴¹³ Většina informantek sama od sebe hovořila o tom, že přemýšlely o eventuální budoucí účasti v týmu. Od (čtyř) mužů – informantů nic takového nezaznělo. Všichni celkově vnímali rozdílnou pozici týmu a účastníků.⁴¹⁴ O knězi informanti mluvili jako o někom, kdo může pomoci porozumět náboženským tématům. Jinak jeho role v týmu nebyla zmiňována.

Co se týče „otevřenosti“ DCŽM vzhledem k ožehavým tématům (například sexualita), jsou výroky informantů hodně rozdílné. Někteří vnímají otevřenost i vůči obtížným tématům a oceňují ji,⁴¹⁵ jiní ji naopak postrádají.⁴¹⁶ Za rizikový faktor lze považovat „skupinkování“ účastníků pobytu, a to zejména při krátkodobých akcích. Pro nového účastníka anebo pro účastníka, který nějak „vybočuje z řady“, je velmi obtížné zařadit se do skupiny pravidelných účastníků, kteří se mezi sebou dobře znají a těší se na sebe navzájem.

4.2.5 Celkové závěry kvalitativní fáze výzkumu

Na základě výsledků kvalitativního výzkumu bylo identifikováno třináct opakujících se charakteristik účastníků akcí DCŽM,⁴¹⁷ které se týkají uvedených čtyř okruhů – motivace (A), víra (B), hodnocení DCŽM (C), participace účastníků

⁴¹³ Rozhovor V22.

⁴¹⁴ Rozhovor K19, B24, V22.

⁴¹⁵ Rozhovor A20.

⁴¹⁶ Rozhovor K19.

⁴¹⁷ Ačkoliv kvantitativní výzkum pracuje zpravidla s několika přesnými hypotézami, vytvořila jsem na základě kvalitativního výzkumu uvedených 13 charakteristik, které jsem ověřovala v dotazníkovém šetření.

na životě (jejich) domovských farností (D). Většinou se mohou tyto charakteristiky objevovat u jednotlivých osob současně, některé se však vzájemně vylučují (6 a 7, 10 a 11, 12 a 13). Jednotlivé charakteristiky, které jsou formulované jako hypotézy, jsou výsledkem operacionalizace jednotlivých okruhů.⁴¹⁸ Jedná se o následující charakteristiky, které byly posléze kvantifikovány pomocí dotazníkového šetření:

Okruh A – Motivace:

- 1, Dospívající jsou k účasti na akcích DCŽM motivováni rodiči, sourozenci anebo kamarády.
- 2, Dospívající se účastní akce, pokud vědí, že tam bude někdo, kdo je jim blízký.
- 3, Účastníci chtějí být s kamarády/kamarádkami a potřebují si „povídat o životě“.
- 4, Dospívající a mladí dospělí se účastní aktivit, protože chtějí „dělat něco pro druhé“.

Okruh B – Význam pro život z víry:

- 5, Dospívající a mladí dospělí se účastní programů, protože chtějí s druhými sdílet svou křesťanskou víru a rozvíjet ji.
- 6, Účastníci náboženské projevy sice přijímají, ale nejsou pro ně prioritou.
- 7, Účastníci tvrdí, že jim DCŽM pomáhá rozvíjet vlastní víru a sdílet ji s druhými.
- 8, Účastníci oceňují, že mohou v DCŽM hovořit s knězem nebo s členy týmu o své víře.

Okruh C – Hodnocení DCŽM:

- 9, Atmosféra DCŽM pro účastníky představuje jakousi „jistotu přijetí“.
- 10, Účastníci udělali s DCŽM negativní nebo ambivalentní zkušenost.
- 11, Účastníci udělali s DCŽM pozitivní zkušenost, což je vede k angažovanosti pro centrum.

⁴¹⁸ Operacionalizace je pojem používaný v empirickém výzkumu. Pokud zkoumáme nějaký jev nebo pojem, je třeba určit znaky, které nám tento pojem umožní jednoznačně identifikovat. Tento postup se nazývá operacionalizace.

Okruh D – Participace účastníků na životě jejich farností:

- 12, Účastníci akcí se angažují ve farnostech jen průměrně. A i to je závislé na tom, zda se ve farnosti „něco děje“.
- 13, Účastníci akcí jsou ve svých farnostech uvědoměle aktivní.

4.3 Dotazníkové šetření – průběh a výsledky

Dotazníkových šetření na úrovni bakalářských nebo magisterských prací zaměřených na mládež a její rozvoj není málo, někteří respondenti se proto cítí být přetížení množstvím dotazníků a odmítají se účastnit dalších výzkumů. Autorka proto zvolila jednu z nejspolehlivějších metod – distribuce a výběr dotazníků přímo na místě. Jednalo se o dotazníkové šetření realizované na celostátním setkání animátorů v Chotěboři (CSA) v roce 2019. Dotazník byl určen těm účastníkům CSA, kteří aspoň jednou navštívili DCŽM.

Výběr akce, kde byly rozdány dotazníky, byl záměrný. Autorka zvolila celorepublikovou akci katolické mládeže, které se zúčastní podobné spektrum potenciálních respondentů jako na celostátním setkání mládeže v Olomouci.

Přihláška na celostátní setkání animátorů je podmíněna doporučením, které vyhotoví kněz, člen DCM, anebo odpovědný zástupce hnutí nebo řeholní komunity, kde se zájemce o setkání aktivně zapojuje při práci s dětmi či mládeží. Mladý člověk, který nedosáhl ještě věku 18 let, musí přiložit písemný souhlas zákonného zástupce k účasti na dané akci, v němž je stanoveno, kdo bude za nezletilého po dobu akce zodpovídat. Protože se animátorské kurzy v režii diecézí většinou uskutečňují v DCŽM, dalo se předpokládat, že tyto kurzy nebudou jedinou zkušeností účastníků CSA s DCŽM.

4.3.1 Sběr dat – dotazníkové šetření

Autorka provedla šetření s dovolením organizátorů akce. Výhodou zvoleného postupu byla možnost zastihnout a kontaktovat cílovou skupinu

v prostředí, kde budou mít její členové čas a prostor pro vyplnění dotazníku, jehož téma navíc tematicky souvisí se setkáním, na němž bylo šetření provedeno. Tím, že autorka mohla s respondenty osobně mluvit a vysvětlit smysl dotazníkového šetření, byla očekávána výraznější návratnost. Aby pro ně nebyla jen anonymní osobou, sama se aktivně účastnila akce a prezentovala jedno téma (společenství) v rámci jednoho z workshopů.

Oficiálně se zmiňované akce zúčastnilo zhruba 300 účastníků⁴¹⁹. Dotazník byl určen pouze pro účastníky z řad mládeže. Proto nebyl rozdán biskupům, kněžím, jáhnům, seminaristům, řeholníkům a řeholnicím a lidem s pracovním úvazkem v diecézním centru mládeže nebo diecézním centru života mládeže, ani hostům vystupujícím v programu.

Setkání bylo určeno mladým lidem ve věku mezi 16 a 24 roky, kteří působí anebo chtějí působit ve farnosti či ve společenství. Dotazníky byly rozdány účastníkům jednotlivě. Bezprostředně dotazník vyplnilo 80 respondentů. Ostatních 79 respondentů, kteří dotazník vyplnili, jej vraceli na určené místo anebo přímo tazatelce během následujících dvou dní. Sběr dotazníků tedy probíhal tři dny. Účast na šetření byla dobrovolná.

Účastník výzkumu byl v úvodu dotazníku seznámen s tím, že cílem šetření je zjistit, kdo jsou návštěvníci diecézních center života mládeže a jaký význam pro ně tato centra mají, a že dotazník je součástí disertačního projektu, jehož výsledky budou zveřejněny v rámci disertační práce a využity k reflexi pastorace mládeže v českých a moravských diecézích.

Dotazník obsahoval většinou uzavřené otázky a několik otevřených otázek. První, ale nečíslovaný soubor uzavřených otázek se týkal identifikace pohlaví, věku, diecéze, školy. Dále k tomuto souboru otázek patřil dotaz, zda respondent bydlí s rodiči nebo sám, a zda během pracovního týdne bydlí u rodičů mimo město,

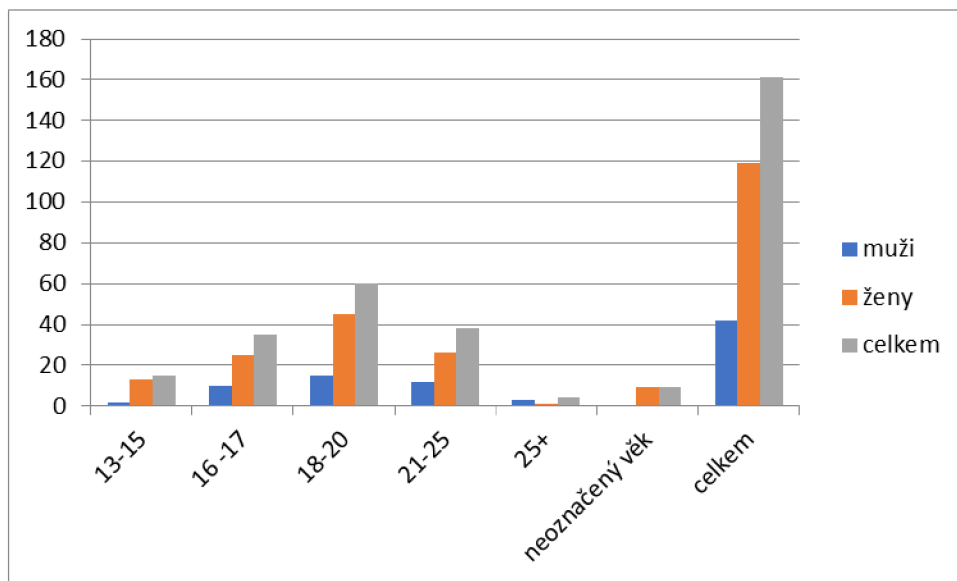
⁴¹⁹ Není oficiálně známo, zda počet 300 tvoří pouze přihlášení animátoři, anebo jsou do tohoto počtu zahrnuti i kněží a další osoby. Na celostátním setkání katolické mládeže v Olomouci bylo dle oficiálních zpráv cca 2 500 účastníků; do toho se ale počítali všichni přítomní, kromě zahraničních hostů. Mezi účastníky CSA bylo 60 % žen a 40 % mužů, podobně i v návratnosti se ukázal vysoký nepoměr v zastoupení žen a mužů. Návratnost dotazníku z jednotlivých diecézí odpovídá poměru počtu účastníků.⁴¹⁹

kde studuje, anebo v tomto městě bydlí. Závěrem bylo v tomto bloku zjišťováno, v jak velké obci (městě) se respondent převážně zúčastňuje církevního, respektive společenského života.

Pak pokračoval soubor jedenácti otázek, který se ptal po četnosti návštěv v DCŽM, jakých akcí se tam účastní, podle čeho se pro účast na těchto akcích rozhoduje, co očekává od pobytu v centru, co by tam chtěl dělat, jak komunikuje se svými přáteli, s nimiž se setkal v DCŽM, kolik mu bylo let, když poprvé navštívil DCŽM, kdo ho pozval do centra, jak hodnotí DCŽM, a nakonec, zda a jak se zapojuje ve své farnosti či ve společenství. Z dotazníkového šetření bylo možné zjistit i míru samostatnosti, prioritní formy komunikace účastníka a jeho zapojení v životě jeho domovské farnosti. Smyslem dotazníkového šetření bylo na základě odpovědí podat charakteristiku typického účastníka DCŽM a následně vytvořit typologii účastníků.

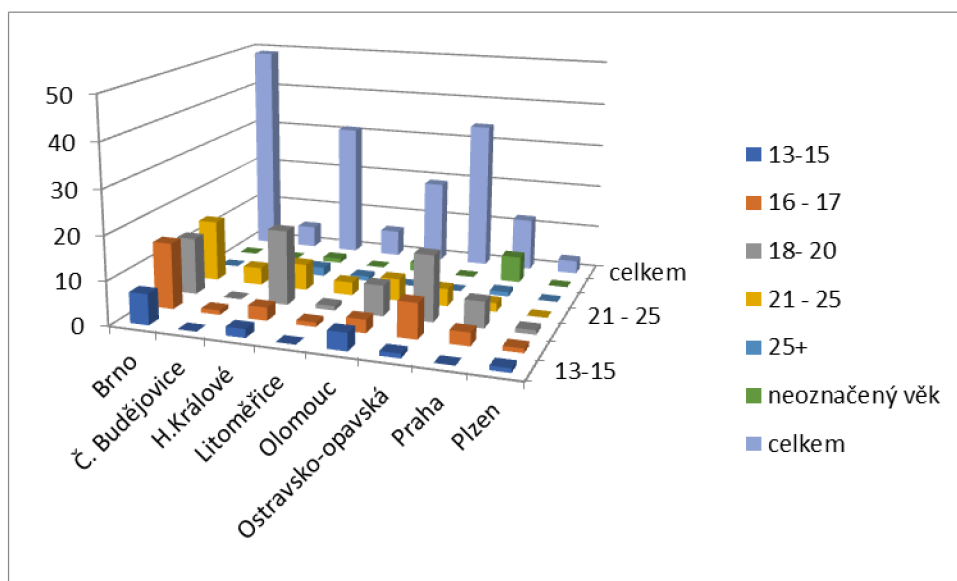
Cílovou populací dotazníkového šetření, realizovaného na celostátním setkání animátorů v roce 2019, byli mladí lidé, kteří buď pravidelně navštěvují DCŽM, anebo aspoň jednou se zúčastnili akce, která byla pořádána DCM v objektu DCŽM nebo samotným DCŽM. Cíleno bylo na mladé lidi ve věku 13 až 25 let z českých a moravských diecézí. Tazatelka rozdala na 220 dotazníků. Návratnost dotazníků činila 73 % (162 účastníků), ale z toho dva dotazníky nebyly vyplněny úplně, tyto dotazníky byly z výzkumu vyškrtnuty. V sedmi dotaznicích nebyl uveden věk, to však nebyl dostatečný důvod k vyřazení ze souboru. Následující grafy přehledně ukazují rozvrstvení respondentů podle pohlaví a věku a podle příslušnosti k diecézím.

Graf 1: Respondenti dle pohlaví a věku (CSA 2019)

Jak je vidět z grafu 1, ve vzorku je téměř $\frac{3}{4}$ žen (73, 9 %), což ovšem odpovídá poměru účastníků setkání. Tento rozdíl je výrazný zejména u účastníků do 20 let (pouze 24, 5 % mužů a 75, 5 % žen). Naproti tomu u skupiny 21 let a výše je poměr žen vůči mužům cca 2:1 (to je 64, 3 % žen a 35, 7 % mužů), přičemž do srovnání v tomto případě není započteno devět žen, které neudaly věk.

Graf 2: Respondenti podle diecézí a věku

Při srovnání počtu účastníků podle diecézí (graf 2) počet respondentů z moravských diecézí sice převládá (102 účastníků), na druhé straně se dotazníkového šetření účastnilo znatelně více respondentů z královéhradecké diecéze (31) než z olomoucké arcidiecéze (21).

V odpovědích na otázku, jak často se respondenti účastní programů DCŽM, se potvrdil předpoklad, že většina respondentů se účastní akcí pořádaných DCŽM častěji než jednou za rok (78 %). Na otázku, jakých akcí se respondenti účastní, byly nejčastěji uváděny příležitostné akce, jako je například Silvestr, Velikonoce anebo víkendový pobyt či animátorský kurz. Také duchovně zaměřené akce byly výrazně obsazené. Jiné akce, jako například tematické kurzy nebo brigády, vzbuzují zájem asi jen u 20-30 respondentů (13-19 %).

Dotazníkové šetření přineslo velké množství dat, jejichž úplné zpracování přesahuje možnosti a ambice této disertační práce.⁴²⁰ Proto v této kapitole jsou uvedeny výsledky pouze ke třem tématům: motivace k účasti na nabídce DCŽM, hodnocení DCŽM (4.3.2) a typický profil účastníka akcí (4.3.3).

4.3.2 Motivace a hodnocení účasti na programech DCŽM

Přirozenou tendencí mladých lidí je být ve skupině. V dotazníkovém šetření se potvrdilo, že mladí dávají přednost programu, který umožňuje neformální komunikaci: 60 % respondentů se nejvíce chce „bavit se s přáteli“. Více než 60 % očekává od pobytu v centru „prohloubení vztahů“. Poznat nové přátele chce o něco méně než 60 %. Naproti tomu „prožít pár dní ve společenství věřících“ uvedlo jako své přání jen 26 % a mluvit se svými vrstevníky anebo s knězem o víře chtělo méně než 15 %. Rozhovor s knězem očekávali respondenti ve věku od 16 do 25 let. Tato skupina také preferuje duchovní program. Polovina této skupiny pochází z venkova (menší obce nebo malá města).

Celkově platí, že při rozhodování o účasti není program pro mladé lidi důležitým kritériem. Ani odpočinek a odreagování není rozhodující při rozhodnutí

⁴²⁰ Autorka má v úmyslu výsledky postupně zveřejňovat v odborných periodících.

odjet z domova do centra. 20 % respondentů uvedlo, že navštěvují centrum také proto, aby zažili několik dní mimo domácí prostředí.

Podle provedeného výzkumu platí, že účastníky akcí DCŽM lze počítat za „praktikující katolíky“, tedy za tu část populace, která pravidelně navštěvuje nedělní bohoslužby. Většina z respondentů se označila jako „animátoři“, což se dalo očekávat, když se sběr dat uskutečnil na CSA. Někteří účastníci z brněnské diecéze byli výrazní tím, že očekávají od pobytu v centru vzdělávání v náboženské oblasti. Patrně se jednalo o biřmovance.

Z dotazníkového šetření bylo možné identifikovat základní typ pravidelného účastníka akcí DCŽM. Tímto základním typem je mladý člověk, který má pozitivní zkušenost s DCŽM. Přivedli ho sourozenci, věřící kamarádi, nebo rodiče.

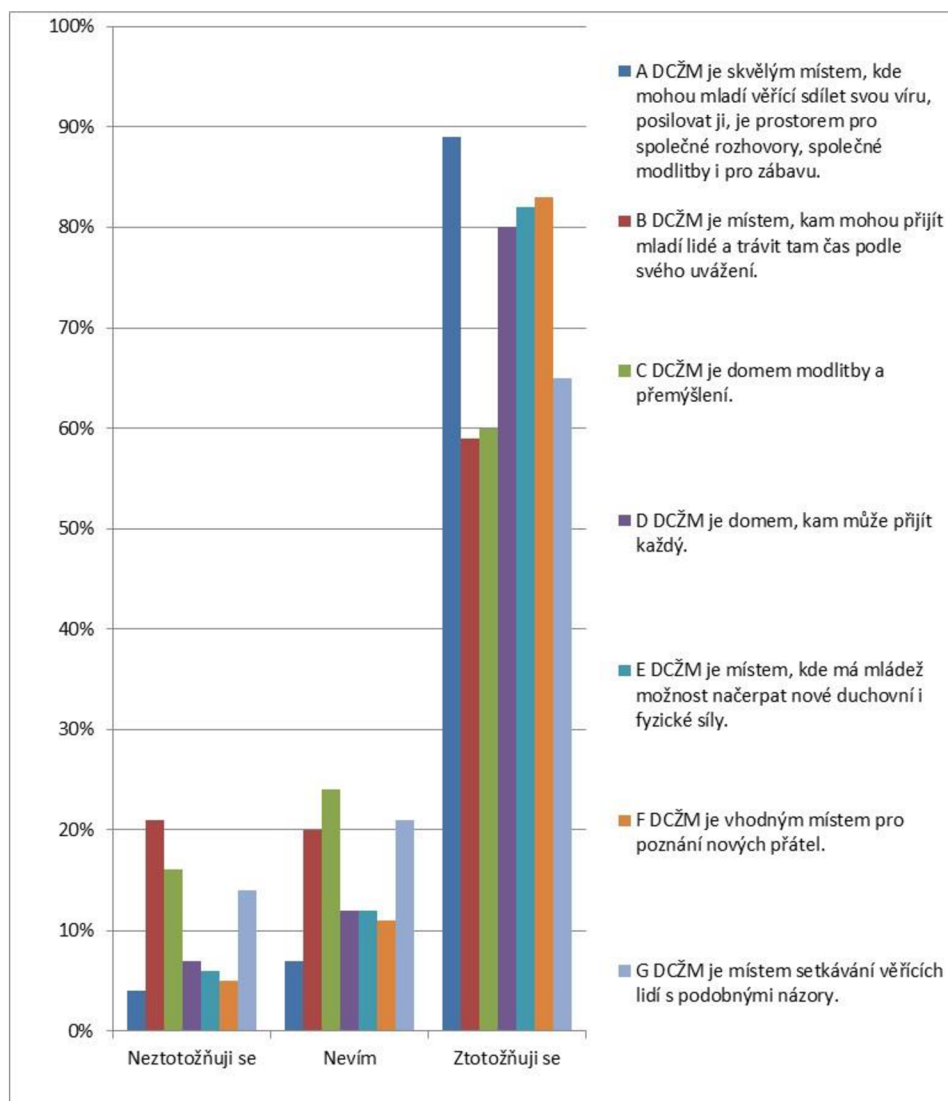
Veškeré teze, které byly vytvořeny pro hodnocení DCŽM v dotazníkovém šetření, vycházely z výpovědí respondentů v rámci kvalitativní fáze výzkumu. Proto se objevila v dotazníku otázka „Jak hodnotíš DCŽM?“ A k této otázce bylo přidáno sedm tvrzení (A-G), respondenti si mohli vybrat pět z nich a k nim přiřadit jednu ze tří variant svých postojů k těmto tvrzením (ztotožňuji se s tvrzením – nevím – neztotožňuji se). Následující analýza vychází právě z odpovědí na tuto otázku, které jsou shrnuty v grafu 3, a z korelací těchto odpovědí s proměnnými.

Jedním z důvodů, proč mladí přicházejí do center, jsou duchovně zaměřené pobyty, jako je například duchovní obnova. Pro mnohé je to důležité, přestože u nich – vzhledem k věku – převládá orientace na vztahy. S tvrzením, že DCŽM je především „domem modlitby a přemýšlení“ souhlasí necelých 60 % dotazovaných. Polovina z této skupiny očekává od pobytu v DCŽM povzbuzení v osobním duchovním životě. Respondenti, kteří se s tímto tvrzením buď neztotožnili či spíše neztotožnili, jsou spíše vysokoškoláci, starší 18 let a současně pravidelní účastníci bohoslužeb, nejméně jich bylo z královéhradecké diecéze. Na druhé straně jen velmi malá skupinka respondentů nesouhlasila s tvrzením, že „DCŽM je skvělým místem, kde mohou mladí věřící lidé sdílet svou víru, posilňovat ji, je prostorem pro společné rozhovory, společné modlitby i pro zábavu“. Bylo to pouze 8 respondentů, polovina z nich (4) z královéhradecké diecéze.

S výrokem, že DCŽM je „místo pro načerpání nové duchovní i fyzické síly pro život“, se ztotožnilo necelých 80 procent respondentů. Mladí při příchodu do DCŽM počítají s duchovním programem, ale jen pro necelých 50 % respondentů je mše svatá, adorace či společná modlitba nejvyšší prioritou. Jen 12 % respondentů se zapojuje do přípravy duchovního programu (modlitba, četba Bible), podobně je tomu u přípravy liturgie. Celkově jen menšina respondentů očekává tyto bohoslužebné aktivity. Při uvážení, že celý vzorek (kromě osmi osob) se pravidelně účastní nedělních bohoslužeb ve svých farnostech, lze tento relativně malý zájem interpretovat tím, že jsou jejich „náboženské potřeby satureovány“ v rámci farností, takže necítí potřebu nějaké další bohoslužebné aktivity. Jedná se tedy, dle mého názoru, o ambivalentní postoj účastníků k projevům víry: na jedné straně deklarují, že navštěvují DCŽM kvůli *možnosti duchovního programu*, ale jejich základní prioritou je navazování, udržování a prohlubování vztahů mezi sebou.

DCŽM je tedy především prostorem pro hledání a prohlubování vrstevnických vztahů, a teprve sekundárně prostorem k prohloubení víry. Lze se domnívat, že pokud by mladí nepotřebovali v DCŽM naplnit potřebu vztahů, do centra by nejezdili, i kdyby se jim tam nabízel velmi hodnotný duchovní program. Duchovní program je spíše „přidanou hodnotou“ pobytu v centru. Přináší spíše jen „dobrý pocit“ budování vztahu s Bohem.

Graf 3: Hodnocení DCŽM účastníky CSA (2019)

Polovina respondentů, která se zúčastnila celostátního setkání animátorů v Chotěboři, se označila pojmem „animátor“. Z brněnské diecéze, odkud se nejvíce účastníků zapojilo do dotazníkového šetření, se polovina označila jako „animátor“. Z označení „animátor“ lze usuzovat, že tito mladí působí jako animátoři nebo vedoucí skupiny mládeže nebo různých akcí pro děti, případně pro mládež. Z Ostravsko-opavské diecéze se jako „animátor“ označilo dokonce 82 % účastníků. Ukázalo se, že tato skupina je plně zapojená do života svých farností: dochází pravidelně na nedělní bohoslužby, aktivně se zapojuje do přípravy a chodu liturgie. Z mužů se do liturgie zapojovalo asi 70 % dotázaných.

4.3.3 Typologie účastníků akcí DCŽM

Charakteristika typického účastníka DCŽM a pokus o typologii účastníků byly vytvořeny na základě 13 znaků uvedených v kapitole 4.2.5. Účastníka akcí DCŽM lze charakterizovat jako mladého člověka, který přichází do centra pravidelně aspoň jednou za rok, vybírá si příležitostné akce, „nemá problém“ s aktivitami duchovního rázu, ale preferuje „bavit se s přáteli“. S největší pravděpodobností navštívil DCŽM poprvé ve věku do 16 let; přivedl ho tam kamarád nebo někdo z rodiny, poté tam přicházel už pravidelně.

Typický účastník se ztotožňuje s výrokem, že DCŽM je skvělým místem, *kde mohou mladí lidé sdílet svou víru a posilovat ji*. Souhlasí s tím, že *je to prostor pro společné rozhovory, modlitby i zábavu*. Je aktivním členem své farnosti, účastní se přípravy liturgie, dochází do společenství a pravidelně navštěvuje nedělní bohoslužby. Od této všeobecné charakteristiky účastníka lze odvodit tři typy, které tvoří náš návrh *typologie účastníků akcí DCŽM*, ačkoliv by možná bylo správnější mluvit o typologii *návštěvníků DCŽM*, neboť pro nabídky DCŽM je charakteristické, že se konají přímo v centru. Základním společným prvkem všech účastníků je aktivita ve farnosti. Právě adaptace ve farnosti nám ukazuje, že se jedná o mládež, která je plně socializovaná v strukturách katolické církve. Pastorační práce probíhající v rámci DCŽM je tedy péčí o aktivní mladé katolíky.

První typ by se dal charakterizovat jako *„dospívající plně socializovaný ve svém místním společenství“*. Jedná se o příslušníky nejpočetnější věkové kohorty účastníků DCŽM (věk 16-20 let). Účastní se pravidelně nedělní mše s rodiči či bez nich. Převažují dívky. První návštěva v centru se obvykle uskutečnila dříve než v 15 letech. Pokud se začali zúčastňovat aktivit DCŽM už ve věku 13-15 let, byli iniciátory buď jejich rodiče anebo se rozhodli pod vlivem kamarádů či sourozenců (jako typ „puberťačka“). Pokud se začali zúčastňovat aktivit DCŽM až od 16 let a výše, nejraději by se v DCŽM bavili s přáteli. Od akcí DCŽM očekávají duchovní aktivity, které je povzbudí v osobním duchovním životě, ale většinou nejde o program, nýbrž o možnost mluvit s knězem, ale zde nejde opět v první řadě o svátost smíření nebo duchovní rozhovory, ale spíše o neformální rozhovory.

Tato skupina neočekává prohloubení vztahů s přáteli. Značná část této skupiny nepotřebuje při pobytu v DCŽM „zažít společenství“, neboť tuto příležitost má doma ve své farnosti. Jedná se o pravidelného účastníka akcí DCŽM, přichází na ně minimálně jednou až dvakrát ročně, pro pobyt se rozhoduje spolu s kamarády, setkává se s nimi osobně a chatuje s nimi. Značná část této skupiny ale nekomunikuje se svými kamarády z DCŽM pravidelně, ale pouze náhodně, když se s nimi setká na nějaké další akci. Takto nabyté vztahy tedy nepatří k významné sociální síti účastníka tohoto typu. Ideálně se jedná o extroverty, kteří se rádi seznamují s novými lidmi.⁴²¹ Na pravidelné nedělní bohoslužby chodí obyčejně se svými rodiči a sourozenci. Ve věku do 15 let se první pobyt v DCŽM uskutečnil na popud kamarádů z kostela, sourozenců nebo rodičů. Výrazně se zapojují ve svých farnostech a společenstvích.

Tento typ se plně ztotožňuje s tvrzením, že „DCŽM je skvělým místem, kde mohou mladí věřící lidé sdílet víru, posilňovat ji, že je prostorem pro společné rozhovory, společné modlitby i pro zábavu“. Značná část této skupiny se ztotožňuje s výrokem: „DCŽM je místem, kde se setkávají věřící lidé s podobnými názory“. Tento typ zřejmě odpovídá představě J. Balíka o „*vyzrálé katolické osobnosti*“, která se účastní bohoslužeb už nejen kvůli rodičům, ale i z vlastního přesvědčení. Navíc jsou obvykle aktivními členy skupin mládeže (takzvaných společenství). *Značná část z nich se též identifikuje s pozicí animátora.* K tomuto typu náleží zejména respondenti z moravských diecézí a z královéhradecké diecéze.

Druhým typem návštěvníka diecézního centra života mládeže je *dívk*a (13-19 let), která pochází z věřící rodiny a dostalo se jí pozvání do DCŽM buď od svých rodičů nebo od svých sourozenců či kamarádů. Pokud ve farnosti funguje nějaká skupina mládeže, zapojuje se do ní, podílí se i na přípravě a chodu liturgie. Účastní se nedělní mše, bez ohledu na to, zda jsou přítomni rodiče nebo ne. Taktéž se aktivně zapojuje do společenství dětí nebo mládeže ve farnosti. I když neoznačí sama sebe jako animátora. Akcí DCŽM se účastní po poradě se svými přáteli. Pokud se zúčastňuje již delší dobu, činí tak na základě vlastní pozitivní zkušenosti.

⁴²¹ Rozhovor N19, F15, D15.

V DCŽM se jí líbí a pravidelně tam přichází víckrát za rok, účastní se převážně akcí duchovního typu, a pak příležitostných, jako například Silvestr a podobné.

Tyto mladé ženy přicházejí do center, protože očekávají něco, co jim pomůže v prohloubení duchovního života i v prohloubení vztahů a načerpání síly a nadšení.⁴²² Neočekávají náboženské vzdělání; pobyt DCŽM není možností, jak odjet z domácího prostředí. Důvodem příchodu není ani sdílení společenství, protože společenství mají ve své domovské farnosti, proto ani nepotřebují v DCŽM mluvit o víře se svými vrstevníky. Pozitivně hodnotí poznání nových věřících mladých lidí.⁴²³ Přitom se ale nepotvrdil předpoklad, že by pro tento typ byla výslovně důležitá přítomnost kněze. DCŽM hodnotí jako skvělé místo, kde mohou mladí věřící sdílet svou víru a posilovat ji, oceňují je jako prostor pro společné rozhovory, modlitby a zábavu. Nejméně se ztotožňují s tvrzením, že „DCŽM je místem, kam mohou přijít mladí lidé trávit svůj volný čas podle svého uvážení“. Ale jsou přesvědčeny, že DCŽM je domem, kam může přijít každý, a že je to vhodné místo pro poznání nových přátel.

Předpoklad, že budou očekávat od pobytu také nové informace z oblasti náboženství, se nepotvrdil. Dále jsem předpokládala, že tyto mladé ženy budou chtít poznávat nové mladé věřící, což se také nepotvrdilo. Zřejmě mají tuto potřebu už uspokojenou, takže nehledají záměrně další nové kontakty. Dále jsem předpokládala, že pro ně budou mít větší význam náboženské úkony prožité v DCŽM než v běžné farnosti. Ani to se nepotvrdilo. Respondentky se většinou zapojují aktivně do liturgie ve svých farnostech.

Třetí typ lze nazvat „*kolektivní typ*“. Jeho charakteristika by mohla znít takto: „cítí se dobře tam, kde zapadne do party a kde si může popovídat“.⁴²⁴ Tento typ je silně orientovaný na vztahy. Důvodem k pobytu jsou lidé, s nimiž se v DCŽM potká. Tito mladí lidé si vybírají spíše zábavný program, při němž si mohou povídat a seznamovat se se svými vrstevníky. Dle věku by se jednalo o rozmezí 17-25 let. Mají potřebu sdílet svoje prožitky a názory, přičemž náboženská stránka u nich

⁴²² Rozhovor E14, F15, B24.

⁴²³ Rozhovor E14.

⁴²⁴ Rozhovor S27.

nehraje primární roli, byť jsou věřící a náboženské prvky programu přijímají. Dokonce jsou zpětně vděční za to, co jim pobyt přinesl pro jejich duchovní život.

U účastníků tohoto typu lze uvažovat o osobních vlastnostech, které souvisejí s motivací k účasti na akcích. Jedna z informantek kvalitativního šetření tento typ charakterizovala: „...potom ti starší, kteří jsou ještě víc hraví, spíš hledající než jako vyrovnaní“.⁴²⁵ Je jim dobře v přátelské atmosféře, až se může zdát, že vytvářejí uzavřenou skupinu.⁴²⁶ Účastní se akcí, kde se mohou maximálně sdružovat s dalšími mladými lidmi. Účastní se také letních duchovně zaměřených akcí, ale hlavním motivem není nabízený program, ale vztahy. Očekávají setkání se svými přáteli, a také chtějí poznat nové přátele. Na akci sami zvou své kamarády, kteří ze zvědavosti jednou přijdou, ale potom účast obyčejně neopakují.⁴²⁷ DCŽM je pro ně prostorem k povzbuzení v osobním duchovním životě, což ale není pro všechny stejně významné.

4.4 Pastorálně teologické zhodnocení diecézní pastorace mládeže v ČR

Při srovnání dynamické věrnosti zásadám Druhého vatikánského koncilu, která se projevuje ve všech použitých dokumentech zahraničních biskupských konferencí (viz kapitola 2), s poněkud sterilními ideály české pastorace mládeže (kapitola 3), a přitom s přihlédnutím k tomu, kdo jsou vlastně mladí lidé, na něž je zaměřen český model pastorace mládeže (kapitoly 4.1 a 4.2), lze dojít k závěru, že tento segment pastorace české katolické církve vyžaduje radikální obnovu, s trochou nadsázky *resuscitaci*.

Nejde přitom o změnu formulací ani o formální transformaci člověka uprostřed Evropy 21. století, v blahobytu, ale i v riziku jeho ztráty. Jde o to, zprostředkovávat Ježíšovu výzvu: „Vstaň a chod!“ (Sk 3,6), a přitom dát mladým lidem prostor k převzetí odpovědnosti, a to nejen v rámci vnějších aktivit církve

⁴²⁵ Rozhovor B24.

⁴²⁶ „Skupinkování“ uváděli respondenti dotazníkového šetření, bylo zmíněno i v rozhovoru D14.

⁴²⁷ Rozhovor K19.

anebo společnosti,⁴²⁸ ale především pomoci jim převzít odpovědnost za vlastní život. Předat odpovědnost (1 Tim 4, 12) neznámá „hodit“ povinnosti na druhého a „nechat ho v tom“, ale spíše předávat odpovědnost mladým lidem postupně a v dialogickém procesu.⁴²⁹ Převzetí odpovědnosti je totiž velmi zásadní pro utváření identity. Vztah Stvořitele k mladému člověku lze přirovnat k vztahu sochaře k svému dílu: Bůh je ten, kdo mladého člověka „otesává“, ale také mu dává život. Tak jako sochař vidí v každém kvádru sochu, miluje také Bůh v každém člověku své dílo, a to ještě dříve, než vzniklo.⁴³⁰

4.4.1 Sekce mládeže a skutečný život mladých křesťanů

Pastorační plán Sekce pro mládež ČBK (2002) dává církvi (doslovně „společenství církve“) úkol, aby se stala referenční skupinou (tím je zřejmě myšlené konkrétní místní společenství), která bude z mladých lidí „formovat vyzrálé katolíky“.⁴³¹ Na stejném místě *Pastorační plán* zmiňuje cíle, o které Sekce usiluje u jednotlivých kategorií mladých lidí – od nevěřících až k praktikujícím věřícím. Jedná se o přístup, který předpokládá, že je předem známo, kam má být mladý člověk přiveden – a ani se ho není třeba zeptat. Další odstavec pak zmiňuje konkrétní opatření, jak toho dosáhnout.

Tento přístup Sekce je ovšem v příkrém rozporu s tím, jak závěrečný dokument Plenárního sněmu katolické církve v ČR *Život a poslání křesťanů v církvi a ve světě* (2007) vymezil cíl nebo spíše ambice či možnosti pastorační mládeže v české katolické církvi: „Pastorační mládeže může pomoci mladým lidem nalézt autentické křesťanské povolání a přijmout do svého hledání i evangelní motivy. Vede je k přijetí a ocenění darů, které dostali, a k nabídce sebe sama k zodpovědné

⁴²⁸ Srov. BALÍK, J. (ed.). *Pastorační plán*, s. 28.

⁴²⁹ Dialog, který není besedou či poučným rozhovorem, ale přijetím vzájemného propojení jejich světů a kultur.

⁴³⁰ Papež František na to například upozorňuje v Poselství k 59. dni modliteb za povolání (2022), když cituje Michelangelův výrok: „Každý kamenný blok v sobě skrývá sochu a úkolem sochaře je objevit ji.“ Blíže FRANTIŠEK. *Poselství k 59. světovému dni modliteb za povolání*. [cit. 16. 1. 2022]. Dostupné online: <https://www.cirkev.cz/cs/aktuality/220507poselstvi-k-svetovemu-dni-modliteb-za-povolani>.

⁴³¹ Srov. BALÍK, J. (ed.). *Pastorační plán*, s. 25.

službě v církvi a ve společnosti z hlediska Božího království. Mládež není jen objektem pastorační práce, ale i jejím subjektem. Je nutný oboustranný dialog s mládeží...⁴³²

Při srovnání výpovědí dokumentů Sekce se závěrečným dokumentem sněmu se realita české katolické církve a jejího vztahu k mládeži ukazuje ze dvou radikálně odlišných úhlů pohledu. Zatímco na jedné straně se nám prezentuje několik tisíc nadšených mladých lidí, kteří se účastní světových dnů mládeže a celostátních setkání mládeže, kteří na těchto akcích naslouchají katechezím biskupů, nelze na druhé straně nevidět také nemalý zástup kritických mladých lidí, kteří musí neustále odolávat pokušení rezignovat na účast na životě církve, protože mají dojem, že jim nikdo nenaslouchá. Na tento fenomén upozornil už Michael Martinek (2006), když si všiml toho, že kriticky zaměřeni mladí křesťané, popřípadě intelektuálové nejsou v běžném „společnosti mládeže“ vítanými hosty.

Vzhledem k téměř nulové recepci sněmu v dalším vývoji pastorační práce v ČR, se nelze divit tomu, že i dnes, patnáct let po vydání tohoto dokumentu, dochází k tomu, že se pastorační práce mládeže, minimálně ta, za niž odpovídá Sekce pro mládež, orientuje jenom na relativně úzký okruh církevně plně socializované mládeže, stejně jako to ve své době konstatovali autoři sněmovního dokumentu: „Pouze nevelká část mladých lidí je oslovena pastoračními aktivitami církve. Tvoří ji mladí lidé v církvi plně socializovaní a k ní loajální, dále ti, kdo své místo v církvi teprve začínají nacházet, i ti, kdo využívají služeb církve bez ohledu na vlastní náboženské přesvědčení. Kritičtí mladí křesťané mají mnohdy řadu výhrad vůči praxi nebo nauce církve. Tuto kritičnost, i když je někdy podána provokativní formou, nelze jen odmítat, je ji třeba chápat jako příležitost k dialogu a k zamyšlení se nad naší pastorační praxí.“⁴³³

Toto tvrzení sněmu je možné srovnat s aktuálními výsledky českých i evropských výzkumů. Z evropského výzkumu mládeže, zaměřeného na náboženskou příslušnost, vyplývá, že 91 % českých respondentů se nepovažuje za

⁴³² Srov. KAŠNÝ, J. (ed.). *Život a poslání*, s. 185.

⁴³³ Tamtéž, s. 187.

příslušníka nějaké konkrétní církve nebo náboženské společnosti.⁴³⁴ Dle těchto výzkumů se 70 % českých respondentů nikdy nezúčastnilo žádné bohoslužby, a to ani o Vánocích, a 80 % mladých lidí se nikdy nemodlilo. Ze získaných informací z ČR se dozvídáme, že ze 7 % mladých lidí, kteří se deklarovali jako „katolíci“, se 24 % účastní pravidelně bohoslužeb a 48 % se pravidelně modlí (mimo bohoslužbu).⁴³⁵ Tato zjištění jsou také potvrzením toho, že příslušnost k církvi je v českém národě méně formální, než je tomu v řadě západních zemí.

Zde jsou ovšem tato data uváděna z poněkud jiného důvodu. Záměrem je zjistit, zda účastníci celostátního setkání mládeže tvoří statisticky významnou skupinu mezi mladými katolíky. Pokud se 7 % mladých Čechů hlásí ke katolické církvi, je to ve věkové skupině 12-30 let dohromady cca 146 000 osob.⁴³⁶ Pro zohlednění pouze aktivních „praktikujících“ katolíků, je třeba se opřít ještě o další data, a to o sčítání účastníků bohoslužeb. V roce 2020 byl výsledný počet účastníků nedělních bohoslužeb katolické církve v ČR 375 000 lidí, z toho necelých 18 % byli mladí lidé ve věku 10-29, to znamená dohromady 67 300 lidí.⁴³⁷ Pokud skutečně chodí v neděli do kostela v celé České republice 67 300 mladých, činí počet účastníků na velkých setkáních katolické mládeže pouze zlomek z nich (6 500, tedy necelých 10 %).⁴³⁸

Výsledky autorčina výzkumu tedy nejsou něčím novým, odstup patnácti let od vydání závěrů sněmu spíše opravňuje ke kritické diagnóze současné pastorace

⁴³⁴ Výzkum s názvem „Evropští mladí dospělí a náboženství“ zadaný Centrem Benedikta XVI. pro náboženství a společnost jako podklad pro zprávy k synodu o mládeži za Velkou Británií a Francií. Srov. BULLIVANT, Stephen. *Europe's Young Adults and Religion: Findings from the European Social Survey (2014-16) to Inform the 2018 Synod of Bishops*. Twickenham: Benedict XVI Centre for Religion and Society/Institut Catholique de Paris, 2018. [cit. 16. 1. 2022]. Dostupné online: <https://www.stmarys.ac.uk/research/centres/benedict-xvi/docs/2018-mar-europe-young-people-report-eng.pdf>.

⁴³⁵ Srov. MACHÁNĚ, Jiří; PUČELÍK, Karel. Kdo chodí pravidelně do kostela? In: *Katolický týdeník* 31, 2020, č. 8. [cit. 16. 1. 2022]. Dostupné online: <https://www.katyd.cz/clanky/kdo-chodi-pravidelne-do-kostela.html>.

⁴³⁶ Dle věkového rozložení obyvatel ČR z roku 2020 lze počítat s 2 084 771 osobami ve věku 12-30 let, z toho 7 % je 145 934. Srov: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Věkové složení obyvatelstva – 2020*. [cit. 16. 1. 2022]. Dostupné online: <https://www.czso.cz/csu/czso/vekove-slozeni-obyvatelstva-2020>.

⁴³⁷ Srov. BULLIVANT, S. *Europe's Young Adults and Religion*, s. 8.

⁴³⁸ Dle odhadu organizátorů se celostátního setkání mládeže v Olomouci v roce 2017 zúčastnilo 5 500 mladých, CSM ve Žďáru nad Sázavou v roce 2012 ca 6 000 mladých lidí a CSM Tábor v roce 2007 se zúčastnilo 6 000 mladých lidí.

mládeže v české katolické církvi, která se nachází v „terminálním stádiu“, jak o tom svědčí i rozpad dosavadních programů některých DCŽM (Ktiš, Nazaret). Proto výzva k „resuscitaci“ pastorační mládeže z úvodu této kapitoly je určitě na místě.

4.4.2 Principy pastorační mládeže v ČR

Cíle, které jsou uvedeny v kapitole 2.3, jsou zcela jiného charakteru než ty, které lze najít v dokumentech Sekce. Objevují se zde formulace jako třeba: „být na blízku mladým lidem“, „být ve službě mládeži“, anebo „pomoci jim, aby objevili, že sami jsou protagonisty svého života“. Jde o to, že světová církev, stejně jako současná pastorálka a pedagogika, chápou dnes mladého člověka jako *aktivní subjekt a tvůrce vlastní historie*, s otevřenou možností stát se učedníkem fascinovaným osobou a životem Ježíše Krista. Smyslem pastorační mládeže je především nesobecky pomáhat mladému člověku při hledání jeho vlastní identity. Proto nemůže být nikdy primárním cílem rozšiřovat řady katolické mládeže. Pokud je v pastoračních programech prvoplánová touha získávat či manipulativně měnit mladé lidi,⁴³⁹ není něco v pořádku. Církev má sloužit mladým lidem ve všech záležitostech jejich života. Ovšem přitom nelze zapomenout na to, že jde o integrální (celistvý, holistický) rozvoj osobnosti, k čemuž patří také duchovní dimenze.⁴⁴⁰

Církev ukazuje na Krista, který jde mladým lidem naproti, uschopňuje je ke svobodě a chce být jejich přítelem, ať už se pro něj rozhodnou anebo ne. Předpokladem tohoto (nového) přístupu je změna optiky: vidět v člověku Boží obraz, který je „zvědoměný“⁴⁴¹ ve všech dimenzích lidského života, při nalézání vlastní identity, ve schopnosti vztahů, svobody, odpovědnosti, solidarity, v dospívání do role muže nebo ženy, v odpovědnosti za svět, v pohledu naděje

⁴³⁹ Srov. DEUTSCHE BISCHOFSKONFERENZ. *Wirklichkeit wahrnehmen – Chancen finden – Berufung wählen. Leitlinien zur Jugendpastoral*, s. 13.

⁴⁴⁰ Srov. tamtéž, s. 6.

⁴⁴¹ Zvědomění je pojem využívaný v oblasti koučinku, který znamená propojení uvědomělého se zažitou praxí, se zkušeností, s vlastním přímým zážitkem, který se projeví v našem jednání. V našem kontextu to znamená integraci víry do života.

do budoucnosti, včetně obnoveného vztahu k Bohu. To znamená pomáhat mladým lidem být plně tím, k čemu jsou povoláni. K objevení sebe sama potřebuje mladý člověk vztahovat se, komunikovat, žít ve společenství.⁴⁴²

Jednoduchým vyjádřením cíle pastorační mládeže je tedy realizace „životního štěstí mladých lidí“. Podobným způsobem se vyjadřuje papež František v *Christus vivit* (čl. 141, 145). Prostředkem k tomuto cíli je *orientace na život, smrt a vzkříšení Ježíše* (Flp 2) *ve službě mladým a s mladými*. Životního štěstí mladí lidé nedosáhnou, pokud budou sledovat sobecky jen svůj vlastní rozvoj. Předpokladem štěstí je spíše ochota „žít pro druhého“ nebo „pro druhé“, protože štěstí můžeme dosáhnout pouze společně se štěstím druhých lidí (Mt 10, 39). Pastorační mládeže potřebuje pedagogický a sociální rozměr; odtud vzata východiska pomáhají k pochopení situace a k odpovídající reakci. Němečtí biskupové přirovnávají pastorační mládeže k plícím. Jako by jedna plíce obstarávala sociálně výchovný rozměr a druhá rozměr duchovní. Obě plíce přijímají stejný kyslík, který umožňuje život.⁴⁴³

Pastorační mládeže má směřovat k tvorbě zprostředkování společenství (koinonie) v novém sebepojetí církve. Také pro dnešní dobu by mohli být emauzští učedníci symbolem mladých hledajících a tápajících lidí: i oni se setkali s Kristem v neočekávané situaci a mohli vyprávět, jak se jim zjevil Bůh. Vyprávění je jako hostina, pozvání toho druhého do vlastního světa. Je to navazování vztahu skrze pohostinnost s lidmi, kteří poslouchají nebo se účastní vyprávění příběhu. Ideálním vzorem vypravěče je Ježíš, jeho příběhy o spáse zachraňovaly ty, kteří jim naslouchali. Ti, kteří mu naslouchali, prožili znovu historii lidské spásy. Dějiny lidské spásy jsou chápány jako místo pro hledání plnosti lidského života, ale i pro formování lidského plánování. Průvodce mladého člověka hledá autenticitu narativu (vyprávění), přičemž se vůči ní vždy cítí nedokonalý, ale přesto bude schopen napomáhat k uskutečňování „jasné životní perspektivy“ interpretované ve

⁴⁴² Srov. SEJ-CELAM. *Proyecto de Vida: Camino Vocacional de la Pastoral Juvenil. Aportes y reflexiones de la Pastoral Juvenil Latinoamericana*. Bogotá: CELAM, 2003, s. 24.

⁴⁴³ Srov. DEUTSCHE BISCHOFSKONFERENZ. *Wirklichkeit wahrnehmen – Chancen finden – Berufung wählen. Leitlinien zur Jugendpastoral*, s. 3-7.

světle víry.⁴⁴⁴

Doprovázení se nesmí stát jenom takovým cílem pastorační, která se deklaruje na nějaké konferenci anebo jiném setkání. Aby se doprovázení stalo realitou, je třeba vytvořit *strategii doprovázení*, která začne vytvořením kvalifikovaného týmu, zastřešeného institucí (třeba DCM), který bude schopen odborně doprovázet ty, kdo by měli doprovázet mladé. O různých druzích doprovázení a jejich aktualitě píše zřetelně a poměrně zevrubně papež František v exhortaci *Christus vivit*.⁴⁴⁵ Předpokladem je tedy příprava lidí, kteří budou umět doprovázet mladé lidi, aby se orientovali, když cítí, že je něco přesahuje. Aby průvodce zprostředkoval evangelium, musí být schopen dialogu, pomáhajícího mladým lidem objevovat povolání, rozpoznávat životní cesty, a nakonec vytvářet a uskutečňovat to, čemu se říká „progetto di vita“.⁴⁴⁶

Práce s mládeží je založena na vztahu. Ve vztazích a prostřednictvím vztahu je možné objevit a prožít přátelství s Kristem (Jan 15, 13-15).⁴⁴⁷ Kritéria vztahu Ježíše s „mladým“ člověkem lze najít v hymnu z listu Filipánům (Flp 2, 6-11). Ježíš ukazuje na místo, kde je člověk vystaven svým životním situacím a úkolům, pak přichází k realizaci příležitostí, k aktivování vlastního potenciálu; tím se otvírá život v hojnosti (Jan 10, 10), tedy žití svého povolání.⁴⁴⁸ Společně se učíme vnímat realitu a pečovat o druhého. V chráněném prostoru práce s mládeží se stává více rozpoznatelnou vlastní osobnost, vlastní styl. Mnoho mladých lidí se cítí povoláno k tomu, aby si uvědomilo svoje lidství. Při pastorační mládeže se stává hlavním kritériem náš vztah k mladým lidem: chceme se dostat do prostorů a míst, kde se

⁴⁴⁴ KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu: příručka pro dobrovolníky, animátory a zaměstnance salesiánských zařízení*. Praha: Portál, 2012. s. 84-85.

⁴⁴⁵ Srov. ChV 128, 203, 230, 242-247, 297, 298.

⁴⁴⁶ Progetto di vita (životní projekt či vize) – tento pojem používá Mario Pollo jako součást kulturní animace. Cílem kulturní animace je umožnit mladému člověku najít a rozvinout svůj potenciál, pomoci mu plánovat svou budoucnost. To všechno pomáhá mladému člověku, aby objevil smysl své existence. Doprovázející (průvodce) jej doprovází na cestě ke štěstí (naplnění životního úkolu). Animace může být chápána jako výchova k víře, ale i jako přístup směřující k realizaci lidské osobnosti schopné přijmout nabídku víry. To je dle Polla důvodem, proč je kulturní animace využitelná v rámci výchovy k víře a evangelizace. Pollo nebyl prvním, kdo takto uvažoval o možnosti využití animace, tento návrh představil již Riccardo Tonnelli ve své knize *Itinerari per l'educazione dei giovani alla fede* (1989).

⁴⁴⁷ Srov. DEUTSCHE BISCHOFSKONFERENZ. *Wirklichkeit wahrnehmen – Chancen finden – Berufung wählen. Leitlinien zur Jugendpastoral*, s. 20.

⁴⁴⁸ Srov. tamtéž, s. 7.

mladí pohybují, „dohnat“ je, podobně jako Ježíš „dohnal“ učedníky na cestě do Emauz.

Cílem je přiblížit se k nim a připojit se k tomu, co tvoří jejich život (o čem hovoří a jak uvažují), poznat svět mladého člověka a nechat si o něm vyprávět. To všechno s vědomím, že i oni nám odhalují tvář Boha ve svých životech a zkušenostech. *Přiblížit a připojit se* je procesem sblížení bez cenzury, bez předsudků a pragmatických účelů. Přátelství s mladými je přijetím jejich dynamiky, elánu, jejich otevřenosti, radosti, touhy po změně, zvědavosti. Kritériem přátelství je vztah, který nepřetržitě přijímá zkušenosti, buduje důvěru a prostor pro rozvoj. Být pro někoho přítelem znamená být připraven vyslechnout, nehodnotit, pomoci.

Přístupovat k mladým, a to jak v každodenním životě, tak i v krizových či zásadních chvílích života, a nechat si vyprávět, tak jako Ježíš, co se jim v životě přihodilo, společně s nimi o tom rozmlouvat a sdílet to, co jim přináší radost nebo smutek. To je jakýsi „vnitřní nízkoprahový přístup“ – neslyšet jen to, co sami chceme. Pastorační pracovník, který pracuje s mladými, se učí naslouchat jejich potřebám, zájmům, snům, obavám i ideálům. Inspirací k tomu může být brazilský pedagog Paulo Freire, který propagoval rovnoprávný vztah mezi učitelem a žákem. Nasloucháním a dialogem je mladým lidem nabízena možnost sebereflexe, a tak je jim předáván klíč k rozhodování o vlastním životě. Tím je jim umožněno vidět svět kriticky,⁴⁴⁹ protože právě kritický pohled nastavuje zrcadlo, v němž mohou mladí vidět sebe, ale i církve. Kritický pohled není odmítavý, nýbrž je výzvou k změně či k nápravě života společnosti a církve.

Dalším možným krokem v pastorači mládeže je *vzbudit a zprostředkovat evangelní naději*. Je to pomoc k nalezení takových životních okamžiků, které probudí srdce člověka, a tak se začne rozvíjet spirituální rozměr jeho života. I když je člověk mladý a rozvíjí se, je v něm přítomen Bůh, který může na tomto člověku, v jeho jednání a myšlení zjevovat svůj „projekt“ (vizi o člověku). I mladý člověk je povolán jako prorok Jeremiáš (Jer 1, 6-7) k sebevědomí a odvaze. V této perspektivě se sami mladí lidé stávají církví, a to ne podle představ a tradic

⁴⁴⁹ Srov. GIROUX, Henry A. Rethinking Education as the Practice of Freedom: Paulo Freire and the Promise of Critical Pedagogy. In: *Policy Future in Education* 8, 2010, č. 6, s. 715-721.

minulých generací, ale s vlastním osvojením a viděním evangelia. Pokud mladý člověk objeví radost evangelia, je schopen se nadchnout pro život, stává se protagonistou.

Mladí lidé touží po štěstí. Proto intuitivně hledají pomoc k nalezení „cesty ke štěstí“. Církev nabízí tuto cestu v Ježiši Kristu. Pokud se stane, že lidé poznají, že Ježíš je Spasitel, chtějí se o tento svůj objev rozdělit a pospíchají zpět do společenství věřících, tak jako emauzští učedníci. Toto svobodné rozhodnutí vyznat Ježíše Krista je plodem daru Ducha svatého, a výsledkem lidského úsilí. Není ale cílem, aby všichni došli k poznání Krista. Možná jsou povoláni (zatím) jen k tomu, aby si „uvědomili svoje lidství“,⁴⁵⁰ což je také ambiciózní cíl.

Podobenství o emauzských učednících tím nekončí: učedníci se vrací do společenství, ne proto, aby se nechali „opečovávat“, ale aby *aktivně participovali* na životě církve. Papež František vyzývá, aby mladí vstoupili do života církve a vnesli tam svůj důvtip, nápady i znalosti, kterými disponují (ChV 203). Tím přijímají odpovědnost a přinášejí své mládí do církve. Aby mohli přijmout odpovědnost, musí ovšem dostat prostor k rozhodování. Aby mohli rozhodovat, potřebují být vnímáni jako kompetentní a požívat důvěry ostatních bratří a sester. Tak mohou vnášet i svého ducha a nadšení, protože tato participace je výsledkem jejich svobodného rozhodnutí. Participace může být prostředkem k solidaritě a odpovědnosti mladého člověka k svému okolí, a hlavně k druhému člověku. Neboť bez „Ty“ neexistuje zralé „Já“.

4.4.3 Pastorece farní a kategoriální

Na konci druhé kapitoly byla přiblížena dvě pojetí. V prvním pojetí je pastorece mládeže součástí farní pastorece. Počítá se s tím, že participace mladých lidí na životě farnosti je samozřejmostí. Přitom je velkou pomocí, pokud ve farnosti existuje skupina mládeže, která se pravidelně schází. V současné české pastoraci mládeže se takzvané společenství mládeže považuje za „conditio sine qua non“ celé

⁴⁵⁰ Srov. DEUTSCHE BISCHOFSKONFERENZ. *Wirklichkeit wahrnehmen – Chancen finden – Berufung wählen. Leitlinien zur Jugendpastoral*, s. 20.

pastorace, a to nejen kvůli formativnímu účinku na rozvoj jedince, ale především z (teologického) důvodu: ve společenství je přítomen Ježíš.⁴⁵¹

Ačkoliv nelze popřít význam skupiny pro náboženskou socializaci, domnívám se, že je tento akcent podáván dost jednostranně. Co je platné, když se cítím dobře v partě svých kamarádů, ale přitom nejsem schopna zralého rozhodnutí?

Z výsledků provedeného kvantitativního výzkumného šetření plyne, že farní, případně oblastní skupiny (společenství) mládeže jsou více navštěvovány v moravských diecézích. Členové těchto skupin většinou pravidelně navštěvují nedělní bohoslužby. Jedná se tedy o segment mládeže, která je plně socializovaná ve farnostech katolické církve. Podle výzkumu realizovaného na CSM Olomouci 2017 respondenti uváděli jako aktivity, které je „nejvíce přibližují k Bohu“, „mše svatá“ a „společenství“, a to ve stejné četnosti. Z toho se dá usuzovat, že většina účastníků CSM je natolik aktivní, že se zúčastní nejen nedělní bohoslužby, ale také pravidelného setkání společenství. To potvrzuje jak provedený výzkum, tak i podklad ČBK pro Synod o mládeži (2018). Lze tedy konstatovat, že CSM se účastní většinou ti nejaktivnější mladí věřící, kteří prožívají společenství mládeže; přitom zmíněný dokument uvádí, že „*mnoho mladých lidí ve společenstvích nežije*.“⁴⁵² Z toho vyplývá, že model pastorace mládeže reprezentovaný Sekcí pro mládež ČBK je funkční, jen pokud je adresátem pastoračních aktivit ta část mládeže, která je plně socializovaná ve farnostech.

Druhou možností je vnímat mládež jako specifickou skupinu. Mladí lidé se tak stávají subjekty kategoriální pastorace. Kritériem pro označení *kategoriální pastorace* je cílová skupina, na niž se pastorace zaměřuje. O kategoriální pastoraci v souvislosti s mládeží lze mluvit tehdy, pokud jsou *mladí lidé anebo nějaká jejich část* považována za specifickou sociální a kulturní skupinu, která potřebuje zvláštní péči *nad rámec anebo mimo rámec* farní pastorace. Pokud je kategoriální pastorace chápána tímto způsobem, mohou být v některých případech i diecézní pastorace mládeže a případně i národní a mezinárodní aktivity pro mládež považovány za

⁴⁵¹ Srov. *Výzkum Olomouc 2017*, s. 53.

⁴⁵² Srov. ČBK. *Odpovědi*.

kategoriální pastoraci.⁴⁵³ Přesto považují zařazení aktivit DCM nebo DCŽM do kategoriální pastorace za trochu nepřesné.

Při zohlednění historie tohoto pojmu, při kategoriální pastoraci se jednalo o pastorační působení tam, kam se běžně „církve nedostala“ anebo do tohoto prostředí mohla těžko proniknout. Je ovšem otázkou, zda zařazení pastorace mládeže do kategoriální pastorace, s níž se setkáváme v závěrečném dokumentu plenárního sněmu,⁴⁵⁴ nesouvisí také s tím, že se i dnes považují „společenství“ za specifickou skupinu, která nese určité znaky subkultury (podobné postoje, slovník, oblečení, zvyky atd.). Přesto se domnívám, že taková představa o „katolické mládeži“, která se odlišuje – nebo dokonce „musí radikálně odlišovat“ od ostatní populace už neodpovídá současné realitě.⁴⁵⁵ Dnes už přece nelze mluvit o homogenní „katolické mládeži“.⁴⁵⁶

4.4.4 Nedostatek diakonické dimenze v diecézní pastoraci mládeže ČR

Pojetí pastorace mládeže podle Tonelliho je možné přiřadit do kategoriální pastorace. Jde totiž o model církve vytvářené mladými lidmi, kteří se nezdíka distancují od tradiční náboženské praxe. Takto chápaná pastorace mládeže je totiž zaměřena na veškerou mládež, nejen na tu, která se projevuje v církvi jako „aktivní“. Současně nejde pouze o aktivity „pro mládež“; spíše jde o činnosti, na nichž mladí lidé svobodně participují a které jsou přirozenou součástí jejich života. Pastorace mládeže pomáhá mladým lidem nacházet životní štěstí. Jedná se o povolání každého člověka k životu. Papež František mluví dokonce o originálním

⁴⁵³ Srov. KAŠNÝ, J. (ed.). *Život a poslání*, čl. 155 a 163.

⁴⁵⁴ Oddíl o pastoraci mládeže (čl. 185-193) je v závěrečném dokumentu plenárního sněmu zařazen do oblasti kategoriální pastorace.

⁴⁵⁵ Věřící mládež se ve zprávě o výzkumu z CSM v Olomouci označuje za „ostrůvek pozitivní deviance“. Srov. *Výzkum Olomouc 2017*, s. 49.

⁴⁵⁶ V dokumentu *Výzkum mezi mladými účastníky CSM Olomouc 2017* jeho autoři Jan Balík a Jan Čapek popisují získaná data a interpretují je; z nich potom stanovují pastorační výzvy. Pracují přitom s jasnou představou charakteristiky věřící mládeže. Charakteristika respondentů se vydává za charakteristiku všech „mladých lidí žijících v církvi“. To vyvolává dojem, jako kdyby mladí katolíci byli zvláštní „alternativní skupinou“, která se jako celek ostře odlišuje od většinové společnosti: „Ukázalo se, že respondenti CSM mají jiné hodnoty než většina jejich vrstevníků. Jsou nábožensky orientovaní, mají Boha na prvním místě, žijí vnitřním náboženským životem a důležité jsou pro ně i církevní náboženské aktivity“. Blíže *Výzkum Olomouc 2017*, s. 47-49.

povolání každého člověka ke svatosti: „Máš objevovat, kým jsi, a osobním způsobem rozvíjet svou svatost nezávisle na tom, co říkají nebo si myslí druzí. Stávat se svatým znamená stávat se plněji sebou samým, jakého si tě Bůh vysnil a přál stvořit...“⁴⁵⁷

Diakonické pojetí pastorače otevírá církvi možnost dostat se mimo své „domestikované území“. Diakonické aktivity nejsou primárně zaměřené na sdílení obsahu víry nebo na liturgický život, ale odpovídají na „konkrétní životní situace mladých, s cílem evangelizovat, tedy prostoupit každodenní realitu života mládeže duchem evangelia.“⁴⁵⁸ Úskalím diakonického pojetí pastorače je postupná profesionalizace církevní práce s mládeží.⁴⁵⁹ Potom se stává, že sociální pracovníci v církevních institucích jsou sice dobrými odborníky na řešení jednotlivých problémů, ale už se neptají na to, zda samo evangelium nemůže proměnit srdce člověka, který se nachází v „obtížné životní situaci“. Zdá se, že v prvním desetiletí nového milénia stoupala kritika „neúspěšnosti“ (nové) evangelizace,⁴⁶⁰ což někdy vedlo k jakémusi „revizionismu“, což v tomto kontextu znamená touhu po návratu k situaci před Druhým vatikánským koncilem. Vzhledem k evangelizaci stoupaly tendence k „jednoduchým řešením“. Tato řešení se spatřovala v důrazu na explicitní hlásání evangelia a na kerygmatickou katechezi. Na zmíněné změny v chápání evangelizace upozornil Kaplánek už v roce 2014 ve své úvaze „*Měníci se tvář evangelizace v posledních padesáti letech*“.⁴⁶¹

V české sekularizované společnosti jsou lidé velmi citliví na jakýkoliv náznak manipulace nebo přesvědčování, a to zejména v oblasti náboženství. Spirituální dimenze výchovy a sociální práce v křesťanském duchu – přesněji

⁴⁵⁷ ChV 162.

⁴⁵⁸ KAPLÁNEK, M. *Pastorače mládeže*, s. 42.

⁴⁵⁹ Pod pojmem „církevní práce s mládeží“ (kirchliche Jugendarbeit) mám na mysli službu církve mládeži, a to jak pedagogickou, tak sociální. Tato oblast byla dlouhá staletí polem činnosti (apoštolátu) řádů, kongregací a dalších církevních sdružení, které založily významné výchovné a charitativní instituce. Vzhledem k rapidnímu poklesu počtu řeholnic, řeholníků a dalších, kteří celý svůj život zasvětili této službě, je zcela nutné, aby převzali praktickou činnost sociálních pracovníků a pedagogů zaměstnanci; tím vzniká problém „zachování ducha“ těchto institutů.

⁴⁶⁰ Ačkoliv je známý výrok Martina Bubera, že „úspěch není Božím jménem“, převládly v církvi na začátku milénia obavy z rostoucí sekularizace Západu a určité „renesance“ islámu. Proto se častěji upozorňuje na potřebu explicitního hlásání evangelia.

⁴⁶¹ Srov. KAPLÁNEK, Michal. *Měníci se tvář evangelizace v posledních padesáti letech*. In: *Teologické texty* 25, 2014, č. 1, s. 51-55.

v Duchu svatém – nemůže být zohledněna jenom tím, že se zavedou specifické programy rozvíjející náboženskou dimenzi výchovy. Je otázkou, zda lze „víru předat“, rozhodně to není možné zavedením jakékoliv aktivity nebo kampaně. Je ovšem možné vytvářet prostředí, které podporuje hledání smyslu života, a v posledku i hledání Boha.

Úkolem pastoračního pracovníka či dobrovolníka (animátora) je spíše vydávat svědectví, což samo o sobě neznamena vyvíjet nějakou specifickou aktivitu, ale spíše prožívat autenticky svou víru.⁴⁶² Pracovníci s mládeží by měli být svědky víry, kteří ve svém každodenním životě napodobují Ježíšovo gesto umývání nohou (Jan 12, 5). Pak může přijít zlom „hoření srdce – lámání chleba – prozření“. Tento zlom nedokáže zprostředkovat člověk. Ne všechno je závislé na pastoračním pracovníkovi, knězi, laikovi či dobrovolníkovi. I při skvěle zorganizované akci je třeba počítat „s vlastní dynamikou Božího jednání“,⁴⁶³ s milostí Boží. To nezbavuje pastoračního pracovníka odpovědnosti. Spolehnout se na Boha není fatalismus, ale životní postoj věřícího křesťana, který vlastně osvobozuje: ne všechno totiž závisí na nás.

4.4.5 Shrnutí kritické analýzy

Záměrem celé čtvrté kapitoly bylo nejprve popsat realitu („vidět“), což v případě práce zaměřené na DCŽM znamená popsat to, co je v DCŽM nejdůležitější, a to jsou mladí lidé – účastníci programů. Protože není v možnostech krátkodobého výzkumu zjistit skutečný dopad pobytů v DCŽM na účastníky, bylo nutné vycházet z jejich výpovědí. Podařilo se přitom identifikovat „typického účastníka akcí“ a stanovit jednoduchou typologii účastníků. Na základě analýzy dokumentů Sekce pro mládež ČBK jsem se pokusila srovnat (často implicitní nebo zjednodušená) teologická východiska s principy pastorační mládeže, jak jsou popsány v druhé kapitole této práce.

Na základě dat z rozhovorů i z dotazníků lze konstatovat, že skupina cca

⁴⁶² Srov. KAPLÁNEK, M. *Pastorace mládeže*, s. 44.

⁴⁶³ Srov. tamtéž, s. 45.

5 000 až 6 000 mladých lidí, kteří se účastní akcí pořádaných Sekcí pro mládež ČBK a současně jsou většinou také návštěvníky DCŽM, je spokojená s nabídkou Sekce i DCŽM. Jedná se povětšinou o mladé lidi plně církevně socializované, kteří v DCŽM zažijí povzbuzení. Jejich hlavním zájmem je komunikace s vrstevníky, současně jsou ovšem vděční také za „duchovní nabídku“ (bohoslužby, modlitby, neformální komunikace s knězem). Přes tyto nesporné přednosti DCŽM se ukazuje, že se jedná o nabídku, která má poněkud jiný charakter, než je prezentováno v oficiálních dokumentech ČBK. Nejedná se totiž o otevřenou práci s dětmi a mládeží ani o programy s terapeutickým účinkem; diakonický rozměr církve není při této činnosti rozvíjen. Ze základních funkčních projevů církve převládá *koinonia*, tedy snaha vytvořit z účastníků společenství, a *leiturgia* – možnost zažít modlitbu a bohoslužbu jinak než v běžných farnostech.

V tomto kontextu se zdá přesvědčení mons. Jana Balíka o jednoznačně pozitivním vlivu DCŽM na mladé lidi jako trochu přehnané. Dle Balíkových slov si v Římě „dlouhodobě váží toho, jak se realizuje pastore mládeže v České republice“. Balík to považuje za ocenění praxe diecézních center života mládeže⁴⁶⁴ a stylu prožívání celostátních a světových setkání mládeže. Své jmenování konzultorem Dikastéria pro laiky, rodinu a život Balík interpretuje také jako uznání za způsob, „jak kardinál Duka byl schopen připravit kandidaturu Prahy na světový den mládeže“.⁴⁶⁵ V jiném rozhovoru Balík uvádí jako znak kvality české pastore mládeže „schopnost formovat určitou kvalitní skupinu“ a trvalou „snahu o společenství, o spolupráci a zapojení mladých lidí jako dobrovolníků“; dále připomíná pravidelně organizovaná fóra mládeže jako prostor pro vyjádření představ, návrhů a požadavků mladých lidí vůči biskupům a dalším činitelům

⁴⁶⁴ Jan Balík ve svém příspěvku na Mezinárodním setkání odpovědných za službu mládeže Rocca di Papa (Řím), 29.-31. března 2012 DCŽM překládá jako „Centri diocesani di vita permanente della gioventù“, tedy jako diecézní centra trvalého života mládeže, anebo jako „diecézní centra pohostinnosti“ (case di accoglienza). Srov. BALÍK, Jan. *Il fenomeno dei Centri diocesani di vita permanente della gioventù nella Repubblica Ceca: detti anche case di accoglienza dei giovani nelle diocesi*. [cit. 24. 6. 2022] Dostupné online:

<http://www.laici.va/content/dam/laici/documenti/giovani/madrid2011-rio2013/italiano/madrid-rio-tav-rot-accoglienza-giovani-repubblica-ceca.pdf>.

⁴⁶⁵ Srov. Rozhovor Stanislava Zemana s Janem Balíkem. Blíže ZEMAN, Stanislav. V Římě si váží naší pastore. In: *Budoucnost církve* 26, 2019, č. 1-3, s. 27-28.

odpovědným za pastorači.⁴⁶⁶ Zde výstižně prezentuje aktivity (v tomto případě velké a masové akce), které se dějí hlavně pod hlavičkou Sekce pro mládež, i péči o zmíněnou „kvalitní skupinu“. Pod touto „kvalitní skupinou“ je možné si představit osoby, jejichž hodnotová hierarchie je prokazatelně ovlivněna vírou. Právě tuto skupinu Balík označuje současným (módním) pojmem „ostrůvek pozitivní deviace“.⁴⁶⁷

Tato formulace provokuje k zamyšlení nad tím, jaké je Balíkovo pojetí církve. Tyto formulace evokují – z hlediska sociálně politického vývoje pochopitelný – ideál církve jako „kontrastní společnosti“, na něž upozorňuje a kriticky jej hodnotí Kaplánek v knize *Znamení naděje*.⁴⁶⁸ V každém případě je na první pohled vidět kontrast Balíkova pojetí vůči pohledu papeže Františka, který považuje evangelium za „velkou zvěst pro všechny mladé lidi“.⁴⁶⁹ František se navíc velmi vyhraňuje vůči každému náznaku elitářství uvnitř církve. Proto je třeba se stále znovu zamýšlet nad tím, zda je v kontextu České republiky vhodným a reálným cílem pastorače mládeže „společenství církve, které musí být neustále schopno oslovovat mladé lidi, být pro ně referenční skupinou a formovat z nich vyzrálé katolické osobnosti“.⁴⁷⁰

⁴⁶⁶ Rozhovor s Janem Balíkem po jeho jmenování konzultorem Dikasteria pro laiky, rodinu a život. Blíže LOKAJOVÁ, Jana. *Papež jmenoval P. Jana Balíka konzultorem vatikánského Dikasteria pro laiky, rodinu a život*. [cit. 24. 6. 2022]. Dostupné online: <https://zpravy.proglas.cz/udalosti/papez-jmenoval-p-jana-balika-konzultorem-vatikanskeho-dikasteria-pro-laiky-rodinu-a-zivot/>.

⁴⁶⁷ Srov. *Výzkum Olomouc 2017*, s. 49.

⁴⁶⁸ Srov. KAPLÁNEK, M. *Znamení naděje*, s. 140-143.

⁴⁶⁹ Srov. ChV 111.

⁴⁷⁰ Srov. BALÍK, J. (ed.). *Pastorační plán*, s. 25.

5 Návrh oživení pastorace mládeže v českých diecézích

Stefan Knobloch pokládá za základní program praktické teologie „být blízko lidem“. Nemůže být východiskem obsah víry, ale životní příběh každého člověka, ve kterém se tajemně sděluje Bůh, a tak je člověk povzbuzen vstoupit do prostoru institucionalizovaného náboženství jako do svého životního prostoru.⁴⁷¹ Tonelli ve své koncepci pastorace navrhuje, aby výsledkem pastorační reflexe a analýzy byl návrh „obnovené praxe“.⁴⁷² V tom se shoduje s mnoha významnými pastoračními teology, ač se pro tuto poslední fázi pastoračně teologické reflexe používají různé pojmy.⁴⁷³

Proto také poslední kapitola této disertační práce je věnována výhledům do budoucnosti. Každý pohled do budoucnosti ovšem předpokládá ohlédnutí se nazpět do minulosti, což bylo realizováno v předchozích kapitolách. Zde se pouze pokusím shrnout, zda je možné se z minulosti (třicet let diecézní pastorace mládeže) něco naučit, ať už z toho, co se podařilo, nebo i z toho, co je možné označit či považovat za chybné. V druhé kapitole jsem předložila návrh teologického východiska pro pastorační mládeže, který je použitelný také v našich podmínkách. V této závěrečné kapitole chci navrhnout několik praktických kroků, které by mohly vést k obnově pastorace mládeže v DCŽM.

5.1 Poučení z třiceti let diecézní pastorace mládeže v ČR

Při přípravě na Synod o mládeži byla každá partikulární církev vyzvána, aby popsala situaci mládeže ve své zemi (v rámci biskupské konference) a poslala tuto relaci na Sekretariát biskupského synodu. K této analýze měl – v rámci české katolické církve – napomoci zmiňovaný výzkum J. Balíka, realizovaný na

⁴⁷¹ Srov. KNOBLOCH, Stefan. *Praktische Theologie: ein Lehrbuch für Studium und Pastoral*. Freiburg: Herder, 1996, s. 358n.

⁴⁷² Srov. TONNELLI, R. *Pastorale giovanille*, s. 100.

⁴⁷³ Zulehner to nazývá "Praxeologie", tedy úlohou pastoralistů je vymýšlet praxi pro budoucnost. Srov. ZULEHNER, Paul Michael. *Pastoraltheologie*. Band 4. *Pastorale Futurologie: Kirche auf dem Weg ins gesellschaftliche Morgen*. Düsseldorf: Patmos, 1990, s. 221n.

celostátním setkání mládeže (CSM) v Olomouci v roce 2017. Je otázkou, zda tento postup byl ten nejsprávnější, když účastníků CSM bylo pouze 5 500 a odevzdaných dotazníků nakonec jen 1 903.⁴⁷⁴ Problémem není samotný počet odevzdaných dotazníků, ale nedostatečná reprezentativnost výzkumného vzorku. Tento vzorek ani nemohl zastupovat pestrost názorů a postojů praktikujících katolíků, protože respondenty byli pouze mladí lidé, kteří patří do úzkého segmentu účastníků akcí Sekce pro mládež, DCM a DCŽM, o nichž pojednává hlavně tato disertační práce.

I kdyby bylo záměrem v rámci pastorace mládeže pojednávat pouze o „mladých praktikujících věřících“ (což je mimochodem v rozporu jak s diakonickým, tak evangelizačním pojetím pastorace mládeže), nelze se omezit pouze na výše zmíněnou skupinu účastníků akcí diecézní pastorace mládeže.

Přes různost názorů lze konstatovat, že katolická církev v České republice *věnuje značnou péči pastoraci mládeže*. V této práci jsem se zamýšlela nad tím, *o jakou pastoraci jde a jaká je její vize či koncepce*. *Pastorační plán sekce pro mládež ČBK z roku 2002 nereaguje na dnešní situaci, a jak bylo uvedeno ve čtvrté kapitole, nejedná se ani tak o plán či projekt, ale spíše o popis určitého ideálu*. Cíle Sekce popsané v *Pastoračním plánu* totiž představují především *získávání a zapojování dalších mladých věřících*.⁴⁷⁵

V této práci jsem se chtěla „dopátrat“ toho, jak Sekce (a DCM i DCŽM) realizují deklarované ideály. Chtěla jsem se dozvědět, co si mám konkrétně představit za slovy: Sekce „evangelizuje tím, že má stále Krista na očích a v srdci. Vydává svědectví všude, kde je“.⁴⁷⁶ Úlohou Sekce i diecézních center – pokud je chápeme jako koordinační – je stanovit rámec, cíle, metody a evaluační nástroje pastorace mládeže na národní a diecézní úrovni. K této úloze jistě patří také vytvoření strategického plánu, který obdrží všichni, kdo jsou na tomto poli aktivní. Pokud nebudou tyto ústřední církevní orgány, pověřené pastorací mládeže, plnit tyto své strategické úlohy a budou pouze „realizovat akce“, nelze pastoraci mládeže na diecézní úrovni smysluplně rozvíjet. Pastorace mládeže v ČR potřebuje jasnou

⁴⁷⁴ Srov. *Výzkum Olomouc 2017*, s. 2.

⁴⁷⁵ Srov. BALÍK, J. (ed.). *Pastorační plán*, s. 25.

⁴⁷⁶ Srov. *Ředitel Sekce pro mládež ČBK*, s. 33.

vizi, tak jako pastorec vůbec. Jenže tuto vizi nemusí vytvářet ústřední orgány (ČBK, Sekce, DCM) samy. Organizování „velkých akcí“ a udržování DCŽM při životě nestačí.

Zneklidňující je skutečnost, že se v diecézní pastorační mládeži za posledních třicet let téměř nic nezměnilo, jak lze vyčíst z analýzy v předcházejících kapitolách této práce. V tuto chvíli nejde o „kosmetické úpravy“ či o design, ale o teologický základ a zaměření.

5.2 Návrhy transformace projektu DCŽM

Diecézní centra života mládeže mají svoji úlohu v pastorační mládeži. Jejich pastorační úloha je svázaná s pastorační péčí o mladé, kteří vyrůstají v katolickém prostředí. Tito mladí jsou důležitou součástí církevního společenství a rozhodně potřebují prostor k rozvoji svého duchovního života i citlivé doprovázení. Skutečnost, že jsou adresáty této pastorec především věřící mladí lidé, nesnižuje evangelizační potenciál DCŽM. Posláním DCŽM je totiž evangelizovat a inkulturovat evangelium do života mladých lidí uvnitř církve, kteří jsou mnohdy „uvězněni“ ve strukturách a představách ideálního společenství. Proto je zaměření DCŽM primárně na věřící mládež zcela relevantní a je vhodné toto zaměření také otevřeně deklarovat. Toto zaměření se nemusí nijak retušovat, podkládat církevními dokumenty anebo odkazovat na projevy papežů. Je třeba vzít jako fakt, že úkolem pastorec mládeže v rámci diecézních center (DCM i DCŽM) je primárně péče o věřící katolickou mládež v České republice. Každé centrum má svou vlastní dynamiku a kulturu.

Bude ovšem otázkou, jakou úlohu při udržení a rozvoji center budou mít diecézní biskupové, a to nejen po stránce finanční, ale především po stránce personální. Udržitelnost takto značně nákladného centra bude čím dál obtížnější. Chod center by měl být součástí pastorační strategie jednotlivých diecézí. Z realizovaného výzkumu vyplynula důležitost DCŽM pro mladé věřící jak v moravských, tak v českých diecézích. Ukázalo se také, že si mladí lidé vybírají DCŽM, kde se jim líbí, a jezdí tam, i když je to v jiné diecézi, než kde bydlí. Ovšem

tato „migrace“ neplatí v moravských diecézích. Dostupnost DCŽM v českých diecézích se výrazně ztížila. V současnosti ani pražské ani českobudějovické DCŽM nenaplnuje své původní poslání. Pražská arcidiecéze v podstatě přijala model diecézní pastorace podobný plzeňské diecézi, která nikdy neměla DCŽM. Dosud ale ještě nelze říci, jaký dopad měla transformace ADCŽM Nazaret na zařízení zcela jiného typu. Uzavření DCŽM Ktiš se zdůvodňuje především nezájmem mladých lidí o práci dobrovolníků (týmáků), ale také nedostatkem kněží a špatnou dostupností místa. Formálně DCŽM Ktiš existuje, ale v podstatě plní funkci ubytovacího komplexu pro pořádání akcí pro děti a mládež.⁴⁷⁷

Domnívám se, že pastorace mládeže nemusí být „pastorací mimochodem“. Návštěvníci DCŽM docházejí do centra pravidelně, a tak je možné s nimi pracovat v dlouhodobé perspektivě. Proto prvním návrhem k zvýšení pozitivního dopadu pobytu v DCŽM je něco jako „následná pastorace“.⁴⁷⁸ Pocity mladých lidí po návratu z DCŽM domů vyjádřila jedna dívka z olomoucké arcidiecéze takto: „Když z Archy odjedu, tak jsem úplně plná víry, pak to postupně mizí. Teď, jak tam jezdím hrozně často, tak mě to pořád posiluje“. Bude-li tedy na zážitky na velkých akcích anebo v DCŽM něco navazovat ve farnosti a v běžném životě, bude mít pobyt v DCŽM zřejmě trvalejší dopad na prožívání víry mladých lidí.

5.2.1 „Model Emauzy“ a jeho potenciální využití v DCŽM

V kapitole 2.3.2 pod titulem *Církev na cestě s mladými jako Ježíš s učedníky na cestě do Emauz* jsem navrhla model pastorace mládeže inspirovaný mimo jiné apoštolskou exhortací papeže Františka *Christus vivit*. Jsem přesvědčená, že tento přístup k pastorační mládeže – zde představený jako „Model Emauzy“ – je realizovatelný také v českém prostředí. Uplatnit by se mohl i v DCŽM. V následujících řádcích uvedu některé podněty k uplatnění tohoto modelu v podmínkách české katolické církve.

⁴⁷⁷ Zdá se ovšem, že zde má velký vliv také personální podcenění pastorace mládeže ze strany diecéze. Plně se této oblasti věnuje pouze jedna referentka pod vedením kněze, který má celkově na starosti pastorační v diecézi.

⁴⁷⁸ K použití tohoto pojmu se autorka nechala inspirovat pojmem ze sociální práce „následná péče“.

Šest prvků tohoto modelu lze v DCŽM – dle mého názoru – uplatnit následujícím způsobem:

- 1, *Reflektující společenství* (Lk 24, 13-14: „dva z nich se ubírali do vsi jménem Emauz a rozmlouvali spolu“):

DCŽM mají být *prostorem k setkávání* mladých lidí. Vzájemné sdílení je základní charakteristikou každého centra. Proto důležitým momentem je, aby účastníci měli možnost si vzájemně vypovědět vše, co právě prožívají. Tímto sdílením se postupně ze skupiny lidí, kteří se kdysi setkali spíše náhodně, může stát reflektující skupina. Jde tedy o to, aby se spontánně vznikající vztahy mezi účastníky i zákonité skupinové procesy využívaly jako nástroj, díky němuž účastníci dospívají. Ve skupině jsou aktéry sami mladí lidé, nejsou pouhými diváky a pozorovateli, nýbrž protagonisty vlastní cesty k zralosti. Usilovat je třeba o to, aby se na této cestě *setkali s Kristem*, který se může stát *ústřední osobou* komunikace víry. Kristus je sám vybízí („vstaň a chod“). Tuto výzvu mladí lidé uslyší, pokud budou vnímat zájem a starost ze strany dospělých („starších bratří a sester“). Neboť prvek osobního zájmu a přijetí je pro každého, i mladého člověka podstatný. Dát možnost k tomu, aby byli „spolu na cestě“, chápu jako cestu ze samoty k hledajícímu společenství.

- 2, *Aktivní naslouchání* (Lk 24, 15-24: „Ježíš se k nim připojil a šel s nimi. ... Řekl jim: „O čem to spolu rozmlouváte“ – a oni vypravovali, co se v Jeruzalémě přihodilo“):

DCŽM je prostředím, v němž se setkává člověk s člověkem. Při každém opravdovém dialogu vždy jeden mluví a druhý naslouchá, a pak se role obrátí. Ježíš na cestě do Emauz nenaslouchal pouze pasivně, ale aktivně se ptal na to, co se stalo. Předpokládá se, že v DCŽM jsou v první řadě těmi naslouchajícími osobami členové týmu, mezi nimiž zaujímá zvláštní postavení kněz. Pro personál DCŽM, tedy pro kněze a „týmáky“, to znamená výzvu: vydat se na cestu konkrétního vztahu k mladému člověku. S pokorou vidět a slyšet, s trpělivostí a s pochopením. Jen tak je možné porozumět životu mladého člověka a doprovázet ho. Aktivní naslouchání je diakonie – pastorační služba mladým. Vzít tento prvek Modelu Emauzy vážně

znamená, že DCŽM nemůže být pouze „ostrůvkem pozitivní deviace“. Aktivní naslouchání totiž znamená také naslouchat hlasům zvenčí, naslouchat společnosti a mladým lidem. Pokud bychom – tak jako dosud – zůstali uzavřeni „v bublině“ církevně socializované mládeže, nepostřehneme, co si myslí a čím žijí lidé mimo tuto „bublinu“.

- 3, *Dialog* (Lk 24, 25-26: „A on jim řekl: Jak jste nechápaví..., což neměl Mesiáš to všechno vytrpět, a tak vejít do své slávy?“):

DCŽM má být místem trvalého dialogu církve se světem mládeže. Dialog je předpokladem inkluzivního společenství, v kterém najde své místo každý. Pokud se v DCŽM povede autentický dialog, nebude (už) místem „exkluzivních“ křesťanů. Dosud totiž do DCŽM pravidelně dojíždí téměř výhradně aktivní katolická mládež. Učit se žít v dialogu – to je *synodální proces*. Pokud se DCŽM vydají cestou synodality, mohou se opravdu stát „laboratoří církve“, kde je prostor k „pokusům“ a k inovacím. A to lze jen v tom případě, když se nejedná jen na popud shora, ale dá se příležitost mladým lidem, aby byli iniciátory a aktéry společného křesťanského života. Tento synodální přístup mohou ti, kdo ho zažijí, vnášet – jako samozřejmost – i do svých místních společenství (farností).

- 4, *Pohled víry* (Lk 24, 28: „Potom začal od Mojžíše a všech proroků a vykládal jim, co se na něho vztahovalo ve všech částech Písma.“):

Jednou z důležitých akcí pořádaných v DCŽM jsou Velikonoce. Možná právě to se může stát výchozím bodem pastorační práce s mládeží. Je to možnost zprostředkovat velikonoční tajemství mladým lidem. Jako prostor, kde se mladí potkají s utrpením Mesiáše, které nebylo náhodou, ale patřilo do Božího plánu spásy. A tímto Božím plánem spásy je, aby lidé byli šťastní. Konkrétním úkolem je pomáhat nacházet mladým lidem klíč k velikonočnímu tajemství, a tím jim otevřít cestu ke štěstí. Cesta ke štěstí v konkrétním životě znamená nalezení vlastní životní perspektivy – povolání.

V DCŽM je možno zažít slavení Velikonoc jako čas kontinuity celého života, a současně jako čas obnovy, reflexe a možné změny. Lze tam vnímat křehkost, která nese znamení Ježíšova utrpení („locus theologicus“), z kterého je

možně vyjít a najít jasnou životní perspektivu. DCŽM je místem pomoci při hledání životní cesty.

- 5, *Zkušenost setkání s Ježíšem* (Lk 24, 29-32: „...tu se jim otevřely oči a poznali ho...“):

Emauzští učedníci vnímali zpočátku Ježíše jako „neznámého člověka“. Přesto mu vyprávěli své děsivé zkušenosti z posledních dnů, a nakonec jej pozvali ke stolu. Ježíš k nim nepřistupuje triumfálně, s mocí pravdy a neomylností deposita fidei. Evangelizace opírající se o základní kérygma zjevuje lidem, že nikdo není osamocený a Bohem opuštěný. DCŽM se fyzicky „nestěhuje“ na místa, kde žijí mladí, ale mělo by je – podobně jako Ježíš – rychlým krokem dojít a dostat se na jejich úroveň, poznat jejich situaci, poznat, co mladým lidem „zadržuje oči“, rozpoznávat znamení doby.

Skrze mladé lidi se zjevuje Bůh, ale přichází také život. Nejde v první řadě o to, něco mladým lidem předávat, ale naopak „přinést na světlo“ to, co mladí lidé přinesli, a to se týká i víry jako takové.

Centrum hraje roli místa setkání, kde se realizuje hostina. Centrum na ni připravuje pokrmy. Pokrmem je to, co nám Bůh zjevuje skrze mladé lidi. Centrum nemůže být ostrovem daleko v oceánu, kde se nic nemění a jen se čeká, co se bude dít. Každé centrum, pokud chce vytvářet atmosféru domova (společně stolovat), má pečovat o příchod, vytvářet bezpečí domova a doprovázet je. Vytvářením bezpečného prostředí mohou být centra nástrojem prevence zneužívání uvnitř církve.

- 6, *Povolání a poslání* (Lk 24, 33-35: „A v tu hodinu vstali a vrátili se do Jeruzaléma...“):

Učedníci vracející se do Emauz nepatřili k jádru apoštolů, a přesto hráli zásadní roli při zvěstování Ježíšova vzkříšení. I odpověď, reakce na volání Vzkříšeného, může být u lidí „na okraji“ rychlejší než u těch, kteří vytváří „jádro“ a nesou odpovědnost. DCŽM se může stát místem, kde mladí mají možnost konzultovat svou budoucnost a své poslání, a to i tehdy, když se nebude odehrávat v církevní struktuře. Povolání a poslání je milostí Boha vůči nám, nejde jen o to,

„dělat něco pro církev“ anebo ve smyslu církevního učení. Zájem o mladé nemá být jen pragmatickou záležitostí, ale zájmem o ně samotné a o jejich šťastný život. Šťastný život tady a teď, pokud je mladý člověk aktérem a stará se i o svou budoucnost, která je do něho vložena již od počátku stvoření. DCŽM ale není nástrojem „pozitivního formačního vlivu“ dle představ tradiční zbožnosti.

Diecézní centrum života mládeže se prezentuje jako neformální výchovné prostředí, v němž vrstevnická skupina působí formativně.⁴⁷⁹ V tomto ohledu je důležité, aby v DCŽM vznikaly reflektující skupiny. Taková skupina umožňuje doprovázení: sami mladí lidé se mohou sdílet a mluvit o svém životě. Předpokladem je přijetí a zapojení do skupiny.

V realizovaném výzkumném šetření se ukázalo, že v neformálních vztazích v DCŽM mladí lidé prožívají jiný „vztah církve k nim“, tedy něco jiného, než prožívají obvykle ve svých farnostech. Mohou tak prožít liturgii a modlitby zcela jinak, a přitom zůstat „mezi svými“ v katolickém prostředí. Těžko lze očekávat, že pro mladé lidi budou náboženské projevy prioritou. Situace se ale změní, pokud liturgie bude pro mladé lidi srozumitelná (inkulturace do myšlení současné mládeže). A k tomu jsou v DCŽM předpoklady. Návštěvníci tak mohou nacházet dimenzi své vlastní spirituality. DCŽM mohou nabízet prostor pro široké spektrum možností, jak slavit, jak je možné setkávat se s Bohem.

5.2.2 Budoucnost DCŽM?

Považovat DCŽM za zcela otevřené místo pro všechny mladé lidi není na místě. Ve skutečnosti jsou návštěvníky center téměř výhradně církevně socializovaní mladí lidé.

Jan Balík hovoří o DCŽM jako o místech spontánnosti. Pokud se tam lidé cítí dobře a najdou tam (druhý) domov, platí to. Přijít na pobyt DCŽM vyžaduje motivaci účastníka. Je to jistě místo, kde mladí lidé, kterým to „sedne“, jsou šťastní

⁴⁷⁹ Srov. NOVÁKOVÁ, Marie. Diecézní centrum života mládeže, neformální výchovné prostředí. In: BALÍK, Jan (ed.). *Příspěvek center života mládeže k rozvoji identity mladých lidí: sborník z mezinárodní vědecké konference k 35. výročí vzniku IDCŽM Křižovatka*. [Praha]: Sekretariát Sekce pro mládež ČBK a AKSM, 2015, s. 200-205.

a mohou být spontánní, veselí a hraví. Cítí se tam přijatí a mají možnost seznámit se s dalšími věřícími vrstevníky.

Přestože DCŽM byla vytvořena podle jednoho vzoru, má každé z nich osobitou tradici, která se odvíjí jak od osob vedoucích (kněží), tak i od regionu – jiná jsou centra na Moravě, jiná v Čechách. Byla by škoda, kdyby centra z vnějších (třeba finančních) příčin zanikla. V našem prostředí se DCŽM jistě neobejdou bez spolupráce s náboženskými hnutími a řeholními společnostmi. Jejich fungování je přímo závislé i od restartu či „resuscitace“ pastorace mládeže v České republice – vytvoření nového pastoračního plánu, který bude reflektovat poslání církve a nebude na oblast pastorace mládeže klást příliš veliké (nereálné) požadavky. Takový pastorační plán se může stát jasným základem pro další orientaci těchto center. Tento pastorační plán by nebyl nějakým všude platným programem pro všechna DCŽM. Sekce pro mládež by měla jednotlivá centra spíše jen metodicky, finančně a organizačně podporovat při nastavování evaluačních systémů a zajištění kvalifikovaných supervizorů. Bude záležet na spolupráci mezi osobou zodpovědnou za centrum a jejím týmem (a možná to nebude trvalý tým, ale pouze příležitostný jako kdysi v Příchovicích). Předpokladem je, aby zodpovědná osoba a členové týmu byli schopni aktivně naslouchat mladým lidem a na základě rozhovoru stanovili pastorační vize a metody práce.

Závěr

Hlavním motivem, který mě vedl k zpracování tématu pastorace mládeže v rámci disertační práce, byl deficit hlubších teologických východisek v pastoraci mládeže českých a moravských diecézí. Tyto deficity jsou zejména viditelné na „projektu“ diecézních center života mládeže, který je dosud považován za „vlajkovou loď“ Sekce pro mládež ČBK.

Ve své disertaci jsem se pokusila srovnat dynamickou věrnost zásadám Druhého vatikánského koncilu, která se dá pozorovat ve všech použitých dokumentech zahraničních biskupských konferencí, s ideály české pastorace mládeže. Vzhledem k tomu, že jsem nechtěla příliš překročit rozsah práce a vyhnout se tematické divergenci, nezabývala jsem specifickými potřebami, ani situací mládeže. Pouze jsem případně odkazovala na jiné zdroje. Je to také proto, že k tomuto tématu se odborně věnuji jinde a považovala bych to za zbytečnou duplicitu.

Z důvodu nedostatku české odborné literatury pojednávající o pastoraci mládeže jsem musela použít zahraniční zdroje a nejprve upřesnit předmět a metodu své práce. Mým původním záměrem bylo stanovit kritéria pro současnou českou pokoncilní pastoraci mládeže, a tím přispět k vytvoření české „pastorální teologie mládeže“ (s odkazem na Lechnera a Tonelliho). Tento záměr ale zřetelně přesahoval možnosti disertační práce,⁴⁸⁰ takže jsem zvolila jiný přístup: místo vytvoření teologické koncepce jsem – na základě exhortace *Christus vivit* a mnoha dalších pramenů – vytvořila teologický model přístupu pastoračního pracovníka (ať už se jedná o kněze, pastoračního asistenta či dobrovolníka), který je inspirovaný příběhem o cestě učedníků do Emauz („Model Emauz“).

Při studiu dokumentů Sekce pro mládež ČBK a autorů, kteří jsou spjati s projektem DCŽM, se ukázala teologická neukotvenost těchto dokumentů. Po srovnání s výsledky mých vlastních výzkumných šetření popsaných v čtvrté

⁴⁸⁰ Michal Kaplánek v úvodu ke knížce *Pastorace mládeže* (1999, s. 7) píše: „Každá z uvedených oblastí (pastorace mládeže) čeká na další odborné zpracování, které by mělo představovat reflexi současné reality spojenou s vizí změněné praxe, obojí postavené na solidních teologických základech. To není úkol pro jednotlivce.“

kapitole, jsem došla k závěru, že koncepce pastorace mládeže v českých a moravských diecézích vyžaduje radikální změny. Je jasně orientovaná na skupinu plně socializovaných mladých lidí v katolické církvi, jak ukázal i realizovaný výzkum. A proto i ten pomyslný restart je výzvou pro pastorači od sebestřednosti zaměřené dovnitř církve ke službě a zvěsti pro všechny mladé.

Protože aktuální dokumenty Sekce pro mládež jsou plné krásných slov a ideálů, jeví se jako neúčinné vytvářet nějaké další „ideové dokumenty“, spíše je třeba naslouchat výzvám papeže Františka k synodalitě, tedy k vzájemnému naslouchání a hledání cesty, jak dál. Úkolem univerzitní pastorální teologie není strategické plánování (to je úkolem referentů na diecézní nebo děkanátní úrovni), ale teologická reflexe a prorocká výzva ke změně praxe. V logice synodality je také participace: dát mladým prostor k převzetí odpovědnosti, a to jak v církvi, tak ve společnosti. Předat odpovědnost (1 Tim 4, 12) ovšem neznamená „hodit“ povinnosti na mladého člověka a „nechat ho v tom“, ale spíše předávat odpovědnost postupně a v dialogickém procesu.⁴⁸¹

Cíle, které zmiňuje *Pastorační plán Sekce pro mládež*, se zaměřují na společenství církve a na formaci. V tomto pojetí není v centru pozornosti mladý člověk a jeho zájmy, ale církev a její „budoucnost“. Tak vzniká nebezpečí instrumentalizace, které je v příkrém rozporu se zásadami diakonie jako nezištné služby. Zahraniční dokumenty, s nimiž jsem srovnávala dokumenty Sekce, mají zcela jiného ducha. Objevují se tam formulace jako: „být na blízku mladým lidem“, nebo „být ve službě mládeži“, anebo „pomoci jim, aby objevili, že sami jsou protagonisty svého života“. Jde o to, že světová církev, stejně jako současná pastorálka a pedagogika, chápou mladého člověka jako *aktivní subjekt a tvůrce vlastní historie*, s otevřenou možností stát se učedníkem fascinovaným osobou a životem Ježíše Krista.

Je-li řeč o pastorači, mělo by klíčovou roli hrát evangelium. Proto považuji také „Model Emauzy“ za klíčový bod, a to jak teoretické části práce (kapitola 2), tak i praktické části (kapitola 5).

⁴⁸¹ Dialog, který není besedou či poučným rozhovorem, ale přijetím vzájemného propojení světů a kultur.

Lukášovo vyprávění příběhu o setkání neklidných učedníků s Ježíšem mi totiž připadá jako vhodné východisko modelu pastorační mládeže pro 21. století. Tento model vychází jak z učení papeže Františka, tak z použitých dokumentů zahraničních biskupských konferencí. Zjistila jsem totiž, že téma emauzských učedníků se vine jako červená nit různými dokumenty. Jednotlivé prvky příběhu se dají aktualizovat (naslouchání, dialog, reflexe ve společenství, výklad Božího slova, úžas z poznání, rozhodnutí). Církev by měla ve vztahu k mladým lidem reprezentovat Krista tichého, naslouchajícího, ale také povzbuzujícího a napomínajícího. V církvi – při lámání chleba – se i dnes dává Kristus poznat. A také dnes je toto poznání impulsem k změně života, k rozhodnutí a novému začátku.

V Modelu Emauzy se odráží Tonelliho myšlenky, které jej vedly k změně paradigmatu italské pastorační mládeže, podobně jako myšlenky Pavla Ambrose a Michala Kaplána. V prvním bodu tohoto modelu (reflektující společenství) se odráží odpovědnost církve za vytvoření prostoru mladým lidem k jejich vlastnímu hledání, do něhož patří také vyjádření nejistoty a smutku, protože právě ve společenství („kde jsou dva nebo tři“) lze najít řešení. V druhém bodě (aktivní naslouchání) jde o naslouchání reálnému příběhu mladých lidí, včetně jejich rozporuplných emocí. Je to impuls směřující od pastorační ideje k pastoračnímu příběhu (Ambros: k „pastorační, která vypráví“). Právě skrze aktivní naslouchání vznikají osobní vztahy, a to vše přispívá k budování identity mladého člověka. Na tento pastoračně pedagogický úkol upozorňuje Kapláník. V dalším bodu (dialog) se odráží Ambrosova výzva – směřování od pastorační odpovědi k pastorační podněcující otázce. V dialogu se projeví pohled víry, který je pohledem radostného slavení, protože náš život je součástí Božího daru – odráží se v něm Boží milost. Je to způsob, jak může Bůh mluvit k mladému člověku jazykem, kterému rozumí (Tonelli). Ježíšovo zjevení – poznání jeho osoby – nastává tehdy, když mladý člověk prožije zkušenost setkání s Kristem. Nastává to tehdy, když mladý člověk nezůstane pasivní, ale „pozve Ježíše ke stolu“ („Pane, zůstaň s námi...“).

Tonelli vidí potřebu změny pastorační, která byla do té doby (šedesátá léta 20. století) zaměřena na individuální zbožnost. Požadoval, aby církev více vnímala

sociální a politický rozměr křesťanského života. To je obsahem posledního bodu Modelu Emauzy – učedníci se ihned rozhodli vrátit se do Jeruzaléma a rozdělit se s ostatními o svoji zkušenost. Tito učedníci nepatřili mezi sbor apoštolů ani po této události. Jejich úkol byl jiný. Toto konstatování nás upozorňuje na to, že formy participace na Božím plánu jsou různé: každá strnulost a lpění na ideálu odtrženém od reality je riskantní. Zásadní je nacházet odpovědi na životní otázku: Pro koho žiji? Pro koho tady jsem? Dokázat se vyrovnávat s různými výzvami každodenní existence a dospět k vlastní životní vizi v kontextu evangelia.

Pastorace mládeže může vycházet z předpokladu, že mladí již vyšli z pomyslného Jeruzaléma a církev přichází do situací jejich všedního života. Církev je v naší společnosti „v roli cizince“, ale pokud bude vystupovat synodálně, může dostat pozvání k „lámání chleba“. Není to jen cesta sklíčených emauzských učedníků, je to i cesta ustrašené Marie Magdaleny a nechápajícího Petra a Jana. Kdyby se k nim Ježíš nepřiblížil, sotva by našli sebe, své povolání a poslání.

Seznam literatury

Dokumenty církve

BENEDIKT XVI. *Deus caritas est = Bůh je láska: encyklika nejvyššího pontifika Benedikta XVI.* Praha: Paulínky, 2012.

CELAM. *Civilización del Amor: Proyecto y misión.* Bogotá: CELAM, 2013.

CELAM. *La Iglesia en la actual transformación de América Latina a la luz del Concilio.* Medellín: CELAM, 1968.

BALÍK, Jan (ed.). *Pastorační plán Sekce pro mládež ČBK.* Praha: Sekretariát České biskupské konference, 2002.

ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE, *Dokument o směřování katecheze a náboženského vzdělávání v České republice,* Praha: ČBK, 2015.

ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE. *Odpovědi ohledně synody o mladých lidech za Českou biskupskou konferenci.* Praha: ČBK, 2017 [neveřejný dokument].

ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE. *Směrnice ČBK o animátorských kurzech mládeže.* Praha: Česká biskupská konference, 2017.

DEUTSCHE BISCHOFSKONFERENZ. *Leitlinien zur Jugendpastoral.* Bonn: Das Sekretariat der Deutschen Bischofskonferenz, 1991.

DEUTSCHE BISCHOFSKONFERENZ. *Wirklichkeit wahrnehmen – Chancen finden – Berufung wählen. Leitlinien zur Jugendpastoral.* Bonn: Das Sekretariat der Deutschen Bischofskonferenz, 2021.

Dokumenty II. vatikánského koncilu. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002.

FRANTIŠEK. *Evangelii gaudium = Radost evangelia: apoštolská exhortace o hlásání evangelia v současném světě.* Praha: Paulínky, 2014.

FRANTIŠEK. *Christus vivit = Kristus žije: posynodní apoštolská exhortace k mladým lidem i k celému Božímu lidu.* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2019.

FRANTIŠEK. *Laudato si' papeže Františka: encyklika o péči o společný domov.* Praha: Paulínky, 2018.

JAN PAVEL II. *Kristus vás miluje: Jan Pavel II. mládeži*. Praha: Paulínky, 2005.

KAŠNÝ, Jiří (ed.). *Život a poslání křesťanů v církvi a ve světě: závěrečný dokument Plenárního sněmu katolické církve v ČR*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007.

NOTIZIARIO DELLA CONFERENZA EPISCOPALE ITALIANA. *Con i giovani per testimoniare la speranza*. Palermo: CEI, 1996.

NOTIZIARIO DELLA CONFERENZA EPISCOPALE ITALIANA. *Evangelizzazione e testimonianza della carità*. Roma: CEI, 1990.

Gemeinsame Synode der Bistümer in der Bundesrepublik Deutschland. Ergänzungsband: Arbeitspapiere der Sachkommissionen. Freiburg: Herder, 1978.

Pastorační program Sekce pro mládež ČBK na podporu společenství mládeže pro období 2014-2018. In: *Budoucnost církve* 21, 2014, č. 4, s. 18-23.

PAVEL VI. Concilium Oecumenicum Vaticanum II. Sollemni Ritu Concluditur: Aux jeunes. In: *AAS* 58, 1966, s. 17-18.

PAVEL VI. *Hlásání evangelia: apoštolská exhortace Pavla VI. z 8. prosince 1975 = Evangelii nuntiandi*. Praha: Zvon, 1996.

SEJ-CELAM, *III Congreso Latinoamericano de Jóvenes: Conclusiones*. Bogotá: CELAM, 2012.

SEJ-CELAM. *Civilización del Amor: Tarea y Esperanza. Orientaciones para una Pastoral Juvenil Latinoamericana*. Bogotá: CELAM, 1995.

SEJ-CELAM, *Conclusiones del III Congreso Latinoamericano de Jóvenes*. Bogotá: CELAM, 2012.

SEJ-CELAM. *Proyecto de Vida: Camino Vocacional de la Pastoral Juvenil. Aportes y reflexiones de la Pastoral Juvenil Latinoamericana*. Bogotá: CELAM, 2003.

SINODO DEI VESCOVI. *I giovani, la fede e il discernimento vocazionale. Instrumentum laboris*. Città del Vaticano: Segretariato generale del Sinodo dei vescovi, 2018.

Statut Sekce pro mládež České biskupské konference. In: BALÍK, Jan (ed.). *První dokumenty o Sekci pro mládež ČBK*. Praha: Česká biskupská konference, 2005, s. 14-19.

Statuta Sekce pro mládež České biskupské konference. In: *Acta České biskupské konference* 15, 2020, s. 261-269.

Ziele und Aufgaben kirchlicher Jugendarbeit. In: *Gemeinsame Synode der Bistümer in der Bundesrepublik Deutschland: Beschlüsse der Vollversammlung*. Freiburg: Herder, 1976, s. 288-311.

Literatura

AMBROS, Pavel. *Fundamentální pastorální teologie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002.

AMBROS, Pavel. *Pastorace mladých. Inicie k životu nového člověka a utváření jeho životního stylu*. Olomouc: Refugium, 2016.

ARNOLD, Franz Xaver. *Handbuch der Pastoraltheologie: Praktische Theologie der Kirche in ihrer Gegenwart*. Band III. Freiburg: Herder, 1968.

ARUPPE, Pedro. Jugend und Evangelisation. In: *Ordenskorrespondenz* 20, 1979, s. 385-401.

BALÍK, Jan. *Cesta k domovu: svědectví o diecézních centrech života mládeže*. Praha: Paulinky, 2002.

BALÍK, Jan. *Diecézní centra života mládeže: vznik, spiritualita, výhledy*. Praha: Paulinky, 2011.

BALÍK, Jan (ed.). *Diecézní centra života mládeže 1: sborník o podstatě těchto center a jejich každodenním životě*. Praha: Sekce pro mládež ČBK, 2008.

BALÍK, Jan. Charakteristika DCŽM, spiritualita, univerzalita. In: BALÍK, Jan (ed.). *Diecézní centra života mládeže 1: sborník o podstatě těchto center a jejich každodenním životě*. Praha: Sekce pro mládež ČBK, 2008, s. 13-20.

BALÍK, Jan. *Monitoring mínění mladých lidí v církvi: naslouchat mladým lidem, kteří jsou bohatstvím církve*. Praha: Sekretariát Sekce pro mládež ČBK, 2013.

BALÍK, Jan. *Na cestě s mladými: o službě církve mladým lidem*. Praha: Paulinky, 2004.

BALÍK, Jan. *S mladými ke Kristu: o umění vést mladé lidi ke smyslu života*. Praha: Paulinky, 2019.

- BALÍK, Jan. *Výzkum mezi mladými účastníky CSM Olomouc*. Praha: Sekce pro mládež ČBK a AKSM, 2018.
- BALÍK, Jan (ed.). *Dar společenství církve: témata pro společenství mladých lidí*. [Praha]: Sekretariát Sekce pro mládež ČBK a AKSM, 2015.
- BALÍK, Jan (ed.). *Křesťan ve víru světa: témata pro společenství mladých lidí*. [Praha]: Sekretariát Sekce pro mládež ČBK a AKSM, 2016.
- BALÍK, Jan (ed.). *Na cestě k člověku: témata pro společenství mladých lidí*. [Praha]: Sekretariát Sekce pro mládež ČBK a AKSM, 2014.
- BALÍK, Jan (ed.). *Příspěvek center života mládeže k rozvoji identity mladých lidí: sborník z mezinárodní vědecké konference k 35. výročí vzniku IDCŽM Křižovatka*. Praha: Sekretariát Sekce pro mládež ČBK a AKSM, 2015.
- BALÍK, Jan (ed.). *Žít z Boží síly – svátosti: témata pro společenství mladých lidí*. [Praha]: Sekretariát Sekce pro mládež ČBK a AKSM, 2017.
- BAUMGARTNER, Konrad. Zur Freiheit befreien. Impulse zu Theorie und Praxis kirchlicher verantworteter Jungendarbeit. In: *Katechetische Blätter. Kirliche Jugendarbeit* 97, 1972, č. 8, s. 470-487.
- BAUMGARTNER, Konrad; SCHEUCHENPFLUG, Peter (Hrsg.). *Lexikon der Pastoral*. Band II. Freiburg: Herder, 2002.
- BLASBERG-KUHNKE, Martina; KÖNEMANN, Judith. Praktische Theologie als Handlungswissenschaft. In: *Pastoraltheologische Informationen* 35, 2015, č. 2, s. 27-33.
- BREUNING, Wilhelm. Gemeinschaft der Heiligen. In: *Sacramentum mundi*. Band 2. Freiburg: Herder, 1968, s. 227-232.
- BUCHER, Rainer. Die Gemeinde nach dem Scheitern der Gemeintheologie. Perspektiven einer zentralen Sozialform der Kirche. In: RITZER, Georg (Hg.). *Mit euch bin ich Mensch ...: Festschrift anlässlich des 60. Geburtstages von Friedrich Schleizer O.Cist.* Innsbruck: Tyrolia, 2008, s. 19-46.
- BUCHER, Rainer. Jenseits der Idylle? Wie weiter mit den Gemeinden? In: BUCHER, Rainer (Hg.). *Die Provokation der Krise. Zwölf Fragen und Antworten zur Lage der Kirche*. Würzburg: Echter Verlag, 2004, s. 106-130.
- BURNS, Jim. *Nebojte se věnovat mladým*. Brno: Nová naděje, 1994.

- ČAPEK, Jan; BALÍK, Jan. *Diecézní centra života mládeže II: výzkum života týmáků v Diecézních centrech života mládeže*. Praha: Asociace křesťanských sdružení mládeže; Sekce pro mládež ČBK, 2001.
- ČAPEK, Jan; BALÍK, Jan. *Diecézní centra života mládeže III: výzkum života týmáků v Diecézních centrech života mládeže 30 let po jejich vzniku*. Praha: Asociace křesťanských sdružení mládeže; Sekce pro mládež ČBK, 2010.
- DARMO, Andrej. *Mystagógia krstu a formácia animátorov na Slovensku s prihliadnutím na krstnú mystagógiu svätého Ambróza v „De sacramentis“ a „De mysteriis“*. Olomouc, Univerzita Palackého, 2012. Disertační práce.
- DARLAP, Adolf; RAHNER, Karl. *Sacramentum mundi II*. Freiburg: Herder, 1968.
- DAVIDOVÁ, Nikol. *Diecézní centrum života mládeže v Osové Bitýšce jako příležitost pro duchovní růst*. Brno: Masarykova univerzita, 2018. Bakalářská práce.
- DUDOVÁ, Anna. Pojem animace v pastorační mládeže v českém katolickém prostředí. In: ŘÍHOVÁ, Ladislava (ed.). *Jednota v mnohosti: sborník konferenčních příspěvků*. Chomutov: Luboš Marek, 2018, s. 249-256.
- FEIFEL, Erich. Der Jugendseelsorger in der Erwartung der Kirche und der jungen Menschen. In: *Katechetische Blätter. Kirchliche Jugendarbeit* 97, 1972, č. 4, s. 204.
- FERCHHOFF, Wilfried. *Jugend und Jugendkulturen im 21. Jahrhundert: Lebensformen und Lebensstile*. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2011.
- FROMM, Erich. *Haben oder Sein: Die seelischen Grundlagen einer neuen Gesellschaft*. Stuttgart: Deutsche Verlags-Anstalt, 1976.
- GIROUX, Henry A. Rethinking Education as the Practice of Freedom: Paulo Freire and the Promise of Critical Pedagogy. In: *Policy Future in Education* 8, 2010, č. 6, s. 715-721.
- GRAUBNER, Jan. Co očekávám od mládeže? Promluva otce arcibiskupa Jana Graubnera během Celostátního fóra mládeže v Olomouci. In: *Budoucnost církve* 24, 2017, č. 1-2, s. 3-5.
- GRAUBNER, Jan. Stojí to za to... In: *Budoucnost církve* 7, 2000, č. 3, s. 2-3.
- GRÄB, Wilhelm. *Praktische Theologie als Theorie der Kirchenleitung*: Friedrich

- Schleiermacher. In: GRETHLEIN, Christian; MEYER-BLANCK, Michael (Hrsg.). *Geschichte der Praktischen Theologie: dargestellt anhand ihrer Klassiker*. Leipzig: Evangelische Verlagsanstalt, 1999, s. 67-100.
- HALBFAS, Hubertus. *Aufklärung und Widerstand: Beiträge zur Reform des Religionsunterrichts und der Kirche*. Stuttgart: 1971.
- HALBFAS, Hubertus. *Handbuch der Jugendseelsorge und Jugendführung*. Düsseldorf: Verlag Haus Altenberg, 1960.
- HALBFAS, Hubertus. *Jugend und Kirche: eine Diagnose*. Düsseldorf: Patmos Verlag, 1965.
- HASLINGER, Herbert. *Handbuch Praktische Theologie*. Mainz: Matthias Grünewald, 1999.
- HASLINGER, Herbert. *Sich selbst entdecken – Gott erfahren: für eine mystagogische Praxis kirchlicher Jugendarbeit*. Mainz: Matthias Grünewald, 1991.
- HASTENTEUFEL, Paul. *Jugendbewegung und Jugendseelsorge*. München: Kösel Verlag, 1963.
- HLAVÁČEK, Karel. Problém výchovy katolické mládeže: „pastorace mimochodem“. In: *Budoucnost církve* 27, 2020, č. 2, s. 11-14.
- HUGENROTH, Josef. *Pfarrseelsorge und Katolische Jungmännergemeinschaft*. Düsseldorf: Verl. Haus Altenberg, 1957.
- JOHNSON, Luke Timothy; HARRINGTON, Daniel J. *Evangelium podle Lukáše*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005.
- KAPLÁNEK, Michal. Dopis papeže Františka mladým. In: *Salesiánský magazín*, 2019, č. 4, s. 12.
- KAPLÁNEK, Michal. Mění se tvář evangelizace v posledních padesáti letech. In: *Teologické texty* 25, 2014, č. 1, s. 51-55.
- KAPLÁNEK, Michal. Mládež. In: MARTINEK, Michael (ed.). *Praktická teologie pro sociální pracovníky*. Praha: Jabok, 2008, s. 78-91.
- KAPLÁNEK, Michal. *Pastorace mládeže: studijní text pro pracovníky s mládeží*. Praha: Salesiánská provincie Praha, 1999.
- KAPLÁNEK, Michal. Pastorace mládeže v České republice. In: WIDL, Maria; KAPLÁNEK, Michal (edd.) *Mládež – Církev – Ateismus: Východní Německo*

a Česko. Mosty mezi lidmi – mosty mezi církvemi. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2006, s. 145-148.

KAPLÁNEK, Michal. *Teologie a sociální práce: dvacet let dialogu.* Praha: Jabok – Vyšší odborná škola sociálně pedagogická a teologická, 2013.

KAPLÁNEK, Michal a kol. *Volný čas dětí staršího školního věku: vybrané výsledky výzkumu volného času a životního stylu dětí ve věku 11-15 let a jejich využití v pedagogice.* České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2022.

KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu: příručka pro dobrovolníky, animátory a zaměstnance salesiánských zařízení.* Praha: Portál, 2012.

KAPLÁNEK, Michal. *Znamení naděje: česká církev ve světle závěrečného dokumentu plenárního sněmu – kritická analýza.* Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2016.

KASPER, Walter (Hg.). *Lexikon für Theologie und Kirche.* Band IX. Freiburg: Herder 2000.

KLEIN, Stephanie. *Erkenntnis und Methode in der Praktischen Theologie.* Stuttgart: Kohlhammer, 2005.

KNOBLOCH, Stefan. *Praktische Theologie: ein Lehrbuch für Studium und Pastoral.* Freiburg: Herder, 1996.

KREFT, Dieter. Jugendarbeit. In: *Fachlexikon der sozialen Arbeit.* Stuttgart: Kohlhammer, 1997, s. 510.

KRUIP, Gerhard; HOBELSBERGER, Hans; GRALLA, Anneliese (Hrsg.). *Diakonische Jugendarbeit: Option für die Jugend und Option von Jugendlichen.* München: Don Bosco Verlag, 1999.

KŘIŠŤAN, Alois. *Počátky pastorální teologie v českých zemích.* Praha: Triton, 2004.

LECHNER, Martin. *Pastoraltheologie der Jugend: geschichtliche, theologische und kairologische Bestimmung der Jugendpastoral einer evangelisierenden Kirche.* München: Don Bosco Verlag, 1992.

MAREČEK, Petr. *Evangelium podle Lukáše.* Praha: Centrum biblických studií AVČR a UK v Praze ve spolupráci s Českou biblickou společností, 2018.

- MARTANOVÁ, Lucie. *Služba kaplanů pro mládež*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2016.
- MARTINEK, Michael. *Ztracená generace: o duchovním dialogu mezi českou mládeží a katolickou církví*. Svitavy: Trinitas, 2006.
- MARX, Reinhard. *Církev přežívá*. Praha: Academia, 2020.
- MAYRING, Philipp. *Qualitative Inhaltsanalyse: Grundlagen und Techniken*. Weinheim: Beltz, 2015.
- METTE, Norbert. Gemeindegkirche – passé? In: *Diakonia* 32, 2001, č. 2, s. 124-131.
- METTE, Norbert. Praktische Theologie als Handlungswissenschaft. In: *Diakonia* 10, 1979, s. 190-203.
- MILANESI, Giancarlo (ed.). *Oggi credono così*. Torino: LDC, 1981.
- MUCHA, Petr. *Fenomén nových církevních hnutí a jejich postoj v otázce mezináboženských vztahů*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2020. Disertační práce.
- NEUNER, Peter. *Laici a klérus: společenství Božího lidu*. Praha: Vyšehrad, 1997.
- NOVÁKOVÁ, Marie. Diecézní centrum života mládeže, neformální výchovné prostředí. In: BALÍK, Jan (ed.). *Příspěvek center života mládeže k rozvoji identity mladých lidí: sborník z mezinárodní vědecké konference k 35. výročí vzniku IDCŽM Křižovatka*. [Praha]: Sekretariát Sekce pro mládež ČBK a AKSM, 2015, s. 200-205.
- NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník*. Praha: Kalich, 1992.
- OPATRNÝ, Aleš. *Malá společenství: jak začít, jak pokračovat*. Praha: Pastorační středisko sv. Vojtěcha při Arcibiskupství pražském, 2000.
- OPATRNÝ, Aleš. *Pastorace v postmoderní společnosti*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001.
- OPATRNÝ, Aleš. *Pastorační péče v méně obvyklých situacích*. Praha: Pastorační středisko sv. Vojtěcha, 2005.
- OPATRNÝ, Aleš. *Pastorační situace u nás: analýzy a výhledy*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996.
- OPATRNÝ, Aleš. *Pastorální teologie pro laiky*. Červený Kostelec: Pavel Mervart,

2016.

OPATRŇÝ, Michal. Gaudium et spes – význam dokumentu jako pastorální konstituce, In: ŠRAJER, Jindřich; KOLÁŘOVÁ, Lucie a kol. *Gaudium et spes: padesát let poté*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2015, s. 50-68.

OPATRŇÝ, Michal. Změny v pastoračních strukturách plzeňské diecéze. K zápasu církve v západních Čechách o (nový) život. In: *Studia theologica* 7, 2005, č. 1, s. 53-63.

Podněty Celostátního fóra mládeže 2017. In: *Budoucnost církve* 24, 2017, č. 1-2, s. 6-7.

POLLO, Mario. La storia dell'animazione. Verso un documento base dell'animazione. In: *Animazione sociale*, 1998, č. 5, s. 29-69.

POSÁD, Pavel. Předmluva. Centra pro mládež jsou oázami uprostřed pouště. In: BALÍK, Jan (ed.). *Příspěvek center života mládeže k rozvoji identity mladých lidí: sborník z mezinárodní vědecké konference k 35. výročí vzniku IDCŽM Křižovatka*. [Praha]: Sekretariát Sekce pro mládež ČBK a AKSM, 2015, s. 6-7.

PRIETRO, Javier. *Smer – člověk: kurz pre animátorov*. Bratislava: Don Bosco, 1996.

PRÜLLER-JAGENTEUFEL, Veronika. Grundvollzüge der Kirche. In: AIGNER, Maria Elisabeth; FINDEL-LUDESCHER, Anna; PRÜLLER-JAGENTEUFEL, Veronika. *Grundbegriffe der Pastoraltheologie*. München: Don Bosco Verlag, 2005, s. 99-100.

RAHNER, Karl; VORGRIMLER, Herbert. *Teologický slovník*. Praha: Vyšehrad, 2009.

RICKAL, Elsbeth. Ziele und Aufgaben kirchlicher Jugendarbeit. Einleitung. In: *Gemeinsame Synode der Bistümer in der Bundesrepublik Deutschland: Beschlüsse der Vollversammlung*. Freiburg: Herder, 1976, s. 277-287.

RIENECKER, Fritz. *Sprachlicher Schlüssel zum Griechischen Neuen Testament*. Giessen; Basel: Brunnen Verlag, 1987.

ROEBBEN, Bert. *Seeking Sense in the City: European Perspectives on Religious Education*. Berlin: LIT-Verlag, 2013.

ROOT, Andrew; DEAN, Kenda Creasy. *The Theological Turn in Youth Ministry*.

Downers Grove, Illinois: IVP Books, 2011.

Rozhovor s ředitelem – P. Jaroslav Krajl. In: *Budoucnost církve* 17, 2010, č. 3, s. 20.

Ředitel Sekce pro mládež ČBK odpovídá na otázku, In: *Budoucnost církve* 27, 2020, č. 1, s. 33.

SCHARNBERG, Christian. Warum sind Jugendkirchen derzeit relevant? In: FREITAG, Michael; SCHARNBERG, Christian (Hg.). *Innovation Jugendkirche: Konzepte und Know-how*. Hannover: Lutherisches Verlagshaus, 2006, s. 18-22.

Světový den mládeže Krakov. In: *Katolický týdeník* 27. Příloha Katolického týdeníku, 2016, č. 16, s. 9.

ŠIMÁČEK, Miroslav. Nezbytné prvky spirituality a pastorační činnosti DCŽM. In: BALÍK, Jan (ed.). *Příspěvek center života mládeže k rozvoji identity mladých lidí: sborník z mezinárodní vědecké konference k 35. výročí vzniku IDCŽM Křižovatka*. [Praha]: Sekretariát Sekce pro mládež ČBK a AKSM, 2015, s. 102-113.

ŠIMÁČEK, Miroslav. Přednáška o DCŽM na Evropském kongresu o pastoraci mládeže (Papežská rada pro laiky, Paderborn, září 1998). In: BALÍK, Jan (ed.). *Diecézní centra života mládeže 1: sborník o podstatě těchto center a jejich každodenním životě*. Praha: Sekce pro mládež ČBK, 2008, s. 5-8.

ŠIMÁČEK, Miroslav; BALÍK, Jan. *Identita Sekce pro mládež ČBK, Diecézního centra pro mládež (DCM) a Diecézního centra života mládeže (DCŽM): výklad inspirovaný desetiletým vývojem Sekce pro mládež*. Praha: Sekce pro mládež ČBK, 2000.

ŠIMONOVÁ, Silvie. *Člověk a komunity: případová studie Diecézního centra života mládeže Vesmír*. Brno: Masarykova univerzita, 2019. Bakalářská práce.

ŠRAJER, Jindřich; KOLÁŘOVÁ, Lucie a kol. *Gaudium et spes: padesát let poté*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2015.

ŠUBA, Pavel. *Analýza programu Animátor v rámci činnosti ADCŽM Přístav v Olomouci*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2011. Diplomová práce.

TONELLI, Riccardo. Incarnazione. In: MIDALI, Mario; TONELLI, Riccardo (edd.). *Dizionario di pastorale giovanile*. Torino: Editrice Elle Di Ci, 1992, s. 450-460.

TONELLI, Riccardo. *Pastorale giovanile: Dire la fede in Gesù Cristo nella vita*

quotidiana. Roma: LAS, 1987.

TONELLI, Riccardo. Ripensando quarant'anni di servizio alla pastorale giovanile: intervista a cura di Giancarlo De Nicolò. In: *Note di Pastorale Giovanile* 43, 2009, 43, č. 5, s. 11-65.

TONELLI, Riccardo. Vent'anni di pastorale giovanile: una proposta che continua. In: *Note di Pastorale Giovanile* 20, 1986, č. 1, s. 3-39.

Úvodník ...deset let Sekce pro mládež, In: *Budoucnost církve* 7, 2000, č. 1, s. 1.

WANKE, Joachim. Zvěstování evangelia dnes. Obtíže a šance misionářské přítomnosti církve v pluralistické společnosti. In: DEMEL, Zdeněk; SCHLEMMER, Karl. *Pronikavá změna pastorace nebo sebezáchovný provoz? Být církví misionářským způsobem*. České Budějovice: Teologická fakulta Jihočeské univerzity, 2005, s. 91-103.

WINTER, Anne. Die „guten Gründe“ für Jugendkirchen und Jugendgemeinden – Beobachtungen und Realitäten. In: FREITAG, Michael; SCHARNBERG, Christian (Hg.). *Innovation Jugendkirche: Konzepte und Know-how*. Hannover: Lutherisches Verlagshaus, 2006, s. 69-89.

Závěry konference. In: *Budoucnost církve* 2, 1995, č. 8, s. 10-11.

Závěry z diecézních fór mládeže. In: *Budoucnost církve* 24, 2017, č. 1-2, s. 8-57.

ZEMAN, Stanislav. V Římě si váží naši pastorace. In: *Budoucnost církve* 26, 2019, č. 1-3, s. 27-28.

ZULEHNER, Paul Michael. *Pastoraltheologie: Kirche zwischen Auftrag und Erwartung*. Düsseldorf: Patmos, 1989.

ZULEHNER, Paul Michael. *Pastoraltheologie. Pastorale Futurologie: Kirche auf dem Weg ins gesellschaftliche Morgen*. Düsseldorf: Patmos, 1990.

ZULEHNER, Paul Michael. *Rozhovor s Karлом Rahnerom o pastorálnej teológii dnes*. Bratislava: Serafin, 2005.

Internetové zdroje

ADCM PRAHA. *Poslání*. [cit. 24. 6. 2022] Dostupné online: <https://adcm.cz/poslani/>.

ANIMA IUVENTUTIS. *O nás*. [cit. 24. 6. 2022] Dostupné online:
<http://animaiuventutis.cz/pages/default/2>.

BALÍK, Jan. *Il fenomeno dei Centri diocesani di vita permanente della gioventù nella Repubblica Ceca: detti anche case di accoglienza dei giovani nelle diocesi*. [cit. 24. 6. 2022] Dostupné online:
<http://www.laici.va/content/dam/laici/documenti/giovani/madrid2011-rio2013/italiano/madrid-rio-tav-rot-accoglienza-giovani-repubblica-ceca.pdf>.

BISKUPSTVÍ KRÁLOVÉHRADECKÉ. *Diecézní centrum pro mládež. DCŽM Vesmír*. [cit. 24. 6. 2022] Dostupné online:
<https://www.bihk.cz/biskupstvi/diecezni-centrum-pro-mladez/dczm-vesmir>.

BULLIVANT, Stephen. *Europe's Young Adults and Religion: Findings from the European Social Survey (2014-16) to Inform the 2018 Synod of Bishops*. Twickenham: Benedict XVI Centre for Religion and Society/Institut Catholique de Paris, 2018. [cit. 16. 1. 2022]. Dostupné online:
<https://www.stmarys.ac.uk/research/centres/benedict-xvi/docs/2018-mar-europe-young-people-report-eng.pdf>.

Být tu pro druhé. Rozhovor s Jozefem Kadlicem pro ministrantský časopis *Tarsicius* (1/2017). [cit. 24. 6. 2022] Dostupné online:
<https://www.tarsicius.cz/clanky/clanek.php?id=376&cislo=1&rok=15>.

COUNCIL OF EUROPE. *Youth work*. [cit. 24. 6. 2022] Dostupné online:
<https://www.coe.int/en/web/youth/youth-work>.

ČBK. Sekce mládež. [cit. 16. 1. 2022]. Dostupné online: Diecézní centra života mládeže: <https://www.cirkev.cz/cs/dczm>; Diecézní centrum pro mládež: <https://www.cirkev.cz/cs/dcm>.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Věkové složení obyvatelstva – 2020*. [cit. 16. 1. 2022]. Dostupné online:
<https://www.czso.cz/csu/czso/vekove-slozeni-obyvatelstva-2020>.

DCŽM MAMRE. *O Mamre*. [cit. 24. 6. 2022] Dostupné online:
<http://mladez.biskupstvi.cz/mamre/o-mamre/>.

DICASTERO PER I LAICI, LA FAMIGLIA E LA VITA. *Membri e Consultori*. [cit. 24. 6. 2022] Dostupné online:

<http://www.laityfamilylife.va/content/laityfamilylife/it/il-dicastero/membri-e-consultori.html>.

DCM BRNO. *O nás*. [cit. 24. 6. 2022]. Dostupné online:

<http://mladez.biskupstvi.cz/dcm/o-nas/>.

DONÁTOR.CZ. *Popis projektu Společně tvoříme Mamre*. [cit. 24. 6. 2022]

Dostupné online: <https://donator.cz/donator/dczm>.

FRANTIŠEK. *List papeže Františka Božimu lidu (Vatikán, 20. srpna 2018)*. [cit.

24. 6. 2022] Dostupné online: <https://www.vaticannews.va/cs/papez/news/2018-08/list-papeze-frantiska-bozimu-lidu0/>.

FRANTIŠEK. *Poselství k 59. světovému dni modliteb za povolání*. [cit. 16. 1. 2022].

Dostupné online:

<https://www.cirkev.cz/cs/aktuality/220507poselstvi-k-svetovemu-dni-modliteb-za-povolani>.

FRANTIŠEK. *Poselství Svatého otce Františka k 36. světovému dni mládeže (Slavnost Krista Krále, 21. listopad 2021)*. [cit. 24. 6. 2022] Dostupné online:

https://cbk.blob.core.windows.net/cms/ContentItems/30400_30400/2021-poselstvi-papeze-k-xxxvi-sdm_2.pdf.

JEMELKA, František. *Biskup Tomáš Holub na Synodě o mladých lidech* (5. 10. 2018). [cit. 24. 6. 2022] Dostupné online:

<https://www.cirkev.cz/cs/aktuality/181005biskup-tomas-holub-na-synode-o-mladych-lidech>.

KANU, Ikechukwu Anthony. Theological models of youth in Christus vivit. In: *Nnadiebube. Journal of Religion, Culture and Society* 1, 2018, č. 1, s. 1-11. [cit. 24.

6. 2022] Dostupné online: <https://www.acjola.org/index.php/njrcs/issue/view/11/9>.

LOKAJOVÁ, Jana. *Papež jmenoval P. Jana Balíka konzultorem vatikánského Dikasteria pro laiky, rodinu a život*. [cit. 24. 6. 2022]. Dostupné online:

<https://zpravy.proglas.cz/udalosti/papez-jmenoval-p-jana-balika-konzultorem-vatikanskeho-dikasteria-pro-laiky-rodinu-a-zivot/>.

MACHÁNĚ, Jiří; PUČELÍK, Karel. Kdo chodí pravidelně do kostela? In: *Katolický týdeník* 31, 2020, č. 8. [cit. 16. 1. 2022]. Dostupné online:

<https://www.katydn.cz/clanky/kdo-chodi-pravidelne-do-kostela.html>.

Prezentace akcí Diecézního centra mládeže v Brně a Diecézního centra života mládeže Mamre v Osové Bitýšce 2019-2020. [cit. 24. 6. 2022] Dostupné online:

<https://docplayer.cz/148800296-Prezentace-akci.html>.

SALA, Rossano. Youth Ministry after the Synod on Young People – Ten Points of No Return. In: *Religions* 11, 2020, č. 6, s. 313, 4. [cit. 24. 6. 2022] Dostupné online:

<https://doi.org/10.3390/rel11060313>.

SDRUŽENÍ PETROV. *Rekonstrukce centra mládeže MAMRE aneb i malý dar pomůže velké věci.* [cit. 24. 6. 2022] Dostupné online:

<http://www.sdruzenipetrov.cz/2020/12/17/rekonstrukce-centra-mladeze-mamre-aneb-i-maly-dar-pomuze-velike-veci/>.

SINODO DEI VESCOVI. *Documento finale del Sinodo dei Vescovi sui Giovani, la Fede ed il Discernimento Vocazionale (27 ottobre 2018).* [cit. 24. 6. 2022] Český překlad dostupný online:

https://cbk.blob.core.windows.net/cms/ContentItems/28563_28563/zaverecny-dokument-synody-final.pdf.

Strukturen der Kinder- und Jugendarbeit in der Diözese Rottenburg-Stuttgart.

Wernau: Diözese Rottenburg-Stuttgart. Bishöfliches Jugendamt, 2011. [cit. 24. 6. 2022] Dostupné online:

https://www.bdkj.info/fileadmin/BDKJ/Download-Dateien_Text/Strukturen_1011_Druckversion_211.pdf.

Seznam zkratek

AA	dekret <i>Apostolicam Actuositatem</i>
DCE	encyklika <i>Deus Caritas Est</i>
EG	exhortace <i>Evangelii Gaudium</i>
EN	exhortace <i>Evangelii Nuntiandi</i>
GS	konstituce <i>Gaudium et Spes</i>
ChV	exhortace <i>Christus vivit</i>
LG	konstituce <i>Lumen Gentium</i>
LS	encyklika <i>Laudato Si'</i>
AAS	Acta Apostolicae Sedis (Akta Apoštolského stolce)
ADCŽM	Arcidiecézní centrum života mládeže
AKSM	Asociace křesťanských spolků mládeže
AV ČR	Akademie věd České republiky
BDKJ	Der Bund der Deutschen Katholischen Jugend (Svaz německé katolické mládeže)
DCŽM	Diecézní centrum života mládeže
DCM	Diecézní centrum mládeže
DBK	Die Deutsche Bischofskonferenz (Německá biskupská konference)
CEI	Conferenza Episcopale Italiana (Italská biskupská konference)
CSM	Celostátní setkání mládeže
CSA	Celostátní setkání animátorů
CELAM	Consejo Episcopal Latinoamericano (Rada latinskoamerických biskupských konferencí)
ČBK	Česká biskupská konference
ČR	Česká republika
IDCŽM	Interdiecézní centrum života mládeže

KJÖ	Katholische Jugend Österreich (Rakouská katolická mládež)
KOM	Konference o mládeži
SDB	Salesiáni Dona Bosca
SDM	Světový den mládeže
SEJ	Sección de Juventud (Sekce pro mládež)
Sekce	Sekce pro mládež České biskupské konference
SRN	Spolková republika Německo
UK	Univerzita Karlova
UPS	Università Pontificia Salesiana (Papežská univerzita salesiánů)
VKH	Vysokoškolské katolické hnutí

Abstrakt

DUDOVÁ, Anna. Pastorace mládeže v českých a moravských diecézích. Pastorálně teologická analýza práce diecézních center života mládeže. Disertační práce. Školitel: Michal Kaplánek. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta, 2022.

Klíčová slova: pastorace, pastorace mládeže, pastorální teologie, diakonická práce s mládeží, Sekce pro mládež ČBK, diecézní centra života mládeže.

Disertační práce je tematicky zaměřena na pastorační mládeže v českých a moravských diecézích. Cílem práce je přispět k reflexi pastorace mládeže v České republice, a to pomocí hlubší sondy do koncepce i praxe diecézních center života mládeže (DCŽM). Teologickým východiskem pro zpracování tohoto tématu jsou závazné dokumenty Německé biskupské konference (DBK), Italské biskupské konference (CEI) a Latinskoamerické biskupské konference (CELAM), které otevírají cestu k pokoncilnímu pojetí pastorace mládeže, které formulovali významní pastorální teologové jako Martin Lechner nebo Riccardo Tonelli. Zásady české pastorace mládeže jsou pak srovnány s výše uvedenými zahraničními dokumenty. Dále se pracuje také s vybranými výsledky výzkumných šetření provedených v prostředí aktivní katolické mládeže. Výsledkem je kritická analýza projektu diecézních center života mládeže a návrh jejich nové koncepce.

Abstract

DUDOVÁ, Anna. Youth pastoral in Czech and Moravian dioceses. Pastoral theological analysis of the work of diocesan youth life centres. Dissertation. Supervisor: Michal Kaplánek. České Budějovice: University of South Bohemia in České Budějovice, Faculty of Theology, 2022.

Keywords: pastoral care, youth ministry, pastoral theology, diaconal youth work, Section for Youth of the Czech Bishops' Conference, Diocesan Youth Centers of Life.

The dissertation is thematically focused on the pastoral care of youth in the Czech and Moravian dioceses. The aim of the thesis is to contribute to the reflection on youth pastoral care in the Czech Republic by means of a deeper probe into the concept and practice of diocesan youth life centres. The theological basis for the elaboration of this topic are the binding documents of the German Bishops' Conference (DBK), the Italian Bishops' Conference (CEI) and the Latin American Bishops' Conference (CELAM), which open the way to the post-conciliar concept of youth pastoral, formulated by prominent pastoral theologians such as Martin Lechner or Riccardo Tonelli. The principles of Czech youth pastoral are then compared with the above-mentioned foreign documents. In addition, selected results of research investigations carried out in the environment of active Catholic youth are presented. The result is a critical analysis of the project of diocesan youth life centres and a proposal for their new concept.

Seznam příloh

Příloha 1: Okruhy témat pro polostrukturované rozhovory s účastníky akcí DCŽM.

Příloha 2: Dotazník pro účastníky celostátního setkání animátorů v Chotěboři na téma diecézní centra života mládeže a jejich místo v mém životě.

Přílohy

Příloha 1: Okruhy témat pro polostrukturované rozhovory s účastníky akcí DCŽM.

1. STATISTIKA

A/ Muž/žena

Věk

Vzdělání

Počet sourozenců

B/ Víra – vývoj – rodina

Mohl/a bys mi vyprávět o své víře? (tvé postoje k víře, prožívání víry)

Vyprávěj mi o své rodině a o prožívání víry v ní?

Autorita – vztah k církvi

C/ Jaké je tvé zapojení do farnosti?

2. MOTIVACE

A/ Co tě přivedlo do DCŽM? Co tě přivádí sem?

B/ Co očekáváš od svého pobytu v DCŽM?

C/ Jak se naplnila tvá očekávání?

3. POSTOJE/AKTIVITY

A/ Co tu děláš?

Jak tu pomáháš? Jak se zapojuješ? Jakým způsobem se zapojuješ do chodu centra a programu? (Co ti to dává?)

B/ Co tu nenacházíš?

4. HODNOCENÍ

A/ Co hodnotíš jako dobré?

Co by mělo být jinak, nebo co bys chtěl, aby se změnilo?

Co se ti tu líbí a co bys učinil jinak?

Příloha 2: Dotazník pro účastníky celostátního setkání animátorů v Chotěboři na téma diecézní centra života mládeže a jejich místo v mém životě.

DOTAZNÍK PRO ÚČASTNÍKY CELOSTÁTNÍHO SETKÁNÍ ANIMÁTORŮ V CHOTĚBOŘI NA TÉMA DIECÉZNÍ CENTRA ŽIVOTA MLÁDEŽE A JEJICH MÍSTO V MÉM ŽIVOTĚ

Cílem tohoto dotazníku je zjistit, kdo jsou návštěvníci diecézních center života mládeže a jaký význam pro ně tato centra mají. Dotazník je součástí disertačního projektu na Teologické fakultě Jihočeské univerzity. Jeho výsledky budou zveřejněny v rámci disertační práce tazatelky Mgr. Anny Dudové a dle možnosti využity k reflexi pastorace mládeže v českých a moravských diecézích. Garantem tohoto projektu je salesián doc. Michal Kaplánek, který se dlouhodobě zabývá otázkami pastorace mládeže.

Údaje o respondentovi

Zatrhni prosím odpovídající údaje:

muž žena

Věk: 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 nad 25

Diecéze:

Arcidiecéze pražská Diecéze plzeňská
 Diecéze českobudějovická Arcidiecéze olomoucká
 Diecéze královéhradecká Diecéze brněnská
 Diecéze litoměřická Diecéze ostravsko-opavská

Studuji následující typ školy nebo chodím do zaměstnání:

ZŠ VOŠ
 SOŠ VŠ
 Gymnázium Zaměstnání
 Církevní (biskupské) gymnázium Jsi-li zaměstnaný/á, uveď profesi:

Bydlím:

s rodiči sám/sama

Jsem přes týden:

doma bydlím ve městě, kde studuji: v Praze
 v jiném krajském městě jinde

Místo, kde se převážně zúčastňuji církevního/společenského života:

do 1000 obyv. 1000-5000 obyv. 5000-10000 obyv.
 10000-30000 obyv. 30000-90000 obyv. 90000-200000 obyv.
 200000-1000000 obyv. nad 1000000 obyv.

OTÁZKY

1 Účastníš se programů v diecézním centru života mládeže?

☐ několikrát za rok	☐ zúčastnil jsem se alespoň 1x
☐ pravidelně 1-2x ročně	☐ dosud jsem se nezúčastnil
☐ méně než 1x za rok	

2 Uveď DCŽM, kde se účastníš akcí. Pokud se akcí účastníš ve více DCŽM, uveď ta DCŽM, kam přijíždíš alespoň 1x za rok:

.....

.....

3 Jakých akcí se účastníš /jsi se už účastnil/a?

- akce duchovního typu (například duchovní obnova)
- akce příležitostné (například Silvestr, Velikonoce, víkendovka)
- akce o letních prázdninách (sportovní tábor, taneční tábor, EnterCamp, jiné tábory)
- animátorské kurzy
- kurzy tematické (rozvoj osobnosti, partnerství apod.)
- brigády na DCŽM
- když můžu, účastním se všech akcí
- jiné akce:

4 Co očekáváš od pobytu na DCŽM? Vyber si maximálně pět možností a dle významnosti jim přiřaď čísla od jedničky do pětky (tzn. jednička má pro tebe největší význam):

- prohloubím vztahy se svými přáteli/kamarády
- poznám nové přátele
- prožiji pár dní ve společenství (doma nemám tu možnost)
- hezké dny v příjemné atmosféře (rodinné prostředí, ochota lidí naslouchat, vzájemná pomoc)
- mše svatá, adorace, společná modlitba
- povzbuzení v osobním duchovním životě (modlitba, přemýšlení o životě)
- rozhovory o víře se svými vrstevníky
- možnost mluvit s knězem (svátost smíření, duchovní rozhovory)
- načerpání síly a nadšení
- krásné zážitky
- podle toho, jaký je program, pro který se rozhodnu
- odpočinek, odreagování se
- odjezd z domácího prostředí
- náboženské vzdělání
- nevím, prostě se mi tam líbí
- jiné:

5 Co bys dělal/a nejraději, když jsi v DCŽM?

- bavil/a se s přáteli
- pomáhal/a při zajištění provozu DCŽM
- zapojil/a se do plánování celého programu
- zapojil/a se do přípravy liturgie
- zapojil/a se do přípravy (jiného) duchovního programu (modlitba, četba Bible apod.)
- pracoval/a v týmu
- diskutoval/a o zajímavých tématech
- jiné:

6 Jak se rozhoduješ pro účast na akcích DCŽM?

- samostatně dle programu
- podle toho, jestli se zúčastní někdo z mých kamarádů
- dle programu, po poradě se svými kamarády
- po poradě s někým jiným (rodiče, kněz)
- jiná možnost:

7 Jak nejčastěji komunikuješ se svými přáteli z DCŽM?

(Vyber si pouze jednu z nabízených možností.)

- pravidelně se spolu setkáváme
- chat – stručné zprávy na sociálních sítích – nebo sms
- e-mail nebo jiný způsob rozsáhlejšího psaní (dopisy, rozsáhlý chat, blog)
- příležitostně, když se někde náhodou vidíme
- telefonujeme (mobil, skype)
- jiné:

8 Kolik ti bylo let, když ses poprvé zúčastnil/a akce v DCŽM?

méně než 13 13 14 15 16 17 18 19 20 více než 20

9 Kdo tě poprvé pozval/a do DCŽM?

- sourozenec
- kamarád/ka z kostela anebo z nějakého setkání (pout', světové dny mládeže apod.)
- kamarád/ka ze školy
- kněz
- rodiče
- nikdo (našel jsem si to sám)
- jiná možnost:

10 Jak hodnotíš DCŽM? Zhodnoť, do jaké míry se ztotožňuješ s následujícími sedmi názory

(1 – neztotožňuji se, 2 – spíše se neztotožňuji, 3 – nevím, 4 – spíše se ztotožňuji, 5 – plně se ztotožňuji):

- DCŽM je skvělým místem, kde mohou mladí věřící lidé sdílet svou víru, posilňovat ji, je prostorem pro společné rozhovory, společné modlitby i pro zábavu
- DCŽM je místem, kam mohou přijít mladí lidé a trávit tam svůj čas podle svého uvážení
- DCŽM je především domem modlitby a přemýšlení
- DCŽM je domem, kam může přijít každý
- DCŽM je místem, kde mládež má možnost načerpat nové duchovní i fyzické síly
- DCŽM je vhodným místem pro poznání nových přátel
- DCŽM je místem, kde se setkávají věřící lidé s podobnými názory

11 Pokud jsi aktivní ve farnosti nebo v nějakém společenství, označ aktivity, které děláš nebo na kterých se podílíš:

- účastním se nedělní mše svaté, zpravidla s rodiči, příp. sourozenci
- účastním se nedělní mše svaté, bez ohledu na to, zda jsem s rodiči, sourozenci nebo sám
- působím jako animátor nebo vedoucí skupiny dětí, mládeže anebo různých akcí pro děti nebo mládež
- aktivně se účastním společenství dětí nebo mládeže ve farnosti, farního tábora nebo jiných farních akcí
- aktivně se účastním společenství dětí nebo mládeže mimo farnost, dětských táborů nebo jiných akcí, které pořádá někdo jiný než farnost (např. křesťanský skaut, salesiáni atp.)
- podílím se na přípravě a chodu liturgie (ministrování, zpěv, čtení atd.)
- podílím se na nějaké pomoci bližním, kterou organizuje církev (farnost, charita, misijní klubko apod.)
- jiné.....

Děkuji za Váš čas a poskytnuté odpovědi.

Pokud Vás téma dotazníku zaujalo a chtěli byste mě kontaktovat, můžete tak učinit prostřednictvím emailu dudova@tf.jcu.cz.